

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SEVNUR CEYLAN

CODEX CUMANICUS VE KARAÇAY-MALKAR TÜRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sevnur CEYLAN

CODEX CUMANICUS VE KARAÇAY-MALKAR TÜRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI

Danışman

Doç. Dr. Adilhan ADİLOĞLU

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

Akdeniz Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Sevnur CEYLAN'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Savaş Şahin	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Doç. Dr. Adilhan Adiloğlu	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Kürşat Efe	(İmza)

Tez Başlığı: CODEX CUMANICUS VE KARAÇAY-MALKAR TÜRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRTIRMALI SÖZ VARLIĞI

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 28/04/2022

Mezuniyet Tarihi : 02/06/2022

(İmza)

Prof. Dr. Ebru İÇİGEN

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı" adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Sevnur CEYLAN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	**SEVNUR CEYLAN**
Öğrenci Numarası	**20185242035**
Enstitü Ana Bilim Dalı	**Türk Dili ve Edebiyatı**
Programı	**Tezli Yüksek Lisans**
Programın Türü	**(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans**
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	**DOÇ. DR. ADİLHAN ADİLOĞLU**
Tez Başlığı	**CODEX CUMANİCUS VE KARAÇAY-MALKAR TÜRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI**
Turnitin Ödev Numarası	**1829302775**

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 296 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 06/05/2022 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 15

alıntılar dahil % 15 'tir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(**X**) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe: Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

06/05/2022

(imza)
Doç. Dr. Adilhan ADİLOĞLU

İ Ç İ N D E K İ L E R

KISALTMALAR iv
ŞEKİLLER LİSTESİ vi
TABLOLAR LİSTESİ vii
ÖZET viii
SUMMARY ix
ÖNSÖZ x
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KIPÇAKLAR VE KARAÇAY-MALKAR TÜRKLERİ

I.1. Kıpçak ve Kuman Adı 3
I.2. Kıpçaklar 3
I.3. Kıpçak Türkçesiyle Yazılmış Eserler 3
I.3.1. Kuman Ağzı Eserleri 3
I.3.1.1. Codex Cumanicus 3
I.3.2. Memluk Kıpçak Türkçesiyle Yazılmış Eserler 13
I.3.2.1. Sözlük ve Gramer Kitapları 13
I.3.2.2. Fıkıh Kitapları 13
I.3.2.3. Edebî Eserler 13
I.3.2.4. Atçılık ve Okçulukla İlgili Kitaplar 13
I.3.2.5. Sözlük ve Gramer Kitapları 13
I.2. Karaçay-Malkar Türkleri ve Karaçay-Malkar Türkçesi 14

İKİNCİ BÖLÜM
CODEX CUMANICUS VE KARAÇAY-MALKAR TÜRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI

A 16
B 33
C 55
Ç 56
D 66
E 68

F …… 78
G …… 79
H …… 80
I …… 85
İ …… 88
K …… 92
L …… 133
M …… 134
N …… 140
O …… 142
Ö …… 148
P …… 153
R …… 155
S …… 156
Ş …… 180
T …… 181
U …… 214
Ü …… 219
V …… 222
Y …… 222
Z …… 246

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TESPİT VE İNCELEME

III.1. Tam Eşdeğer Kelimeler …… 248
III.2. Basit Ses Değişmelerine Uğramış Anlamca Aynı Olan Kelimeler …… 253
III.2.1. Ses Olayları…… 258
III.2.1.1. Akıcılaşma Olayı…… 258
III.2.1.2. Aykırılaşma Olayı…... 259
III.2.1.3 Ötümlüleşme Olayı. ….... 259
III.2.1.4. Ötümsüzleşme Olayı …….. 261
III.2.1.5. Ses Düşmesi Olayı …… 262
III.2.1.5.1. Ünlü Düşmesi Olayı…… 262
III.2.1.5.2. Ünsüz Düşmesi Olayı…... 262

III.2.1.6. Ses Türemesi Olayı……………………………….………… 262
III.2.1.6.1. Ünlü Türemesi Olayı……………………………… 262
III.2.1.6.2. Ünsüz Türemesi Olayı ……………………….…... 263
III.2.1.7. Sızıcılaşma Olayı…………………….…………...……… 263
III.2.1.8. Süreksizleşme Olayı……………………..…………………. 266
III.2.1.9. Ünlü Düzleşmesi Olayı………………………………………... 267
III.2.1.10. Ünlü Yuvarlaklaşması……………………………………….. 268
III.3. Anlam Kaymasına Uğrayan Kelimeler ……….…………………….……………. 269
III.3.1. Anlam Kaymasına Uğrayan Kelimelerin İncelenmesi………………….. 270
III.4. Codex Cumanicus'ta Olan, Karaçay-Malkar Türkçesinde Olmayan Kelimeler 274
III.5. Yalancı Eşdeğer Kelimeler ……………………………………….…………… 279
SONUÇ ……………………………………………………………………..… **280**
KAYNAKÇA ……………………………………………………..………...…… **284**
ÖZGEÇMİŞ ……………………………………………………………………... **288**

KISALTMALAR

AA. : Adilhan Adiloğlu.

Ar. : Arapça.

Bk. : Bakınız.

CC : Codex Cumanicus.

CCI : Codex Cumanicus I. Kitap (İtalyan Codex): Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). Codex Cumanicus. Kesit Yayınları, İstanbul.

CCII : Codex Cumanicus II. Kitap (Alman Codex). Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). Codex Cumanicus. Kesit Yayınları, İstanbul.

Çev. : Çeviren.

Far. : Farsça.

Hr. : Hristiyanlık.

KMİ : Karaçay Malkar Türkçesiyle İncil (1999). Yazarı veya çeviren ismi yok. Luka Cazgan Sıylı İncil, Sıylı Kitablanı Köçürüvçü İnstitut (basıldığı yer ismi yok).

KM : Karaçay-Malkar Türkçesi.

KM I : Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü I: Tavkul, U. (2000). Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

KM II : Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü II: Nevruz, Y. (1991) Karaçay-Malkar Türkçesinden Türkiye Türkçesine Açıklamalı Büyük Sözlük.

KMN : Kitâbü Mürşidi'n-Nisa: Adiloğlu, A. (2006). Karaçay-Balkar Türkçesiyle Basılmış İlk Kitap: Kitâbü Mürşidi'n-Nisa. Birlik Matbaası, Ankara.

KMRS : Karaçay-Malkar Türkçesi-Rusça Sözlük: Tenişev, E. ve Süyünçev, İ. (1989). Karaçay-Malkar-Orus Sözlük/Karaçayevo-Balkarskiy-Russkiy Slovar. Russkiy Yazık, Moskva.

KMTAS I : Karaçay-Malkar Türkçesi Açıklamalı Sözlük: Guzelanı, C. ve Cappulanı, A. ve Ahmatlanı, İ. (1996). Karaçay-Malkar Tilni Angılatma Sözlügü, Tom: I (A-C), El-Fa Kitap Basma, Nalçik.

KMTOS : Karaçay-Malkar Türkçesinin İmlâ Kılavuzu: Guzeyev, C. ve Sozayev, B. (1982). Karaçay-Malkar Tilni Orfografiya Sözlügü, Elbrus Kitap Basma, Nalçik.

Krş. : Karşılaştırınız.

Mo. : Moğolca.

Öz. İs. : Özel İsim.

RKBS : Rusça- Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü.

Rus. **:** Rusça.

Sogd. **:** Soğdca.

TDK **:** Türk Dil Kurumu.

Yun. **:** Yunanca.

< **:** Bu şekilden gelir.

> **:** Bu şekle gider.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. : Ortak ve Ortak Olmayan Söz Varlığı

Şekil 3.2. : Yabancı Dillerden Geçen Kelimelerin Durumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. : Sosyal Hayatla ilgili Kelimelerin Durumu

ÖZET

Codex Cumanicus 13. yüzyıl sonlarında Karadenizin kuzeyinde Kuman-Kıpçak Türkçesiyle yazılmış bir eserdir. İtalyan tüccarlar ile Alman rahipleri tarafından kaleme alınan eser o dönemin Kıpçak Türkçesinin konuşma diline ait söz varlığını ihtiva etmektedir. Eserin söz varlığı ile bugünkü Kıpçak Türkçesi lehçelerinin söz varlığı arasında kayda değer benzerlikler göze çarpmaktadır.

Çalışmamızda tarihî Kıpçak Türkçesinin önemli eserlerinden biri olan Codex Cumanicus ile bugünkü Kıpçak Türkçesi lehçelerinden biri olan Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki söz varlığı ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda Mustafa Argunşah ve Galip Güner'in 2015 yılında yayınladığı 'Codex Cumanicus' adlı çalışma asıl kaynak olarak alınmış ve Karaçay Malkar Türkçesinin söz varlığı için de Ufuk Tavkul'un 'Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü' ile Yılmaz Nevruz'un 'Karaçay-Malkar Türkçesinden Türkiye Türkçesine Açıklamalı Büyük Sözlüğü' esas alınmıştır. Bu iki sözlüğün yetersiz kaldığı durumlarda başka kaynaklardan da destek alınmıştır. Codex Cumanicus'taki iki dizin birleştirilip tek bir dizin haline getirilmiş ve sayfa numaraları parantez içinde verilmiştir. Kelimelerde anlam değişimleri göz önüne alınarak listelenme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Codex Cumanicus, Karaçay-Malkar Türkçesi, Söz Varlığı

SUMMARY

COMPARATIVE VOCABULARY OF CODEX CUMANICUS AND KARACHAY-BALKAR TURKISH

Codex Cumanicus is a work written in Cuman-Kipchak Turkish in the north of the Black Sea at the end of the 13th century. Written by Italian merchants and German priests, the work contains the vocabulary of the spoken language of the Kipchak Turkish of that period. There are remarkable similarities between the vocabulary of the work and the vocabulary of modern Kipchak dialects. In our study, we will try to reveal the vocabulary relationship between Codex Cumanicus, one of the important works of the historical Kipchak Turkish, and Karachay-Balkar Turkish, one of the modern Kipchak dialects.

In our study, 'Codex Cumanicus', the work published by Mustafa Argunşah and Galip Güner in 2015, was taken as the main source and for the vocabulary of Karachay-Balkar Turkish, firstly Ufuk Tavkul's 'Karachay-Balkar Turkish Dictionary' and Yılmaz Nevruz's 'Annotated Big Dictionary from Karachay-Balkar Turkish to Turkey Turkish' were taken as basis. In cases where these two dictionaries were insufficient, support was obtained from other sources. Combining two directories in Codex Cumanicus into a single directory and page numbers are given in parentheses. The list has been made by taking into account the meaning changes in the words.

Keywords: Codex Cumanicus, Karachay-Balkar Turkish, vocabulary

ÖNSÖZ

Tarihî Türk dili, edebiyatı ve kültürünün en önemli eserlerinden biri olan Codex Cumanicus, bazı kaynaklarda Deşt-i Kıpçak diye adlandırılan 'Kıpçak Bozkırı' sahasından günümüze kadar gelebilmiş tek eserdir. Eserin sahip olduğu zengin kelime hazinesi bakımından tarihî ve çağdaş Türk dili çalışmalarında önemli bir yeri vardır.

Bu çalışmadaki asıl maksadımız Codex Cumanicus'un ile Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki söz varlığının karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymaktır. Çalışmamız; 'Giriş', 'Birinci Bölüm', 'İkinci Bölüm' ve 'Sonuç' bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmamızın konu seçimi, yöntemi, kapsamı ve amacı hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Kıpçak Türkleri, Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci Bölümde Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki söz varlığı karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Üçüncü bölümde elde ettiğimiz verilerden hareketle tespitler ve incelemeler yapılmış; Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki şekil ve anlamca eşdeğer kelimeler, anlam kaymasına uğramış kelimeler ve yalancı eşdeğer kelimelerin listesi çıkarılarak tasnif edilmiştir. Çalışmamızın sonuç bölümünde tespit ve incemelerimizin açıklaması ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tezimin hazırlanmasıyla ilgili olarak, konu seçiminden sonuna kadar çalışmamın her bir aşamasında daima bana yardımcı olan, bilgi ve tecrübesini esirgemeyen çok değerli tez danışmanı hocam Doç. Dr. Adilhan ADİLOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Desteklerini her zaman ardımda hissettiğim aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Ayrıca bu tez çalışması; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu tarafından verilen araştırma bursu desteği ile hazırlanmıştır. Desteklerinden ötürü Türk Dil Kurumu'na teşekkürü borç bilirim.

Sevnur Ceylan

2022

GİRİŞ

1. Konu Seçimi

Araştırmalarımız neticesinde Türk dili, edebiyatı ve kültürü için son derece önemli bir eser olan Codex Cumanicus ile Karaçay-Malkar Türkçesinin söz varlığı ilişkisi hakkında birkaç makale dışında kapsamlı bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiş ve bu sebeple Codex Cumanicus ile Karaçay-Malkar Türkçesi arasında kapsamlı bir karşılaştırmalı söz varlığının ortaya konulması tezimize konu olarak seçilmiştir.

2. Kapsam

Çalışmamızın ilk bölümünde tezimizin konusu hakkında genel bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde M. Argunşah ve G. Güner'in 'Codex Cumanicus' adlı çalışmasından faydalanarak hazırladığımız dizin yer almaktadır. Çalışmamızda iki dizin birleştirilerek tek bir tablo haline getirilmiş, kelimelerin yanına parantez içerisinde sayfa numaraları verilmiştir. Codex Cumanicus'ta basit ses değişmelerine uğramış olan anlamca aynı kelimeler tek bir maddede toplanmıştır. Codex Cumanicus dizini hazırlanırken M. Argunşah ve G. Güner'in çalışmasının dışında K. Grönbech ve W. Radloff'un çalışmalarından da faydalanılmıştır. Tablonun ikinci sütununda Codex Cumanicus'taki kelimelerin Karaçay-Malkar Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir. Bu karşılıkların hangi kaynaklardan alındığı ve sayfa numaraları parantez içerisinde verilmiştir. Karaçay-Malkar Türkçesi için Ufuk Tavkul'un 'Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü' ve Yılmaz Nevruz'un 'Karaçay-Malkar Türkçesinden Türkiye Türkçesine Açıklamalı Büyük Sözlüğü' adlı eserlerinden faydalanılmıştır. Bu iki kaynağın yetersiz kaldığı durumlarda başka kaynaklara da müracaat edilmiş, bunlar da yine parantez içersinde belirtilmiştir. Üçüncü bölümde karşılaştırmalı dizin incelenmiş ve bölümlere tasnif edilmiştir. Bunun neticesinde elde ettiğimiz veriler ayrı ayrı listelenmiştir.

3. Yöntem

Çalışmamız hazırlanırken ilk olarak kaynak taraması yapılmış, ilgili kaynaklar belirlenerek gerekli bilgiler toplanmıştır. Codex Cumanicus'un söz varlığı taraması için ana kaynak olarak M. Argunşah ve G. Güner'in hazırlamış olduğu 'Codex Cumanicus' adlı eser tercih edilmiştir. Codex Cumanicus'un iki bölümü birleştirilerek tek bir tabloda birleştirilerek alfabetik şekilde listelenmiştir. Bilâhare, Ufuk Tavkul'un hazırladığı 'Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü' ile Yılmaz Nevruz'un 'Karaçay Malkar Türkçesinden Türkiye Türkçesine Açıklamalı Büyük Sözlüğü' adlı eserleri taranarak dizindeki kelimelerin Karaçay-Malkar Türkçesindeki karşılıkları bulunmuştur. Bu iki sözlüğün yetersiz kaldığı durumlarda başka

kaynaklara da müracaat edilmiştir. Yazılı kaynaklarda tespit edilemeyen Karaçay-Malkar Türkçesine ait bazı kelimeler için, Karaçay-Malkar Türkçesi ana dil konuşuru olan tez danışmanı hocam Doç. Dr. Adilhan Adiloğlu'na müracaat edilmiş ve onun verdiği kelimeler de 'AA' şeklinde kaynak gösterilerek dizinde verilmiştir. Hazırladığımız Codex Comanicus ile Karaçay-Malkar Türkçesi Karşılaştırmalı Söz Varlığı dizininde yer alan bütün kelimelerin hangi eserde ve hangi sayfada geçtiği belirtilmiştir.

4. Tezin Amacı

Tezimizin amacı Codex Cumanicus ile Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki ortak söz varlığını tespit ederek Türkoloji sahasındaki bu konu üzerine yapılan çalışmalara katkıda bulunmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIPÇAKLAR VE KARAÇAY-MALKAR TÜRKLERİ

I.1. Kıpçak ve Kuman Adı

"Kıpçak" adı ilk kez 1909'da Ramstedt tarafından Selenga Irmağı'nın güneyinde bulunan Şine Usu Kitabesi'nde geçmektedir. "Türük Kıbçak elig yıl olturmuş..." şeklindeki ifade araştırmalara göre İl-İtmiş Bilge Kağan'ın mezarının bir kısmıdır. Kıpçak adı yerine kullanılmış üçü Türkçe, dördü yabancı olmak üzere toplam yedi isim daha vardır. İlki İslam tarihinde ve diğer Türk kavimleri tarafından kullanılan 'Kıpçak'; ikincisi Bizans ve Latin kaynaklarında rastlanılan 'Kuman'; üçüncüsü çoğunlukla Macarların kullandığı ve aynı zamanda birkaç Arap coğrafyacının kitabında geçen 'Kun'; dördüncüsü Rus kaynaklarında kullanılan 'Polovets' beşincisi Bremenli Adam'ın Latince eserinde geçen 'Palladi'; altıncısı Orta Almanca ve Latince metinlerde geçen 'Valwen'; yedincisi ise Urfalı Matthaios'un Ermenice kitabında geçen 'Xarteşk' kelimesidir. (Öner, 2013: 16).

I.2. Kıpçaklar

Kıpçaklar tarih sahnesine 9. ve 11. yüzyıllar arasında İrtiş boylarında Kimeklerle birlikte çıkmışlardır. Bilâhare 8. ve 9. yüzyıl civarlarında Orta Asya'dan Urallara geçmişler ve buradaki yerli kavimlere üstünlük kurmuşlardır. Kıpçak Türkelri ayrıca Sırderya boylarında, Oğuzlarla birlikte Orta Asya'ya doğru yayılmışlar; İran, Suriye ve Rusya gibi ülkelerle ticari ilişkiler kurmuşlardır. Önceleri "Oğuz Bozkırı" olarak bilinen yerler de bilâhare "Deşt-i Kıpçak" (Kıpçak Bozkırı) diye anılmaya başlanmıştır (Öner, 2013: 17).

I.3. Kıpçak Türkçesiyle Yazılımış Eserler

Kıpçak Türkçesi, tarihî olarak Türk dilinin "Orta Türkçe' dönemine dahil edilmekte ve Batı kolunda yer almaktadır. Kıpçak Türkçesine ait tarihî dil malzemelerini üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

I.3.1. Kuman Ağzı Eserleri

Kuman diyalekti eserleri daha çok Hristiyan dinine ait eserlerin kaleme alınmış olduğu bir kısımdır. Bunlardan en önemlisi çalışmamızın da konusu olan Codex Cumanicus'tur.

I.3.1.1. Codex Cumanicus

İsmi Latince olan "Codex Cumanicus" günümüz Türkiye Türkçesine "Kuman Kitabı" olarak çevrilebilir. Eser Latin alfabesinin gotik harfleriyle yazılmıştır ve IX.-XIV. yüzyıllar arasında konuşulan Kuman-Kıpçak Türkçesinden şimdilik günümüze kadar ulaşan tek eserdir. Eserin tek yazma nüshası Venedik'teki Saint Marcus Kütüphanesi'nde *Biblioteca Divi Marci-Biblioteca Nazionale di S. Marco-Biblioteca ad templum Divi Marci Venetiarum, Venezia, Mss. latini, Fondo antico, Collocazione 1597, Codex DXLIX /No 549*'da kayıtlıdır. Yazma nüsha Petrarque tarafından bulunarak 1362 yılında Venedik Cumhuriyeti'ne hediye edilmiştir. Eser bu yüzden "Codex Petrarque" olarak da anılır. Bu görüşü kabul etmeyenler de bulunmaktadır (Argunşah-Güner, 2015: 21). Kuun, Hunfalvy, Jireçek, Salaville ve Bang gibi yazarlar Venedik nüshasını orijinal nüsha olarak kabul ederken Venedik nüshasını orijinal kabul etmeyip ikinci veya üçüncü istinsah olduğunu öne süren araştırmacılar da mevcuttur (Ünal, 2010: 3).

Codex Cumanicus, 13. yüzyılın sonlarında veya 14. yüzyılın başlarında Karadenizin kuzeyinde yazılmış bir eserdir. Eserin yazılış tarihi kesin olarak çözümlenememiştir. İtalyan bölümünün başında yazan 11.7.1303 tarihinin eserin telif tarihi mi yoksa kopya tarihi mi olduğu konusunda farklı görüşler vardır. Geza Kuun, Kostandin Jireçek, Willy Bang gibi bilim adamları bu tarihi telif tarihi olarak kabul ederken başka bilim adamları bu tarihin kopya tarihi olduğunu kabul ederler (Argunşah-Güner, 2015: 22). Samoyloviç ise Latince ve Farsça ay isimlerini karşılaştırarak eserin ilk bölümünün orijinalinin 1294 yılında yazılmış olabileceğini söyler. Malov ise eserin 1295-96 yılları arasında yazılmış olabileceğini iddia eder. Raskovskiy 1303 tarihli eserin orijinal nüsha olmadığını söyleyerek bu görüşünü de müstensihin eserdeki dilleri bilmediğine dayandıkmaktadır. Györffy de elimizdeki nüshanın orijinal nüsha olmadığını 1330'dan sonra istinsah edilmiş olduğunu savunmaktadır. Gabain eserin 1303-1362 yılları arasında yazıldığını ileri sürerken daha sonra bundan vazgeçip Györffy'nin fikrine katılmıştır. Monchi-Zadeh, Codex'in 1325 yılında yazıldığını kabul eder ve Venedik nüshasını orijinal nüsha kabul eder. Drüll, Codex Cumanicus'un sözlük kısmının, 1292-1295 yılları arasında yazılmış olması muhtemel olan orijinal nüshanın iki veya üçüncü istinsahıdır demektedir. Son olarak, Ligeti ise Codex Cumanicus'un 1292-1294 yılları arasında yazıldığını söylemektedir (Ünal, 2010: 3-6).

Eserin İtalyan bölümünün Kırım'da, Alman bölümünün Kıpçak şehirlerinden birinde yazıldığı tahmin edilmektedir. Codex Cumanicus'un nerede yazıldığıyla ilgili farklı araştırmacıların farklı görüşleri vardır. Bunlardan C. Jireçek ve Drüll, Kefe şehrinde ya da Kırım'da; Q. Blau, Azak denizi civarındaki ticaret merkezlerinden birinde; W. Bang, Saray şehrinde; L. Ligeti, Tana şehrinde ve Rasovskiy ve Györffy ise Solhat şehrinde yazılmış

olduğunu savunur (Kılınç, 2019: 21). Codex Cumanicus'un İtalyan bölümünün tüccarlar veya misyonerler tarafından yazıldığı düşünülmektedir. Eserin tüccarlar tarafından yazılmış olabileceği düşüncesinin nedeni eserin büyük ölçüde ticari terim içermesidir. Alman bölümü ise birçok farklı elden yazıldığı için kimler tarafından yazıldığını söylemek mümkün değildir. (Argunşah-Güner, 2015: 25). Eserin yazarının Ceneviz kökenli biri ya da bir Fransiskan keşişi olabileceğini öne süren araştırmacılar da mevcuttur. Raskovskiy eserdeki hatalardan çıkarım yaparak orijinal sayılan 1303 tarihli nüshanın Kumanca ve Farsçayı bilmeyen bir yazar tarafından yazılmış olabileceğini belirtir (Ünal, 2010: 9-10).

Codex Cumanicus iki ayrı defterden oluşmaktadır. Birinci bölüm İtalyan tüccarlar tarafından yazıldığı düşünülen, ticareti ve günlük iletişimi kolaylaştırmak üzere hazırlanmış bir gramer kitabı ve sözlüktür. İtalyan tüccarlar tarafından yazılması sebebiyle birinci defter "İtalyan Codex" olarak da bilinmektedir. Bu bölümde Kuman Türkçesine ait 3201 kelime bulunmaktadır (Ünal, 2010: 319). İkinci defter Alman misyonerler tarafından yazılmıştır. "Alman Codex" olarak da bilinen bu bölümde Hristiyanlığa ait dini hikayeler, ilahiler, vaazlar ve İncil'den bazı parçalar yer almaktadır. Bu defter Hristiyanlık dinine ait metinler ihtiva etmesinden dolayı bazı bilginler bu bölümün Alman rahiplerinin Kumanları Hristiyanlaştırmak üzere yazdıklarını ileri sürmektedirler. Bu bölüm bir yandan Kıpçak Türkeçsi gramer özelliklerini ihtiva ederken, bir yandan da bilmeceleri ve bazı fiil çekimlerini ihtiva etmektedir. Yani bu şekilde birbiriyle ilgisiz konuların bir arada olması sebebiyle, bu defterin farklı farklı tarihlerde yazılarak sonradan bir araya toplanarak bir bütün haline getirilmiş olabileceği düşünülmektedir (Çağatay, 1944: 762).

Codex Cumanicus'tan 1656'da ilk kez Tomasini bahsetmiştir. Geza Kuun 1880 yılında Codex Cumanicus'u ilk defa tam metin olarak yayınlamıştır. *Codex Cumanicus: Bibliothecae ad Templum Divi Marci Venetiarum*, Budapestini. 1887 yılında Radloff, Geza Kuun'un çalışmasına dayanarak eseri Almanca neşretmiştir. *Das türkische Sprachmaterial des Codex Comanicus: Manuscript der Bibliothek der Marcus-Kirche in Venedig; nach der Ausgabe des Grafen Kuun (Budapest 1880)*, St. Petersbourg, Commissionnaires de l'Académie Imperiale des Sciences.

1936'da Grønbech eserin tıpkıbasımını yayınlar. *Codex Cumanicus. Cod. Marc. Lat. DXLIX. In Faksimile heraus-gegeben* Monumenta linguarum Asiae Maioris, edidit K. Grønbech. I. Kopenhagen: Munksgaard. 1942'de Grønbech eserin sözlüğünü neşretmiştir ve Türkçe söz varlığını içerir. *Komanisches Wörterbuch, Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus*, Einar Munksgaard, Kopenhagen.

1966’da Tietze Codex Cumanicus bilmecelerini inceleyen bir kitap yayınlamıştır. *The Koman Riddles and Turkic Folklore,* Berkeley and Los Angeles: University of California Press. 1973 yılında Vladimir Drimba eserin sentaksını incelediği bir kitap yayınlamıştır. *Syntax Comane,* Bucureşti, Editura Academiei – Leiden, E. J. Brill.

1980’de Klet Kotta’nın yayınladığı çalışmada eserin yazım tarihi ve yazım yeri üzerine fikirleri bulunur. *Der Codex Cumanicus: Entstehung und Bedeutung (Geschichte und Gesellschaft),* Klet Kotta. 1992’de Grønbech’in sözlüğü Kemal Aytaç tarafından çevrilmiştir. *Kuman Lehçesi Sözlüğü - Codex Cumanicus’un Türkçe Sözlük Dizini,* Kültür Bakanlığı Yay., Ankara. 2000 yılında Kuun tarafından yayınlanan çalışmada metin tekrar okunmuştur. Çalışmada, eser hakkında notlar bölümü bulunur. Ayrıca eserin tıpkıbasımını da içerir. *Codex Comanicus. Édition diplomatique avec Facsimiles,* Editura Enciclopedică, Bucarest. 2006 yılında Garkavets, yaptığı çalışmada eserdeki bilmece, dua ve ilahileri Rusçaya tercüme etmiştir. *Codex Cumanicus - Polovetskie Molitvı, Gimnı i Zagadki XIII-XIV vekov,* Russkaya Derevnaya, Moskva. 2015 yılında Mustafa Argunşah ve Galip Güner tarafından hazırlanan çalışma Türkiye’de Codex Cumanicus üzerine yapılan ilk okuma çalışmasıdır. Çalışmada metin, dizin ve eserin tıpkıbasımı yer alır. *Codex Cumanicus,* Kesit Yayınları, İstanbul.

Eser üzerine yapılmış diğer çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Klaproth V. (1826). “*Vocabulaire latin, persan et coman de la bibliothèque de Fransesco Petrarca*”, Memoires relatifs à l’Asie, III, Paris. s.113-256. Kısmen metin neşri içeren bu makale, bilim camiasının ilgisini eser üzerine çekmiştir.
- Blau, O. (1875). “*Über Volkstum und Sprache der Kumanen, Zeitschrift der deutschen Morgenländ*” Gesellschaft s. 556 – 587.
- Gyárfás, J. (1882). “*A Petrarka Codex Kun neylve*”, Értekezések a II . Oszt. köréből X, 8, Budapest.
- Radloff, W. (1884, 1885). “*Zur Sprache der Komanen*”, Internationale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft I, s. 377-382, II, 13-42.
- Radloff, W. (1887). Das Türkische Sprachmaterial des Codex Cumanicus, Manuscript der Marcus-Kirche in Venedig. Nach der Ausgabe des Grafen Kuun (Budapest 1880), Mémoires de l‟Académie impériale des Sciences de St. Pétersburg, 1887, VII. Série XXXV, no. 6: 182.
- Hunflavy, P. (1887). “*Der kumanische oder Petrarka-Codex und die Kumanen*”, Der Ungarische Revue, Leipzig, s. 602-632.
- Kuun, G. (1892). “*Ujabb adatok a kún Petrarca-Codexhez*”, Értekezések az I. Oszt. köréből IV, 12, Budapest.

- Kuun, G. (1892). "Kúnok nyélvéről és nemzetiségéről", Értekezések az I. Oszt. köréből XII , 11.
- Granit, E. (1904). "Codex Cumoensis, kokoelma sekvenseja ja hymneja (2 kuv.- Med 2 bilder)". Suomen Museo Finskt Museum. XI: 25-48, Helsinki.
- Salemann, C. (1910). "Zur Kritik des Codex Cumanicus". Bulletin de l"Academie Imperiale des Sciences de St. Petersbourg. 6. Ser. 4: 943-957.
- Bang, W. (1910). "*Zur Kritik des Codex Cumanicus*", Louvain, 16 s. Bang, W. (1911). "*Beiträge zur Kritik des Codex Cumanicus*", Bulletin del'Acad. R. de Belgique, Brüssel, No. 1: 13-38.
- Salaville, S. (1911). "Un manuscrit chrétien en dialecte turc: le «Codex cumanicus»", Échos d'Orient, tome 14, No. 90, s. 278-286.
- Bang, W. (1912). "*Über die Rätsel des Codex Cumanicus*", Sitzungsberichte der königlich-preussichen Akademie der Wissenschaften, s. 334-353.
- Németh, J. (1913). "*Die Rätsel des Codex Cumanicus*", Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Harrassowitz, Wiesbaden, s. 577-608.
- Németh, J. (1926-1932). "Zu den Rätseln des Codex Cumanicus", (Körösi Csoma-Archivum), II: 66-368.
- Bang, W. (1914). "Über die Herkunft des Codex Cumanicus". Sitzungsberichte der Könglich-preussischen Akademie der Wissenschaften, Phil.- hist. V: 244-245.
- Bang, W. (1914). "Der Komanische Marienpsalter nebst seiner Quelle" Abhandlungen der Königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Phil.- hist. XIII: 241-276.
- Markwart, J. (1914). "Über das Volkstum der Komanen", Osttürkische Dialektstudien, Abhandlungen der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften, Neue Folge S. 13, Göttingen, ss. 25238.
- Samoyloviç, A. N. (1924). "K istorii i kritike Codex Cumanicus", Dokladı Rossiyskoy Akademii Nauk, O. O. ss. 86-89.
- Rasovskiy, D. A. (1929). "*K voprosu o proishojdenii Codex Cumanicus*" Seminarium Kondokovianum III, Praga, s. 193-214.
- Kowalski, T. (1929). Karaimische Texte im Dialekt von Troki, Krakowie. Malov, Sergey E. (1930). K istorii i kritike Codex Cumanicus", İzvestiya Akademii Nauk SSSR, Otdeleniya gumanitarnıh Nauk, 5, ss. 347-375.

- Grønbech, K. (1936). “Codex Cumanicus, cod. Marc. Lat. DXLIX in Faksimile herausgegeben, mit einer Einleitung von K. Grønbech”, Monumenta Linguarum Asiæ Maioris I, Kopenhagen.
- İnan, A. (1939). “*Codex Cumanicus Bilmecelerine Dair*”, Kopuz, No 3 ve 4. Grønbech, K. (1942). Komanisches Wörterbuch, Türkischer wortindex zu Codex Cumanicus, Köbenhavn. Türkçe‟ye Çeviren: Kemal Aytaç (1992). Kuman Lehçesi Sözlüğü, Codex Cumanicus‟un Türkçe Sözlük Dizini, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Györffy, G. (1942). “Codex Cumanicus Keletkezésének Kérdéséhez”, Magyar Törtenettudomanyi Gntezet, Budapest, s. 1-25.
- Györffy, G. (1942). “*Autour du Codex Cumanicus*” , Analecta Orientalia memoriae Alexandri Csoma de Körös dicata, Vol. I, Budapest, s. 110-137.
- Çağatay, S. (1944).“*Codex Cumanicus Sözlüğünün Basılışı Dolayısiyle*”, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, II/1, Ankara. 759-772.
- Kurışjanov, A. (1958). “Paradigmı skloneniya v yazıke pis‟mennogo pamyatnika XIII-XIV vv. ‘Codex Cumanicus’, Voprosı Istorii i Dialektologii Kazahskogo Yazıka = Kazak Tili Tarihi men Dialektologiyasınıng Meseleleri, 1: 61- 73, Alma-Ata.
- Kurışjanov, A. (1958). “Codex Cumanicus tilindegi mekendik bildiretin septikderding magnaları”, Voprosı Istorii i Dialektologii Kazahskogo Yazıka = Kazak Tili Tarihi men Dialektologiyasınıng Meseleleri, 1: 74-82, Alma-Ata.
- Gabain, A. (1959). “*Die Sprache des Codex Cumanicus*”, Philologiae Turcicae Fundamenta I, Wiesbaden, 46-73.
- Kurışjanov, A. (1962). ‘Arabo-Persidskiye elementı v Kumanskom yazıke (na materiale leksiki)’, Voprosı Istorii i Dialektologii Kazahskogo Yazıka = Kazak Tili Tarihi men Dialektologiyasınıng Meseleleri, 4: 157-216, Alma-Ata.
- Gabain, A. (1964). “*Die Komanische Literatur*”, Philologiae Turcicae Fundamenta II, Wiesbaden, s. 243-251.
- Tietze, Andreas (1966). The Coman Riddles and Turkish Folklore (Kuman Bilmeceleri ve Folkloru), University of California Press, Berkeley.
- Drimba, V. (1968). “*Le Sermon en vers du Codex Cumanicus*”, Revue Roumaine De Linguistique, Tome XIII. No 5, s. 407-412.
- Bodrogligeti, A. (1971). The Persian Vocabulary of the Codex Cumanicus, Bibliotheca Orientalis Hungarica XVI., Akadémiai Kiadó, Budapest.

- Baskakov, N. A. (1973). "*K kritike Codex Cumanicus: (ob odnoy iz ne razgadannıh zagadok)*", Hungaro-Turcica Studies 'Honour of Julius Nemeth', s. 80-86. Drüll, D. (1979). Der Codex Cumanicus: Entstehung und Bedeutung, Stutgart.
- Drimba, V. (1979). "Miscellanea Cumanica VIII: De nouveau sur quelques de vinettes comanes", Turcica, 11, s. 190-201.
- Gabain, A. (1979). "*Codex Cumanicus'un Dili*", Tarihî Türk Şiveleri (çev. Mehmet Akalın), Ankara s. 73-118.
- Drimba V. (1981). "*Sur la datation de la premiére partie du Codex Cumanicus*", Oriens, Vol. 27-28, s. 388-404.
- Ligeti, L. (1981). "*Prolegomena to the Codex Cumanicus*", Acta Orientalia 76r 21-23. II. Discordances sémantiques dans le vocabulaire lat.-persan-coman), Revue roumaine de linguistique, 28, s. 99-124.
- Drimba, V. (1983). "Miscellanea Cumanica XV: encore quelques discordances sémantiques dans le vocabulaire latin-persan-coman", Revue roumaine de linguistique, 28, s. 467-477.
- Drimba, V. (1984). "Miscellanea Cumanica XVIII: Notes de critique Textuelle", TDAY-Belleten, s. 1-10.
- Ligeti, L. (1985). "A Codex Cumanicus mai Kérdései", Körösi Csoma Társaság, 48. s.
- Drimba, V. (1986). "*Essai d'interprétation de quelques mots Comans non glosés du "Codex Cumanicus*", Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, Vol. 76, Festschrift Andreas Tietze zum 70. Geburtstag gewidmet von seinen Freunden und Schülern, s. 81-86.
- Safran, M. (1986). Codex Cumanicus'a göre Kuman/Kıpçaklarda Ticari Hayat. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İnan, A. (1987). "Codex Cumanicus Bilmecelerine Dair", Makaleler ve İncelemeler, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. II, Ankara.
- Mollova, M. (1990). "*Codex Cumanicus, le bouddhisme et le turk oriental*", Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, Vol. 80, s.141-165.
- Gabain, A. (1991). "*Kuman Edebiyatı*" (çev. Bekir Zengin):, Türk Dünyası Edebiyatı (hzl. Halil Açıkgöz), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 9-19.
- Golden, P. B. (1992). "*Codex Cumanicus*", Central Asian monuments, edited by H. B. Paksoy, ISIS, İstanbul, s. 29-51.

- Gallotta, A. (1992). “*Codex Cumanicus’un ‘Yeni’ Bir Nüshası*”, Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992 (26 Eylül 1992-1 Ekim 1992), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1996, s. 267-271.
- Mollova, M. (1995). “*Nouvelle interpretation linguistique des devinettes esoteriques du Codex Cumanicus*”, Oriens, Vol. 35, s. 193-258.
- Mollova, M. (1998).“*Les derniers problemes graphico-phonetiques turks de Codex Cumanicus*”, Orientalia suecana, vol. xvii s. 111-130.
- Drimba, V. (2000). Codex Comanicus. Édition diplomatique avec fac- similés, Bucarest.
- Tavkul, U. (2003). “*Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi*”, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, 15, s. 45-81.
- Garkavets, A. (2004). Codex Cumanicus: Kıpçako-Polovetskie Tekstı XIII-XIV vv., Almatı.
- Vásáry, I. (2005). “*Oriental languages of the Codex Cumanicus: Persian and Cuman as Linguae Francae in the Black Sea Region (13th-14th Centuries)*”, Il codice cumanicu e il suo mondo, A Cura di Felicitas Schmieder e Peter Schreiner Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, s. 105-124.
- Ryspakova, M. (2007). *Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi Arasında Bir Karşılaştırma Denemesi-Ses Bilgisi-.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, O. (2010). *Codex Cumanicus 1A-55A (Giriş-Metin-Dizin),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimarsinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Curayeva, M. (2011). “*Kodex Kumanikus"ta Bilmeceler ve Özbek Folklorundaki Şekiller*” Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, XI/1: 25-32.
- Argunşah, M. (2012). “Codex Cumanicus’un İmlası II: Yuvarlak Ünlüler”, *VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı* (24-28 Eylül 2012), Yayımlanmamış Bildiri, Ankara.
- Subaşı, Ö. (2012). *Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Güner, G. (2012). “Codex Cumanicus’un İmlası: Ünsüzler”, VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı (24-28 Eylül 2012), Yayımlanmamış Bildiri, Ankara.
- Karaşlar, S. (2012). *Codex Cumanicus"ta Eylem.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Salan, M. (2013). Kuman Şivesi Sözlüğü. Gazi Türkiyat, S. 13: 229-242.
- Karahan, A. (2013).“Codex Cumanicus’ta Hayvan Adları”, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/1 Winter, s.1839-1865.
- Karahan, A. (2013). “Codex Cumancus’ta Alt Anlamlılık (Hyponymy)”, Karadeniz Araştırmaları, Sayı 39, s. 187-20.
- Pekecar, Ç., Türk, A. T., ve Yıldızlı, M. E. (2014). “Codex Cumanicus ve Kumuk Türkçesinin Söz Varlığı: Fiiller”, *VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim 2013), Bildiriler Kitabı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul. C. II, 293-307.
- Argunşah, M. (*2014). “Bir* Kültür Hazinesi Olarak Kodeks Kumanikus”, (Ed. Şahin Hatice, Karahancı İbrahim) *VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri*. 4-7 Aralık 2013, Bursa, C. II. 1007-1016.
- Argunşah, Mustafa (2014). “Orthography of Vowels in Codex Cumanicus I: Unrounded Vowels in / Codex Cumanicus‟ta Ünlülerin İmlası I: Düz Ünlüler”, *Discussions on Turkology Questions and Developments of Modern Turkology Studies / Türkoloji Tartışmaları Başarı ve Zaaflarıyla Türkoloji*, 634-645. Ed: Öztürk Emiroğlu, Marzena Godzińska, Filip Majkowski, Varşova.
- Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. Kesit Yayınları, İstanbul.
- Argunşah, M. (2015). “Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi ile Kodeks Kumanikus‟u Ses Bilgisi Yönünden Karşılaştırma”, *XI. Millî Türkoloji Kongresi Bildirileri* (11-13 Kasım 2014), C. I, 513-532.
- Argunşah, Mustafa (2015). “Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi ile Kodeks Kumanikus‟u şekil Bilgisi Yönünden Karşılaştırma”, *VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Ekim 2014) Bildiriler Kitabı*, C. I, 89-104, Ed: Ahmet Buran, Ercan Alkaya, Fatih Özek, Süleyman Kaan Yalçın, Elazığ.
- Erk, K. (2015). *Codex Cumanicus Temelinde Kıpçak Türkçesinin Tarihi-Karşılaştırmalı Söz Varlığı*. Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir.
- Sertkaya, O. F. (2015). “Codex Cumanicus (Latince-Farsça-Komanca Kodeks)” *Gazi Türkiyat*, S. 17: 207-217.
- Güner, G. (2016). *Kuman Bilmeceleri Üzerine Notlar*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Moldasheva, M. (2016). Codex Cumanicus İle Çağdaş Kazak Türkçesinin Ortak Söz Varlığının Karşılaştırmalı Sesçil İncelemesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Güner, G. (2016). "Codex Cumanicus Bağlamında Kumanların/Kıpçakların Gündelik Hayatına Dair Söz Varlığı: Eşya Adları", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4): 1544-1560.
- Güner, G. (2017). "Eski Türkler Çek Yazar mıydı?", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Eğitim Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi* S. 5: 34-41.
- Güner, G. (2017). "Codex Cumanicus'ta Soğdca, Çince, Rusça, Aramice ve İbranice alıntılar". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, S. 3: 1285-1292.
- Güner, G. (2017). "Codex Cumanicus‟ta Moğolca Alıntı Kelimeler Üzerine Yeni Bir Yaklaşım" *Gazi Türkiyat-Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 20: 9-24.
- Güner, G. (2017). "Codex Cumanicus‟ta Latince ve Grekçe Alıntılar". *Dil Araştırmaları Dergisi*, S. 20: 49-56.
- Karadeniz, Y. (2017). "Codex Cumanicus‟ta Bitki Adları", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C. XV, S. I: 611-638.
- Argunşah, M. (2019). "Codex Cumanicus'ta Geçen 'Agır Sıy' ve 'Sıy Tabuḫ' İkilemeleri Üzerine", *X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* 105-113. Editörler: Ferruh Ağca, Adem Koç. 17-19 Ekim 2018, Eskişehir.
- Güner, Galip, (2019). "Codex Cumanicus'ta sıfat+kılı Yapısı", Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, S. 45/Bahar, ss. 113-118.
- Ünsal, Ü. (2019). *Codex Cumanicus'un Söz Dizimi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kılınç, A. (2019). *Codex Cumanicus"un Türkçe Söz Varlığının Günümüz Tatar, Kazak ve Kırgız Türkçelerindeki Durumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Acar, E. (2019). "Codex Cumanicus‟ta Bulunan Mental Fiillerin Günümüz Anadolu Ağızlarındaki Kullanımları Üzerine", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 8/3: 1276-1292.
- Argunşah, M. (2019). "Codex Cumanicus'ta 'Bile / Birle' Çekim Edatının Yeni İşlevleri", *XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* s. 1539-1545. Editörler: Serkan Şen, Mediha Mangır. 16-18 Ekim 2019, Samsun.
- Adiloğlu, A. (2020). "Codex Cumanicus'ta Geçen 'uyuhısıra-' Fiili Üzerine" *TYB Akademi*, 29: 79-92.
- Kocabaş, B. (2021). *Codex Cumanicus'un Söz Varlığı ile Günümüzde Kafkasya'da Konuşulan Kıpçak Grubu Türk Lehçelerinin Söz Varlığının Ses ve Anlam Bakımından*

Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

I.3.2. Memluk Kıpçak Türkçesiyle Yazılmış Eserler

Memluk Kıpçakçasıyla yazılmış eserler daha ziyade sözlük ve gramer kitaplarından oluşmaktadır. Tarihî Kıpçak Türkçesine ait eserlerin büyük çoğunluğu bu döneme aittir.

I.3.2.1. Sözlük ve Gramer Kitapları

- Kitâbü'l – İdrâk li – Lisâni'l Etrak.
- Kitab-ı Mecmû-ı Tercümân- ı Türkî ve Acemî ve Mugalî.
- Et Tuhfetü'z – Zekiyye fi'l Lûgati't – Türkiyye.
- Bülgatü'l – Müştâk fi Lûgat't – Türk ve'l – Kıfçak.
- El – Kavânînü'l – Külliyye li – Zabti'l – Lûgati't – Türkiyye.
- Ed- Dürretü'l – Muradiyye fi'l Lûgati't Türkiyye.

I.3.2.2. Fıkıh Kitapları

- İrşâdü'l – Mülûk ve's – Selâtin.
- Kitâb fi'l – fıkh.
- Kitâb fi'l – Fıkh bi – Lisâni't – Türkî.
- Kitâb Mukaddime-i Ebu'l – Leysi's – Semerkandî.
- Mukaddimetü'l – Gaznevî fi'l – İbâdât.

I.3.2.3. Edebî Eserler

- Gülistan Tercümesi

I.3.2.4. Atçılık ve Okçulukla İlgili Kitaplar

- Baytaratü'l – Vâzıh.
- Münyetü'l – Guzât.
- Kitâbû'l – Hayl.
- Kitâb fi – İlmi'n Nüşşâb (Hulâsa).

I.3.3. Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesiyle Yazılmış Eserler

Ermeni harfli Kıpçak Türkçesiyle yazılmış eserler genel olarak altı gruba ayrılır.

- Tarihi Vakayinameler: Üç adet tarihi vakayiname tespit edilmiştir. Bunlar: Kamanets Vakayinamesi, Polonya Vakayinamesi, Venedik Vakayinamesi'dir.

- Hukuk Belgeleri ve Mahkeme Tutanakları.
- Dini Eserler.
- Filolojik Eserler.
- Edebi Eserler.
- Doğa Bilimlerine Ait Eserler.

I.2. Karaçay-Malkar Türkleri ve Karaçay-Malkar Türkçesi

Karaçay-Malkar Türkleri günümüzde yoğunlukla Rusya Federasyonu'na bağlı Kabardey-Balkar ve Karaçay-Çerkes adlı iki özerk cumhuriyet içerisinde yaşamaktadırlar. Nüfusları yaklaşık 350 bin kişidir. Karaçay-Malkar Türklerinin kökeni hakkında birçok görüş mevcuttur. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar genel olarak Karaçay-Malkar Türklerinin Kuzey Kafkasya bölgesinde eskiden beri hâkimiyet kuran Hun, Bulgar, Hazar, Alan ve Kıpçak gibi eski Türk kavimlerinin bütünleşmesinden ortaya çıktığını göstermektedir. Özellikle 9. ve 13. yüzyıllarda Kuzey Kafkasya'ya gelen Kıpçak kabileleri önceden beri orada yaşayan diğer Türk kabileleriyle karışarak Karaçay-Malkar Türklerinin etnik yapısının en önemli unsurunu oluşturmuştur (Adiloğlu, 2008: 145).

Karaçaylılar ve Malkarlılar aynı dile ve kültüre sahip bir Türk halkıdır. Dilleri ve kültürleri farklı olmadığı için onları iki ayrı halk olarak nitelendirmek doğru değildir. Karaçay ve Malkar bu iki boyun yaşadığı coğrafyanın adlarıdır. Karaçay-Malkar Türkleri, Kafkasya'daki tarihleri boyunca Alanlar, Kara Çerkesler, Dağlı Çerkesler, Basiyanlar, Karaçioliler gibi birçok farklı isimle anılmışlardır. Kendilerine Tavlu (Dağlı) diyen bu halk yaşadıkları bölgelere göre Karaçaylılar, Malkarlılar, Holamlılar, Bızıngılılar, Çegemliler, Bashanlılar şeklinde çeşitli isimlerle adlandırılmışlardır. Sovyet hâkimiyetinden sonra, Karaçaylılar ve Balkarlılar veya Karaçay-Balkar şeklinde isimlendirilmişlerdir. Balkar etnik adı; Malkar, Çegem, Holam, Bızıngı ve Bashan vadilerinde yaşayan halkları tek bir isimle adlandırmak isteyen Sovyetler tarafından verilmiştir. Çarlık Rusya'sı döneminde bu beş halk için "Beş Dağ Zümresi" adı kullanılırdı. Daha sonra bu beş halkı Karaçaylılar ile aynı çatı altında toplayarak onlara Balkar adını verdiler (Tavkul, 2020: 9). Karaçay-Malkarlılar kendilerini tarihte yaşamış olan Alan kavmiyle ilişkileri olduğu için "Alan" diye adlandırır ve birbirlerine de bu şekilde hitap ederler (Tavkul, 2016: 329).

Karaçay-Malkar Türkleri II. Dünya Savaşı'nda Almanlar ile iş birliği yaptığı suçlaması ile 1943'te SSCB'nin aldığı kararla toplu sürgün edilirler. Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan gibi bölgelere dağıtılırlar. Bu esnada çok zor şartlarda kalan Karaçay-Malkar

Türklerinden yaklaşık 40 bin kişi hayatını kaybetmiştir. Daha sonra 1957'de alınan bir kararla yurtlarına dönmeye başlarlar (Buran, 2010: 141).

Nüfusunun büyük çoğunluğu Rusya Federasyonuna bağlı Karaçay-Çerkes ve Kabardin-Balkar özerk cumhuriyetlerinde yaşayan Karaçay-Malkar Türklerinin konuştuğu Karaçay-Malkar Türkçesi tipik Kıpçak Türkçesi özellikleri taşımaktadır. Karaçay-Malkar Türkçesi, Türk dilinin Kıpçak kolunun Kafkasya'daki bölümünü oluşturur. A.N. Samoyloviç'in sınıflandırmasına göre Türk Lehçelerinin z kolunun y bölümünün tav, bol-, kalgan kısmına girer. Bu sınıflandırmaya göre Karaçay-Malkar Türkçesinde adak/azak yerine ayak, olmak yerine bolmak, tag yerine taw, kalan yerine kalgan biçimleri vardır. Ben yerine men kullanılması ve kelime başındaki y- seslerinin c- seslerine dönüşmesi de Kıpçak Türkçesi özelliklerini yansıtır (Buran ve Alkaya, 2019: 560).

N.A. Baskakov, Kıpçak grubu yazı dillerini; 1. Kıpçak-Kuman alt grubu (Karay, Karaçay-Malkar, Kumuk, Kırım-Tatar; 2. Kıpçak-Bulgar alt grubu (Başkurt, Tatar); 3. Kıpçak-Nogay alt grubu (Nogay, Kazak, Karakalpak) şeklinde olarak üçe gruba ayırmaktadır (Baskakov, 1960: 145). Anlaşılacağı üzere Karaçay-Malkar Türkçesi; Karay, Kumuk ve Kırım-Tatar Türkçeleriyle aynı grupta yer alır. Karaçay-Malkar Türkleri 1924 yılına kadar Arap alfabesini kullanmışlardır. Bu tarihten 1938 yılına kadar Latin alfabesine geçilmiş, 1938 yılından itibaren de Kiril alfabesine geçiş yapılmıştır. Karaçay-Malkar Türkleri günümüzde Kiril alfabesini kullanmaya devam etmektedirler (Buran ve Alkaya, 2019: 560).

İKİNCİ BÖLÜM

CODEX CUMANICUS İLE KARAÇAY-MALKAR TÜRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI

CODEX CUMANICUS	KARAÇAY-MALKAR TÜRKÇESİ
A	
aña ‘ona’ (CCI: 420, CCII: 619, CCII: 628). **añar** ‘ona’ (CCI: 420, CCII: 628). **aar** ‘ona’ (CCI: 413, CCII: 619).	**aña** ‘ona’ (KM II: 82). **añar** ‘ona’ (KM I: 75).
aar köre ‘saygı’ (CCII: 619).	**aruv kör-** ‘saygı göstermek, saymak’ (KM I: 218).
Aaron (özel isim); ‘Hz. Musa’nın kardeşi Hz. Harun; başrahip Aaron’ (CCII: 619).	**Harun** (özel isim); ‘Hz. Musa’nın kardeşi Hz. Harun’ (KMN: 12).
abaga (< Mo. abaga) ‘amca’ (CCI: 413).	**ata karnaş** ‘amca’ (KM I: 84).
abışka ‘ihtiyar, yaşlı’ (CCII: 619). **abuşka** ‘ihtiyar, yaşlı, kart’ (CCI: 413).	**kart** ‘ihtiyar, yaşlı’ (KM I: 237).
abra- (< Mo. abra-) ‘korumak, savunmak’ (CCI: 413).	**abıray** ‘otorite, nüfuz’ (KM I: 60).
abramak (< Mo. abra- +T.) ‘koruma, savunma’ (CCI: 413).	**koru-** ‘korumak, sakınmak’ (KM I: 253). **aya-** ‘esirgemek, korumak; kıskanmak vermeye kıyamamak’ (KM I: 87).
aç ‘tok olmayan, karnı acıkmakmış olan, aç’ (CCI: 413, CCII: 619).	**aç** ‘aç, açlık’ (KM I: 61).
aç- ‘açmak’ (CCI: 414).	**aç-** ‘açmak’ (KM I: 61).
aç- ‘acıkmak’ (CCI: 414). **açık-** ‘acıkmak’ (CCII: 620).	**aç bol-** ‘acıkmak’ (KM I: 61). **açay-** ‘acıkmak’ (KM I: 61).
açı ‘acı, ekşi’ (CCI: 414, CCII: 620).	**açı** ‘acı, ekşi; acıklı, elim, üzücü; şiddetli, keskin, tesirli’ (KM I: 61).
açı taş ‘şap’ (CCI: 414).	**açuv taş** ‘şap’ (KM I: 62).

açı türlü 'acı' (CCI: 414).	**açı** 'acı, ekşi; acıklı, elim, üzücü; şiddetli, keskin, tesirli' (KM I: 61).
açıgan- 'acımak, ekşimek' (CCII: 620).	**açıgan** 'ekşi, ekşimiş; mayalı, mayalanmış' (KM I: 62).
açıl- 'açılmak' (CCII: 620).	**açıl-** 'açılmak' (KM I: 62).
açırgamah 'üzülme, pişman olma' (CCI: 414). **açırgan-** 'pişman olmak' (CCII: 620).	**açımaklık** 'acımak, acı duyma; üzülme' < **açı-** 'acımak, acı duymak; üzülmek' (KM II: 9). **açuvsa-** 'acımak, üzülmek' (KM I: 62). **açuv** 'hiddet, kızgınlık; acı, keder, elem' (KM I: 62).
açkuç 'anahtar' (CCI: 414).	**açhıç** 'anahtar' (KM I: 61).
açuv 'keder, üzüntü, acı' (CCII: 620).	**açuv** 'hiddet, kızgınlık; acı, keder, elem' (KM I: 62).
Adam (özel isim); 'Hz. Adem' (CCII: 620).	**Adam** (özel, isim); 'Hz. Adem' (KMN: 12). **adam** 'adam, insan' (KM I: 62).
aga 'ağa, ağabey' (CCII: 620).	**aga** 'ağabey, büyük erkek kardeş' (KM I: 64).
agaç 'ağaç; ocak, fırın vb.de yakacak odun (CCI: 415, CCII: 620).	**agaç** 'ormanlık alan, ormanlık bölge; ağaç, tahta; kalite, vasıf, nitelik; boy, endam, duruş' (KM I: 64).
ag 'iplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü, ağ' (CCI: 414).	**av** 'ağ, file; ince örtü, tül; pantolon ağı' (KM I: 85).
agın- 'çıkmak, yükselmek' (CCI: 415, CCII: 621). **agınan-** 'çıkmak, yükselmek' (CCI: 415).	**av-** 'aşmak, yüksek bir yeri tırmanıp orayı aşmak; devrilmek, düşmek' (KM I: 85).
agındır- 'çıkartmak, yükseltmek' (CCII: 621).	**avundur-** 'devirmek' < **avun-** 'yuvarlanmak, devrilmek' (KM I: 86). **avdur-** 'devirmek' (KM I: 85). **avun-** 'yuvarlanmak, devrilmek' (KM I: 86).
agıngıç 'merdiven' (CCI: 415). **agınguç** 'merdiven' (CCII: 621).	**bashıç** 'merdiven' (KM I: 98). **baçhıç** 'merdiven' (KM I: 95).

agır ‘tartıda çok çeken, hafif karşıtı, ağır; hürmet, itibar**’** (CCI: 415).	**avur** ‘ağır, hafif karşıtı’ (KM I: 86).
agır kılı ‘ağırbaşlı’	**avur kılıklı** ‘ağırbaşlı’ < **avur** ‘ciddi, ağırbaşlı, itibarlı’ (KM I: 86); **kılık** ‘vasıf, karakter, huy’ (KM II: 370).
avruv ‘ağrı’ (CCII: 643). **agırıh** ‘hasta, yaralı’ (CCII: 621). **agrıh** ‘hastalık, ağrı’ (CCII: 621). **agrık** ‘hastalık, ağrı’ (CCII: 621).	**avruv** ‘hastalık’ (KM I: 86).
avurla- ‘şereflendirmek, kutsamak, ağırlamak’ (CCII: 643). **agırla-** ‘hürmet etmek, itibar göstermek, şereflendirmek, kutsamak, ağırlamak’ (CCI: 415, CCII: 621).	**sıyla-** ‘ululamak, yüceltmek; saymak, itibar etmek, saygı göstermek, değer vermek; ziyafet vermek, ağırlamak, ikramda bulunmak’ (KM II: 527).
agırmak ‘hastalık, ağrı’ (CCI: 416). **agrımak** ‘hastalık, ağrı’ (CCI 416).	**avruv** ‘hastalık’ (KM I: 86).
agırsıy bile ‘onurlu, saygılı, hürmetli’ (CCI: 416). **avursı bile** ‘onurlu, saygılı, hürmetli’ (CCI: 427).	**ullu sıy bla** ‘büyük hürmetle, itibarla, saygıyla’ < **ullu** ‘büyük’ (KM I: 370); **sıy** ‘saygı, hürmet, itibar, şeref, prestij’ (KM I: 312); **bla** ‘ile; ve; birlikte’ (KM I: 109).
agırsıy ‘onur, saygı, hürmet’ (CCI: 416).	**ullu sıy** ‘büyük hürmet, itibar’ < **ullu** ‘büyük’ (KM I: 370); **sıy** ‘saygı, hürmet, itibar, şeref, prestij’ (KM I: 312).
agışdır- ‘birlikte akıtmak’ (CCII: 621).	**agışdır-** ‘akıtmak’ < **agış-** ‘akmak, dökülmek, damlamak’ (KM I: 65).
avuz ‘ağız’ (CCII: 644). **agız** ‘ağız’ (CCI: 416, CCII: 621).	**avuz** ‘ağız’ (KM I: 86).
agrı- ‘acı çekmek, ağrımak**’** (CCI: 416). **agru-** ‘acı çekmek, ağrımak’ (CCI: 416).	**avru-** ‘ağrımak’ (KM I: 85).
agsah ‘aksak, topal’ (CCI: 416).	**ahsak** ‘topal, aksak’ (KM II: 16). **ashak** ‘topal, aksak’ (KM II: 55).
akıllı (< Ar. ‘aḳl + T.) ‘akıllı’ (CCI: 417). **agullı** (< Ar. ʿakl + T.) ‘akıllı’ (CCII: 621).	**akıllı** ‘akıllı’ (KM I: 68).

aguzlug ‘gem, ağızlık’ (CCI: 416).	**avuzluk** ‘atın gem demiri’ (KM I: 87).
ah ‘üzüntü, keder, gam’ (CCII: 622).	**ah** ‘ah! ünlemi’ (KM II 15).
ak ‘ak, beyaz’ (CCI: 417). **ah** ‘beyaz, ak’ (CCII: 622).	**ak** ‘beyaz, ak’ (KM I: 67).
ak- ‘akmak’ (CCII: 622). **ah-** ‘akmak’ (CCII: 622).	**ak-** ‘akmak; dökülmek; geçmek; elemek, elimine etmek (KM I: 67).
ahça ‘beyazımsı, beyaz şey, akça’ (CCII: 622). **akça** ‘akçe, para’ (CCI: 417).	**ahça** ‘para’ (KM I: 65). **açha** ‘para, akçe’ (KM II 8).
ahlık ‘beyazlık, aklık’ (CCI: 416).	**aklık** ‘aklık, beyazlık’ (KM II 20).
akıl (< Ar. ‘aḳl) ‘akıl’ (CCI: 417). **avul** (< Ar. ʿakl) ‘akıl’ (CCII: 643).	**akıl** ‘akıl; düşünce’ (KM I: 67).
ak korgaşın ‘kalay’ (CCI: 417).	**korgaşın** ‘kurşun’ (KM I: 252).
akmak (< Ar. aḥmāḳ) ‘deli, aptal, ahmak’ (CCI: 417).	**akmak** ‘ahmak, sersem’ (KM I: 68).
akrın ‘yavaş, sakin, sessiz’ (CCI: 417). **arkun** ‘yavaş, sakin, sessiz’ (CCI: 423).	**akırın** ‘yavaş, sakin, sessiz’ (KM I: 68).
akşam ‘akşam’ (CCI: 417).	**ahşam** ‘akşam vakti’ (KM I: 66). **aşham** ‘akşam, alaca karanlık’ (KM I: 82).
al ‘kırmızı, al’ (CCI: 417, CCII: 622).	**al** ‘ön, ilk, birinci’ (KM I: 68). **kızıl** ‘kırmızı’ (KM I: 249).
al ‘hile, dalavere, kurnazlık’ (CCII: 622).	**al** ‘ön, ilk, birinci’ (KM I: 68). **aldav** ‘hile, yalan dolan’ (KM I: 70).
al paçalı ‘al paçalı, kınalı’ (CCII: 626).	**kızıl buçhaklı** ‘kırmızı paçalı’ < **kızıl** ‘kırmızı’ (KM I: 249); **buçhak** ‘kenar; paça; uç’ (KM I: 112).
al- ‘almak, kabul etmek; evlenmek, almak (CCI: 417, CCII: 622).	**al-** ‘almak; evlenmek’ (KM I: 68). **katın al-** ‘evlenmek’ (KM I: 240).
ala ‘ala, alaca’ (CCII: 623).	**ala** ‘karışık renkli, ala; parlak, açık (KM I: 69).
alaboga ‘balina’ (CCII: 623).	**alabuga** ‘bir tür balık’ (KM I: 69). **teññiz iynek** ‘balina’ (KM I: 349).
alabota ‘külünden sabun tozu yapılan bir tür yabani ot’ (CCII: 623).	**alafota** ‘bir tür yabanî ot’ (KM I: 69).

alaça ‘alaca’ (CCII: 623).	**ala** ‘karışık renkli, ala; parlak, açık (KM I: 69). **ala-kula** ‘alacalı, karışık renkli, alacalı bulacalı’ (KM I: 69).
alaçuk ‘kulübe, baraka’ (CCI: 418).	**ahtiger** ‘derme çatma kulübe, baraka’ (KM I: 66). **balagan** ‘korunak, derme çatma kulübe’ (KM I: 97). **gıtı** ‘baraka’ (KM I: 176). **hıdırma** ‘baraka, kulübe’ (KM I: 187). **ıhtırma** ‘baraka, kulübe’ (KM I: 193). **ışhav** ‘baraka, kulübe’ (KM I: 195). **mıshırma** ‘derme çatma kulübe, baraka’ (KM I: 271).
alam (< Ar. ‘alem) ‘alem, tuğ, nişan’ (CCI: 418, CCII: 623).	**alam** ‘âlem, evren’ (KM I: 69).
Alamani ketanı (< Alaman + Ar. kettān + T.) ‘Alman keteni’ (CCI: 418).	**Nemça keten** ‘Alman keteni’; **Nemça** ‘Alman’ (KM I: 278); **keten** ‘keten’ (KM II: 367).
alan ‘alaca’ (CCII: 623).	**ala** ‘karışık renkli, ala; parlak, açık (KM I: 69).
alan kulan ‘alacalı, alaca bulaca’ (CCII: 623). **kulan alan** ‘alaca, alaca bulaca’ (CCII: 763).	**ala kula** ‘alacalı, karışık renkli, alacalı bulacalı’ (KM I: 69). **kolan ala** ‘alalı beleli, alacalı; benekli, rengârenk; çizgili (KM I: 251).
alar ‘onlar’ (CCII: 623).	**ala** ‘onlar’ (KM I: 226).
alay ‘evet, öyle, şöyle’ (CCI: 418, CCII: 624).	**alay** ‘öyle, şöyle’ (KM I: 69).
alay bolmasa ‘veya, veyahut’ (CCI: 418).	**alay bolmasa** ‘öyle olmasa; ya da, veya’ (AA). **alay bolsa da** ‘öyle olsa da, ya da, veya, veyahut, velakin’ (AA).
alay ese ‘öyleyse’ (CCI: 418).	**alay ese** ‘öyleyse, öyle ise’ (KM II: 26).
alay-oh ‘şöyle, öyle’ (CCI: 418).	**alay** ‘öyle, şöyle’ (KM I: 69).

alda- ‘aldatmak’ (CCI: 418, CCII: 624).	**alda-** ‘kandırmak, aldatmak’ (KM I: 70).
aldamak ‘aldatma**’** (CCI: 419).	**aldamaklık** ‘aldatma, kandırma’ < **alda-** ‘kandırmak, aldatmak’ (KM I: 70).
algış ‘dua, övgü, kutlama, iyi dilek’ (CCII: 624).	**algış** ‘iyi dilek, dua, temenni; kutlama, tebrik (KM I: 71).
algışla- ‘övmek, kutsamak’ (CCII: 625).	**algışla-** ‘güzel sözlerle iyi dilekte bulunmak, kutlamak, tebrik etmek’ (KM I: 71).
algışlı ‘bereket, bolluk, aziz, kutsal, mübarek, mutlu’ (CCI: 419, CCII: 625).	**algışlı** ‘dualı, kutsanmış’ (KM II: 28).
alıçı ‘satın almak isteyen kimse**’** (CCI: 419).	**aluvçu** ‘müşteri, alıcı’ (KM I: 73).
alın ‘alın**’** (CCI: 419).	**mañılay** ‘alın**’** (KM I: 267).
alındagı kaş ‘eyerin ön kısmındaki çıkıntılı bölüm**’** (CCI: 419).	**allındagı kaş** ‘eyerin ön kısmındaki çıkıntı’ < **allındagı** önündeki, başındaki’ (KM II: 32); (KM I: 68); **kaş** ‘eyerin önünde ve arkasındaki çıkıntılar’ (KM I: 238).
alış- ‘karşılıklı almak, değiştirmek’ (CCI: 419).	**alış-** ‘değişmek’ (KM I: 72).
alışturmak’ değiştirme, değiş tokuş’ (CCI: 419).	**alışdır-** ‘değiştirmek’ (KM I: 72).
all ‘ön, huzur, kat’ (CCII: 625).	**al** ‘ön, ilk, birinci’ (KM I: 68).
alley ‘şöyle, öyle’ (CCII: 625).	**allay** ‘öyle’ (KM I: 72).
alma ‘elma’ (CCI: 419).	**alma** ‘elma’ (KM I: 72).
almak ‘alma işi’ (CCI: 419).	**almaklık** ‘alma, alma eylemi’ < **al-** ‘almak’ (KM I: 68).
almazlık ‘almama işi’ (CCII: 625).	**almazlık** ‘almayacak, alınmayacak olan şey’ (KM II: 34).
alpavut (< Mo. albagud) ‘asilzade, soylu, aristokrat’ (CCII: 626).	**alp** ‘dev cüsseli, pehlivan yapılı’ (KM I: 72). **aksüyek** ‘asilzade, aristokrat’ (KM I: 68).

altar ‘(Hr.) tapınaklarda üzerinde kurban kesilen, günlük yakılan, dinî tören yapılan taş masa, sunak’ (CCII: 626).	**aldır** ‘yapmacık, yılışık’ (KM I: 70). **aldır-** ‘kaplamak, doldurmak’ (KM I: 70). **taş kanga** ‘taş masa, sunak’ < **taş** ‘taş’ (KM I: 343); **kanga** ‘masa, sofra, tepsi’ (KM I: 232).
alt ‘alt’ (CCII: 626).	**tüb** ‘alt, dip’ (KM I: 365).
altı ‘altı (sayı)’ (CCII: 626).	**altı** ‘altı’ (KM I: 73).
altın ‘altın’ (CCII: 626). **altun** ‘altın’ (CCI: 420, CCII: 626).	**altın** ‘altın’ (KM I: 73).
altmış ‘altmış’ (CCII: 626).	**altmış** ‘altmış’ (KM I: 73).
altun kur ‘altın kemer’ (CCII: 627).	**altın kurşak** ‘altın kuşak, altın kemer’ < **altın** ‘altın’ (KM I: 73); **kurşak** ‘kuşak’ (KM II: 104); **kurşak** ‘altın ya da gümüş işlemeli kemer’ (KM I: 259).
altunçı ‘sarraf, kuyumcu’ (CCI: 420).	**altınçı** ‘altın ustası; altıncı (KM I: 73).
amanat (< Ar. amānat) ‘birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya vb., emanet’ (CCI: 420).	**amanat** ‘vazife, iş, görev; emanet; rehine, tutsak; teminat, garanti, ipotek; rica, dilek, emir (KM I: 74).
amaşa (< Far. hamīşa) ‘daima, her zaman’ (CCII: 627). **hemeşe** (< Far. hamīşa) ‘daima, her zaman’ (CCII: 712).	**haman** ‘hep, daima, her zaman, her vakit, sürekli’ (KM I: 184).
ambar (< Far. anbār) ‘genellikle tahıl vb. saklanan yer, ambar’ (CCI: 420).	**ambar** ‘ambar, tahıl konan yer’ (KM II: 38).
Ambrosius ‘(öz. is.) Milan piskoposu, Hristiyan ilahiyatçı, Aziz Ambrosius’ (CCII: 627).	-
am ‘dişilik organı’ (CCI: 420).	**camız** ‘kadın cinsel organı’ (KM I: 119). **gotta** ‘kadın cinsel organı’ (KM I: 178).
amen ‘(Hr.) “Allah kabul etsin” anlamında dua sözü, amin’ (CCII: 627).	**amin** ‘Allah kabul etsin anlamında dua sözü, amin’ (KM II: 30).
amrak ‘aziz, sevgili’ (CCII: 627).	**amır** ‘heves, istek’ (KM I: 74).

	amırı tart- 'heveslenmek, istek duymak' (KM I: 74). **sıylı** 'asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu' (KM I: 313); 'kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli' (KM II: 527). **şam** 'kutsal, mukaddes; aziz' (KM I: 327).
ana 'anne' (CCI: 420, CCII: 627).).	**ana** 'anne' (KM I: 74).
ananıñ agası 'dayı' (CCII: 628).	**ana karnaş** 'dayı' (KM I: 74).
ançа 'o kadar, öyle' (CCII: 628).	**ança** 'o kadar' (KM I: 74).
ança çaklı 'öyle, onun gibi' (CCII: 628).	**ança çaklı** 'o kadar, onun kadar, o miktarda' < **ança** 'o kadar' (KM I: 74); **çaklı** 'gibi, kadar, miktarda' (KM I: 141).
ançagına 'birazcık, azıcık' (CCI: 420). **munçagına** 'birazcık, azıcık' (CCI: 527).	**ança-mınça** 'şu kadar, o kadar' (KM I: 75). **ançav-mınçav** 'o kadar, şu kadar' (KM I: 75).
ançak 'ancak' (CCII: 629).	**tikiral** 'ancak, yalnız, lâkin' (KM I: 355).
anda 'onda, orada' (CCI: 420, CCII: 629).	**anda** 'onda, orada' (KM I: 75).
andan 'ondan, ondan sonra' (CCI: 421, CCII: 629).	**andan** 'ondan, oradan; sonra' (KM I: 75).
andan yamanrak 'en kötü' (CCI: 421).	**andan amanırak** 'ondan daha kötü' < **andan** 'ondan, oradan; sonra' (KM I: 75); **aman** 'kötü, fena, çirkin, zararlı, yaman, pek, dehşetli' (KM II: 36).
andı- 'sabırsızlıkla beklemek, gözetlemek, pusu kurmak' (CCII: 630).	**mara-** 'gözetlemek, uygun anı beklemek, pusu kurmak; nişan almak' (KM I: 267).
andı 'öyle, öyle bir' (CCII: 629).	**allay** 'öyle' (KM I: 72).
anı 'onu; ona' (CCI: 421, CCII: 630).	**anı** 'onu; onun' (KM I: 75).
anıklan- 'hazırlanmak' (CCII: 630).	**kural-** 'hazırlanmak' (KM I: 258). **kuran-** 'hazırlanmak' (KM I: 258). **hazırlan-** 'hazırlanmak' (KM I: 186).
anıñ 'onun' (CCI: 421, CCII: 630).	**anı** 'onun' (KM I: 75).
anıñ kibi 'öyle' (CCI: 421).	**anı kibik** 'onun gibi, öyle' (KM II: 235).

anıñ üçün ‘bu sebeple, çünkü’ (CCI: 421).	**anı üçün** ‘onun için, bu sebeple, çünkü’ (KM II: 41).
anıñça ‘onun kadar’ (CCI: 421).	**anıça** ‘onun gibi’ onun kadar’ (KM I: 75). **ança** ‘o kadar’ (KM I: 74).
anıññı ‘onu’ (CCI: 421).	**anı** ‘onu; onun’ (KM I: 75).
anlar ‘onlar; çokluk üçüncü şahıs zamiri’ (CCI: 422, CCII: 634).	**ala** ‘onlar; çokluk üçüncü şahıs zamiri’ (KM II: 21).
Annas (özel isim); ‘Hz. İsa’yı yargılayan yargıçlardan birisi, Hanna’ (CCII: 634).	-
ansızın ‘ansızın, aniden’ (CCII: 634).	**alayına** ‘birdenbire, aniden, ansızın’ (KM I: 69).
ant ‘yemin, ant’ (CCII: 634).	**ant** ‘yemin’ (KM I: 75).
anukla- ‘hazırlamak’ (CCI: 422).	**kura-** ‘hazırlamak’ (KM I: 258). **hazırla-** ‘hazırlanmak’ (KM I: 186).
anuklamak ‘hazırlık, hazırlama’ (CCI: 422).	**kurav** ‘hazırlama, hazırlık’ (KM I: 258). **kuram** ‘hazırlama, hazırlık’ (KM I: 258).
anuz (< Far. hanūz) ‘daha, henüz’ (CCI: 422). **hanuz** (< Far. hanūz) ‘daha, henüz’ (CCII: 710).	**alkın** ‘daha, henüz’ (KM I: 72). **alıka** ‘daha, henüz’ (KM I: 71). **tügel** ‘henüz, daha; bütün, tamamen’ (KM I: 365).
añla- ‘anlamak’ (CCI: 421, CCII: 631).	**añıla-** ‘anlamak’ (KM I: 75).
añlamak ‘anlayış, anlama’ (CCI: 422).	**añılamaklık** ‘anlayış, anlama, kavrayış’ < **añıla-** ‘anlamak’ (KM I: 75).
apostol (Hr.) ‘havari’ (CCII: 634).	**abıstol** ‘24 Ekim ile 1 Kasım arasındaki günler; Kasım ayı’ (KM I: 60).
Apostolik klisea (Hr.) ‘Yuhanna 20/21’inci ayeti esas alarak kurulmuş, havariler yoluyla günümüze kadar ulaşan geleneksel kilise’ (CCII: 634).	-
ar- ‘yorulmak’ (CCII: 634).	**arı-** ‘yorulmak’ (KM I: 77).
ara ‘orta, iç, ara’ (CCI: 422, CCII: 634).	**ara** ‘ara, orta’ (KM I: 76).

araba (< Ar. rubāʿ) 'at vb. hayvanla çekilen, tekerlekli araç, araba' (CCI: 422, CCII: 635).	**arba** 'at ya da öküzle çekilen, iki veya dört tekerli araba' (KM I: 77).
araklı 'bir tür keten dokuma' (CCI: 422).	-
arçıla- (<Mo. arçila-) 'tartışmayı kesmek, başından savmak' (CCII: 635).	**-**
arı 'saf, temiz; kutsal, aziz' (CCI: 422, CCII: 635). **aruv** 'temiz, güzel' (CCII: 638).	**aruv** 'güzel, latif; saf, temiz; hoş, tatlı' (KM I: 80).
arı 'başka, daha, sonra; -e doğru, o tarafa (CCI: 423, CCII: 636).	**arı** 'oraya, o tarafa' (KM I: 77).
arı algışlı 'kutsal, aziz' (CCI: 423).	**aruv algışlı** 'kutsanmış; güzel dua ve dileklere mazhar olmuş' < **aruv** 'güzel, latif; saf, temiz; hoş, tatlı' (KM I: 80); **algışlı** 'dualı, kutsanmış' (KM II: 28).
Arı Tın 'Kutsal Ruh' (CCII: 637).	**aruv tin** 'temiz, saf ruh' < **aruv** 'güzel, latif; saf, temiz; hoş, tatlı' (KM I: 80); **tin** 'ruh; beden, gövde' (KM I: 355).
arık 'zayıf, cılız, çelimsiz' (CCI: 423). **arıh** 'zayıf, cılız, çelimsiz' (CCII: 636).	**arık** 'zayıf, cılız, çelimsiz' (KM I: 77).
arıh 'aziz' (CCII: 636).	**aruv** 'güzel, latif; saf, temiz; hoş, tatlı. (KM I: 80).
arıksuz 'kirli, temiz olmayan' (CCII: 636).	**kirli** 'kirli, pasaklı, pis; iğrenç, tiksindirici' (KM I: 213). **kelepen** 'çirkin, iğrenç, pis; alçak, kötü kalpli; zararlı' (KM I: 207). **kerahat** 'yasak, yasaklanmış; pis, kirli' (KM I: 209). **melte** 'kirli, pis, iyice kirlenmiş' (KM I: 269).
arın- 'temizlenmek, arınmak' (CCI: 423, CCII: 636).	**aruvlan-** 'temizlenmek' (KM I: 80). **tazalan-** 'temizlenmek' (KM I: 347).
arınmak 'temizlenme, arınma' (CCI: 423).	**aruvlanmaklık** 'temizlenme, arınma, temizlik' < **aruvlan-** 'temizlenmek' (KM I: 80).

	tazalanmaklık ‘temizlenme, arınma, temizlik’ < **tazalan-** ‘temizlenmek’ (KM I: 347).
arıt- ‘temizlemek, arıtmak’ (CCII: 636).	**arıt-** ‘temizlemek, kabuğunu soymak’ (KM I: 78).
arıtmak bile ‘temizlik, saflık ile’ (CCI: 423).	**arıtmaklık bla** ‘temizlik ile, saflık ile’ < **arıt-** ‘temizlemek’ (KM I: 78).
arka ‘arka, sırt’ (CCI: 423).	**arka** ‘sırt, arka, geri’ (KM I: 78).
arkrı ‘eğri’ (CCII: 637).	**campik** ‘eğri’ (KM I: 119). **çüyre** ‘eğri; ters, aksi’ (KM I: 155). **kıñır** ‘eğri’ (KM I: 246). **kıyık** ‘eğri; ters’ (KM I: 248). **kıysık** ‘eğri’ (KM I: 248). **kıytık** ‘eğri; yamuk’ (KM I: 249).
arpa ‘arpa’ (CCI: 423).	**arpa** ‘arpa’ (KM I: 78).
arstlan ‘aslan’ (CCI: 423).	**arslan** ‘aslan; pars, leopar’ (KM I: 79).
arşun ‘yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü, arşın’ (CCI: 424).	**arşın** ‘71 cm’lik uzunluk ölçüsü, arşın’ (KM I: 79).
art ‘arka, art’ (CCI: 424; CCII: 637).	**art** ‘arka, geri; son, nihayet’ (KM I: 79).
art- ‘zulmetmek’ (CCI: 424).	**artın et-** ‘öldürüp bitirmek, soyunu, kökünü kurutmak’ (KM I: 79).
artındagı kaş ‘eyerin arka kısmındaki çıkıntılı bölüm’ (CCI: 424).	**artındagı kaş** ‘eyerin arka kısmındaki çıkıntı’ < **artındagı** ‘ardındaki, gerisindeki, arkasındaki’ (KM II: 54); **kaş** ‘eyerin önünde ve arkasındaki çıkıntılar’ (KM I: 238).
artır- ‘aşmak, yenmek, geçmek’ (CCII: 637).	**av-** ‘aşmak’ (KM I: 85). **oz-** ‘geçmek’ (KM I: 285). **öt-** ‘geçmek’ (KM I: 289). **ceñ-** ‘yenmek, galip gelmek’ (KM I: 127). **horla-** ‘yenmek, galip gelmek’ (KM I: 190). **kab-** ‘kazanmak, yenmek, mağlup etmek’ (KM I: 225).

	kıt- ‘kazanmak, yenmek, mağlup etmek’ (KM I: 247). **oñla-** ‘yenmek, mağlup etmek, üstün gelmek, hakkından gelmek’ (KM I: 282). **ut-** ‘yenmek, mağlup etmek’ (KM I: 373).
artuk ‘fazlalık, artık, ziyade’ (CCI: 424, CCII: 637). **artuh** ‘fazla, çok, artık’ (CCII: 637). **artkan** ‘fazla, ziyade, artık’ (CCI: 424).	**artık** ‘fazla, ziyade, artık’ (KM I: 79).
artmak ‘zulüm’ (CCI: 424).	**artıklık** ‘kötülük, fenalık’ (KM I: 79).
artmak ‘heybe’ (CCI: 424).	**artmak** ‘küçük çuval; heybe’ (KM I: 79).
artum ‘fazla, çok fazla, ziyadesiyle’ (CCI: 424).	**artık** ‘fazla, ziyade, artık’ (KM I: 79).
aruvlıh ‘arılık, temizlik’ (CCII: 638).	**aruvluk** ‘güzellik, hoşluk, letafet, saflık, temizlik’ (KM I: 80).
arzula- (< Far. ārzū + T.) ‘arzulamak’ (CCII: 638).	-
as- ‘asmak’ (CCI: 425).	**as-** ‘asmak, takmak, sallandırmak’ (KM I: 80).
asov ‘yardım, destek’ (CCII: 638). **asık** ‘fayda, yarar (CCII: 638). **asıh** ‘fayda, yarar’ (CCII: 638).	**asuv** ‘yardım, destek, fayda’ (KM I: 81).
asıhlı ‘faydalı, yararlı’ (CCII: 638).	**asuvlu** ‘münasip, elverişli, iyi, güzel, uygun, övgüye layık’ (KM I: 81).
asıl- ‘asılmak’ (CCII: 638).	**asıl-** ‘asılmak’ (KM II: 55).
asra- (< Mo. asara-) ‘beslemek, bakmak’ (CCII: 638).	**asıra-** ‘beslemek, bakmak’ (KM I: 80).
asrat- (< Mo. asara + T.) ‘emanet etmek, baktırmak, saklatmak’ (CCII: 638).	**asırat-** ‘saklatmak, besletmek, baktırmak’ (KM II: 56).
asrov (< Mo. asara- + T.) ‘koruma, kollama, muhafaza’ (CCII: 639).	**asırav** ‘saklama, mezara gömme; besleme, bakma’ (KM II: 56).
asru ‘çok, aşırı, fazla’ (CCII: 639). **astrı** ‘çok, aşırı, fazla’ (CCII: 639). **astru** ‘çok, aşırı, fazla’ (CCII: 639).	**asırı** ‘fazla, aşırı, çok’ (KM I: 80).

ast ‘alt’ (CCI: 425).	**tüb** ‘alt, dip’ (KM I: 365).
Astezan ketanı (<Asti + Ar. kettaān + T.) ‘Asti şehrinde üretilen bir tür keten kumaş’ (CCI: 425).	**keten** ‘keten’ (KM II: 367).
astılan ‘tefecilik, faiz’ (CCI: 425).	**kozlav** ‘faiz’ (KM I: 255). **kozlav açha** ‘faize verilmiş para’ (KM I: 255). **kozlavga ber-** ‘tefecilik yapmak’ (KM I: 255). **öñküç kozlav** ‘faiz sistemi’ (KM I: 255).
astlançı ‘aracı, komisyoncu’ (CCI: 425).	**araçı** ‘aracı, ara bulucu; simsar’ (KM I: 76).
aş ‘yemek, yiyecek, aş’ (CCI: 425, CCII: 639).	**aş** ‘yemek, yiyecek, yem’ (KM I: 81).
aş bişürgen ev ‘mutfak’ (CCI: 425).	**aş üy** ‘mutfak’ (KM I: 81). **aşhana** ‘mutfak’ (KM I: 82).
aş oktı ‘sabah vakti’ (CCI: 426).	**ertden** ‘sabah vakti’ (KM I: 166). **ertdenlik** ‘sabah vakti’ (KM I: 166). **ertden tatım** ‘sabah kahvaltısı’ (KM I: 344). **ertden aş** ‘sabah yemeği’ (KM II: 58).
aş- ‘geçip gitmek, aşmak’ (CCII: 639).	**oz-** ‘geçmek’ (KM I: 285). **ozub ket-** ‘geçip gitmek’ (KM II: 471). **öt-** ‘geçmek’ (KM I: 289). **av-** ‘aşmak’ (KM I: 85). **canla-** ‘yanından geçip gitmek, kaçmak, sıvışmak’ (KM I: 121).
aşa- ‘yemek yemek’ (CCI: 424).	**aşa-** ‘yemek eylemi’ (KM I: 81).
aşaygan (?) ‘yemek yiyen’ ? (CCII: 639).	**aşagan** ‘yemek yiyen’ (KM II: 58). **aşamiş** ‘obur, iştahlı’ (KM I: 81). **aşamlı** ‘obur, iştahlı’ (KM I: 81). **aşaşlı** ‘obur, iştahlı’ (KM I: 81). **aştapar** ‘obur, iştahlı’ (KM I: 83). **aşteper** ‘obur, iştahlı’ (KM I: 83). **aştırhan** ‘obur, iştahlı’ (KM I: 83).

aşı ‘çekirdek, iç, öz’ (CCII: 639).	**özek** ‘merkez, esas, asıl, cevher’ (KM I: 290).
aşık- ‘acele etmek, koşturmak’ (CCII: 640).	**aşık-** ‘acele etmek’ (KM I: 82).
aşır ‘nikâh, düğün’ (CCI: 426).	**nekâh** ‘nikâh’ (KM I: 278). **toy** ‘düğün, şölen, eğlence’ (KM I: 360). **üylengenlik** ‘evlenme, düğün’ (KM I: 376).
aşkara (< Far. āşkāra) ‘açık, apaçık, aleni, aşikâr’ (CCI: 426).	**açık** ‘açık’ (KM I: 62). **appa-açık** ‘apaçık, çok açık’ (KM I: 62). **ajımsız** ‘şüphesiz, şüphe götürmez şekilde; apaçık, besbelli, aşikâr, kesin olarak’ (KM I: 66). **bayam** ‘açık, besbelli, aşikar’ (KM I: 101). **turu** ‘açık, alenen’ (KM I: 360). **uturu** ‘açık, alenen, sarih, aşikâr’ (KM I: 373).
aşkına ‘yiyecek’ (CCII: 640).	**aşhın** ‘mide’ (KM I: 82).
aşlık ‘buğday’ (CCI: 426).	**aşlık** ‘arpa, buğday; hububat, tahıl’ (KM I: 83).
aşuk (< Ar. ‘aşık) ‘âşık’ (CCI: 426).	**süygen** ‘sevgili, âşık’ (KM I: 325).
aşur (< Ar. ‘āşūrā) ‘aşure’ (CCI: 426).	**aşura** ‘aşure’ (KM II: 185). **aşura cırna** ‘aşure yemeği’ (KM II: 185).
aşur ay (< Ar. ‘āşūrā + T.) ‘muharrem ayı, aşure ayı’ (CCI: 426).	**aşura ay** ‘aşure ayı’ < **aşura** ‘aşure’ (KM II: 185); **ay** ‘yılın on iki bölümünden her biri’ (KM I: 87).
at ‘isim, ad’ (CCI: 426; CCII: 640).	**at** ‘isim, ad’ (KM I: 83).
at ‘binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan, at’ (CCI: 426; CCII: 640).	**at** ‘at; binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan, at’ (KM I: 83).
at- ‘atmak’ (CCII: 640).	**at-** ‘atmak, fırlatmak’ (KM I: 83).
Ata ‘Tanrı’ (CCII: 640). **Ata Teñri** ‘Tanrı’ (CCII: 641). **Teñri Ata** ‘Tanrı’ (CCII: 837).	**Teyri** ‘Tanrı; Karaçay-Malkar Türklerinin eski inanışlarına göre gök tanrısı’ (KM I: 352).
ata ‘baba’ (CCI: 427; CCII: 640).	**ata** ‘baba’ (KM I: 83).

atalıh ‘üvey baba, manevi baba’ (CCII: 641).	**atalık** ‘üvey baba, manevi baba’ (KM I: 84).
atasız ‘babasız’ (CCII: 641).	**atasız** ‘babasız’ (KM II: 64).
ataş ‘adaş, aynı adı taşıyanlardan her biri’ (CCII: 641).	**atdaş** ‘adaş’ (KM I: 84).
atla- ‘atlamak’ (CCII: 641).	**atla-** ‘atlamak’ (KM I: 84).
atlan- ‘ata binmek’ (CCI: 427).	**atlan-** ‘hareket etmek, ata binip yola çıkmak’ (KM I: 84).
atlı ‘adlı’ (CCII: 642).	**atlı** ‘adlı, isminde’ (KM I: 84).
atlu kişi ‘süvari’ (CCI: 427).	**atlı kişi** ‘atlı, süvari’ < **atlı** ‘atlı, süvari’ (KM I: 84); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
atlu ‘ata binen, atlı’ (CCI: 427).	**atlı** ‘atlı, süvari’ (KM I: 84).
atov ‘ada, büyük ada’ (CCII: 642).	**ayrımkan** ‘ada’ (KM I: 91).
attar (< Ar. ‘attār) ‘baharat veya güzel kokular satan kimse, aktar’ (CCI: 427).	-
Augustin (özel isim); ‘Tanrı Devleti, Tanrı Şehri, İtiraflar gibi eserlerin yazarı; Hristiyan düşünür, Aziz Augustin’ (CCII: 642).	-
aval (< Ar. avval) ‘ilke, prensip; başlangıç, kaynak (CCII: 642).	**aval** ‘evvel, ilk, başlangıç’ (KM I: 85).
avaz (< Far. āvāz) ‘ses’ (CCI: 427; CCII: 642).	**avaz** ‘ses’ (KM I: 85).
av ‘ağ, balık ağı’ (CCII: 642).	**av** ‘ağ, balık ağı; file; pantolon ağı’ (KM I: 85).
Ave Maria ‘Selam Meryem diye başlayan ve dörtlüklerden oluşan, 12-13. yüzyılda yaşamış Theophilus de St. Aubin’in bestelediği ilahi’ (CCII: 643).	-
ave ‘selam anlamında bir hitap sözü’ (CCII: 642).	-
avlak ‘bozkır, kıraç, ıssız yer’ (CCII: 643).	**avlak** ‘kır, ova, boş arazi, çayır’ (KM I: 85).

avrız (< Far. āb-rīz) 'tuvalet, abdesthane' (CCI: 427).	**ayak col** 'tuvalet' (KM I: 191). **cahtana** 'tuvalet' (KM I: 118). **çahtana** 'tuvalet' (KM I: 140).
avursı 'onur, saygı, hürmet' (CCI: 427).	**ullu sıy** 'büyük hürmet, itibar' < **ullu** 'büyük' (KM I: 370); **sıy** 'saygı, hürmet, itibar, şeref, prestij' (KM I: 312).
avustırmak 'çene çalma, gevezelik, sohbet' (CCII: 644).	**canşa-** 'boş konuşmak, gevezelik etmek' (KM I: 121). **dırılda-** 'boş konuşmak, gevezelik etmek' (KM I: 159). **gırılda-** 'gevezelik etmek, boş konuşmak' (KM I: 175).
ay 'hey, ey (seslenme)' (CCI: 427).	**ay** 'hey, ey anlamında bir ünlem, seslenme edatı' (KM I: 87).
ay 'Ay; Dünyanın uydusu olan gök cismi; yılın on iki bölümünden her biri' (CCI: 428; CCII: 644).	**ay** 'Ay; Dünyanın uydusu olan gök cismi; yılın on iki bölümünden her biri' (KM I: 87).
aya 'avuç içi, el ayası, aya' (CCI: 428, CCII: 644).	**ayaz** 'avuç, el ayası' (KM I: 88).
aya- 'reddetmek, karşı koymak' (CCII: 644).	**aya-** 'esirgemek, korumak; kıskanmak; vermeye kıyamamak' (KM I: 87). **iya** 'bir nida ifadesi; ya, öyle mi, vay, hey, vay be... der gibi' (KM II: 311); 'yok, hayır, öyle değil' (AA).
ayag üzi 'ayağın üstü, ayak sırt kısmı' (CCI: 428).	**ayak üsü** 'ayak üstü' (KM II: 457).
ayagış- 'ayaklı başlı yatmak' (CCII: 644).	**ayagına kir-** 'yatakta başını diğerinin ayak ucuna koyarak yatmak' (KM I: 87).
ayak 'ayak' (CCI: 428, CCII: 644).	**ayak** 'ayak' (KM I: 87).
ayaklı 'ayağı olan, ayaklı' (CCII: 644).	**ayaklı** 'ayaklı, ayağı olan' (KM I: 88).
ayan- 'korumak, esirgemek' (CCII: 644).	**aya-** 'esirgemek, korumak; kıskanmak; vermeye kıyamamak (KM I: 87).
ayaz 'açık, bulutsuz, ayaz (hava)' (CCI: 428, CCII: 645).	**ayaz** 'ayaz, soğuk rüzgar' (KM I: 88).

aydınlık 'aydınlık' (CCII: 645).	**carık** 'ışık, aydınlık' (KM I: 122).
aygakla- 'ihanet etmek' (CCII: 645).	**aygakla-** 'duyurmak, haber vermek; eleştirmek' (KM I: 89). **satıl-** 'satılmak; ihanet etmek' (KM I: 189). **hıyanat et-** 'ihanet etmek' (KM I: 189).
aygır 'erkek at' (CCII: 645).	**aygır** 'aygır, erkek at' (KM I: 89).
ayıñçı 'alaycı, küçük düşürücü, müfteri' (CCII: 645).	**kozuvçu** 'alaycı, müstehzi' (KM I: 404). **samarkavçu** 'şakacı, alaycı' (KM I: 299). **selekeçi** 'alaycı, şakacı' (KM I: 306).
ayıpsız (< Ar. ʿayb + T.) 'günahsız, suçsuz, ayıpsız' (CCII: 645). **aypsız** (< Ar. ʿayb + T.) 'günahsız, suçsuz, ayıpsız' (CCII: 646).	**ayıbsız** 'kusursuz, eksiksiz, mükemmel, tam' (KM I: 89).
ayır- 'bölmek, ayırmak' (CCI: 428, CCII: 645).	**ayır-** 'ayırmak, bölmek' (KM I: 89).
ayl 'semer bağı, kolan' (CCI: 428).	**ayıl** 'eyerin kolan kayışı' (KM I: 89).
aylı 'hamile, gebe' (CCII: 645).	**buvaz** 'hamile, gebe' (KM I: 114). **karınlı** 'hamile, gebe' (KM I: 236).
ayna (< Far. ādīna 'Cuma'); 'hafta; Perşembe ile Cuma arasındaki gün; Cuma' (CCI: 429, CCII: 645).	**ıyık** 'hafta' (KM I: 195). **Cuma Keçe** 'Perşembe gününü Cuma gününe bağlayan gece' (KM II: 105).
aynı- 'dönmek, bulanmak' (CCII: 645).	**aynı-** 'dirilmek, kuvvetlenmek, beslenmek' (KM I: 91).
ayran 'at ahırı, tavla' (CCI: 429).	**ayran** ' yoğurt' (KM I: 91).
ayrı 'çatallanmış, ikiye ayrılmış, ayrı' (CCII: 646).	**ayrı** 'çatal; yolun ikiye ayrıldığı nokta, kavşak; ikiye ayrılmış, ikiye bölünmüş; yaba; ayrı, münferit, özel' (KM I: 91).
ayt- 'söylemek; itiraf etmek; deyimleşmiş birleşik fiillerin kuruluşunda; söylemek, anlatmak, bildirmek (CCI: 429, CCII: 646).	**ayt-** 'söylemek, anlatmak, bildirmek' (KM I: 92).
aytıl- 'söylenmek, anılmak' (CCII: 647).	**aytıl-** 'söylenmek, anlatılmak' (KM I: 92).
aytır- 'itirafa zorlamak' (CCII: 648).	**aytdır-** 'söyletmek; bildirmek; şöhret kazanmak, ün salmak (KM I: 92).

ayu ‘ayı’ (CCI: 429).	**ayuv** ‘ayı’ (KM I: 92). **ayü** ‘ayı’ (KM I: 92).
azam (< Ar. ādam) ‘insan, adam, âdem’ (CCI: 429, CCII: 648).	**adam** ‘adam, insan’ (KM I: 62).
azaş- ‘yolunu şaşırmak, yolunu kaybetmek’ (CCII: 648).	**acaş-** ‘yolunu kaybetmek, yolunu şaşırmak, kaybolmak; yanılmak, aldanmak, şaşmak’ (KM I: 61).
azat (< Far. āzād) ‘serbest, azat’ (CCI: 430).	**azat** ‘hür, başıboş, serbest’ (KM I: 93).
azat kişi ‘serbest, azat kimse’ (CCI: 430).	**azat kişi** ‘hür, başıboş, serbest kimse < **azat** ‘hür, başıboş, serbest’ (KM I: 93); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
az ‘nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı, az’ (CCI: 429).	**az** ‘az; çok karşıtı’ (KM I: 92).
azıh ‘yiyecek, erzak, azık’ (CCII: 648).	**azık** ‘azık, yiyecek’ (KM I: 93).
aziz (< Ar**.** ʿazīz) ‘nadir, çok güzel’ (CCII: 648).	**sıylı** ‘asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu’ (KM I: 313); ‘kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli’ (KM II: 527).
azrak ‘azcık, daha az’ (CCI: 430).	**azırak** ‘daha az ‘ (KM I: 93).
B	
badam (< Far. bādām) ‘badem’ (CCI: 430, CCII: 648)	**çörtlevük** ‘fındık’ (KM I: 153).
badbakt (< Far. bad-baht) ‘kötü talihli, bedbaht’ (CCI: 430).	**nasıbsız** ‘şanssız, talihsiz, kısmetsiz’ (KM I: 278).
bag ‘bağ, kuşak’ (CC 430). **bav** ‘bağ, zincir’ (CCII: 655).	**bav** ‘bağ, ip, kayış; kuşak’ (KM I: 100).
bag (< Far. bāg) ‘üzüm bağı’ (CC 430).	**bahça** ‘bağ, bahçe’ (KM II: 93). **baçha** ‘bağ, bahçe’ (KM I: 95). **cüzüm baçha** ‘üzüm bahçesi’ (KM II: 624).
bagatur (< Mo. bagatur) ‘yiğit, kahraman, bahadır’ (CC 430). **bahadur** (< Far. bahādur) ‘yiğit, kahraman, bahadır’ (CC 649).	**bagatır** ‘yiğit, kahraman, bahadır’ (KM II: 466).

bagıl (< Ar. bahīl) 'kıskanç, kindar' (CC 648). **bahıl** (< Ar. bahīl); 'kıskanç, hasis' (CCI: 431).	**dertçi** 'intikamcı, kinci, kin tutan, kinli, kindar, öfkeli' (KM I: 158). **tarkarın** 'kıskanç' (KM I: 340). **zar** 'kıskanç' (KM I: 378).
bagıl kişi (< Ar. bahīl + T.) 'kıskanç, kindar kişi' (CCII: 648).	**dertçi kişi** 'intikamcı, kinci, kin tutan, kinli, kindar, öfkeli kimse' < **dertçi** 'intikamcı, kinci, kin tutan, kinli, kindar, öfkeli' (KM I: 158); **kişi** 'kimse, adam' (KM I: 213). **tarkarın kişi** 'kıskanç kimse' < **tarkarın** 'kıskanç' (KM I: 340); **kişi** 'kimse, adam' (KM I: 213). **zar kişi** 'kıskanç kimse' < **zar** 'kıskanç' (KM I: 378); **kişi** 'kimse, adam' (KM I: 213).
bagır 'bakır, bakırdan yapılmış' (CCI: 430, CCII: 649).	**bagır** 'bakır' (KM I: 96).
bagırçı 'aşçı' (CCI: 431).	**bagırçı** 'bakırcı; bakır ustası' (KM II: 93). **şapa** 'aşçı' (KM I: 327).
bagış 'hediye, bağış' (CCI: 431).	**bagış** ''hediye, bağış' < **bagışla-** 'ithaf etmek' (KM I: 96). **açav** 'mükâfat; hediye; bahşiş (KM I: 61). **savga** 'hediye, armağan; mükafat, ödül; prim' (KM I: 304).
bagışla- 'hediye etmek' (CCI: 431).	**bagışla-** 'ithaf etmek' (KM I: 96).
bagla- 'bağlamak' (CCII: 649). **bavla-** 'bağlamak' (CCII: 655).	**bayla-** 'bağlamak' (KM I: 101).
baglagan 'kitap cildi' (CCI: 431).	**baylangan** 'bağlanmış bir araya getirilmiş, bir araya toplanmış' < **bayla-** 'bağlamak' (KM I: 101). **baylam** 'bağ, ilgi, münasebet' (KM I: 101). **baylam** 'buket' (KM I: 101).
baha (< Far. bahā) 'kıymet, değer, paha' (CCI: 431, CCII: 649).	**baga** 'değer, kıymet, fiyat, paha' (KM I: 95).
bahalı (< Far. bahā + T.) 'kıymetli, değerli' (CCII: 649).	**bagalı** 'kıymetli, değerli' (KM I: 96).

bahasız (< Far. bahā + T.) ‘mübarek, kutsal, paha biçilemez’ (CCII: 649).	**bagasız** ‘kıymetsiz, değersiz’ (KM II: 92).
bahça (< Far. bāgça) ‘bahçe’ (CCII: 649).	**bahça** ‘bağ, bahçe’ (KM II: 93). **baçha** ‘bağ, bahçe’ (KM I: 95).
baht (< Far. baht) ‘talih, şans, baht’ (CCII: 649).	**nasıb** ‘şans, kısmet, nasip, talih, baht’ (KM I: 278).
bahtlı (< Far. baht + T.) ‘talihli, şanslı, bahtlı’ (CCII: 649).	**nasıblı** ‘şanslı, kısmetli, nasipli, talihli, bahtlı’ (KM I: 278).
bak- ‘görmek, bakmak’ (CCI: 431, CCII: 650). **bah-** ‘bakmak’ (CCI: 431, CCII: 649).	**bak-** ‘bakmak, ihtimam göstermek, tedavi etmek; beslemek’ (KM I: 96). **bagım et-** ‘tedavi etmek’ (KM I: 96).
bakam (< Ar. bakkam) ‘odunundan kırmızı boya çıkarılan bir ağaç, Brezilya ağacı, kan ağacı’ (CCI: 432).	**-**
bakami (< Ar. bakkam+ Far.-ī) ‘kan ağacının kırmızı rengi’ (CCI: 432).	**-**
bakçaçı (< Far. bāgça+T.) ‘bahçıvan’ (CCI: 432).	**baçhaçı** ‘bahçıvan’ (KM II: 91).
baklı ‘aziz’ (CCII: 650).	**sıylı** ‘asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu’ (KM I: 313); ‘kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli’ (KM II: 527). **şam** ‘kutsal, mukaddes; aziz; şahane, çok güzel’ (KM I: 327).
bakşı ‘kâtip’ (CCI: 432).	**kagıtçı** ‘kâtip, sekreter’ (KM I: 228).
bal ‘bal’ (CCI: 432, CCII: 650).	**bal** ‘bal’ (KM I: 96).
balaban (< Far. bālābān) ‘yırtıcı bir kuş, balaban kuşu’ (CCI: 432).	**balaban tavuk** ‘balaban kuşu’ (Botaşev, 1998: 24).
balaçuk ‘civciv’ (CCI: 432).	**balaçık** ‘yavrucuk, küçük çocuk’ < **bala** ‘evlat, yavru, çocuk’ (KM I: 96). **cücek** ‘civciv’ (KM I: 136).
balavuz ‘balmumu’ (CCI: 432).	**balavuz** ‘balmumu’ (KM I: 97).
balçuk ‘çamur, balçık’ (CCI: 432).	**balçık** ‘çamur’ (KM I: 97).

baley ‘aptal, embesil, cahil’ (CCII: 650). **düley** ‘aptal, embesil, cahil’ (CCII: 692).	**sant** ‘ahmak, aptal, sersem; dikkatsiz, dalgın’ (KM I: 301). **sılhır** ‘sersem, salak, aptal, mankafa’ (KM I: 309). **telisıman** ‘aptal, ahmak, budala’ (KM I: 348). **tentek** ‘aptal, sersem’ (KM I: 350).
balgam (< Ar. balgam) ‘balgam’ (CCI: 433).	**hıppırık** ‘balgam’ (KM I: 188).
balgamış ‘bağlı, bağlanmış’ (CCI: 433).	**baylangan** ‘bağlanmış bir araya getirilmiş, bir araya toplanmış’ < **bayla-** ‘bağlamak’ (KM I: 101). **baylam** ‘bağ, ilgi, münasebet’ (KM I: 101). **baylam** ‘buket’ (KM I: 101).
balık ‘balık’ **(**CCII: 650). **baluk** ‘balık’ (CCI: 433).	**balık** ‘derin sularda yaşayan iri balık’ (KM I: 97). **çabak** ‘balık’ (KM I: 139).
balkı- ‘parlamak’ (CCII: 650).	**cıltıra-** ‘parlamak’ (KM I: 130).
balsaman (< Yun. bálsamon) ‘kutsal yağ, balsam’ (CCII: 650).	**balham** ‘macun, merhem’ (KM I: 97).
balta ‘balta’ (CCI: 433).	**balta** ‘balta’ (KM I: 97).
baltıçak ‘çekiç, balyoz’ (CCII: 650).	**çögüç** ‘çekiç’ (KM I: 153). **haltas** ‘balyoz, büyük çekiç’ (KM I: 184). **salta** ‘ağır taşçı tokmağı, balyoz, iri çekiç’ (KM I: 299).
balukçı ‘balıkçı’ (CCI: 433).	**çabakçı** ‘balıkçı’ (KM I: 139).
balukla- ‘balık avlamak’ (CCI: 433).	**çabak tut-** ‘balık tutmak’ < **çabak** ‘balık’ (KM I: 139).
bapas (< Yun. papás) ‘papaz’ (CCI: 433). **papas** (< Yun. papás) ‘papaz’ (CCII: 799). **papaz** (< Yun. papás) ‘papaz’ (CCII: 799).	**babas** ‘papaz’ (KM I: 95).
baptisma (Hr.) ‘vaftiz, isim verme’ (CCII: 650).	**-**
bar ‘mevcut, var’ (CCI: 433, CCII: 651).	**bar** ‘var, mevcut’ (KM I: 97).

bar- ‘gitmek, varmak’ (CCI: 433, CCII: 651).	**bar-** ‘gitmek’ (KM I: 97).
barakat (< Ar. barakat) ‘bolluk, bereket’ (CCI: 433).	**bereket** ‘bereket, bolluk’ (KM I: 104).
barça ‘hepsi, herkes, bütün, hep’ (CCI: 434, CCII: 652).	**barı** ‘hepsi, tamamı’ (KM I: 98).
barça törede ‘genellikle, genelde’ (CCI: 434).	**ol törede** ‘o sırada, o hâlde, o vaziyette’ < **töre** ‘durum, hâl, vaziyet’ (KM I: 361). **aslamısına** ‘çoğunlukla, sık sık, çoğu defa, çoğu zaman’ (KM I: 81). **köbüsüne** ‘çoğunlukla, çoğu zaman’ (KM I: 215).
bardak ‘su testisi’ (CCI: 434, CCII: 653).	**suv koşun** ‘su testisi’ < **koşun** ‘testi’ (KM I: 254).
barı ‘hep, herkes’ (CCII: 653).	**barı** ‘hepsi’ (KM I: 98).
barısı ‘bütün, hepsi’ (CCII: 653).	**barısı** ‘hepsi, tamamı’ (KM I: 98).
barlu kişi ‘zengin kimse’ (CCI: 434).	**barlı kişi** ‘zengin kimse’ < **barlı** ‘zengin, verimli’ (KM I: 98); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
barlu ‘zengin, varlıklı’ (CCI: 434).	**barlı** ‘zengin, verimli’ (KM I: 98).
barmak ‘parmak’ (CCI: 434, CCII: 653).	**barmak** ‘parmak’ (KM I: 98).
bas- ‘basmak’ (CCII: 653).	**bas-** ‘basmak, ezmek’ (KM I: 98).
basa ‘hatta; bundan dolayı, çünkü; aksi hâlde, illa; sonra, ve, bundan dolayı, diğer taraftan’ (CCI: 434, CCII: 654).	**tab** ‘hatta’ (KM I: 333). **neçün** ‘niçin, niye neden; çünkü’ (KM II: 468). **anı hasebli** ‘o sebepten, o yüzden’ (KM I: 185). **öñe va** ‘ama, fakat’ (KM I: 288). **ansı** ‘yoksa, aksi takdirde, aksi halde’ (KM I: 75). **ogese** ‘yoksa, aksi takdirde, aksi halde’ (KM I: 281).
baskak ‘vali’ (CCI: 434).	**oliy** ‘vali’ (KM I: 282). **alımçı** ‘para toplayan’ (KM I: 71).

	casakçı ‘vergi, haraç toplayıcı görevli’ (KM I: 123).
baş ‘kafa, baş; ilk; başlangıç; uç, burun; bir şeyin tepesi, üstü, ucu’ (CCI: 434, CCII: 654).	**baş** ‘baş, kafa; ilk, başlangıç, uç, üst’ (KM I: 99).
başka ‘başka’ (CCI: 435, CCII: 654).	**başha** ‘başka, değişik, farklı, ayrı’ (KM I: 99).
başkarış- ‘tartışmak, bir şey ileri sürmek’ (CCII: 654).	**davlaş-** ‘münakaşa etmek, tartışmak’ (KM I: 158). **kengeş-** ‘tartışmak, istişarede bulunmak’ (KM I: 208).
başla- ‘bir şey yapmaya girişmek; başı çekip yol göstermek, rehberlik etmek, kılavuz olmak’ (CCI: 435, CCII: 654).	**başla-** ‘başlamak’ (KM I: 100).
başlı ‘başı olan, başlı’ (CCII: 655).	**başlı** ‘başlı, başı olan’ (KM I: 100).
başmak ‘ayakkabı’ (CCI: 435).	**başmak** ‘bir türlü çarık, terlik, bot şeklinde ayakkabı’ (KM I: 100).
başsız ‘başı olmayan, başsız’ (CCII: 655).	**başsız** ‘başı olmayan; akılsız; dul kadın’ KM I: 100).
bat- ‘bir sıvının üstündeyken içine gömülmek, batmak’ (CCI: 435, CCII: 655).	**bat-** ‘batmak, gömülmek’ (KM I: 100).
batır- ‘gizlemek, saklamak’ (CCI: 435, CCII: 655).	**batdır-** ‘batırmak, gömülmek; sokmak’ < **bat-** ‘batmak, gömülmek’ (KM I: 100). **basdır-** ‘gömmek’ (KM I: 98).
batırmak ‘gizleme’ (CCI: 435).	**bataga** ‘siper’ (KM I: 100). **bataka** ‘siper’ (KM I: 100). **bazama** ‘sığınak’ (KM I: 102).
batış ‘batı’ (CCI: 435, CCII: 655).	**batış** ‘batı’ (KM I: 100).
batman ‘coğrafyaya göre değişen bir ağırlık ölçüsü’ (CCII: 655).	**batman** ‘ağır, ağırlık’ (KM I: 100). **bazman** ‘terazi, kantar’ (KM I: 102).
bavursak ‘aziz, sevgili’ (CCII: 655).	**bavursak** ‘yüzükoyun, bağrı üzerinde’ (KM II: 103).

	bavursak ‘hamur işi bir yemeğin parçaları’ (KM I: 101). **bavur** ‘bağır, sine; karaciğer’ (KM I: 100). **sıylı** ‘asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu’ (KM I: 313); ‘kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli’ (KM II: 527).
bay ‘zengin, varlıklı’ (CCI: 435, CCII: 655).	**bay** ‘zengin, güçlü, müreffeh, bolluk içinde’ (KM I: 101).
baylık ‘zenginlik’ (CCI: 436).	**baylık** ‘zenginlik’ (KM I: 101).
bayram ‘bayram’ (CCI: 436).	**bayram** ‘bayram’ (KM I: 101).
bazar (< Far. bāzār) ‘satıcıların mallarını satmak için sergiledikleri yer, Pazar’ (CCI: 436).	**bazar** ‘pazar’ (KM I: 102).
bazargan (< Far. bāzärgān) ‘tüccar, bezirgân’ (CCI: 436). **bezergen** (< Far. bāzärgān) ‘tüccar, bezirgan’ **(**CCII: 659).	**satuvçu** ‘tüccar, satıcı’ (KM I: 303). **savdüger** ‘tüccar, satıcı’ (KM I: 303). **savdaçı** ‘tüccar, satıcı, işportacı; spekülatör’ (KM I: 303). **küpse** ‘tüccar’ (KM I: 223).
bazık ‘kalın, kaba’ (CCI: 436).	**bazık** ‘kalın; iri yarı; iri taneli’ (KM I: 102).
bazlıh ‘barış, esenlik’ (CCII: 656). **bazlık** ‘barış, esenlik’ (CCI: 436). **bazluh** ‘barış, esenlik’ (CCII: 656).	**baz** ‘yapağı, yün’ (KM I: 102). **bazama** ‘sığınak’ (KM I: 102). **şohluk** ‘dostluk, barış’ (KM I: 331). **şoşluk** ‘sakinlik, durgunluk, sükunet’ (KM I: 332). **mamırlık** ‘rahatlık, huzur, mutluluk, esenlik, sükûnet, rahatlık’ (KM II: 446). **tınçlık** ‘rahatlık, sükûnet, kolaylık’ (KM I: 353).
becuda (< Far. becāde) ‘kızıl lale benzer kıymetli bir taş’ (CCI: 436).	**kızıl nakut** ‘yakut’ (KM I: 249).
beçel ‘kalçası kırık, topal, sakat’ (CCII: 656).	**beçel** ‘beceriksiz, aciz; sakat, kötürüm (KM I: 102).
beg ‘bey’ (CCI: 436).	**bek** ‘bey’ (KM I: 103).

bey ‘bey, emir; mal sahibi, efendi, soylu’ (CCI: 439).	**biy** ‘bey, prens’ (KM I: 108).
beh (< Far. beh) ‘ayva’ (CCI: 436).	**ayva** ‘ayva’ (KM II: 88).
behet (< Ar. beyʿet) ‘kapora, pey’ (CCI: 436).	**avans** ‘avans, kaparo’ (KMTOS: 9).
bek ‘sağlam, sıkı kapalı’ (CCII: 656).	**bek** ‘sağlam, sıkı’ (KM I: 103).
bel bagı ‘kuşak, kemer, bel bağı’ (CCI: 437).	**belbav** ‘kemer, kuşak’ (KM I: 104). **belibav** ‘kemer, kuşak’ (KM I: 104).
bel ‘insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm, bel’ (CCI: 436).	**bel** ‘bel’ (KM I: 103).
bele- ‘bebeği kundağa sarmak, bebeği belemek’ (CCII: 656).	**böle-** ‘beşiğe yatırmak, sarmak’ (KM I: 111).
belgirt- ‘belirtmek’ (CCII: 656).	**belgile-** ‘işaretlemek’ (KM I: 104).
belsendi ‘belden üstü açık, çıplak gövde’ (CCII: 656).	**calan** ‘çıplak, yalın’ (KM I: 118). **caydak** ‘boş, çıplak’ (KM I: 126). **kımıja** ‘çıplak’ (KM I: 245).
beltir ‘kavşak, yol ayrımı’ (CCII: 656).	**ayrı** ‘yolun ikiye ayrıldığı nokta, kavşak’ (KM I: 91). **çat** ‘iki yamacın birleştiği yer; kavşak, kavşak yeri’ (KM II: 217).
beñzer ‘nitelik, görünüş ve yapı bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş olan, benzer’ (CCI: 437).	**oşaş** ‘benzer’ (AA). **uşaş** ‘benzer’ (KM I: 373). **kibik** ‘gibi, benzer’ (KM I: 212). **ışanlı** ‘bu gibi, benzeri, müşabih’ (KM I: 195). **matallı** ‘bu gibi, benzeri, bu şekilli’ (KM I: 268). **tüslü** ‘bu gibi, benzeri, andıran’ (KM I: 366).
ber- ‘vermek; tezlik yardımcı fiili; deyimleşmiş birleşik fiillerin kuruluşunda’ (CCI: 437, CCII: 656).	**ber-** ‘vermek’ (KM I: 104).
Bergamaske ketanı (< Bergamasco + Ar. kettān + T.) ‘Kuzeybatı İtalya’nın	**keten** ‘keten’ (KM II: 367).

Bergamasco bölgesinde üretilen bir tür keten kumaş' (CCI: 438).	
Bergoniya ketanı (< Bergoniya + Ar. kettān + T.) 'Bergonya şehrinde üretilen bir tür keten kumaş' (CCI: 438).	**keten** 'keten' (KM II: 367).
beri 'bu yana, bu tarafa, beri' (CCII: 657).	**beri** 'bu taraf, buraya' (KM I: 105).
beril- 'verilmek' (CCII: 657).	**beril-** 'verilmek' < **ber-** 'vermek' (KM I: 104).
berin- 'çalışmak' (CCII: 657).	**işle-** 'çalışmak, yapmak, işlemek' (KM I: 200). **urun-** 'çalışmak' (KM I: 372).
beriş- 'yardım etmek' (CCII: 657).	**boluş-** 'yardım etmek' (KM I: 110). **bilek bol-** 'yardım etmek, destek olmak' (KM I: 107).
berk 'sağlam, berk' (CCI: 438).	**bek** ' sağlam, sıkı' (KM I: 103).
berk kılı 'sağlam, kavi' (CCI: 439). **berklep** 'sağlam, kavi' (CCI: 439).	**bek** ' sağlam, sıkı' (KM I: 103).
berkit- 'sağlamlaştırmak, berkitmek' (CCI: 439).	**begit-** 'kapatmak, sıkılaştırmak, sağlamlaştırmak' (KM I: 103).
berneli 'borçlu' (CCI: 439). **bernelü** 'borçlu' (CCI: 439).	**berne** 'çeyiz; gelin tarafının, damadın yakınları için hazırladığı hediye' (KM I: 104).
besle- 'beslemek' (CCII: 658). **bestle-** 'beslemek; bir duyguyu gönülde yaşatmak' (CCI: 439).	**asıra-** 'himaye etmek, saklamak; beslemek; gömmek' (KM I: 80). **bak-** 'beslemek, ihtimam göstermek' (KM I: 96).
bestlemek 'besin, gıda' (CCI: 439).	**aş** 'yemek, yiyecek, gıda, erzak' (KM I: 81). **aşarık** 'yemek, yiyecek, gıda, erzak' (KM I: 81). **azık** 'yemek, yiyecek, gıda, erzak' (KM I: 93). **hant** 'yemek, yiyecek, gıda, erzak' (KM I: 184).
beş 'beş' (CCII: 658).	**beş** 'beş' (KM I: 104).

Betlem ‘(yer adı) Filistin’de Batı Şeria’da Hz. İsa’nın doğduğu şehir, Betlehem, Beytüllahim’ (CCII: 658).	**-**
betli ‘yüzlü, simalı’ (CCII: 658).	**betli** ‘yüzlü, simalı; rengi, renkli, o renkte’ (KM II: 114).
Bey ‘Rab’ (CCII: 658). **Bey Teñeri** ‘Rab’ (CCII: 658). **Bey Teñri** ‘Rab’ (CCII: 659).	**biy** ‘bey’ (KM I: 108). **Han Teyri** ‘Büyük Tanrı, Yüce Tanrı, Ulu Tanrı; Gök Tanrısı’ < **han** ‘han, bey’ (KM I: 184); ‘han, hükümdar’ (KM II: 276); **teyri** ‘tanrı, gök tanrı’ (KM I: 352).
beyenç ‘takdir, hayranlık, övgü’ (CCII: 659). **beyinç** ‘takdir, hayranlık, övgü’ (CCII: 659).	**mahtav** ‘övgü’ (KM I: 266). **aythılık** ‘meşhur, ünlü, tanınmış; övülmeye değer’ (KM I: 92). **tamaşa** ‘hayranlık, hayranlık uyandıran’ (KM I: 338).
Beygine ‘Rab, sevgili Rab’ (CCII: 659).	**Sıylı Allah** ‘Yüce Allah’ < **sıylı** ‘asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu’ (KM I: 313); ‘kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli’ (KM II: 527). **Ullu Allah** ‘Yüce Allah’ < **ullu** ‘büyük, yüce, ulu’ (KM I: 370).
beyi- ‘dans etmek, raks etmek’ (CCI: 440). **beyin-** ‘oynamak; keyiflenmek, sevinmek’ (CCII: 659).	**tepse-** ‘dans etmek, oynamak’ (KM I: 350).
biyen- ‘sevinmek’ (CCI: 444). **biyi-** ‘sevinmek’ (CCI: 444).	**kuvan-** ‘sevinmek’ (KM I: 260). **süyün-** ‘sevinmek, neşelenmek, duygulanmak’ (KM I: 326).
beyik ‘yüce, yüksek’ (CCII: 659).	**biyik** ‘yüksek’ (KM I: 109). **miyik** ‘yüksek, üstün, rütbeli’ (KM II: 458).
beyiklük ‘büyüklük, yücelik’ (CCI: 440).	**biyiklik** ‘yükseklik, yücelik’ < **biyik** ‘yüksek’ (KM I: 109). **miyiklik** ‘yükseklik’ (KM I: 273).

beylikten kerter 'kullanışsız, battal' (CCI: 440).	**asuvsuz** 'faydasız, yararsız' (KM I: 81). **caravsuz** 'işe yaramaz, kusurlu, faydasız' (KM I: 122). **tabsız** 'kullanışsız, elverişsiz, uygunsuz' (KM I: 335).
bez- 'vazgeçmek' (CCI: 440).	**bez-** 'bezmek, sıkılmak' (KM I: 106).
bezgek 'sıtma, sıtma nöbeti' (CCII: 659).	**bezgek** 'sıtma' (KM I: 106).
bıçak 'bıçak' (CCI: 440, CCII: 659).	**bıçak** 'bıçak' (KM I: 106).
bıçakçı 'bıçakçı' (CCI: 440).	**bıçakçı** 'bıçak ustası, bıçakçı' (KM II: 115).
bıçkı 'makas, testere' (CCI: 440). **buçkı** 'makas' (CCI: 449).	**bıçhı** 'testere' (KM I: 106). **mıçhı** 'testere' (KM I: 269).
bırçak 'burçak' (CCI: 440).	**burçak** 'fasulye türü bitkiler; ince dolu tanesi, küçük dolu parçası' (KM I: 113).
bırgı 'boru' (CCI: 451, CCII: 660). **burgu** 'üfleyerek çalınan bir çalgı, boru, nefir' (CCI: 451).	**bırgı** 'boru' (KM I: 106)
biçen 'saman, kuru ot' (CCI: 441).	**biçen** 'çayırların biçilmesiyle elde edilen kuru ot' (KM I: 107).
biçenlik 'samanlık' (CCII: 660).	**biçenlik** 'çayır' (KM I: 107).
bigev 'benzer, gibi' (CCII: 660).	**oşaş** 'benzer' (AA). **uşaş** 'benzer' (KM I: 373). **kibik** 'gibi, benzer' (KM I: 212). **ışanlı** 'bu gibi, benzeri, müşabih' (KM I: 195). **matallı** 'bu gibi, benzeri, bu şekilli' (KM I: 268). **tüslü** 'bu gibi, benzeri, andıran' (KM I: 366).
bil- 'bilmek; yeterlik yardımcı fiili' (CCI: 441, CCII: 660).	**bil-** 'bilmek' (KM I: 107).
bildir- 'bildirmek' (CCII: 661).	**bildir-** 'bildirmek, öğretmek, haber vermek' (KM II: 119).
bile 'ile, birlikte' (CCI: 441; CCII: 661). **birle** 'ile, birlikte' (CCI: 442).	**bla** 'ile; ve; birlikte' (KM I: 109).

bile- ‘bilemek, keskinleştirmek’ (CCII: 662).	**bile-** ‘bilemek, keskinleştirmek’ (KM I: 107).
bilev ‘kesici araçları bilemek için kullanılan taş, bileği taşı’ (CCI: 441; CCII: 662).	**bilev** ‘bileği taşı’ (KM I: 107).
bilge ‘bilge’ (CCII: 662).	**bilgen** ‘bilen, bilge’ (KM II: 120). **bilgiç** ‘bilge’ (KM I: 107). **bilimli** ‘akıllı, bilgili’ (KM I: 107). **alim** ‘âlim, bilge’ (KM I: 72).
bilin- ‘bilinmek’ (CCII: 662).	**bilin-** ‘bilinmek; tanınmak; anlaşılmak’ < **bil-** ‘bilmek’ (KM I: 107).
bilişmen ‘usta’ (CCI: 442).	**çemer** ‘usta, kabiliyetli’ (KM I: 146). **ebli** ‘zihni çevik, becerikli, usta’ (KM I: 163). **usta** ‘usta’ (KM I: 372).
billik ‘bilgi; idrak, hikmet’ (CCII: 662).	**bilim** ‘bilgi’ (KM I: 107).
bir ança ‘hemen, şimdi’ (CCI: 442).	**endi** ‘şimdi’ (KM I: 165). **şöndü** ‘şimdi’ (KM I: 332). **erlay** ‘hemen, çabuk’ (KM I: 166). **bu sagat** ‘hemen, derhâl’ (KM I: 296). **ol sagat** ‘hemen, derhâl’ (KM I: 296). **terk** ‘hızlı, çabuk, hemen’ (KM I: 351).
bir ‘bir (sayı adı), bir (sıfat), aynı, eşit’ (CCII: 663).	**bir** ‘bir (sayı adı), bir (sıfat), aynı, eşit’ (KM I: 107).
bir kat ‘yalın, bir kat’ (CCI: 442).	**bir kat** ‘bir kat’ (KM II: 189).
bir sürüv ‘bir sürü, çok sayıda’ (CCII: 664).	**bir talay** ‘bir sürü, birçok’ (KM II: 80). **igi tañ** ‘birçok, bir sürü’ (KM I: 339).
bir yolı ‘bir kez, bir defa’ (CCII: 664).	**bir colda** ‘bir defa, bir kere’ (KM I: 133).
biraz ‘biraz’ (CCII: 663).	**biraz** ‘biraz, az miktarda’ (KM II: 122).
birerde ‘ara sıra, bazen’ (CCI: 442).	**bir birde** ‘zaman zaman, bazen, bazı bazı’ (KM II: 122).
birge ‘birlikte, beraber’ (CCI: 442, CCII: 663).	**birge** ‘beraber’ (KM I: 108).
birik- ‘birleşmek, toplanmak’ (CCII: 664).	**birik-** ‘dayanışmak, birlikte hareket etmek’ (KM I: 108).

biriktir- ‘birleştirmek’ (CCII: 664).	**birikdir-** ‘birleştirmek, sıklaştırmak, bir araya getirmek, bir araya toplamak’ (KM II: 123).
birinç (< Far. birinç) ‘buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitki, pirinç’ (CCI: 442).	**pirinç** ‘pirinç, çeltik’ (KM I: 125). **tüy** ‘pirinç, darı’ (KM I: 367).
birisi kün ‘öbür gün, yarından sonraki gün’ (CCI: 442).	**birsi kün** ‘öbür gün, sonraki gün’ (KM I: 108).
birlik ‘birlik’ (CCII: 664).	**birlik** ‘birlik, beraberlik’ (KM I: 108).
birsi ‘öbür, diğer’ (CCII: 664).	**birsi** ‘öbür, diğer’ (KM I: 108).
bişi ‘olgun; pişmiş’ (CCI: 442).	**bişgen** ‘pişmiş’ (KM I: 108).
bişir- ‘pişirmek’ (CCI: 443). **bişür-** ‘pişirmek’ (CCI: 443).	**bişir-** ‘pişirmek’ (KM I: 108).
bişmiş kerpiç ‘tuğla, kiremit’ (CCI: 443).	**bişgen kirpiç** ‘tuğla’ < **bişgen** ‘pişen, pişmiş, olmuş, olgun, olgunlaşmış, pişkin’ (KM II: 125); **kirpiç** ‘kerpiç, tuğla’ (KM I: 213). **koşun kirpiç** ‘tuğla’ < **koşun** ‘testi, küp, kiremit, pişmiş toprak eşyalara verilen genel isim’ (KM II: 400); **kirpiç** ‘kerpiç, tuğla’ (KM I: 213).
bit- ‘yerden çıkmak, yetişmek, büyümek, bitmek; kalmak, geriye kalmak’ (CCI: 443; CCII: 664).	**bit-** ‘yetişmek, büyümek, meyve vermek; bitmek, tükenmek’ (KM I: 108).
bit ‘bit’ (CCI: 443).	**bit** ‘bit’ (KM I: 108).
biti ‘yazı’ (CCII: 664).	**cazuv** ‘yazı’ (KM I: 126). **hat** ‘yazı’ (KM I: 185).
biti- ‘yazmak’ (CCII: 665).	**caz-** ‘yazmak’ (KM I: 126).
bitik ‘İncil’ (CCII: 665).	**İncil** ‘İncil’ (KMN: 11).
bitik ‘kitap; defter; yazı. (CCI: 443).	**kitab** ‘kitap’ (KM I: 214).
bitikçi ‘hattat, kâtip’ (CCI: 443).	**cazuvçu** ‘yazar, yazıcı’ (KM I: 126). **kagıtçı** ‘kâtip, sekreter’ (KM I: 228).
bitik ostası (< T. + Far. ustā + T.) ‘hattat, yazı ustası, kâtip’ (CCI: 443).	**cazuvçu** ‘yazar, yazıcı’ (KM I: 126). **kagıtçı** ‘kâtip, sekreter’ (KM I: 228).

bitir- ‘bitirmek’ (CCI: 443).	**bitdir-** ‘bitirmek, tüketmek’ (KM I: 108).
bitirmek ‘bitirme’ (CCI: 444).	**bitdirmeklik** ‘bitirme, tüketme’ < **bitdir-** ‘bitirmek, tüketmek’ (KM I: 108).
bitişli ‘kibar, terbiyeli, nazik’ (CCII: 665).	**adepli** ‘edepli, terbiyeli, nazik’ (KM II: 321). **asıl** ‘görgülü, nezâket sahibi, asil, necip, nazik’ (KM I: 80). **cagımlı** ‘hoş, tatlı, sevimli, nazik, terbiyeli, kibar’ (KM I: 117). **uşagıvlu** ‘güzel, kibar, hoş’ (KM I: 372).
bitişli kişi ‘kibar kişi, terbiyeli kişi, nazik kişi’ (CCII: 665).	**asıl adam** ‘görgülü adam’ (KM I: 80).
bitiv ‘mektup’ (CCII: 665). **bitüv** ‘Kutsal Yazılar’ (CCII: 665).	**hat** ‘mektup’ (KM I: 185). **kagıt** ‘mektup’ (KM I: 228).
biye ‘kısrak’ (CCII: 665).	**biye** ‘kısrak’ (KM I: 109).
biysin- ‘küçümsemek, aşağılamak’ (CCII: 665).	**hılikke et-** ‘aşağılamak, küçümsemek’ (KM I: 187). **kemsin-** ‘küçük görmek, küçümsemek’ (KM I: 208). **mısham et-** aşağılamak, küçük görmek’ (KM I: 271). **sıysız kör-** ‘değersiz görmek, aşağılamak’ (KM I: 313). **töbensin-** ‘aşağı görmek, küçük görmek’ (KM I: 360).
biz ‘biz; çokluk birinci kişi zamiri’ (CCI: 444, CCII: 665).	**biz** ‘biz; çokluk birinci kişi zamiri’ (KM I: 109).
biz ‘deri vb. şeyleri dikerken iğne geçirecek yeri delmek için kullanılan sivri uçlu tığ, biz’ (CCI: 444, CCII: 667).	**biz** ‘büyük iğne, çuvaldız’ (KM I: 109).
biziñni ‘bizi’ (CCI: 444).	**bizni** ‘bizi, bizim’ (KM I: 109).
bugday ‘buğday, tahıl’ (CCI: 449). **bogday** ‘buğday’ (CCII: 667). **boday** ‘buğday’ (CCI: 444).	**buday** ‘buğday’ (KM I: 112).
buga ‘boğa’ (CCII: 674).	**buga** ‘boğa’ (KM I: 112).

boga ‘boğa’ (CCI: 444).	
bogavul (< Mo. bogavul) ‘mübaşir’ (CCI: 444).	**begevul** ‘koruyucu, muhafız, bekçi; karakol’ (KM I: 103).
bogaz ‘boğaz’ (CCI: 445).	**bogurdak** ‘boğaz, gırtlak, nefes borusu’ (KM I: 109). **bokkur** ‘gırtlak, boğaz’ (KM I: 109). **kırkı** ‘boğaz, gırtlak’ (KM I: 246). **tamak** ‘boğaz, gırtlak’ (KM I: 337).
bogul- ‘boğulmak’ (CCI: 445).	**buvul-** ‘boğulmak’ < **buv-** ‘boğmak, sımak’ (KM I: 114).
bogulmak ‘boğulma’ (CCI: 445).	**buvulmaklık** ‘boğulma’ < **buvul-** ‘boğulmak’ < **buv-** ‘boğmak, sımak’ (KM I: 114).
buvun ‘boğum, parmak boğumu’ (CCI: 452). **bogum** ‘boğum, eklem’ (CCI: 445).	**buvun** ‘bilek, bilek boğumu; buğday, arpa, mısır gibi tahılların saplarının eklem yerleri’ (KM I: 114).
boguzgur ‘obur, pis boğaz, doyumsuz’ (CCII: 668).	**aşlavkır** ‘pisboğaz, obur’ (KM I: 83). **muhar** ‘obur, pisboğaz, çok yemek yiyen’ (KM I: 274).
bok ‘dışkı, bok’ (CCII: 668). **boh** ‘dışkı, bok’ (CCI: 445).	**bok** ‘bok, dışkı, pislik’ (KM I: 109).
bohorik (< Far. bohorīk) ‘ocak, şömine’ (CCI: 445).	**ocak** ‘ocak’ (KM I: 281). **ot orun** ‘ocak’ (KM I: 284). **otcaga** ‘ocak’ (KM I: 284). **tıbır** ‘evin içindeki ocak’ (KM I: 352).
bol- ‘olmak; yardımcı fiil’ (CCI: 445, CCII: 668).	**bol-** ‘olmak’ (KM I: 109).
bolar (< Ar. billūr) ‘kristal, billur’ (CCII: 670). **bolor** (< Ar. billūr) ‘billur, kristal’ (CCI: 446).	**-**
bolgay ‘belki’ (CCII: 670).	**bolurga bolur** ‘olabilir, muhtemelen, bir ihtimal, belki’ (AA). **eşta** ‘muhtemelen, herhalde, galiba’ (KM I: 167).

bolgay kim 'belki, muhtemelen, meğer' (CCI: 446).	**bolurga bolur** 'olabilir, muhtemelen, bir ihtimal, belki' (AA). **eşta** 'muhtemelen, herhalde, galiba' (KM I: 167).
bulah 'su kaynağı, pınar' (CCII: 674). **bollak** 'çeşme, bulak' (CCI: 446).	**bulak** 'kaynak, pınar' (KM I: 113).
bollaş- 'gebelik sebebiyle şişmanlamak' (CCII: 670).	**karnı köb-** 'karnı şişmek, karnı büyümek' < **köb-** 'şişmek, kabarmak' (KM I: 214). **karın et-** 'karnı büyümek, göbek bağlamak; gebeliği belirmeye başlamak' (KM II: 338). **karnı bol-** 'hamile kalmak' (KM I: 237). **karınlı** 'hamile' (KM I: 236).
bolmaçı 'olmaz, imkânsız, gerçekleşmesi mümkün olmayan' (CCII: 670).	**bolmaçı** 'olumsuz, menfi; yeteneksiz, beceriksiz' (KM I: 109).
boluş- 'yardım etmek, desteklemek' (CCI: 446, CCII: 671).	**boluş-** 'yardım etmek, destek olmak' (KM I: 110).
boluş 'yardımcı' (CCII: 670).	**boluş** 'yardım' (KM I: 110).
boluşmak 'yardım, destek' (CCI: 447). **boluşmah** 'yardım, destek' (CCII: 671).	**boluşmaklık** 'yardım, destek' < **boluş-** 'yardım etmek, destek olmak' (KM I: 110).
bor 'şarap' (CCI: 447).	**boza** 'boza; alkollü boza içkisi' (KM I: 111). **çagır** 'şarap' (KM I: 140). **sıra** 'bira, bir tür içki' (KM I: 311).
borç 'borç' (CCI: 447).	**borç** 'borç, ödünç; vazife, görev' (KM I: 110).
borçlu 'borçlu, borçlu kimse' (CCI: 447; CCII: 671). **borçlı** 'borçlu, borçlu kimse' (CCI: 447).	**borçlu** 'borçlu' (KM II: 132).
borla 'üzüm bağı' (CCI: 447).	**cüzüm baçha** 'üzüm bağı, bahçesi' (KM II: 624).
boşak 'günah çıkarma, günahtan kurtulma, bağış, af' (CCII: 671).	**tobaga kel-** 'pişman olmak, suçunu itiraf etmek' (KM I: 357).

	tobaga kayt- 'pişman olmak; tövbe etmek; vazgeçmek' (KM I: 357). **kıysızla-** 'günahlardan arındırmak, suçlardan kurtarmak' (KM I: 248).
boşan- 'kurtulmak, boşanmak' (CCI: 447).	**boşlan-** 'boş olmak, boşanmak; serbest kalmak, kurtulmak; azat edilmek, salıverilmek' (KM II: 133). **talah sal-** 'boşanmak, nikâhı bozmak' (KM I: 336). **talah** 'boşama, boşanma' (KM I: 336). **haram** talah 'boşanma' (KM I: 185).
boşanmak 'kurtulma' (CCI: 447).	**boşlanmaklık** 'serbest bırakılma, kurtulma' < **boşlan-** 'boş olmak, boşanmak; serbest kalmak, kurtulmak; azat edilmek, salıverilmek' (KM II: 133).
boşat- 'serbest bırakmak, bağışlamak; uzaklaştırmak; bağışlamak, affetmek' (CCI: 447; CCII: 671).	**boşlat-** 'serbest bırakmak, salıvermek; gevşetmek' < **boşla-** 'serbest bırakmak' (KM I: 110). **boş et-** 'serbest bırakmak, azat etmek' (KM I: 110). **başına boş et-** 'azat etmek' (KM I: 110).
boşatmak 'serbest bırakma, bağışlama' (CCI: 448).	**boşlatmaklık** 'serbest bırakma, salıverme; gevşetme' < **boşla-** 'serbest bırakmak' (KM I: 110).
boş 'dolu olmayan' (CCI: 447).	**boş** 'boş' (KM I: 110).
boşov 'kurtulma, kurtuluş, özgürlük' (CCII: 671).	**boşav** 'bitirme, tüketme; vakit bulma; boşama' (KM II: 133).
botañ (< Mo. budañ) 'gölge' (CCII: 672).	**kölekge** 'gölge' (KM I: 217).
boy 'vücut, beden; kişi, insan' (CCI: 448; CCII: 672).	**boy** 'boy; endam' (KM I: 111).
boy aruvlıhı 'iffet, namus' (CCII: 672).	**bet** 'şeref, haysiyet, namus, iffet' (KM I: 105). **namıs** 'namus, şeref, gurur, ahlâk' (KM I: 277). **ırız** 'ırz, iffet, namus' (KM I: 194).

boy bile ‘bizzat, şahsen’ (CCI: 448).	**tüz kesi** ‘bizzat, şahsen; doğrudan kendisi’ < **tüz** ‘doğru, gerçek, düz, düzgün’ (KM I: 367); **kesi** ‘kendi, kendisi’ (KM I: 211).
boy suklukı ‘aşırı arzu, cinsel istek’ (CCII: 672).	**suklanuv ~ suklanmaklık** ‘arzu, heves’ < **suklan-** ‘arzu etmek’ (KM I: 321).
boyow ‘boya, renk’ (CCI: 448). **boya** ‘renk, boya’ (CCI: 448).	**boyav** ‘renk, boya’ (KM I: 111).
boya- ‘boyamak’ (CCI: 448).	**boya-** ‘boyamak’ (KM I: 111).
boyaçı ‘boyacı’ (CCI: 448).	**boyavçu** ‘boyacı’ (KM II: 134).
boyun ‘boyun’ (CCII: 672). **boyın** ‘boyun’ (CCI: 448).	**boyun** ‘boyun’ (KM I: 111).
bozak ‘boz’ (CCI: 448).	**boz** ‘boz, gri, kül rengi’ (KM I: 111).
bögey- ‘söz dinlemek, itaat etmek, boyun eğmek’ (CCII: 672).	**bügül-** ‘bükülmek; eğilmek; itaat etmek; boyun eğmek’ (KM I: 115).
bögeygen ‘itaatkâr’ (CCII: 672).	**bügülgen** ‘bükülen, bükülmüş; eğilen; itaat eden, itaatkâr; boyun eğen’ < **bügül-** ‘bükülmek; eğilmek; itaat etmek; boyun eğmek’ (KM I: 115).
bögeymek ‘söz dinleme, boyun eğme, itaat etme’ (CCII: 672).	**bügülmeklik** ‘bükülme, eğilme, itaat etme, boyun eğme’ < **bügül-** ‘bükülmek; eğilmek; itaat etmek; boyun eğmek’ (KM I: 115).
bögövür- ‘tiksinti duymak, midesi bulanmak, öğürmek’ (CCII: 673).	**möñürde-** ‘böğürmek’ (KM I: 273). **kusarga tartış-** ‘öğürmek, kusma nöbeti geçirmek’ (KM II: 426).
böksmen ‘hayvanın yan tarafı, böğür, gövde’ (CCII: 673).	**böksün** ‘hayvan gövdesi, gövde’ (KM I: 111).
böksmen et ‘hayvanın böğür eti’ (CCII: 673).	**böksün et** ‘hayvanın gövde eti’ < **böksün** ‘hayvan gövdesi, gövde’ (KM I: 111).
bölövüt ‘?’ (CCII: 673).	**belevüt** ‘gevşek, sarkık, güvenilmez, sallantılı’ (KM I: 104).
börü ‘kurt, börü’ (CCI: 449). **böri** ‘kurt, börü’ (CCII: 673).	**börü** ‘kurt’ (KM I: 112).

börk ‘genellikle hayvan postundan yapılan başlık, börk’ (CCI: 449).	**börk** ‘kalpak, erkek başlığı’ (KM I: 111).
börkçi ‘börk yapan kimse, börkçü’ (CCI: 449).	**börkçü** ‘börk yapımcısı, börk ustası’ (KM II: 138).
bürlen- ‘tomurcuklanmak, tomurcuk açmak’ (CCII: 677). **börlen-** ‘tomurcuklanmak, tomurcuk açmak’ (CCII: 673).	**bürçüklen-** ‘tomurcuklanmak, sürgün vermek’ (KM I: 115).
böv ‘örümcek’ (CCII: 673).	**gıbı** ‘örümcek’ (KM I: 174). **gubu** ‘örümcek; kene’ (KM I: 179). **tıbıttay** ‘örümcek’ (KM I: 352).
böz ‘pamuk veya keten dokuma, bez’ **(**CCII: 673).	**böz** ‘bez; Amerikan bezi’ (KM I: 112).
bu ‘bu (işaret zamiri); bu (işaret sıfatı)’ (CCI: 449, CCII: 673).	**bu** ‘bu, işaret zamiri ve işaret sıfatı’ (KM I: 112).
buçgak ‘köşe, bucak, yer’ (CCII: 674).	**buçhak** ‘kenar; paça; uç’ (KM I: 112).
bugovlı ‘zincirli, bukağılı’ (CCII: 674).	**bugov** ‘bukağı, kelepçe, pranga’ (KM I: 112).
bugün ‘bugün’ (CCII: 674). **bukün** ’bugün’ (CCI: 449).	**bügün** ‘bugün’ (KM I: 115).
bulah ‘su kaynağı, pınar’ (CCII: 674).	**bulak** ‘kaynak, pınar’ (KM I: 113).
bular ‘bunlar (işaret zamiri)’ (CCI: 449).	**bıla** ‘bunlar’ (KM I: 106).
bulgak ‘bulanma, alt üst olma’ (CCI: 449).	**bulgavuk ‘**karıştırıcı, bulayıcı, bulandırıcı’; bulgavuk adam ‘ karıştırıcı adam’ (KM II: 141).
bulgamış ’bunalmış, şaşkın’ (CCI: 450).	**bulgangan** ‘bulanmış, karıştırılmış’ (KM II: 141).
bulgan- ‘bulanmak’ (CCII: 674).	**bulgan-** ‘bulanmak, karışmak’ (KM II: 141).
bulgaştur ‘karıştırmak’ (CCI: 450).	**bulga-** ‘karıştırmak, bulamak, bulandırmak; sallamak’ (KM II: 140).
bulov ‘topuz’ (CCII: 675).	**tokmak** ‘topuz, tokmak’ (KM II: 622).
bulut ’bulut’ (CCI: 450). **bulud** ’bulut’ (CCI: 450).	**bulut** ‘bulut’ (KM I: 113).

buluñ 'köşe, yön, taraf' (CCII: 675).	**buluññu** 'uç, en uçtaki' (AA). **ırbın** 'köşe, bucak, belirsiz yer' (KM I: 194). **müyüş** 'köşe' (KM I: 276).
bunyat (< Far. bunyād) 'temel' (CCI: 450).	**murdor** 'temel, esas' (KM I: 274). **tamal** 'temel, esas' (KM I: 337). **tamır** 'kök, temel, esas' (KM I: 338).
bur- 'burmak, kıvırmak' (CCI: 450).	**bur-** 'çevirmek, bükmek, burmak, döndürmek' (KM I: 113).
burav 'matkap, burgu' (CCI: 450).	**buruv** 'matkap' (KM I: 114). **burguç** 'matkap; tornavida' (KM I: 113).
burç 'biber' (CCI: 450).	**burç** 'karabiber' (KM I: 113).
burguça 'üfleyerek çalınan bir çalgı, küçük boru, ney' (CCI: 451).	**bırgı** 'boru; üflemeli çalgı borusu' (KM I: 106). **sıbızgı** 'kaval' (KM I: 309). **sırıyna** 'bir tür zurna' (KM I: 311). **şappar** 'bir tür kaval' (KM I: 328). **şapparay** 'boynuzdan yapılan bir tür müzik aleti' (KM I: 328). **zırnay** 'bir tür nefesli müzik aleti' (KM I: 380). **zurnay** 'bir tür nefesli müzik aleti' (KM I: 381).
burmış 'dolaşık, çarpık, eğri' (CCI: 451).	**burşu** 'kırışık, buruşuk' (KM I: 113). **buruş** 'eğri, bükük; aksi, ters' (KM I: 114).
burnı kiçi 'küçük burunlu kimse' (CCI: 451).	**burnu kiçi** 'burnu küçük' (AA). **kiçi burun** 'küçük burun, küçük burunlu' (AA).
burul- 'kıvrılmak, halkalanmak' (CCII: 675).	**burul-** 'çevrilmek, dönmek, sapmak, bükülmek, kıvrılmak' (KM II: 142).
burun 'önce, eskiden; birinci, birinci olarak' (CCI: 451; CCII: 675).	**burun** 'eski, önceden, eskiden; ilk önce, evvela' (KM I: 113).
burun 'koklama organı, burun' (CCII: 675). **burın** 'koklama organı, burun' (CCI: 451).	**burun** 'burun; koklama organı' (KM I: 113).
burungı 'birinci, ilk, önceki' (CCI: 451).	**burungu** 'önceki, eski' (KM I: 113).

burunsız ‘burnu olmaksızın, burunsuz’ (CCII: 675).	**burunsuz** ‘burunsuz, burnu olmayan’ (AA).
buruşmış ‘buruşuk’ (CCI: 451).	**buruş** ‘eğri, bükük, buruşuk; aksi, ters’ (KM I: 114). **burşu** ‘kırışık, buruşuk’ (KM I: 113).
bus ‘nefes, soluk’ (CCII: 675).	**soluv** ‘soluk, nefes’ (KM I: 317). **tılpuv** ‘soluk, nefes’ (KM I: 353).
but ‘uyluk, bacak, but’ (CCI: 451, CCII: 675).	**but** ‘bacak, but’ (KM I: 114).
butak ‘ağaç dalı, dal, budak’ (CCI: 451).	**butak** ‘dal, budak’ (KM I: 114).
butluk ‘kemikle kaplanarak yapılan ve vücudun belden aşağısını korumaya yarayan zırh’ (CCI: 451).	**ışım** ‘meşin veya keçeden yapılan, baldırları saracak ve koruyacak şekilde hazırlanan bir bacak kıyafeti, baldırlık, baldır tozluğu’ (KM II: 299). **kübe** ‘zırh’ (KM I: 221).
buv- ‘boğmak’ (CCII: 676).	**buv-** ‘boğmak, sıkmak’ (KM I: 114).
buv ‘geyik, erkek geyik’ (CCII: 676).	**buv** ‘erkek geyik’ (KM I: 114).
buya ‘meyan kökü’ (CCI: 452).	**-**
buyuruk ‘emir, buyruk’ (CCI: 452, CCII: 676). **buyruh** ‘emir, buyruk’ (CCII: 676).	**buyruk** ‘buyruk, emir; kader’ (KM I: 114)
buyur- ‘emretmek, buyurmak’ (CCII: 676).	**buyur-** ‘emretmek, buyruk vermek, emir vermek’ (KM II: 145).
buz- ‘bozmak, harap etmek; yıkmak’ (CCI: 452, CCII: 676).	**buz-** ‘bozmak, kırmak, dağıtmak’ (KM I: 115).
buz ‘buz’ (CCII: 676).	**buz** ‘buz; dolu tanesi’ (KM I: 114-115).
buzav ‘buzağı, dana’ (CCI: 452).	**buzov** ‘buzağı’ (KM I: 115).
buzovley ‘buzağı gibi’ (CCII: 676).	**buzovlay** ‘buzağı gibi’ (AA).
bügenekli ‘örtülü, üstü kapalı’ (CCII: 676).	**cabık** ‘örtülü, kapalı’ (KM I: 117). **caz til bla söleş-** ‘örtülü, üstü kapalı konuşmak’ < **caz til** ‘gizli, şifreli’ (KM I: 126).
bügü ‘peygamber’ (CCII: 677).	**faygambar** ‘peygamber’ (KM I: 169).

	erk bici ‘büyücü, büyü yapan’ (KM I: 166).
bügül- ‘eğilmek, bükülmek’ (CCI: 452).	**bügül-** ‘eğilmek, bükülmek’ (KM I: 115).
bük- ‘katlamak, bükmek’ (CCII: 677).	**bük-** ‘eğmek, bükmekek, döndürmek’ (KM I: 115).
bükrü ‘eğri büğrü’ (CCI: 452, CCII: 677).	**bügülgen** ‘bükülmüş, eğilmiş’ < **bügül-** ‘bükülmek, eğilmek’ (KM I: 115). **kıñır-mıñır** ‘eğri büğrü’ (KM I: 246).
bülbül (< Far. bulbul) ‘sesinin güzelliği ile tanınmış bir kuş, bülbül’ (CCI: 452).	**bulbul** ‘bülbül’ (KM II: 140).
bür ‘tomurcuk, gonca’ (CCII: 677).	**bürçük** ‘tomurcuk, sürgün’ (KM I: 115).
bürçe ‘pire’ (CCI: 453).	**bürçe** ‘pire’ (KM I: 115)
bürkülde- ‘titreşmek, sallanmak’ (CCII: 677).	**bılkılda-** ‘çalkalanmak’ (KM I: 106). **kaltıra-** ‘titremek, sallanmak’ (KM I: 230). **tebren-** ‘kımıldamak: sallanmak, sarsılmak’ (KM I: 347). **tentire-** ‘titremek, sallanmak, sarsılmak’ (KM I: 350). **señkilde-** ‘sallanmak, çalkalanmak, yalpalanmak’ (KM I: 307).
bürkür- ‘sıçratmak, püskürtmek’ (CCII: 677).	**bürk-** ‘saçmak, serpmek’ (KM I: 115).
bürtük ‘küçük tane, kum tanesi’ (CCII: 677).	**bürtük** ‘küçük tane’ (KM I: 115).
büsüre- ‘teşekkür etmek’ (CCII: 677). **büsre-** ‘onaylamak, kabul etmek, tasvip etmek’ (CCII: 677).	**büsüre-** ‘beğenmek, hoşuna gitmek; tasvip etmek, onaylamak; memnun olmak, minnettar olmak’ (KM I: 115).
bütün ‘bütün, tam; sağlam, sağlıklı’ (CCI: 453; CCII: 677).	**bütün** ‘tamamen, hep’ (KM I: 115). **bütün da** ‘tamamen’ (KM I: 115)
bütün ülüş ‘tam, bütün, bölünmemiş’ (CCI: 453).	**bütün ülüş** ‘bölünmemiş hisse’ (AA). **sav ülüş** ‘bölünmemiş hisse’ (AA).
bütünlük ‘bütünlük, eksiksizlik’ (CCI: 453, CCII: 678).	**bütün** ‘tamamen, hep’ (KM I: 115).
bütünlük birle ‘tamamen, eksiksiz’ (CCI: 453).	**bütün** ‘tamamen, hep’ (KM I: 115). **bütün da** ‘tamamen’ (KM I: 115).

C	
cahalluk (< Ar. cāhil + T.) ‘ilgisizlik, duyarsızlık, cahillik’ (CCII: 678).	**cahillik** ‘cahalet, bilgisizlik’ (KM II: 150).
can (< Far. cān) (bk. **tın**) ‘ruh, can’ (CCII: 678).	**can** ‘can’ (KM I: 119).
canavar (< Far. cān-āvar) ‘hayvan’ (CCI: 453).	**canuvar** ‘hayvan’ (KM I: 121).
cehan (< Far. cahān) ‘dünya, âlem, cihan’ (CCI: 453, CCII: 679).	**cer başı** ‘dünya’ (KM I: 128). **cer cüzü** ‘yeryüzü, dünya’ (KM I: 128). **duniya** ‘dünya’ (KM I: 161). **alam** ‘âlem, evren’ (KM I: 69).
cigar (< Far. cigar) ‘ciğer’ (CCI: 453).	**ciger** ‘çalışkan, hamarat; cesur, korkusuz’ (KM I: 131).
cigar band (< Far. cigarband) ‘akciğer; kalp ve ciğerler’ (CCI: 453).	**ciger** ‘çalışkan, hamarat; cesur, korkusuz’ (KM I: 131).
cincibil (< Ar. zancabīl) ‘zencefil’ (CCI: 453).	**gencefil** ‘zencefil’ (KM I: 173).
cins (< Ar. cins) ‘millet’ (CCII: 679).	**ahlu** ‘eş-dost; cins; kan yolu ile akrabalık’ (KM I: 66). **en** ‘soy, cins, tip’ (KM I: 165). **halk** ‘halk, millet’ (KM I: 184). **kuma** ‘soy, cins; sınıf, kabile, boy’ (KM I: 257). **millet** ‘millet, halk’ (KM I: 272). **siydik** ‘soy, cins’ (KM I: 316). **tukum** ‘soy, sülale; cins, tip’ (KM I: 362).
comart (< Far. cavān-mard) ‘eliaçık, cömert’ (CCI: 454, CCII: 679). **comard** (< Far. cavān-mard) ‘cömert’ (CCI: 454).	**çomart** ‘cömert, eli açık’ (KM I: 152).
comart köñül bile ‘cömert gönüllü, cömert’ (CCI: 454).	**çomart köllü** ‘cömert gönüllü’ (AA). **çomart kölden** ‘cömert gönlünden’ (AA). **çomart kölü bla** ‘cömert gönlüyle’ (AA).
Conban ketanı (< Champagne + Ar. kettān + T.) ‘Fransa’nın Champagne	**keten** ‘keten’ (KM II: 367).

bölgesinde üretilen bir tür keten kumaş' (CCI: 454).	
covap (< Ar. cavāb) 'yanıt, cevap' (CCI: 454).	**cuvab** 'cevap' (KM I: 136).
Cuhut (< Ar. caḥūd) 'Yahudi, Cıfıt' (CCII: 679).	**Çuvut** 'Yahudi, Musevi' (KM I: 154). **Çüyüt** 'Yahudi' (KM I: 155).
Cuhut yeri 'Filistin' (CCII: 679).	**Çuvut ceri** 'Yahudi Yurdu, Musevi Yurdu; İsrail' (AA). **Palestin** 'Filistin' (AA).
culahak (< Far. cūlā-hak) 'kumaş dokumacısı' (CCI: 454).	**kumaç soguvçu** 'kumaş dokumacısı' < **kumaç sok-** 'kumaş dokumak' (KM I: 257).
curum (< Ar. curm) 'suç, cürüm' (CCI: 454).	**çurum** 'sebep, bahane; kusur, cürüm' (KM I: 154).
curumla- (< Ar. curm + T.) 'suçlamak' (CCI: 454).	**çurumla-** 'bahane etmek, sebep ileri sürmek, bahane bulmak' (KM I: 154).
Ç	
Çaarşanbe (< Far. Çārşanbä) 'Çarşamba' (CCI: 455).	**Baraskün** 'Çarşamba' (KM I: 97).
çagı 'güç, enerji' (CCII: 679).	**borbay** 'güç, kuvvet; takat, enerji' (KM I: 110). **karuv** 'kuvvet, güç' (KM I: 238). **küç** 'güç, kuvvet' (KM I: 215). **oñ** 'güç, kudret, enerji, takat' (KM I: 282). **ugu** 'güç, takat, enerji' (KM I: 370).
çagır- 'bağırmak çağırmak' (CCII: 679). **çahar-** 'bağırmak, ötmek' (CCII: 680).	**çakır-** 'çağırmak, davet etmek' (KM I: 141). **kıçır-** 'bağırmak' (KM I: 244). **cüvülde-** 'cıvıldamak, ötmek; vızıldamak, uğuldamak' (KM I: 137).
çak (< Mo. çag) 'zaman, an çağ' (CCI: 455, CCII: 680). **çah** (< Mo. çag) 'zaman, an, çağ' (CCII: 680).	**çak** 'zaman' (KM I: 141).
çahla- 'öyle yapmak, bu şekilde yapmak' (CCII: 680).	**çançakla-** 'bir işi kötü şekilde yapmak' (KM I: 143).

çak- ‘ihbar etmek, gammazlamak, iftira etmek’ (CCI: 455).	**çak-** ‘kıvılcımlanmak, çakmak, ateş almak; çalkalamak, karıştırmak; atmak; ‘köyü birbirine düşürmek’ (KM I: 141).
çaklı ‘gibi, kadar, miktarda’ (CCII: 680).	**çaklı** ‘gibi, kadar, miktarda’ (KM I: 141).
çakmah ‘ihbar etme, gammazlama, iftira etme’ (CCI: 455).	**çakmak** ‘karışık, birbirine girmiş, keçeleşmiş’ (KM I: 141). **sögüv** ‘çekiştirme, iftira etme; kınama, yerme, eleştirme’ (KM I: 319). **til etüv** ‘iftira etme, kara çalma, dedikodu etme, laf taşıma’ (AA).
çakuç (< Far. çākūç) ‘çekiç’ (CCI: 455).	**çögüç** ‘çekiç’ (KM I: 153).
çakuçı ‘arabozucu, jurnalci, gammaz’ (CCII: 680).	**çagıvçu** ‘ortalığı karıştıran, arabozucu, fitneci’ < **çak-** ‘kıvılcımlanmak, çakmak, ateş almak; çalkalamak, karıştırmak; atmak; ‘köyü birbirine düşürmek’ (KM I: 141). **tilçi** ‘gammaz, muhbir, laf taşıyan’ (KM I: 355).
çal- ‘bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak, çalmak’ (CCI: 455).	**çal-** ‘biçmek; kekelemek; örmek; dolanmak’ (KM I: 141). **sok-** ‘müzik aleti çalmak’ (KM I: 316).
çalıh ‘öfkeli, şiddetli, ihtiraslı’ (CCII: 680).	**çalık** ‘kapris, naz’ (KM I: 142).
çalış ‘şaşı’ (CCI: 455).	**gılhıy** ‘şaşı’ (KM I: 175). **gılın** ‘şaşı’ (KM I: 175). **gıltın** ‘şaşı, kör’ (KM I: 175). **kakırav** ‘şaşı’ (KM I: 228). **kıyık köz** ‘şaşı’ (KM I: 248). **ters** ‘şaşı’ **< ters kara-** ‘şaşı bakmak’ (KM I: 351). **zegilev** ‘şaşı’ (KM I: 379). **zukku** ‘şaşı’ (KM I: 381).
çalma ‘baş örtüsü, tülbent’ (CCI: 455).	**çalma** ‘sarık, örtü’ (KM I: 142).
çaman (< Yun. cuminun) ‘kimyon türü bir bitki, çemen’ (CCI: 455)	**-**

çaman ‘uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr’ (CCII: 680).	**belkav** ‘tembel, miskin, uyuşuk’ (KM I: 104). **bıtbıt** ‘alık, hantal, uyuşuk’ (KM I: 107). **calkav** ‘tembel, işe yaramaz; uyuşuk, üşengeç’ (KM I: 119). **catagay** ‘tembel, uyuşuk, miskin, üşengeç, uykucu’ (KM I: 124). **çiybel** ‘uyuşuk, hantal, alık’ (KM I: 151). **matuh** ‘beceriksiz, uyuşuk, tembel, mıymıntı, ağır kanlı; dar kafalı’ (KM I: 268). **sant** ‘gevşek, uyuşuk, ilgisiz, kayıtsız, hissiz, duygusuz’ (KM I: 301).
çan- ‘küçümseyerek, hakir görerek davranmak; kendine eşit saymak (?)’ (CCII: 680).	**çayna**- ‘çiğnemek, ezmek’ (KM I: 145). **avuz çaykamdı et-** ‘tahkir etmek, aşağılamak, küçük görmek, hakir görmek’ (KM I: 86). **sıysız kör-** ‘değersiz görmek, aşağılamak’ (KM I: 313). **sıyın teple-** ‘küçük düşürmek, tahkir etmek, aşağılamak’ (KM I: 312). **töbensin-** ‘aşağı görmek, küçük görmek’ (KM I: 360).
çanak (< Çin. çan + T.) ‘kâse, çanak’ (CCI: 456, CCII: 681).	**aşlagu** ‘ağaçtan oyulmuş büyük kâse, tas’ (KM I: 83). **ayak** ‘kâse, tas’ (KM I: 87). **çın ayak** ‘fincan, porselen küçük kâse’ (KM I: 148). **kamiş ayak** ‘ağaçtan yapılma kase’ (KM I: 230). **çırça** ‘küçük tahta kâse’ (KM I: 149). **goppan** ‘sapsız tahta kâse’ (KM I: 178). **kamil** ‘ağaçtan yapılma fincan, kase’ (KM I: 230).
çandırgına ‘zayıfça, cılız, çelimsiz’ (CCII: 681).	**arık** ‘zayıf, cılız, çelimsiz’ (KM I: 77). **azgan** zayıf, cılız, verimsiz (KM I: 93).

	azgek zayıf, kuru, cılız (KM I: 93). **azgın** zayıf, cılız, çöp gibi, kuru (KM I: 93). **kötürem** ‘güçsüz, halsiz, dermansız, tembel; sakat, malul; çelimsiz, cılız’ (KM I: 219).
çapçaçık ‘fıçıcık, küçük fıçı’ (CCII: 681).	**çapçak** ‘fıçı, varil’ (KM I: 143).
çaplatmak ‘tokat, şamar, şaplak’ (CCII: 681).	**cayagına tart-** ‘tokat vurmak’ (KM I: 125).
çarıdı ‘namusu lekelenmiş, ırzına geçilmiş’ (CCII: 681).	**çarpuvlu** ‘zararlı, zarar görmüş; kötü, talihsiz’ (KM I: 144).
çarpuvun ‘aksilik, kaza’ (CCII: 681).	**çarpuvlu** ‘zararlı, zarar görmüş; kötü, talihsiz’ (KM I: 144).
çarşav (< Far. çāder-şab) ‘çarşaf’ (CCI: 456).	**orun cabuv** ‘çarşaf’ (KM I: 283).
çatır (< Far. çāder) ’çadır’ (CCI: 456).	**çatır** ‘çadır; çatısı saman, çalı çırpı ile örtülmüş geçici barınak’ (KM I: 144).
çatlavuk ‘fındık’ (CCI: 456).	**çörtlevük** ‘fındık’ (KM I: 153).
çayhal- ‘çalkalanmak, çalkanmak, sallanmak, dalgalanmak’ (CCII: 681).	**çaykal-** ‘çalkalanmak; dalgalanmak’ (KM I: 145).
çayna- ‘çiğnemek’ (CCI: 456).	**çayna-** ‘çiğnemek’ (KM I: 145).
çeber (< Mo. çeber) ‘maharetli, becerikli’ (CCII: 681).	**çemer** ‘usta, kabiliyetli, yetenekli, becerikli’ (KM I: 146).
çeber kişi (< Mo. çeber + T.) ‘maharetli, becerikli kişi; temiz, saf kişi’ (CCII: 681).	**çemer kişi** ‘usta, kabiliyetli, yetenekli, becerikli kimse’ < **çemer** ‘usta, kabiliyetli, yetenekli, becerikli’ (KM I: 146); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
çekmen ‘kumaş, yün kumaş, çuha’ (CCI: 456, CCII: 681).	**çepken** ‘yün iplikten evde dokunmuş giyimlik kumaş, çuha’ (KM I: 146).
çekmençi ‘kumaş dokuyan, dokumacı, çuhacı’ (CCII: 681).	**çepkençi** ‘dokuma tezgâhında kumaş dokuyan’ (KM I: 146).
çerçi ‘köylerde ve kırsalda gezerek ufak tefek şeyler satan kimse, çerçi’ (CCI: 456, CCII: 682).	**uvak tüyek satuvçu** ‘ufak tefek şeyler satan kimse’ < **satuvçu** ‘satıcı, tüccar’ (KM I: 303).
çerek ‘çürük, pis’ (CCII: 682).	**çirik** ‘çürük; gübre, pislik’ (KM I: 150),

çeren ‘ekin destesi’ (CCII: 682).	**çeren** ‘ekin destesi’ (KM I: 146).
çeri ‘ordu, asker’ (CCII: 682).	**çerig** ‘asker, ordu’ (KM I: 146). **çerüv** ‘ordu, askerî güç’ (KM I: 146).
çeri başı ‘komutan’	**çerüv başı** ‘asker başı, komutan’ < **çerüv** ‘ordu, askerî güç’ (KM I: 146).
çerli ‘zayıf, cılız, çelimsiz’ (CCII: 682).	**arık** ‘zayıf, cılız, çelimsiz’ (KM I: 77). **azgan** zayıf, cılız, verimsiz (KM I: 93). **azgek** zayıf, kuru, cılız (KM I: 93). **azgın** zayıf, cılız, çöp gibi, kuru (KM I: 93). **kötürem** ‘güçsüz, halsiz, dermansız, tembel; sakat, malul; çelimsiz, cılız’ (KM I: 219).
çert- ‘fiske vurmak’ (CCII: 682).	**çert-** ‘belirtmek, vurgulamak, bahsetmek, ima etmek’ (KM I: 146).
çert ‘genç, taze, yaş (ağaç)’ (CCII: 682).	**alısın** ‘genç, körpe’ (KM I: 72). **caññı** ‘yeni, taze’ (KM I: 120). **caş** ‘genç, delikanlı; yaş’ (KM I: 124). **cipkil** ‘nem, rutubet, ıslaklık, yaş’ (KM I: 132). **çiy** ‘çiğ, pişmemiş; ham, işlenmemiş; nemli, yaş, rutubetli; taze, körpe’ (KM I: 150). **mılı** ‘ıslak, yaş, nemli’ (KM I: 270). **tubul** ‘genç’ (KM I: 362).
çevük ‘tatlı, hoş, sevimli’ (CCI: 456).	**aruv** ‘güzel, saf, temiz’ (KM I: 80). **aşhı** ‘iyi, güzel, hoş’ (KM I: 82). **cagımlı** ‘hoş, tatlı, sevimli, nazik, terbiyeli, kibar’ (KM I: 117). **süyümlü** ‘alımlı, şirin, sevimli’ (KM I: 326).
çeyri ‘asker’ (CCI: 456).	**çerig** ‘asker, ordu’ (KM I: 146). **çerüv** ‘ordu, askerî güç’ (KM I: 146).
çıbuk ‘değnek, dal, çubuk’ (CCII: 682). **çıbuh** ‘değnek, dal, çubuk’ (CCII: 682).	**çıbık** ‘dal, sopa, çubuk’ (KM I: 146).
çık- ‘çıkmak’ (CCII: 683).	**çık-** ‘çıkmak’ (KM I: 147).

çıh- ‘çıkmak’ (CCI: 457; CCII: 683). **çıg-** ‘çıkmak’ (CCI: 457).	
çıganak ‘dirsek’ (CCII: 682).	**çıganak** ‘diken, kıymık’ (KM I: 147). **çına** ‘dirsek’ (KM I: 148). **çınakay** ‘serçe parmak’ (KM I: 148).
çıgar- ‘çıkarmak’ (CCI: 457). **çıkar-** ‘çıkarmak’ (CCII: 683).	**çıgar-** ‘çıkarmak’ (KM I: 147).
çıgmak ‘aşık kemiği’ (CCI: 457).	**alçik** ‘aşık kemiği’ (KM I: 70). **inçik** ‘aşık kemiği’ (KM I: 199).
çıgrıgçı ‘çarkçı, bileyici’ (CCI: 457).	**cıgırıkçı** ‘çıkrıkçı, makaracı’ < **cıgırık** ‘çıkrık, makara, tekerlek, halka’ (KM I: 129).
çın ‘gerçek, hakiki’ (CCII: 683).	**çıñ** ‘en, tam, gerçek, ilk’ (KM I: 148)
çın han ‘gerçek kral’ (CCI: 457, CCII: 683).	**çıñ han** ‘gerçek han’ < **çıñ** ‘en, tam, gerçek, ilk’ (KM I: 148).
çın teñri ‘gerçek Tanrı’ (CCII: 683).	**çıñ teyri** ‘gerçek Tanrı’ < **çıñ** ‘en, tam, gerçek, ilk’ (KM I: 148).
durust Teñri (< Far. durust + T.) ‘gerçek Tanrı’ (CCII: 692).	**durus teyri** ‘gerçek tanrı’ < **çıñ** ‘en, tam, gerçek, ilk’ (KM I: 148). **durus** ‘doğru, düzgün, iyi’ (KM I: 162).
çınay ‘ev hanımı, eş’ (CCI: 457).	**çınay** ‘bir yaşında yavru iken doğuran oğlak’ (KM I: 148). **üybiyçe** ‘eş, zevce, evin hanımı’ (KM I: 376).
çınık- ‘denenmek, alışmak’ (CCII: 683).	**çınık-** ‘dayanıklılığı artmak, sağlamlaşmak; antrenman yapmak’ (KM I: 148).
çıñla- ‘inlemek’ (CCII: 683).	**ıñıçha-** ‘inlemek’ (KM I: 194).
çıpçık ‘kuş; serçe’ (CCI: 457).	**çıpçık** ‘serçe’ (KM I: 148).
çırak (< Far. çarāg) ‘kandil, mum, çıra, meşale’ (CCI: 457, CCII: 684).	**çırak** ‘meşale, lamba, elektrik’ (KM I: 149).
çıraklık (< Far. çarāg + T.) ‘şamdan, mum’ (CCI: 457).	**çıraklık** ‘çıralık kütük’ (KM II: 225). **çırahtan** ‘şamdan’ (KM I: 149). **çırak** ‘meşale, lamba, elektrik’ (KM I: 149). **cav çırak** ‘mum’ (KM I: 149).

çıray 'çehre, yüz, beniz, surat' (CCI: 458).	**çıray** 'yüz, çehre' (KM I: 149)
çırlak 'su, dere, çay' (CCII: 684).	**kulak suv** 'dere, çay' (KM I: 257).
çırma- 'bir şeyle sarmak, sarıp sarmalamak, dolamak' (CCII: 684).	**çırma-** 'sarmak, dolamak' (KM I: 149).
çırmal- 'sarılmak, dolanmak' (CCII: 684).	**çırmal-** 'sarılmak, dolanmak' (KM I: 149).
çırmamak 'sarma, dolaştırma' (CCII: 684).	**çırmamaklık** 'sarma, sarmalama, dolama' < **çırma-** 'sarmak, dolamak' (KM I: 149).
çırmış 'sarılmış, dolanmış, bükülmüş (şeyler)' (CCII: 684).	**çırmaşgan** 'sarılmış, dolanmış' < **çırmaş-** 'dolanmak, karışık hâle gelmek' (KM I: 149).
çırpı 'çalı, çalı çırpı, ince kuru dallar' (CCII: 684).	**çırpı** 'çalı, çalı çırpı, ince kuru dal, çalılık' (KM I: 149).
çıvalduz (< Far. cuvāl-dūz) 'büyük iğne, çuvaldız' (CCII: 684). **çuvalduz** (< Far. çuvāl-dūz) 'çuvaldız' (CCI: 460).	**biz** 'büyük iğne, çuvaldız' (KM I: 109). **miz** 'çuvaldız, büyük iğne' (KM I: 273).
çıyrun 'talihsizlik, mutsuzluk, terslik' (CCII: 684).	**çüyre** 'eğri, ters, aksi' (KM I: 155).
çız- 'yazı yazmak' (CCI: 458).	**sız-** 'çizmek; yazmak' (KM I: 314).
çızmak 'yazı' (CCI: 458).	**sızmaklık** 'çizme; yazma' < **sız-** 'çizmek; yazmak' (KM I: 314). **cazuv** 'yazı' (KM I: 126).
+çi 'isimlerden meslek isimleri yapım eki' (CCII: 684).	**+çI** 'isimden isim yapım eki' (Adiloğlu, 2019: 9).
çibin 'sinek' (CCI: 458).	**çibin** 'sinek' (KM I: 149).
çiçek 'çiçek' (CCI: 458, CCII: 685).	**çiçek** 'çiçek' (KM I: 150). **çeçek** 'çiçek' (KM I: 145).
çiçeklen- 'çiçeklenmek' (CCII: 685).	**çiçeklen-** 'çiçek açmak, çiçeklenmek' (KM I: 150).
çift (< Far. cüft) 'çift' (CCI: 458).	**ekev** 'iki kişi, çift' (KM I: 164). **ekevlen** 'iki kişi, çift' (KM I: 164). **koş** 'çift, iki adet' (KM I: 253).

çig ‘şebnem, çiy’ (CCI: 458, CCII: 685).	**çiy** ‘çiğ, pişmemiş; ham, işlenmemiş; nemli, yaş, rutubetli; taze, körpe, saf, katışıksız’ (KM I: 150).
çig ‘pişmemiş, çiğ’ (CCI: 458).	**çiy** ‘çiğ, pişmemiş; ham, işlenmemiş; nemli, yaş, rutubetli; taze, körpe, saf, katışıksız’ (KM I: 150).
çil tavok ‘turaç’ (CCI: 458).	**çın tavuk** ‘çalı horozu, çil keklik’ (KM I: 148).
çimdi- ‘çimdiklemek’ (CCII: 685).	**çimde-** ‘çimdiklemek’ (KM I: 150).
çine- ‘ipek ile işlemek, örmek’ (CCII: 685).	**çillele-** ‘ipekle işlemek, örmek’ < **çille** ‘ipek’ (KM I: 150). **çal-** ‘örmek’ (KM I: 141). **eş-** ‘örmek’ (KM I: 167). **sır-** ‘seyrek dikmek; işlemek’ (KM I: 311). **tik-** ‘dikmek; nakış işlemek’ (KM I: 355). **oyuv sal-** ‘nakış işlemek, desen yapmak’ (KM I: 285). **oyuvla-** ‘nakış işlemek, desen yapmak’ (KM I: 285).
çirkin (< Far. çirkīn) ‘çirkin’ (CCI: 458).	**erşi** ‘çirkin’ (KM I: 166).
çohmarlı ‘topuzlu, çomaklı’ (CCII: 685).	**çohlu** ‘topuzlu, püsküllü, saçaklı’ < **çoh** ‘saç topuzu, püskül; saçak; başörtüsü’ (KM I: 151).
çokrak ‘kaynak, pınar’ (CCII: 685). **çohrah** ‘kaynak, pınar’ (CCII: 685).	**çokurak** ‘kaynak suyu, pınar’ (KM I: 151).
çov ‘gürültü, patırtı, şamata’ (CCII: 685). **çuh** ‘gürültü, patırtı, şamata’ (CCII: 686).	**çuv** ‘ses’ (KM I: 154).
çovguç ‘iftiracı, müfteri’ (CCII: 685).	**çagıvçu** ‘ortalığı karıştıran, arabozucu, fitneci’ < **çak-** ‘kıvılcımlanmak, çakmak, ateş almak; çalkalamak, karıştırmak; atmak; ‘köyü birbirine düşürmek’ (KM I: 141). **tilçi** ‘gammaz, muhbir, laf taşıyan’ (KM I: 355).
çuvla- ‘kükremek, bağırmak, nara atmak’ (CCII: 686).	**şuvulda-** ‘uğuldamak, şarıldamak; hızla gitmek’ (KM I: 332).

çovlan- ‘bağırmak, gürültü etmek, nara atmak’ (CCII: 685). **çuvlu-** ‘kükremek, bağırmak, nara atmak’ (CCII: 686).	
çoyun ‘bronz’ (CCII: 686).	**çoyun** ‘tunç bakır karışımı maden’ (KM I: 152).
çök- ‘çökmek, çömelmek’ (CCII: 686).	**çök-** ‘çökmek, oturmak, çömelip oturmak’ (KM I: 153).
çömiç ‘çömçe, kepçe’ (CCI: 459).	**çömüç** ‘ağaçtan oyulmuş su kabı, ahşaptan kâse’ (KM I: 153).
çömlek ‘çömlek’ (CCI: 459).	-
çöp ‘kırıntı, ekmek ufağı’ (CCII: 686).	**çöp** ‘saman inceliğinde herhangi bir sap dalı veya tahta parçası’ (KM I: 153).
çöpçövre ‘çepeçevre’ (CCI: 459).	**töbtögerek** ‘çepeçevre; yusyuvarlak’ < **tögerek** ‘çevre, etraf; yuvarlak’ (KM I: 360).
çöple- ‘bir araya getirmek, toplamak’ (CCI: 459, CCII: 686).	**çöple-** ‘gagalamak, toplamak; yok etmek, imha etmek, öldürmek’ (KM I: 152).
çörgek ‘bebek kundağı, kundak’ (CCII: 686). **çüprek** ‘bebek kundağı, kundak’ (CCII: 687).	**çörge-** ‘sarmak, bürümek, dolamak, sarmalamak’ (KM I: 153).
çövre ‘çevre, çepeçevre’ (CCI: 459). **çövürme** ‘çevre, çepeçevre’ (CCI: 459).	**tiyre** ‘çevre, etraf’ (KM II: 617).
çövür- ‘çevirmek, döndürmek’ (CCI: 459).	**çüyür-** ‘çevirmek, bükmek, burmak’ (KM I: 155).
çövürmek ‘çark’ (CCI: 459).	**cıgırık** ‘çıkrık, makara, tekerlek, halka’ (KM I: 129).
çöz- ‘uzatmak, uzunluğuna çekmek’ (CCII: 686).	**soz-** ‘uzatmak, çekmek’ (KM I: 319).
çuçul- ‘soyunmak’ (CCI: 459). **suçul-** ‘soyunmak’ (CCI: 557).	**çaçıl-** ‘dağılmak, saçılmak’ (KM I: 140). **teşin-** ‘soyunmak, çıkarmak’ (KM I: 352).
çugur ‘çukur’ (CCI: 460).	**çuñur** ‘çukur’ (KM I: 154).
çulgan- ‘sarınmak, bürünmek, dolanmak’ (CCII: 686).	**çulgan-** ‘kıvrılmak, dolanmak, sarılmak’ (KM I: 154)

çulgav ‘tozluk yerine bacaklara ayak bileğinden dize kadar dolanan ensiz ve uzun kumaş parçası, dolak’ (CCI: 460).	**çulgav** ‘dolama şeklinde çorap’ (KM I: 154)
çura (< Far. curra) ‘yırtıcı bir av kuşu’ (CCI: 460).	-
çurunba (< Far. çūrunba) ‘yaprakları haşlanarak salata gibi yenebilen, birkaç yıllık otsu bir bitki, hindiba’ (CCI: 460).	**bappahan** ‘yabanî hindiba’ (KM I: 97).
çuz ‘pahalı ve parlak bir tür ipek dokuma’ (CCI: 460).	**cibek kumaç** ‘ipekli kumaş’ < **cibek** ‘ipek’ (KM I: 131); **kumaç** ‘kumaş’ (KM I: 257). **cibek dariy** ‘ipekli kumaş’ (KM I: 131). **dariy kumaç** ‘ipek kumaş’ (KM I: 257). **gemha** ‘ipekli kumaş’ (KM I: 173). **lavdan kumaç** ‘ipekli kumaş’ < **lavdan** ‘bir tür ipek’ (KM I: 263).
çüçi ‘tatlı, yumuşak, hafif’ (CCII: 687).	**tatlı** ‘tatlı, lezzetli, hoş’ (KM I: 344).
çüçkür- ‘hapşırmak, aksırmak’ (CCII: 687).	**çüçkür-** ‘aksırmak, hapşırmak’ (KM I: 154).
çügündür ‘kırmızı pancar’ (CCI: 460).	**çügündür** ‘pancar’ (KM I: 155).
çünkim (< Far. çun + T.) ‘bundan dolayı, çünkü’ (CCI: 460).	**anı üçün** ‘onun için, bu yüzden, çünkü’ (KM I: 351).
çürümek ‘çürüme’ (CCI: 460).	**çirimeklik** ‘çürüme’ **<** **çiri-** ‘çürümek’ (KM I: 150). **çiriv** ‘çürüme’ (KM I: 150).
çürüş- ‘çürümek, buruşmak, pörsümek’ (CCII: 687).	**çiri-** ‘çürümek’ (KM I: 150).
çüv- ‘atmak, fırlatmak, salmak’ (CCII: 687).	**şuvuldat-** ‘fırlatmak, atmak’ (KM I: 332). **silde-** ‘fırlatmak, atmak’ (KM I: 314).
çüvel- ‘devrilmek, bir tarafa yatmak’ (CCII: 687).	**av-** ‘devrilmek’ (KM I: 85). **avna-** ‘yuvarlanmak, devrilmek’ (KM I: 85).

	campay- ‘eğilmek, yan yatmak’ (KM I: 119). **kampay-** ‘devrilmek, yuvarlanmak, düşmek’ (KM I: 231).
çüvre ‘ters’ (CCII: 687).	**çüyre** ‘eğri, ters, aksi’ (KM I: 155).
D	
+da ‘bulunma hâli eki’ (CCI: 461).	**+da** ‘bulunma hâli eki’ (KM I: 32).
da ‘dahi, ve’ (CCII: 687).	**da** ‘da, de; dahi, bile’ (KM I: 157).
dav (< Ar. daʿva) ‘arama, sorma’ (CCI: 461). **daave** (< Ar. daʿva) ‘arama, sorma’ (CCI: 461).	**dav** ‘istek, talep; kargaşa, tartışma, münakaşa; dava’ (KM I: 158).
daç (< Ar. tāc) ‘taç’ (CCII: 687).	**küren** ‘taç; çiçeğin taç kısmı; ayın etrafında meydana gelen hâle’ (KM I: 223).
dagı ‘ve, dahi’ (CCII: 688).	**dagıda** ‘yine, gene, tekrar, dahi’ (KM I: 157).
dagın ‘ve, dahi; henüz’ (CCI: 461, CCII: 689).	**alıka** ‘daha, henüz’ (KM I: 71). **alkın** ‘daha, henüz’ (KM I: 72). **tügel** ‘henüz, daha; bütün, tamamen’ (KM I: 365).
+dan ‘ayrılma hâli eki’ (CCI: 461).	**+dan** ‘ayrılma hâli eki’ (KM I: 32).
daraga (< Mo. daruga) ‘askerî vali, vali’ (CCII: 689).	**oliy** ‘vali’ (KM I: 282).
darçini (< Far. dārçīn) ’tarçın’ (CCI: 461).	**darçin** ‘tarçın’ (KM I: 157).
daru (< Far. dārū) ‘ilaç’ (CCI: 461).	**darı** ‘ilaç’ (KM I: 157).
Daud (özel isim); ‘Hz. Davut’ (CCII: 689).	**Davut** (özel isim); ‘Hz. Davut’ (AA).
dela ‘kaya sansarı’ (CCI: 461).	**aktamak** ‘ağaç sansarı’ (KM I: 68). **cumuşak tüklü** ‘sansar’ (KM I: 135). **suverdin** ‘erkek ağaç sansarı’ (KM I: 323). **suvsar** ‘ağaç sansarı’ (KM I: 323).
de- ‘söylemek, demek’ (CCII: 690).	**de-** ‘demek, söylemek’ (KM I: 158).
degri ‘kadar, değin’ (CCII: 690). **deyin** ‘kadar, değin’ (CCII: 691). **deyri** ‘kadar, değin’ (CCI: 462, CCII: 691).	**deri** ‘kadar’ (KM I: 158).

dek ‘gibi’ (CCII: 690).	**teñ** ‘eşit, müsavi, denk; boyuna uygun’ (KM I: 349).
dep ‘gibi; diye, -dığı için’ (CCII: 690).	**deb** ‘diye, diyerek, deyip’ (KM II: 237).
dey ‘gibi; diye, -dığı için’ (CCII: 691).	**dey** ‘diyerek, deyip’ (AA).
derzi (< Far. derzī) ‘terzi’ (CCI: 461).	**tigivçü** ‘dikişçi, terzi’ (KM II: 610).
deş- ‘demek, birlikte söylemek, deyişmek’ (CCII: 690).	**aytış-** ‘karşılıklı konuşmak, sohbet etmek; şarkı yada mani söyleyerek yarışmak’ (KM I: 92). **söleş-** ‘konuşmak’ (KM I: 319).
devül ‘değil’ (CCI: 461, CCII: 691).	**tüyül** ‘değil’ (KM I: 367). **tül** ‘değil’ (KM I: 366).
dıvar (< Far. dīvār) ‘duvar’ (CCI: 462).	**huna** ‘duvar; taş duvar’ (KM I: 191):
dıvar ostası (< Far. dīvār + Far. ustā + T.) ‘duvar ustası’ (CCI: 462).	**hunaçı** ‘duvarcı, duvar ustası’ (KM I: 191).
dider (< Far. dīdār) ‘yüz, çehre’ (CCII: 691).	**bet** ‘yüz, çehre’ (KM I: 105). **çıray** ‘yüz, çehre’ (KM I: 149). **türsün** ‘yüz, çehre; görünüm; renk’ (KM I: 366).
dost (< Far. dūst) ‘dost’ (CCII: 691).	**dos** ‘dost, ahbap’ (KM I: 161).
tört ‘dört’ (CCII: 850). **dört** ‘dört’ (CCII: 691).	**tört** ‘dört’ (KM I: 361).
draz heşi (< Far. drāz hēşī) ‘bir tür keten kumaş’ (CCI: 462).	-
dur- ‘süreklilik yardımcı fiili’ (CCII: 691).	**tur-** ‘kalkmak; durmak’ (KM I: 363).
durust (< Far. durust) ‘gerçek, hakiki’ (CCII: 692).	**durus** ‘doğru, düzgün, iyi’ (KM I: 162).
duvat (< Ar. davīt) ’divit’ (CCI: 462).	**şakiy kalam** ‘divit ile ucu, kuştüyü kalem, mürekkep kalemi’ (KM II: 550).
duvlat (< Ar. davlat) ‘talih, şans, devlet’ (CCII: 692).	**davlet** ‘refah, saadet, mutluluk’ (KM I: 158).
dünya (< Ar. dünyā) ‘dünya’ (CCII: 692). **dünye** (< Ar. dünyā) ‘dünya’ (CCII: 692).	**duniya** ‘dünya’ (KM I: 161).
düşman (< Far. duşmān) ‘düşman’ (CCII: 692).	**duşman** ‘düşman’ (KM I: 162).

tuşman (< Far. duşmān) 'düşman' (CCII: 854).	
E	
e 'ey, hey (ünlem)' (CCII: 693).	**iy** 'bir istek ifade eden söz' (KM I: 201).
e- 'imek, olmak; ek-fiil, yardımcı fiil' (CCI: 462; CCII: 693). **er-** 'imek, olmak; ek-fiil, yardımcı fiil' (CCI: 467, CCII: 700).	**e-** imek, olmak; ek-fiil, yardımcı fiil' (AA).
eç (< Far. hēç) 'hiç' (CCII: 694).	**çırt** 'hiç' (KM I: 149).
eçki 'teke' (CCI: 463).	**eçki** 'keçi' (KM I: 163).
efsik 'az, eksik' (CCI: 463). **eksik** 'az, noksan, eksik' (CCI: 464, CCII: 696). **eksük** 'az, eksik' (CCI: 465).	**kem** 'az, eksik' (KM I: 208). **kırtı** 'az, eksik' (KM I: 212). **kıyav** 'noksan, eksik, kusurlu' (KM I: 248).
egeç 'iken' (CCII: 694).	**eken** 'ki, acaba' (KM I: 164).
egeçi (< Mo. egeçi) 'babanın kız kardeşi, hala' (CCI: 463).	**egeç** 'kız kardeş' (KM I: 163).
egen 'imiş' (CCII: 695).	**eken** 'acaba' (KM I: 164).
eger (< Far. agar) 'eğer' (CCI: 463, CCII: 695).	**ayhay** 'tabii ki, elbette; lâkin, şayet, eğer' (KM I: 89). **ese** 'ise; lâkin, şayet, eğer' (KM II: 257).
egev 'eğe, törpü' (CCI: 463).	**egev** 'eğe' (KM I: 163).
egi 'iyi' (CCII: 695). **eygi** 'iyi, güzel' (CCI: 474, CCII: 707). **eyi** 'iyi, hoş' (CCI: 475)	**igi** 'iyi' (KM I: 197).
iygilik 'iyilik' (CCII: 722). **egilik** 'iyilik' (CCII: 695). **eygilik** 'iyilik' (CCI: 475).	**igilik** 'iyilik' (KM I: 197).
egir- 'ip eğirmek' (CCI: 464).	**iyir-** 'eğirmek' (KM I: 202).
egiz 'ikiz' (CCII: 696).	**egiz** 'ikiz' (KM I: 163).
egri 'günahkâr, hatalı; eğri kimse' (CCII: 696).	**assı** 'günahkâr, dine karşı çıkan, aforoz edilmiş, sadakatsiz, hain; düşman; dolandırıcı' (KM I: 81). **günahlı** 'hatalı, kötü, suçlu' (KM I: 180).

	belkav 'eğri; kambur' (KM I: 104). **guppur** 'kambur' (KM I: 179). **mukkur** 'kambur' (KM I: 274).
egri kılı 'sahte, yalan' (CCI: 464).	**ötürük** 'yalan; sahte' (KM I: 289). **calgan** 'yalan'; boş, fâni' (KM I: 119).
egri kişi 'yalancı' (CCI: 464).	**ötürükçü** 'yalancı' (KM I: 289).
ehşi 'ekşi' (CCI: 464).	**mıstı** 'ekşi' (KM I: 271). **açhıl** 'ekşi, acımsı, acımtırak' (KM I: 61). **açıgan** 'ekşi, ekşimiş; mayalı, mayalanmış' (KM I: 62). **küçlü** 'acı, ekşi' (KM I: 221).
eker 'bitki' (CCI: 464).	**bitim** 'bitki' (KM I: 108). **hans** 'bitki, ot, çayır' (KM I: 184). **ösümlük** 'bitki' (KM I: 289).
eki 'iki' (CCII: 696).	**eki** 'iki' (KM I: 164).
eki katnıñ arasında 'içeri, içinde, içeride' (CCI: 464).	**eki katnı arasında** 'iki katın arasında' (AA).
ekinçi 'yine, tekrar, ikinci' (CCI: 464, CCII: 696).	**ekinçi** 'ikinci; bir daha, ikinci kere, yine, tekrar' (KM I: 164).
ekindü 'ikindi, ikindi namazı' (CCI: 464).	**ekindi** 'ikindi' (KM I: 164).
ekki kat 'iki misli, iki kat' (CCI: 464).	**eki kat** 'iki sıra; iki kat' (KM II: 611).
eksiklik 'noksanlık, eksiklik' (CCII: 696).	**kemlik** 'eksiklik, noksanlık' (KM I: 208).
eksit- 'azaltmak, eksiltmek' (CCI: 465, CCII: 696).	**kemeyt-** 'azaltmak, eksiltmek' (KM I: 208).
el 'millet, halk; memleket' (CCI: 465, CCII: 696).	**el** 'köy; yurt, vatan, memleket; halk, toplum' (KM I: 164).
el 'el' (CCI: 465, CCII: 697).	**kol** 'el' (KM I: 250).
elat (< Ar. ahlāṭ) 'özsu' (CCI: 465).	**ok** 'sperm, meni' (KM I: 282).
elpek 'zengin, bol' (CCII: 698). **elbek** 'zengin, bol' (CCI: 465, CCII: 697).	**elpek** 'çok, bol, zengin' (KM I: 164).
elbeklik 'zenginlik, bolluk, cömertlik' (CCII: 697).	**elpeklik** 'çokluk, bolluk, zenginlik' < **elpek** 'çok, bol, zengin' (KM I: 164).
elbet (< Ar. elbet) 'muhakkak, şüphesiz, elbette'	**ayhay** 'tabii ki, elbette' (KM I: 89). **igit da** 'tabii, elbette' (KM I: 197).

elbeti (< Ar. albat, albatta) 'elbette, kesinlikle' (CCII: 697).	**sözsüz** 'mutlaka, şüphesiz' (KM I: 321).
elçi 'elçi; melek' (CCI: 465, CCII: 697).	**elçi** 'köylü' (KM I: 164). **keleçi** 'elçi, arabulucu, temsilci; dünür, dünürcü' (KM I: 207).
elek 'elek' (CCI: 465).	**elek** 'elek' (KM I: 164).
elgen- 'korkmak, ürkmek' (CCII: 697).	**elgen-** 'ürkmek, korkmak' (KM I: 164).
elgendir- 'korkutmak, ürkütmek' (CCII: 697).	**elgendir-** 'ürkütmek, korkutmak' < **elgen-** 'ürkmek, korkmak' (KM I: 164).
elikle- 'alay etmek, küçük düşürmek' (CCI: 465, CCII: 697).	**enikle**- 'taklit etmek; taklit ederek dalga geçmek, alaya almak; musallat olmak; kızdırmak' (KM I: 165).
eliklemek 'alay' (CCI: 466).	**eniklemeklik** 'taklit; taklit ederek dalga geçme, alaya alma' < **enikle**- 'taklit etmek; taklit ederek dalga geçmek, alaya almak; musallat olmak; kızdırmak' (KM I: 165). **eniklev** 'taklit etme, benzetme' (KM II: 250).
Elizabet (özel isim); Hz. Meryem'in akrabalarından, kâhin Zekeriya'nın karısı' (CCII: 698).	**Yelizavet** (özel isim).
ellik 'barış, sulh' (CCI: 466).	**şohluk** 'barış, sulh, dostluk, huzur' (KM I: 331).
elsiz 'elsiz' (CCII: 698).	**kolsuz** 'elsiz; kolsuz' < **kol** 'el' (KM I: 250). **çolak** 'çolak' (KM I: 151).
elt- 'götürmek, taşımak, iletmek' (CCI: 466, CCII: 698).	**elt-** 'götürmek; taşımak; iletmek' (KM I: 164).
eltir 'kuzu derisi' (CCI: 466).	**eltir** 'bir haftalık kuzu derisi' (KM I: 164).
Emanuel (özel isim); Hristiyanlar tarafından Hz. İsa için kullanılan bir sıfat' (CCII: 698).	**Emanuel** (özel isim).
em 'ilaç, derman' (CCII: 698).	**darı** 'ilaç' (KM I: 157). **darman** 'ilaç' (KM I: 157). **darman-darı** 'ilaç' (KM I: 157).

	amal ‘çare, imkân; tarz, usûl, metot; araç, vasıta; tedbir’ (KM I: 73).
emçek ‘meme’ (CCI: 466).	**emçek** ‘meme’ (KM I: 164).
emdi ‘şimdi, hemen’ (CCI: 466, CCII: 698). **imdi** ‘hemen, şimdi’ (CCI: 485).	**endi** ‘şimdi, artık’ (KM I: 165).
emdiden arı ’şimdiden sonra, bundan sonra’ (CCI: 466).	**endiden arı** ‘bundan sonra’ (KM I: 165).
emdiden keri ‘eskiden, eski zamanda’ (CCI: 466).	**endiden keri** ‘bundan sonra, artık’ (AA).
emdigiden ‘şimdiden sonra, şu andan itibaren’ (CCII: 698).	**endigiden** ‘şimdikinden, şimdiden sonra’ < **endigi** ‘şimdiki’ (KM I: 165).
emegen (< Mo. emegen) ‘yaşlı kadın, kocakarı’ (CCII: 698).	**emegen** ‘dev; insanüstü dev yaratık’ (KM I: 164) > **emegen katın** ‘kadın dev yaratık’ (AA).
imen- ‘utanmak, mahcup olmak’ (CCI: 485). **emen-** ‘utanmak, mahcup olmak’ (CCII: 698).	**iymen-** ‘çekinmek, sıkılmak, yüzü tutmamak’ (KM I: 202).
emgek ‘ıstırap, acı, işkence; vahşi, zalim’ (CCII: 698).	**emgek** ‘azap, ıstırap, işkence’ (KM I: 165).
emgen- ‘ıstırap çekmek, acı çekmek’ (CCII: 699).	**azab çek-** ‘azap çekmek, eziyet çekmek’ (KM I: 92). **öksü-** ‘acı çekmek, ıstırap çekmek, duçar olmak’ (KM I: 287). **termil-** ‘ıstırap çekmek, acı çekmek, eziyet çekmek, sıkıntı çekmek; çok arzu etmek, çok istemek; özlemek, hasret çekmek’ (KM I: 351).
eminç ‘barış, huzur’ (CCII: 699).	**şohluk** ‘barış, sulh, dostluk, huzur’ (KM I: 331.
eminlik (< Ar. emīn + T.) ‘emniyet’ (CCI: 466).	**iynam** ‘güven, emniyet; emin olma’ (KM I: 202). **tıñı** ‘güven, emniyet, huzur; sükûnet’ (KM II: 604).
eminlik bile ‘güvenli, emin’ (CCI: 466).	**iynamlı** ‘güvenli, emniyetli; emin olma’ (KM I: 202).

	tıñılı 'güvenli, emniyetli, huzurlu; itinalı, özenli' (KM II: 605).
emle- 'tedavi etmek, iyileştirmek' (CCII: 699).	**bak-** 'bakmak, ihtimam göstermek, tedavi etmek; beslemek' (KM I: 96). **bagım et-** 'tedavi etmek' (KM I: 96).
en- 'inmek' (CCI: 467, CCII: 699). **eñ-** 'inmek; eğmek, boyun eğmek' (CCII: 699).	**en-** 'inmek' (KM I: 165).
enç 'sakin, huzurlu' (CCII: 699).	**-**
ençi 'özel mülkiyet, mal' (CCII: 699).	**ençi** 'hususi, özel, şahsi, ferdi, münferit, müstakil' (KM I: 165).
endir- 'indirmek' (CCII: 699).	**endir-** 'indirmek' (KM I: 165).
endürmiş 'indirilmiş, inik' (CCI: 467).	**endirilgen** 'indirilmiş' < **endir-** 'indirmek' (KM I: 165).
eniş 'vadi, yamaç; iniş' (CCI: 467).	**eniş** 'iniş; meyil' (KM II: 250).
enür 'demirci maşası, demircinin sıcak demiri tuttuğu kıskaç' (CCII: 700).	**temirçi kıshaç** 'demirci maşası' (KM II: 378). **ot kıshaç** 'ateş maşası' (KM II: 378).
eñ 'en' (CCI: 467, CCII: 699).	**eñ** 'en' (KM I: 165).
eñ burun 'ilk, önce' (CCI: 467).	**eñ burun** 'en eski, en başında' (AA).
eñse 'ense' (CCII: 700).	**celke** 'ense' (KM II: 174).
eñsele- 'ensesine vurmak' (CCII: 700).	**celkesine ur-** 'ensesine vurmak' (KM II: 174).
epçi 'kadın; ev hanımı, eş' (CCI: 467).	**üybiyçe** 'evin hanımı; zevce, eş' (KM I: 376).
er 'erkek, yiğit, kişi; koca' (CCI: 467, CCII: 700).	**er** 'erkek, yiğit; koca, eş' (KM I: 165).
er- 'varmak, ulaşmak, yetişmek' (CCII: 700).	**cet-** 'ulaşmak, yetişmek' (KM I: 128).
er- 'kendini huzur içinde hissetmek' (CCII: 700).	**tınçlık tab-** 'rahat etmek, huzurlu hissetmek' (KM I: 353).
erdem (< Mo. erdem) 'güç, enerji; ustalık, hüner, sanat' (CCII: 701); **erdem** 'erdem, fazilet' (Grønbech, 1992: 64)	**adamlık** 'adamlık, insanlık, insaniyet; dürüstlük; haysiyet, şeref, namus; edeplilik, terbiye' (KM I: 62).

	sıy ‘şeref, onur, değer, saygınlık, hatır’ (KM II: 525). **asuv** ‘yardım, destek; şeref, namus, haysiyet’ (KM I: 81). **çemer** ‘usta, kabiliyetli’ (KM I: 146).
erdemli ‘erdemli’ (CCI: 468).	**sıylı** ‘asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu’ (KM I: 313); ‘kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli’ (KM II: 527). **asuvlu** ‘münasip, elverişli, iyi, güzel, uygun; şerefli, namuslu, haysiyetli’ (KM I: 81).
erdeñ ‘bakire’ (CCII: 701).	**kız** ‘kız, kerime, bakire’(KM II: 386). **kız kız** ‘bakire kız, evlenmemiş kız’ (KM II: 386). **çubadan çıkmagan kız** ‘bakire kız’ **çuba bav** ‘bekaret kemeri’ < **çuba** ‘korse, sıkı bağlanmış geniş kemer’ (KM II: 232).
erdeñlik ‘bakirelik’ (CCII: 701).	**kızlık** ‘kızlık, bakirelik, bekâret’ (KM II: 389).
eremsi- (< Mo. eremsi-) ‘gururlanmak, kibirlenmek, övünmek’ (CCII: 701).	**öhtemlen-** ‘gururlanmak, kibirlenmek’ (KM I: 287) **mahtan-** ‘övünmek’ (KM I: 266).
erik ‘tabaklanmış deri’ (CCI: 468).	**erik** ‘deri tabaklamada kullanılan bir toz’ (KM I: 165).
erik ‘erik’ (CCI: 468).	**erik** ‘erik’ (KM I: 165).
erik- ‘acele etmek, telaşlanmak’ (CCI: 468).	**erik-** ‘sıkılmak, usanmak, bıkmak’ (KM I: 165).
erikle- ‘deriyi tabaklamak, işlemek’ (CCII: 701).	**erik aşat-** ‘tabaklamak’ (KM I: 165). **erikge sal-** ‘tabaklamak’ (KM I: 165).
eriklegen teri ‘tabaklanmış deri’ (CCII: 701).	**erik aşagan teri** ‘tabaklanmış deri’ < **erik aşat-** ‘tabaklamak’ (KM I: 165). **erikge salıngan teri** ‘tabaklanmış deri’ < **erikge sal-** ‘tabaklamak’ (KM I: 165).

erin ‘burun deliği’ (CCI: 468).	**burun teşikle** ‘burun delikleri’ (KM II: 364).
erin ‘diş eti’ (CCI: 468).	**erin** ‘dudak’ (KM I: 165).
erinçek ‘üşengeç, tembel, miskin, aylak’ (CCII: 701).	**erinçek** ‘üşengeç, tembel’ (KM I: 165).
erk ‘güç, kuvvet, erk; arzu, istek, irade’ (CCII: 701).	**erkin** ‘serbest, hür; bol, ferah, geniş’ (KM I: 166). **erke** ‘nazlı, şımarık’ (KM I: 166).
erkeç ‘erkek keçi, teke’ (CCII: 702).	**erkeç** ‘erkek keçi’ (KM I: 166).
erkek ‘erkek’ (CCI: 468).	**erkek** ‘erkek’ (KM I: 166).
erkelen- (< Mo. erke + T.) ‘nazlanmak, şımarmak’ (CCII: 702).	**erkelen-** ‘nazlanmak, şımarmak’ (AA).
erkli erksiz ‘ister istemez, isteyerek veya istemeyerek’ (CCII: 702).	**süyse da süymese da** ‘istese de istemese de’ < **süy-** ‘sevmek; arzu etmek, istemek’ (KM I: 325).
erkli ‘güçlü, kuvvetli, kadir, yüce’ (CCII: 702).	**karuvlu** ‘kuvvetli, güçlü, kudretli’ (KM I: 238). **küçlü** ‘kuvvetli, güçlü, kudretli’ (KM I: 221). **oñlu** ‘kuvvetli, güçlü, kudretli’ (KM I: 282).
erksin- ‘bir şeyin sahibi olmak’ (CCII: 702).	**biyle-** ‘hâkimiyet altına almak, egemen olmak’ (KM I: 109). **küçle-** ‘hakimiyet altına almak, egemen olmak’ (KM I: 221).
erksiz ‘güçsüz, etkisiz’ (CCII: 702).	**karıvsuz** ‘kuvvetsiz, güçsüz, kudretsiz’ (KM I: 238). **küçsüz** ‘kuvvetsiz, güçsüz, kudretsiz’ (KM II: 435). **oñsuz** ‘kuvvetsiz, güçsüz, kudretsiz’ (KM I: 282).
erlik ‘erkeklik’ (CCI: 468).	**erlik** ‘erkeklik’ (KM II: 255).
ersek ‘fahişe, kaltak, kahpe, ahlâksız, namussuz’ (CCI: 468, CCII: 702). **hersek** ‘fahişe, ahlaksız, namussuz’ (CCII: 712).	**bayrahta** ‘eğlence düşkünü kadın, kaltak, şıllık, fahişe, kahpe’ (KM I: 101). **gacay** ‘hafif meşrep kadın, fahişe, kahpe’ (KM I: 171).

ersekçi ‘fahişe, ahlâksız, zinacı’ (CCI: 468). **hersekçi** ‘fahişe, ahlâksız, namussuz’ (CCII: 712).	**gödü** ‘fahişe, kaltak, kahpe, hafifmeşrep, ahlâksız’ (KM I: 178). **ırızsız** ‘ahlâksız, iffetsiz, haysiyetsiz, namussuz’ (KM I: 194). **kahme** ‘fahişe, kaltak, kahpe’ (KM I: 228). **satü** ‘sürtük kadın, fahişe, kaltak, hafif meşrep kadın’ (KM I: 303).
erseklik ‘fahişelik, ahlâksızlık, namussuzluk’ (CCII: 703).	**gacaylık** ‘fahişelik, kahpelik’ (KM I: 171). **gödülük** ‘fahişelik, kahpelik’ < ‘**gödü** ‘fahişe, kaltak, kahpe, hafifmeşrep, ahlâksız’ (KM I: 178). **kahmelik** ‘fahişelik, kahpelik’ < **kahme** ‘fahişe, kaltak, kahpe’ (KM I: 228). **satülük** ‘fahişelik, kaltaklık, hafif meşreplik’ (KM I: 303).
erseksiz ‘iffetli, namuslu’ (CCI: 469).	**ırızlı** ‘iffetli, namuslu, şerefli, haysiyetli’ (KM I: 194). **taza** ‘temiz, saf, namuslu, dürüst’ (KM I: 347).
ert- ‘geçmek, geçip gitmek’ (CCII: 703).	**öt-** ‘geçmek, nüfuz etmek, öne geçmek’ (KM I: 289).
erte ‘tan vakti, sabah, erken; eski, geçmiş’ (CCI: 469, CCII: 703).	**ertde** ‘erken, eski zamanda’ (KM I: 166). **ertden** ‘sabah’ (KM I: 166).
erte çakda ‘eskiden, eski zamanda’ (CCI: 469).	**ertde zamanda** ‘evvel zamanda, vaktiyle’ (KM II: 255).
ertegi ‘evvelki, önceki, bir zamanlar’ (CCII: 703).	**ertdegi** ‘önceden, evvelden, eskiden’ (KM II: 256).
erüv ‘hızlı, çabuk, enerjik’ (CCII: 703).	**erlay** ~ **erley** ‘hemen, çabuk, derhal, çabucak, tezelden, süratle, hemencecik’ (KM II: 254).
es ‘akıl, hafıza, zihin’ (CCII: 703).	**es** ‘akıl, hatır, hafıza’ (KM I: 166).
esir- ‘sarhoş olmak, esrimek’ (CCII: 703).	**esir-** ‘sarhoş olmak’ (KM I: 167).
esirge- ‘merhamet etmek, acımak, esirgemek’ (CCII: 703).	**asıra-** ‘himaye etmek, saklamak; beslemek’ (KM I: 80). **aya-** ‘esirgemek, korumak’ (KM I: 87).

esirt- ‘kendinden geçirtmek, sarhoş etmek’ (CCII: 703).	**esirt-** ‘sarhoş etmek’ (KM I: 167).
esker- ‘hatırlamak, anmak’ (CCII: 703).	**esger-** ‘hatırlamak, anmak’ (KM I: 166).
eski ‘eski, yaşlı, ihtiyar’ (CCI: 469, CCII: 703).	**eski** ‘eski’ (KM I: 167).
esle- ‘hatırlamak, anmak’ (CCII: 704).	**esle-** ‘fark etmek, farkına varmak; anlamak, sezmek’ (KM I: 167).
esne- ‘esnemek’ (CCII: 704).	**esne-** ‘esnemek’ (KM I: 167).
esrikçi ‘içkici, ayyaş’ (CCII: 704).	**esirgen** ‘sarhoş’ (KM I: 167). **içivçü** ‘içici, ayyaş’ (KM II: 302). **içkiçi** ‘içkici, alkolik’ (KM I: 197). **tartuvçu** ‘içkici, içki düşkünü’ (KM I: 342). **tartuvuk** ‘içkici, alkolik’ (KM I: 342). **urtlavçu** ‘içkici’ (KM I: 372).
eş- ‘kürek çekmek’ (CCII: 704).	**eş-** ‘örmek’ (KM I: 167). **kalak tart-** ‘kürek çekmek’ (KM I: 229).
eşek ‘eşek’ (CCI: 469, CCII: 704).	**eşek** ‘eşek’ (KM I: 167).
eşi ‘kaynana, kayınvalide’ (CCI: 469).	**kayın ana** ‘kaynana’ (KM I: 242).
eşik ‘kapı’ (CCI: 469, CCII: 704).	**eşik** ‘kapı’ (KM I: 167).
eşit- ‘duymak, işitmek’ (CCI: 469, CCII: 704).	**eşit-** ‘duymak, işitmek’ (KM I: 167).
eşitmege küygen ‘işitmek isteyen’ (kimse)’ (CCI: 471).	**eşitirge süygen** ‘işitmek isteyen’ (AA).
eşitmek ‘işitme’ (CCI: 471) **işitmek** ‘işitme’ (CCI: 487).	**eşitmeklik** ‘işitme, duyma’ < **eşit-** ‘duymak, işitmek’ (KM I: 167).
eşkik ‘gemi küreği’ (CCII: 704).	**kalak** ‘kayık küreği’ (KM I: 229).
et ‘et’ (CCI: 471, CCII: 704).	**et** ‘et’ (KM I: 167).
et- ‘yapmak, yerine getirmek, etmek; yapmak, etmek, eylemek; yardımcı fiil’ (CCI: 472, CCII: 705).	**et-** ‘yapmak, etmek; kapatmak; yardımcı fiil’ (KM I: 167).
etez ‘vücut, beden’ (CCII: 706). **etiz** ‘vücut, beden’ (CCII: 706).	**san** ‘vücut, eller-ayaklar, beden, gövde’ (KM I: 299).
etik ‘kısa çizme’ (CCI: 473, CCII: 706).	**çarık** ‘ince deriden çizme’ (KM I: 144). **çuruk** ‘çizme, ayakkabı’ (KM I: 154).

	başlı çuruk ‘bot, çizme’ (KM I: 154). **gön çarık** ‘deri çizme, ayakkabı’ (KM I: 178).
etikçi ‘çizmeci, ayakkabıcı’ (CCI: 473).	**çurukçu** ‘ayakkabıcı’ (KM I: 154).
etikçi bıçagı ‘çizmeci, ayakkabıcı bıçağı’ (CCI: 473).	**çurukçu bıçak** ‘ayakkabıcı bıçağı’ < **çurukçu** ‘ayakkabıcı’ (KM I: 154); **bıçak** ‘bıçak’ (KM I: 106). **cırgıç** ‘deri kesmeye yarayan bıçak’ (KM I: 130). **kezlik** ‘küçük bıçak’ (KM I: 211).
etil- ‘yaratılmak’ (CCII: 706).	**etil-** ‘yapılmak’ < **et-** ‘yapmak, etmek; kapatmak; yardımcı fiil’ (KM I: 167).
etiz- ‘erdirmek, ulaştırmak’ (CCII: 706).	**cetdir-** ‘ulaştırmak, yetiştirmek’ < **cet-** ‘ulaşmak, yetişmek’ (KM I: 128).
etmek ‘ekmek’ (CCI: 473).	**ötmek** ‘ekmek’ (KM I: 289).
etmekçi ‘fırıncı’ (CCI: 474).	**ötmekçi** ‘ekmekçi’ (KM II: 493).
ev ‘ev’ (CCI: 474). **öv** ‘ev’ (CCII: 797).	**üy** ‘ev’ (KM I: 376).
Evangelim ‘İncil’ (CCII: 706).	**İncil** ‘İncil’ (AA).
evdegi epçi ‘hizmetçi kadın’ (CCI: 474).	**karavaş** ‘kadın hizmetçi, cariye, kadın köle’ (KM I: 235).
evdegi kız ‘hizmetçi kız’ (CCI: 474).	**cumuşçu kız** ‘hizmetçi kız’ < **cumuşçu** ‘hizmetçi’ (KM I: 135). **karavaş kız** ‘hizmetçi kız’ < **karavaş** ‘kadın hizmetçi, cariye, kadın köle’ (KM I: 235).
evet ‘evet’ (CCI: 474).	**ho** ‘evet’ (KM I: 189). **hov** ‘evet’ (KM I: 190). **hav** ‘evet’ (KM I: 186).
eyer yabogı ‘eyer örtüsü’ (CCI: 474).	**iyer cabuv** ‘eyer örtüsü’ (AA). **cavurluk** ‘eyerin altına konulan örtü’ (KM I: 125). **terilik** ~ **terlik** ‘atın terini alması için eyerin altına konulan örtü’ (KM I: 351).
eyer ‘eyer’ (CCI: 474).	**iyer** ‘at eyeri’ (KM I: 201).

eyerçi 'eyer yapan kimse, saraç' (CCI: 474).	**iyerçi** 'eyer yapan kimse' (AA). **kayişçi** 'atlara eyer takımı yapan usta, saraç' (KM I: 242).
eyerniñ agaçı 'eyerin ağaçtan yapılmış bölümü' (CCI: 474)	**añırçak** 'at eyerinin tahta kısmı' (KM I: 75).
eygirek 'daha iyi' (CCI: 475).	**igirek** 'daha iyi, iyice' (AA).
eynek 'tek, biricik' (CCII: 707).	**ayrım** 'tek, ayrı, yalnız, tek başına' (KM I: 91). **calan da** 'yalnızca, sadece, tek' (KM I: 118). **cañız** 'yalnız, tek' (KM I: 120). **kıllı** 'yalnız, tek, ancak' (KM I: 245). **kuru** 'boş, sade; yalnız, tek' (KM I: 259). **sıñar** 'tek, bir tane, yalnız' (KM I: 311).
ezik 'uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr' (CCII: 707).	**belkav** 'tembel, miskin, uyuşuk' (KM I: 104). **bıt bıt** 'alık, hantal, uyuşuk' (KM I: 107). **calkav** 'tembel, işe yaramaz; uyuşuk, üşengeç' (KM I: 119). **catagay** 'tembel, uyuşuk, miskin, üşengeç, uykucu' (KM I: 124). **çiybel** 'uyuşuk, hantal, alık' (KM I: 151). **hompu** 'hantal, uyuşuk, ağırkanlı' (KM I: 190). **homuh** 'beceriksiz, miskin, tembel; korkak, ödlek' (KM I: 190). **matuh** 'beceriksiz, uyuşuk, tembel, mıymıntı, ağır kanlı; dar kafalı' (KM I: 268). **sant** 'gevşek, uyuşuk, ilgisiz, kayıtsız, hissiz, duygusuz' (KM I: 301).
F	
falan (< Ar. falān) 'falan, filan' (CCI: 475).	**iş** 'falan, filan' (KM II: 309).
fanar (< Yun. fanári) 'fener' (CCI: 475, CCII: 707).	**pinar** 'fener' (KM II: 497).

pil (< Far. pīl) ‘fil’ (CCI: 541). **fil** (< Far. fīl) ‘fil’ (CCI: 475).	**pil** ‘fil’ (KM I: 292).
fil tişi (< Far. fīl + T.) ‘fildişi’ (CCI: 475).	**pil süyek** ‘fil dişi’ (KM I: 292).
Franas (özel isim) ‘Aziz Franziskus’ (CCII: 707).	-
frangi suf (< Far. frangī + Ar. şūf) ‘frenk yünü’ (CCI: 475).	**cün** ‘yün’ (KM I: 137). **baz** ‘yapağı, yün’ (KM I: 102). **bilezik** ‘yün, yapağı’ (KM I: 107). **cabagı** ‘yapağı, koyun yünü’ (KM I: 117). **inay** ‘tiftik keçisinin yünü’ (KM I: 199).
frişte (< Far. firişta) ‘melek, ferişte’ (CCI: 475, CCII: 707).	**mölek** ‘melek’ (KM I: 273).
fus (< Far. fīs) ‘geveze, palavracı, lafazan’ (CCI: 476).	**boşavuz** ‘geveze, çenesi düşük’ (KM I: 110). **canşak** ‘geveze, palavracı, boşboğaz’ (KM I: 121). **gırıldavuk** ‘geveze’ (KM I: 176).
+ga ‘yönelme hâli eki’ (CCI: 476).	**+gA** ‘yönelme hâli eki’ (KM I: 32).
G	
Gabriel (özel isim) ‘Cebrail’ (CCII: 708).	**Cabrail** ‘Cebrail’ (KM II: 149).
gam (< Ar. gamm**)** ‘tasa, gam’ (CCI: 476).	**buşuv** ‘üzüntü, keder, tasa’ (KM I: 114). **carsuv** ‘sıkıntı, endişe, zorluk’ (KM I: 123).
garanful (< Ar. karanful) ‘karanfil’ (CCI: 476).	**karampil** ‘karanfil’ (KM I: 235).
garip (< Ar. garīb) ‘yabancı, garip’ (CCI: 476).	**harib** ‘zavallı, garip’ (KM I: 185).
Gregor (özel isim) ‘Hristiyan din adamı, ilahiyatçı, Papa, Aziz Gregorius’ (CCII: 708).	**Gevürge kün** ‘Salı günü’ (KM I: 174) veya **Gürgekün** ‘Salı günü’ (KM I: 181); Hristiyanlık din adamı ‘Aziz George’nun adından kaldığı rivayet edilmektedir.
gül (< Far. gul) ‘çiçek’ (CCI: 476).	**gül** ‘gül, çiçek’ (KM I: 180).
gül darçini (< Far. gul dārçīnī) **‘**tarçın çiçeği’ (CCI: 476).	**darçin** ‘tarçın’ (KM I: 157).

gülaf (< Far. gul-āb) ‘gül’ (CCI: 476).	**gül** ‘gül, çiçek’ (KM I: 180).
gülaf suvı (< Far. gul-āb+ T.) ‘gül suyu’ (CCI: 476).	**gül suv ‘**gül suyu’ < **gül** ‘gül, çiçek’ (KM I: 180); **suv** ‘su’ (KM I: 322).
gülaf yagı (< Far. gul-āb+ T.) ‘gül yağı’ (CCI: 476).	**gül cav** ‘gül yağı’ < **gül** ‘gül, çiçek’ (KM I: 180); **cav** ‘yağ’ (KM I: 124).
H	
habar (< Ar. habar) ‘haber’ (CCI: 477).	**hapar** ‘haber, havadis; hikâye’ (KM I: 184).
haç (< Far. hāc) ‘çarmıh, haç’ (CCI: 477, CCII: 708).	**kaç** ‘haç, istavroz; put’ (KM I: 227).
hadak (< Mo. hada- + T.) ‘çivi, mıh’ (CCII: 709).	**kadav** ‘büyük çivi; demir kapı kolu; destek; sürgü, kilit’ (KM I: 227).
hafta (< Far. hafta) ‘hafta’ (CCI: 477).	**ıyık** ‘hafta’ (KM I: 195).
hak (< Ar. ḥakk) ‘emek karşılığı elde edilen şey, hak’ (CCI: 477).	**hak** ‘hak; ücret, kazanç’ (KM I: 183).
hakıl (< Ar. ʿakl) ‘akıl’ (CCII: 709).	**akıl** ‘akıl’ (KM I: 67).
hala (< Ar. kalʿa) ‘köy’ (CCI: 477).	**kala** ‘şehir, kasaba’ (KM I: 228).
halal (< Ar. ḥalāl) ‘meşru, yasal, helal’ (CCII: 709).	**halal** ‘helal, temiz kalpli’ (KM I: 183).
halal ogul (< Ar. ḥalāl+ T.) ‘meşru çocuk, öz evlat’ (CCI: 477).	**tuvgan** ‘öz, üvey olmayan’ < **tuvgan karnaş** ‘öz kardeş’ (KM II: 641); **tuvgan egeç** ‘öz kız kardeş’ (KM II: 641). **tabhan** ‘öz’ (KM I: 334).
halgan ‘artan, baki, bakiye’ (CCI: 477).	**kalgan** ‘kalan, artan, fazlalık; diğer, başka’ (KM I: 229).
halka (< Ar. ḥalka) ‘at takımında kullanılan halka’ (CCI: 477). **halha** (< Ar. halka) ‘yüzük, halka’ (CCII: 709).	**hamıt** ‘at koşumunun boyun halkası’ (KM I: 184). **çık** ‘zincir halkası, düğüm, ilmek’ (KM I: 147). **güren** ‘halka, yuvarlak’ (KM I: 180). **kıtças** ‘iki ipi birleştirmeye yarayan ağaç halka’ (KM I: 247). **togay** ‘halka; bilezik’ (KM I: 357). **tüyür** ‘çember, halka’ (KM I: 367).

ham (< Far. hām) 'ham, olgunlaşmamış; işlenmemiş' (CCI: 477).	**çiy** 'çiğ, pişmemiş; ham, işlenmemiş; taze, körpe' (KM I: 150). **çiysil** 'bozuk, ham, olgunlaşmamış' (KM I: 151).
hamal (< Ar. ḥammāl) 'hamal' (CCI: 478).	**ambal** 'hamal' (KM I: 74).
hamır (< Ar. hamīr) 'hamur' (CCI: 478).	**tılı** 'hamur' (KM I: 353).
hamuş (< Far. hamūş) 'rahat, yumuşak huylu, sessiz kimse' (CCI: 478).	**cuvaş** 'sakin, ağırbaşlı, sessiz, uysal, yumuşak huylu' (KM I: 136). **tınç** 'rahat; sakin, sessiz, uysal; kolay' (KM I: 353).
hanat 'kanat' (CCII: 710).	**kanat** 'kanat' (KM I: 231).
han 'kral, hükümdar, müneccim, yıldızbilimci' (CCII: 709).	**han** 'han, bey' (KM I: 184); 'han, hükümdar' (KM II: 276).
hangına 'sevgili han, hancağız' (CCII: 710).	**sıylı han** 'sevgili han, yüce han' < **sıylı** 'asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu' (KM I: 313); 'kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli' (KM II: 527); **han** 'han, bey' (KM I: 184); 'han, hükümdar' (KM II: 276).
hanlık 'krallık' (CCII: 710).	**hanlık** 'hanlık, hükümdarlık' (KM I: 184).
harabat (< Ar. harābāt) 'genelev; fahişe' (CCI: 478).	**bayrahta** 'eğlence düşkünü kadın, kaltak, şıllık, fahişe, kahpe' (KM I: 101). **gacay** 'hafif meşrep kadın, fahişe, kahpe' (KM I: 171). **gödü** 'fahişe, kaltak, kahpe, hafifmeşrep, ahlâksız' (KM I: 178). **ırızsız** 'ahlâksız, iffetsiz, haysiyetsiz, namussuz' (KM I: 194). **kahme** 'fahişe, kaltak, kahpe' (KM I: 228). **satü** 'sürtük kadın, fahişe, kaltak, hafif meşrep kadın' (KM I: 303).
haram (< Ar. harām) 'yasadışı, haram' (CCII: 710).	**haram** 'haram, kötü; kirli, murdar; kötü niyetli, kötü kalpli, hain' (KM I: 185).

harç (< Ar. harc) 'masraf' (CCI: 478).	**coyum** 'masraf, gider, sarfiyat, tüketim; kayıp' (KM II: 195).
hasa (< Ar. hāṣṣa) 'özellikle' (CCI: 478).	**artıgırak da** 'bilhassa, özellikle' (KM I: 79). **artıksız da** 'bilhassa' (KM I: 79). **begirek da** 'bilhassa, özellikle' (KM I: 103).
hasal koşak (?) 'nöbetçi, bekçi' (CCI: 478).	**begevul** 'koruyucu, bekçi; karakol' (KM I: 103). **casavay** 'polis, kanun adamı' (KM I: 123). **casavul** 'nöbetçi, polis, kanun adamı' (KM I: 123). **karavul** 'gözcü, bekçi' (KM I: 236). **mırtazak** 'muhafız, polis' (KM I: 271). **saklavul** 'bekçi, gözcü, muhafız' (KM I: 297).
hasır (< Ar. ḥaṣīr) 'hasır' (CCI: 478).	**cegen** 'hasır' (KM I: 126).
hava (< Ar. ḥavā) 'hava' (CCI: 478).	**hava** 'hava' (KM I: 186).
Hava (özel isim) 'Hz. Havva' (CCII: 710).	**Havva** (özel isim) 'Hz. Havva' (AA).
haybat (< Ar. haybat) 'heybet' (CCII: 710).	**haybat** 'sıfat, dış görünüm' (KM I: 186). **aybat** 'gösterişli, güzel; zarif, şık, alımlı' (KM I: 88).
haybatlı (< Ar. haybat + T.) 'heybetli' (CCII: 710).	**haybatlı** 'hoş görünümlü, çekici, güzel' (KM I: 186).
hayış 'kayış' (CCII: 711).	**kayiş** 'kayış' (KM I: 242).
haziz (< Ar. ʿazīz) 'kutsal, aziz' (CCII: 711).	**sıylı** 'asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu' (KM I: 313); 'kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli' (KM II: 527).
heç (< Far. hēç) 'asla, hiç' (CCI: 479, CCII: 711).	**çırt** 'hiç, asla' (KM I: 149).
heç neme (< Far. hēç + T.) 'asla, hiç de' (CCI: 479, CCII: 711).	**çırtda** 'hiç, asla' (KM I: 149).

heç neme tagı (< Far. hēç + T.) ‘hiçbir şey, hiç’ (CCI: 479).	**çırt neme da** ‘hiçbir şey’ (AA). **çırt cuk da** ‘hiçbir şey’ (KM II: 112). **çırt zat da** ‘hiçbir şey’ (AA).
hekim (< Ar. ḥakīm) ‘doktor, hekim’ (CCII: 711).	**bagıvçu** ‘doktor, hasta bakıcı’ (KM I: 96). **dohtur** ‘doktor, hekim’ (KM II: 241). **kan usta** ‘hekim, doktor’ (KM I: 231).
hem (< Far. ham) ‘ve, hem’ (CCII: 711).	**em** ‘ve, ile, hem’ (KM II: 248).
hep (< Far. hap) ‘hep’ (CCII: 712).	**haman** ‘hep, daima, her zaman’ (KM I: 184). **har kuru** ‘hep, daima’ (KM I: 185).
her (< Far. har) ‘her’ (CCII: 712).	**har** ‘her’ (KM I: 185).
hergiz (< Far. hargiz) ‘asla’ (CCI: 479, CCII: 712). **herkiz** (< Far. hargiz) ‘asla’ (CCI: 479).	**çırt** ‘hiç, asla’ (KM I: 149).
Herodes (özel isim) ‘Hz. İsa’yı yargılayan yargıçlardan birisi: Herod Antipas; Hz. İsa’nın doğduğu dönemde Yahudi Kralı Herodes’ (CCII: 712).	**-**
heşi (< Far. hēşī) ‘kaba keten kumaş’ (CCI: 479).	**keten kıtay** ‘sık dokunmuş keten kumaşı, patiska’ (KM I: 211).
hıyar (< Far. hiyār) ‘hıyar’	**hıyar** ‘kabak’ (KM I: 189).
hıyar şanbar (< Far. hiyār-ı şanbar) ‘acur, hint hıyarı’ (CCI: 479).	**agurça** ‘acur, hıyar, salatalık’ (KM I: 64).
holincan (< Far. hōlincān) ‘zencefilgillerden, kök sapları baharat olarak kullanılan güzel kokulu bir bitki, havlıcan’ (CCI: 479).	**-**
hor (< Far. hōr) ‘değersiz, fena, hor’ (CCII: 712).	**hor** ‘güç, kuvvet’ (KM I: 190).
hor- ‘sallanmak, yaylanmak’ (CCII: 713).	**señkilde-** ‘sallanmak, çalkalanmak, yalpalanmak’ (KM I: 307). **silkin-** ‘sallanmak, yalpalanmak’ (KM I: 315). **tebren-** ‘sallanmak, sarsılmak’ (KM I: 347).

	tentire- ‘sallanmak, sarsılmak, titremek’ (KM I: 350).
hora- ‘güçsüzleştirmek, zayıflatmak’ (CCII: 713).	**horla-** ‘yenmek, galip gelmek’ (KM I: 190).
horla- (< Far. hōr + T.) ‘hor görmek, aşağılamak, horlamak’ (CCII: 713).	**horla-** ‘yenmek, galip gelmek’ (KM I: 190).
horma (< Far. hurmā) ‘hurma’ (CCI: 479).	**hurma** ‘hurma’ (KM I: 191).
hormat (< Ar. ḥurmat) ‘itibar, hürmet, saygı’ (CCI: 480, CCII: 713).	**hurmet** ‘hürmet, saygı’ (KM I: 191).
hormat bile (< Ar. ḥurmat + T.) ‘onurlu, saygılı, hürmetli’ (CCI: 480).	**hurmet bla** ‘hürmetle, itibarla, saygıyla’ (AA).
hormatla- (< Ar. ḥurmat + T.) ‘saygı göstermek, hürmet etmek’ (CCII: 713).	**hurmetle-** ‘saygı göstermek, hürmet etmek’ (KM I: 191).
horon (< Yun. horós) ‘canlı, hareketli bir oyun, horon’ (CCII: 713).	**-**
horoz (< Far. horōs) ‘horoz’ (CCI: 480).	**horaz** ‘horoz’ (KM I: 190). **koraz** ‘horoz’ (KM I: 252). **adaka** ‘horoz’ (KM I: 62). **erkek tavuk** ‘horoz’ (KM I: 166). **guguruk** ‘horoz’ (KM I: 179). **gugurukgu** ‘horoz’ (KM I: 179). **kıçıruvçu** ‘horoz’ (KM I: 244). **kıttay** ‘horoz’ (KM I: 248). **kızılbaş** ‘horoz’ (KM I: 249). **tarakbaş** ‘horoz’ (KM I: 340). **taraklı** ‘horoz’ (KM I: 340).
hoş (< Far. hōş) ‘iyi, hoş’ (CCI: 480).	**hoş** ‘hoş’ (KM I: 190).
hoş eyi bile ‘dürüstçe, samimi olarak’ (CCI: 480).	**kölü bla** ‘gönülden, candan, içten, samimiyetle’ (AA).
hoş könül bile ‘dostça, samimi olarak’ (CCI: 480).	**kölü bla** ‘gönülden, candan, içten, samimiyetle’ (AA).
hotar- ‘boşaltmak, kotarmak’ (CCII: 713).	**kotar-** ‘boşaltmak, dökmek’ (KM I: 254).
hovanlan- ‘gururlanmak, kibirlenmek, övünmek’ (CCII: 713).	**kuvan-** ‘sevinmek’ (KM I: 260); bir başkasının başarısından dolayı

	sevinmek, onunla gurur duymak ve övünmek (AA). **mahtan-** 'övünmek' (KM I: 266). **öhtemlen-** 'gururlanmak, kibirlenmek' (KM I: 287).
hovar- 'ölmek, kırılmak, telef olmak' (CCII: 713).	**kuv bol-** 'yok olmak, kurumak' (KM I: 260).
hovat- 'incelmek, küçülmek' (CCII: 713).	**uvat-** 'kırmak; ufalamak, parçalamak' (KM I: 373).
hovatlan- (< Ar. kuvvat + T.) 'güçlenmek, kuvvetlenmek' (CCII: 714).	**kuvatlan-** 'kuvvetlenmek, güçlenmek' (AA).
höküm (< Ar. ḥukm) 'hüküm' (CCII: 714).	**hokum** 'kanun, hüküm' (KM I: 190). **hükmü** 'hüküm, karar' (AA).
hökümçi (< Ar. ḥukm + T.) 'avukat' (CCI: 480).	**hükmüçü** 'hüküm veren, karar veren; yargıç, hâkim' (AA). **ökül** 'vekil, avukat' (KM I: 287). **südü** 'hâkim, yargıç' (KM I: 324). **töreçi** 'hâkim' (KM I: 361).
Hristoz 'Hz. İsa' (CCII: 714). **Hristus** 'Hz. İsa' (CCII: 714). **Kristus** 'Hz. İsa' (CCII: 762). **Yesus** 'Hz. İsa' (CCII: 888). **Yesus Kristus** 'Hz. İsa' (CCII: 888).	**İssa** 'Hz. İsa' (İNCİLKM: 131). **Hıysa** 'Hz. İsa' (AA).
hucira (< Ar. ḥucra) 'dolap' (CCI: 480).	**hucura** 'hücre, küçük oda' (AA).
huv- 'kovalamak, kovmak' (CCII: 715). **huvala-** 'kovmak, kovalamak' (CCII: 715).	**kuv-** 'kovmak, kovalamak; sürmek' (KM I: 260).
huvluk 'genç kısrak, ilk kez kulunlayan kısrak' (CCII: 715).	**baytal** 'kısrak' (KM I: 102). **biye** 'kısrak' (KM I: 109).
huvun 'kavun' (CCII: 715).	**havun** 'kavun' (KM I: 186).
I	
ıçkın- 'kaçmak, kurtulmak, serbest kalmak' (CCII: 715).	**ıçhın-** 'kaçmak, kaçırmak; kurtulmak, serbest kalmak' (KM I: 193).
ıçkır 'kemer, uçkur' (CCII: 715).	**tartma** 'uçkur, lastik; kayış' (KM I: 342). **belibav** 'kemer' (KM I: 104).

	kâmar ‘kemer’ (KM I: 205).
ıd- ‘göndermek’ (CCI: 480). **ıy-** ‘göndermek; kokmak’ (CCI: 483, CCII: 718).	**iy-** ‘göndermek; bırakmak’ (KM I: 201).
ıdır- ‘göndermek’ (CCII: 715).	**iydir-** ‘göndertmek, yollatmak; serbest bıraktırmak’ (KM I: 201).
ıdış ‘giriş’ (CCI: 480).	**bosaga** ‘eşik, kapı eşiği; kapı girişi, kapı girişinin zemini, kapı önündeki seki’ (KM II: 132).
ıdmak ‘gönderme’ (CCI: 481).	**iymeklik** ‘gönderme, bırakma’ < **iy-** ‘göndermek; bırakmak’ (KM I: 201). **iyüv** ‘gönderme, bırakma’ < **iy-** ‘göndermek; bırakmak’ (KM I: 201).
ıgla- ‘ağlamak’ (CCI: 481, CCII: 715). **ıla-** ‘ağlamak’ (CCII: 716).	**cıla-** ‘ağlamak’ (KM I: 129).
ıgran- ‘(köpek) hırlamak’ (CCII: 715).	**ür-** ‘havlamak, hırlamak’ (KM I: 375).
ıh- ‘akıntıyla gitmek’ (CCII: 715).	**ıhtır-** ‘püskürtmek, karşı koymak’ (KM I: 193); ‘geri itmek, itelemek, geriye doğru uzaklaştırmak, geri atmak’ (KM II: 294).
ıkrar (< Ar. ikrār) **‘**itiraf, açıkça söyleme’ (CCI: 481). **yıhrar** (< Ar. ikrār) ‘itiraf, açıkça söyleme’ (CCI: 608).	**mükül** ‘itiraf, ikrar, tövbe, nedamet’ (KM II: 464).
ılan ‘yılan’ (CCII: 716).	**cılan** ‘yılan’ (KM I: 129).
ınak ‘sadık, candan bağlı’ (CCII: 716). **ınah** ‘sadık, candan bağlı’ (CCII: 716).	**iynak** ‘tatlı, hoş, gönül alıcı’ (KM I: 129).
ınamlı ‘sadık, candan bağlı, güvenilir’ (CCII: 716).	**iynamlı** ‘güvenilir, emniyetli, emin’ (KM I: 202).
ınan- ‘iman etmek, inanmak, güvenmek’ (CCI: 481, CCII: 716).	**iynan-** ‘inanmak’ (KM I: 202).
ınangan ‘inançlı, imanlı’ (CCI: 481).	**iynangan** ‘inanan, inançlı, imanlı’ (AA).
ınanmak ‘inanç, inanma’ (CCI: 481).	**iynanmaklık** ‘inanma, inanç, iman’ < **iynan-** ‘inanmak’ (KM I: 202).

ınçka- ‘hıçkırmak’ (CCII: 717).	**ıñıçhamak** ‘inlemek, sızlanmak, çığırmak’ (KM II: 295).
ındır ‘harman, harman yeri’ (CCII: 717).	**ındır** ‘harman’ (KM I: 193).
ıpar ‘misk’ (CCI: 481).	**cıyı** ‘koku’ (KM I: 130). **iyis** ‘koku’ (KM I: 202). **duh** ‘kolonya’ (KM I: 161).
ır ‘şarkı, türkü’ (CCI: 481, CCII: 717).	**cır** ‘şarkı, türkü; destan’ (KM I: 130).
ırah ‘uzak, ırak’ (CCI: 481, CCII: 717). **ırak** ‘uzak’ (CCI: 482). **yırak** ‘uzak’ (CCI: 609).	**uzak** ‘uzak’ (KM I: 374).
ırak- ‘uzaklaşmak’ (CCI: 482).	**uzak ket-** ‘uzaklaşmak’ (KM I: 374).
ırçı ‘şarkıcı, türkücü’ (CCI: 482).	**cırçı** ‘şarkıcı, halk ozanı, destan şairi’ (KM I: 130).
ırgal- ‘sallanmak, silkelenmek, sarsılmak, ırgalanmak’ (CCII: 717).	**ırgaklan-** ‘çengele takıp asılmak, sallanmak’ < ırgak ‘çengel’ (KM I: 194). **señkilde-** ‘sallanmak, çalkalanmak, yalpalanmak’ (KM I: 307). **silkin-** ‘sallanmak, yalpalanmak’ (KM I: 315). **tebren-** ‘sallanmak, sarsılmak’ (KM I: 347). **tentire-** ‘sallanmak, sarsılmak, titremek’ (KM I: 350).
ırla- ‘şarkı söylemek, türkü söylemek, ilahi okumak’ (CCI: 482, CCII: 717).	**cırla-** ‘şarkı söylemek’ (KM I: 130).
ırs (< Rus. rıs) ‘vaşak’ (CCI: 482).	**caz kiştik** ‘vaşak’ (KM I: 126). **sarayak** ‘vaşak’ (KM I: 301). **sülevsin** ‘vaşak, pars’ (KM I: 324).
ıskarlat (< Far. sakarlāṭ) ’bir tür ince bez’ (CCI: 482).	**ısharla** ‘bir tür kumaş, çuha’ (KM I: 194).
ıspanak (< Far. spanāk) ‘ıspanak’ (CCI: 482).	**şpinat** (< Rus. şpinat) ‘ıspanak’ (AA).
ışan- ‘güvenmek, inanmak’ (CCI: 482, CCII: 717).	**ışan-** ‘güvenmek’ (KM I: 195).
ışan ‘resim’ (CCII: 717).	**ışan** ‘hedef, işaret; şart; belirti’ (KM I: 195).

ışanmak 'güven, inanç; umut, ümit' (CCI: 482).	**ışanmaklık** 'güvenme, güven duyma, inanma' < **ışan-** 'güvenmek, güven duymak, inanmak' (KM II: 298). **ışanç** 'güven, garanti, ümit, umut; vaat' (KM I: 195). **ışanuv** 'güven, ümit' (KM I: 195).
ışım 'koruyucu kılıf, tozluk' (CCII: 717).	**ışım** 'keçe tozluk' (KM I: 195).
ışır- '(ateşi) alevlendirmek, kuvvetlendirmek, hızlandırmak' (CCII: 717).	**ışır-** 'kuvvetlendirmek, takviye etmek, evirip çevirmek; önüne katmak, sürmek, dehlemek; hızlandırmak. (KM I: 195).
ışlık 'baca' (CCII: 717).	**oba** 'mezar; yığın, küme, tepe; baca' (KM I: 281). **ocak** 'baca' (KM I: 281). **tütün col** 'baca' (KM I: 367).
ıyı 'koku' (CCII: 718).	**iyis** 'koku' (KM I: 202).
ıyla- 'koklamak' (CCI: 483, CCII: 718).	**iyisge-** 'koklamak' (KM I: 202).
ıylamak 'koku' (CCI: 483).	**iyisgemeklik** 'koklama' < **iyisge-** 'koklamak' (KM I: 202).
ıymış 'kokuşmuş, pis kokmuş' (CCI: 483).	**çirigen iyis** 'çürük kokusu, kokuşmuş, pis kokan' < **çirik** 'çürük, çürümüş, kokuşmuş, küf, küflenmiş, eskimiş' (KM II: 228). **tınçıgan iyis** 'bir şeyin bozulmuş kokusu, kokuşmuş, çürük kokusu' < **tınçı-** 'bozulmak, kokmak, kokuşmaya başlamak, çürümeye yüz tutmak' (KM II: 602).
ızarlı 'kıskanç, hasis' (CCI: 483).	**zar** 'kıskanç' (KM I: 378).
ızarlık 'kıskançlık, haset' (CCII: 718).	**zarlık** 'kıskançlık, haset, çekememezlik' (KM I: 378).
İ	
iç 'iç, içerisi; ağacın içi, özü' (CCI: 483, CCII: 718).	**iç** 'iç, içerisi; karın, iç organlar' (KM I: 197).
iç- 'içmek' (CCI: 483, CCII: 718).	**iç-** 'içmek' (KM I: 197).

içeh ‘iç organlar’ (CCI: 484).	**içegi** ‘bağırsak’ (KM I: 197).
içi kör (< T. + Far. kūr) ‘kıskanç, hasis’ (CCI: 484).	**zar** ‘kıskanç’ (KM I: 378). **eriş** ‘coşkun, taşkın, hareketli, ateşli; gayretli; kıskanç’ (KM I: 166). **küyük** ‘kıskanç, gıpta eden’ (KM I: 224). **tarkarın** ‘kıskanç’ (KM I: 341).
içik ‘kürk’ (CCII: 718).	**ton** ‘kürk’ (KM I: 359).
içinde ‘içinde, içeride’ (CCI: 484).	**içinde** ‘içinde’ (KM I: 197).
içir- ‘içirmek’ (CCII: 719).	**içir-** ‘içirmek’ (KM I: 197).
içiş- ‘birlikte içmek’ (CCII: 719).	**birge iç-** ‘birlikte içmek’ (AA).
içkeri ‘içinde, içeride’ (CCI: 484).	**içgeri** ‘içeri’ (KM I: 197).
içrih ‘içeri, derun’ (CCII: 719).	**içgi** ‘gizli, saklı’ (KM I: 197). **içgi** söz ‘sır, gizli söz’ (KM I: 197).
igine ‘iğne’ (CCI: 484). **ine** ‘iğne’ (CCII: 720).	**iyne** ‘iğne’ (KM I: 202).
igren- ‘tiksinmek, iğrenmek’ (CCII: 719).	**ciyirgen-** ‘iğrenmek’ (KM I: 132).
ikti ‘evcil’ (CCI: 484).	**kütü** ‘ehlileştirilmiş’ (KM I: 223). **üyürsün-** ‘evcilleşmek, yakınlık duymak, alışmak, yakınlaşmak’ (KM I: 376) **üyürsündür-** ‘evcilleştirmek, alıştırmak, yakınlaştırmak’ (KM I: 376).
il- ‘tutturmak, asmak, ilmek, bağlamak, takmak’ (CCI: 484, CCII: 719).	**ilindir-** ‘takmak’ (KM I: 198).
il- ‘eğilmek’ (CCII: 719).	**iyil-** ‘eğilmek, bükülmek’ (KM I: 202).
ilgeri ‘ilk, ön, önce’ (CCI: 484).	**al** ‘ilk, ön, önce, birinci’ (KM I: 68).
ilgeri ‘ileri’ (CCII: 719).	**alga** ‘ileri, öne; önce’ (KM I: 71).
ilik- ‘alay etmek, küçümsemek’ (CCII: 719).	**enikle-** ‘taklit etmek; musallat olmak, kızdırmak’ (KM I: 165).
ilim ‘balık ağı’ (CCII: 719).	**çabak av** ‘balık ağı’ (KM I: 139).
ilin- ‘takılmak, takılıp kalmak’ (CCII: 719).	**ilin-** ‘takılmak, yapışıp kalmak; tırmanmak; musallat olmak’ (KM I: 198).
ilindir- ‘bağlamak, takmak’ (CCII: 719).	**ilindir-** ‘takmak’ (KM I: 198).
ilk ‘birinci, ilk’ (CCI: 485).	**al** ‘ilk, birinci’ (KM I: 68).

ilk yaz ay ‘baharın ilk ayı, Mart’ (CCI: 485).	**avuznu/toturnu art ayı** ‘Mart’ (KM I: 86).
illa (< Ar. illā) ‘aksi hâlde, illa’ (CCI: 485).	**ansı** ‘yoksa, aksi takdirde’ (KM I: 75). **ogese** ‘yoksa, aksi takdirde’ (KM I: 281).
imsiri (< Ar. mişrī) ‘mumya’ (CCI: 485).	**balavuz** ‘balmumu’ (KM II: 94). **balavuz içir-** ‘balmumu kaplamak, balmumu emdirmek’ (KM II: 94).
in ‘mağara, in’ (CCII: 720).	**dorbun** ‘mağara’ (KM I: 160).
incir (< Far. incīr) ‘incir’ (CCI: 485).	**incir** ‘incir’ (KM I: 199).
inçke ‘ince’ (CCI: 485, CCII: 720).	**iñiçge** ‘ince’ (KM I: 199).
inçkele- ‘ince düşünmek’ (CCI: 485).	**iñiçge sagışha kir-** ‘ince düşünmek, detaylıca plan yapmak, ince hesap yapmak’ < **sagışha kir-** ‘düşünceye dalmak’ (KM I: 296).
inçü (< Çin. cençu) ‘inci’ (CCI: 485). **yinçi** (< Çin cençu) ‘inci’	**inci** ‘inci’ (KM I: 199).
inek ‘inek’ (CCI: 485).	**iynek** ‘inek’ (KM I: 202).
ini ‘torun, erkek torun’ (CCI: 486).	**tuvduk** ‘torun’ (KM I: 364).
iñen ‘çok’ (CCII: 720).	**iñen hans** ‘yeni çıkan otlar’ (KM I: 199).
ip ‘ip, iplik’ (CCI: 486).	**cib** ‘deriden yapılmış ip; kayış, kemer; iplik’ (KM I: 131).
ipkin ‘menekşe rengi’ (CCI: 486).	**-**
iri- ‘sızmak, eriyip akmak, erimek’ (CCII: 720).	**eri-** ‘erimek’ (KM I: 165).
izde- ‘aramak; sormak’ (CCI: 487). **isde-** ‘aramak; sormak’ (CCI: 486).	**izle-** ‘aramak; sormak’ (KM I: 203).
izdemek ‘arama, sorma’ (CCI: 487). **isdemek** ‘arama, sorma’ (CCI: 486).	**izlemeklik** ‘arama, sorma’ < **izle-** ‘aramak; sormak’ (KM I: 203).
iseb ‘çeyiz’ (CCII: 720).	**eseb** ‘hesap’ (KM I: 166). **berne** ‘çeyiz’ (KM I: 105).
issi ‘sıcak’ (CCI: 486). **isi** ‘sıcak’ (CCII: 720).	**issi** ‘sıcak’ (KM I: 200).
İsrahel (özel isim) ‘Hz. Yakup’ (CCII: 720).	**Okup** ~ **Yakup** ‘Hz. Yakup’ (AA).

issi su ‘banyo, hamam’ (CCI: 486).	**issi suv** ‘sıcak su; ılıca, kaplıca’ (KM II: 542).
issilik ‘sıcaklık’ (CCI: 486).	**issilik** ‘sıcaklık’ (KM I: 200).
issin- ‘ısınmak’ (CCI: 486).	**issi bol-** ‘ısınmak, sıcak olmak, sıcaktan rahatsız olmak’ (KM I: 200). **issile-** ‘ısınmak, sıcak olmak, sıcaktan rahatsız olmak’ (KM I: 200).
iş ‘amel, fiil, hareket, iş’ (CCI: 487, CCII: 720).	**iş** ‘iş, vazife, görev’ (KM I: 200).
işçi ‘işçi’ (CCII: 721).	**işçi** ‘işçi’ (KM I: 200).
işittir- ‘duyurmak, işittirmek’ (CCII: 721).	**eşitdir-** ‘duyurmak, işittirmek’ (KM II: 259).
işlemek ‘iş, çalışma, fiil, hareket’ (CCI: 487, CCII: 721).	**işlemeklik** ‘yapma, inşa etme, işleme, çalışma’ < **işle-** ‘yapmak, inşa etmek, işlemek, çalışmak’ (KM II: 310).
it ‘köpek, it’ (CCI: 487, CCII: 721).	**it** ‘köpek’ (KM I: 200).
it- ‘itmek, iteklemek’ (CCII: 721).	**teber-** ‘itmek; sürüklemek’ (KM I: 347).
iti ‘keskin’ (CCII: 721).	**citi** ‘keskin, sivri’ (KM I: 132).
itlen- ‘kaybolmak’ (CCII: 721).	**acaş-** ‘yolunu kaybetmek, şaşırmak; kaybolmak; yanılmak, aldanmak, şaşmak’ (KM I: 61). **tas bol-** ‘kaybolmak’ (KM I: 343).
itme ‘alıştırma, idman, egzersiz’ (CCII: 721).	**caravlav** ‘hareket, idman’ (KM I: 122).
itmele- ‘alıştırma yapmak, uygulama yapmak, egzersiz yapmak’ (CCII: 721).	**caravla-** ‘harekete alıştırmak, idman yapmak’ (KM I: 122).
iv ‘mezar höyüğü’ (CCII: 721).	**keşene** ‘lahit, mozole, türbe’ (KM I: 211).
iy kayın ‘akraba’ (CCII: 722).	**cuvuk** ‘yakın; akraba’ (KM I: 136).
iy ‘ağrı, acı’ (CCII: 722).	**iy** ‘ey, bir istek ifade eden söz’ (KM I: 201). **iyle-** ‘vurmak, dövmek, ezmek’ (AA). **sızlav** ‘sızı, ağrı’ (KM I: 314).
izba (< Rus. izba) ‘oda’ (CCI: 487).	**izbe** ‘evlerin altında kiler olarak kullanılan loş ve serin yer altı deposu; mahzen’ (AA).

iz ‘iz’ (CCII: 722).	**ız** ‘iz’ (KM I: 196).
K	
kababa (< Ar. kabāba) ‘karabiberi andırır taneli, kuyruklu biber, Hint biberi’ (CCI: 488).	**purç** ‘karabiber’ (KM I: 292).
kabak ‘kapı’ (CCII: 722).	**kabak** ‘avlu kapısı’ (KM I: 225).
kabak ‘sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bitki, kabak’ (CCI: 488).	**kab** ‘kabak’ (KM I: 225).
kaban (< Mo. habang) ‘yaban domuzu, erkek yaban domuzu’ (CCII: 722).	**kaban** ‘erkek yaban domuzu’ (KM I: 225).
kabuk ‘ağaç kabuğu’ (CCI: 488).	**kabuk** ‘kabuk’ (KM I: 226).
kabul (< Ar. kabūl) ‘onay, kabul’ (CCII: 722).	**kabıl** ‘kabul, razılık’ (KM I: 225).
kaburka ‘kaburga’ (CCI: 488).	**kabırga** ‘kaburga’ (KM I: 226).
kabut yapkut (< Far. kabūt + Ar. yākūt) ‘mavi yakut, safir’ (CCI: 488).	**nakut** ‘mücevher, yakut’ (KM I: 277). **nakut-nalmaz** ‘yakut, elmas gibi değerli taşlar’ (KM I: 277).
kabut (< Far. kabūt) ‘mavi’ (CCI: 488).	**kök** ‘mavi’ (KM I: 215).
kaç- ‘kaçmak’ (CCI: 488, CCII: 722).	**kaç-** ‘kaçmak, firar etmek; kaçınmak, sakınmak’ (KM I: 226).
kaçan ‘ne zaman, ...iken, ...dığı zaman’ (CCI: 488, CCII: 723).	**kaçan** ‘ne zaman’ (KM I: 227).
kada- (< Mo. hada-) ‘çivilemek, mıhlamak, çakmak’ (CCII: 723).	**kada-** ‘sıkmak, sıkıştırmak, sıkılamak; iğnelemek, iğneyle tutturmak’ (KM I: 227).
kadav ‘çivi, mıh’ (CCI: 488).	**kadav** ‘büyük çivi; demir kapı kolu; destek; sürgü, kilit’ (KM I: 227).
kagıt (< Far. kāgiẕ) ‘kâğıt’ (CCI: 489).	**kagıt** ‘kağıt; mektup’ (KM I: 228).
kahal (< Ar. kāhil) ‘can sıkıcı, üzücü, endişe verici; yavaş, uyuşuk, ağırkanlı, tembel’ (CCI: 489, CCII: 724).	**buşuv** ‘üzüntü, keder, tasa’ (KM I: 114). **carsuv** ‘sıkıntı, endişe, zorluk’ (KM I: 123). **belkav** ‘tembel, miskin, uyuşuk’ (KM I: 104).

	catagay ‘tembel, uyuşuk, miskin, üşengeç, uykucu’ (KM I: 124). **çiybel** ‘uyuşuk, hantal, alık’ (KM I: 151). **erinçek** ‘üşengeç, tembel’ (KM I: 165).
kahna ‘ince kuzu derisi’ (CCII: 724).	**eldirey** ‘kuzu derisi’ (KM I: 164). **eltir** ‘bir haftalık kuzu derisi’ (KM I: 164). **körpe** ‘iki-üç aylık kuzu derisi’ (KM I: 218).
Kaifas (özel isim) ‘Hz. İsa’yı yargılayan dört yargıçtan biri, Haham Kaiphas’ (CCII: 724).	**-**
kakı- ‘azarlamak, sövmek’ (CCI: 489).	**kak-** ‘vurmak, sallamak’ (KM I: 228). **kagınla-** ‘azarlamak, haşlamak’ (KM I: 228). **kagın et-** ‘azarlamak, haşlamak, paylamak’ (KM I: 228).
kakımak ‘azarlama, sövme’ (CCI: 489).	**kakmaklık** ‘vurma; sallama, çırpma’ < **kak-** ‘vurmak, sallamak’ (KM I: 228). **kagınlamaklık-** ‘azarlama, haşlama’ < **kagınla-** ‘azarlamak, haşlamak’ (KM I: 228). **kagın etmeklik-** ‘azarlama, haşlama, paylama’ < **kagın et-** ‘azarlamak, haşlamak, paylamak’ (KM I: 228).
kakır- ‘hah’ diye genizden kanrığı çıkarıp tükürmek’ (CCII: 724).	**hak deb tükür-** ‘hak diye ses çıkarıp tükürmek’ (AA). **tamak arıt-** ‘boğazını temizlemek’ (KM I: 78).
kal ‘yabani, vahşi’ (CCII: 724).	**cur** ‘vahşi, yabani’ (KM I: 135). **gırnav** ‘vahşi, yabani’ (KM I: 176). **ırnık** ‘vahşi, yabani’ (KM I: 194). **ilgizdik** ‘yabani, vahşi’ (KM I: 198). **kiyik** ‘yabani, vahşi’ (KM I: 214).
kal- ‘öylece durmak, kalmak, geriye kalmak’ (CCI: 489, CCII: 724).	**kal-** ‘kalmak’ (KM I: 228).
kala (< Ar. kalʿa) ‘kale’ (CCI: 489).	**kala** ‘kale’ (KM I: 228).

kalam (< Ar. kalam) ’kalem, kamış kalem’ (CCI: 489).	**kalam** ‘kalem’ (KM I: 228).
kalay ‘kalay’ (CCI: 489).	**kalay** ‘kalay madeni’ (KM I: 229).
kalı ‘halı’ (CCI: 489).	**halı** ‘iplik’ (KM I: 184). **küyüz** ‘halı’ (KM I: 224). **kiyiz** ‘keçe, kilim’ (KM I: 214).
kalıñ ‘kalın’ (CCII: 724).	**kalın** ‘kalabalık, sık, kesif; şişman, semiz; koyu, yoğun; buruk, ekşi, kekremsi; sıvının dibinde biriken tortu’ (KM I: 229).
kalıp (< Ar. kālıb) ‘kalıp’ (CCI: 490).	**keb** ‘kalıp’ (KM I: 206).
kalkan ‘kalkan’ (CCII: 724).	**kalkan** ‘kalkan’ (KM I: 230).
kaltak ‘iffetsiz, namussuz, kaltak (kadın)’ (CCI: 490).	**kaltak** ‘kibirli, kurumlu’ (KM I: 230). **bayrahta** ‘eğlence düşkünü kadın, kaltak, şıllık, fahişe, kahpe’ (KM I: 101). **gacay** ‘hafif meşrep kadın, fahişe, kahpe’ (KM I: 171). **gödü** ‘fahişe, kaltak, kahpe, hafifmeşrep, ahlâksız’ (KM I: 178). **ırızsız** ‘ahlâksız, iffetsiz, haysiyetsiz, namussuz’ (KM I: 194). **kahme** ‘fahişe, kaltak, kahpe’ (KM I: 228). **satü** ‘sürtük kadın, fahişe, kaltak, hafif meşrep kadın’ (KM I: 303).
kam katun kişi ‘büyücü kadın’ (CCI: 490).	**goybaşçı** ‘şaman ayinlerini yöneten kadın’ (KM I: 178). **hamma-hırsa** ‘kadın şaman, kadın büyücü’ (KM I: 184). **kart-kurtha** ‘cadı, büyücü kadın’ (KM I: 238). **kurtha** ‘cadı; falcı kadın’ (KM I: 259). **tubulçe** ‘kadın şaman’ (KM I: 362).
kama- ‘kamaştırmak, kamaşmak’ (CCII: 724).	**kama-** ‘kamaşmak’ (KM I: 230).

kamal- ‘çalkalanmak, sallanmak, silkelenmek, sarsılmak’ (CCII: 724).	**çaykal-** ‘çalkalanmak, dalgalanmak’ (KM I: 145). **çaypal-** ‘dalgalanmak, çalkalanmak’ (KM I: 145). **señkilde-** ‘sallanmak, çalkalanmak, yalpalanmak’ (KM I: 307).
kam ‘büyücü’ (CCI: 490).	**adıham** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 63). **aşham** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 82). **bilgiç** ‘sihirbaz, kâhin’ (KM I: 107). **erk bici** ‘büyücü, büyü yapan’ (KM I: 166). **erk bicivuk** ‘büyücü, sihirbaz’ (KM I: 166). **halmeşçi** ‘büyücü’ (KM I: 184). **hamcav** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 184). **hıynıçı** ‘büyücü, üfürükçü’ (KM I: 189). **kımsaçı** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 245). **korgançı** ‘şaman ayinlerini yöneten erkek’ (KM I: 252). **tabaltayçı** ‘şaman, rahip’ (KM I: 334). **tacadan** ‘kehanet sahibi, ileriyi gören’ (KM I: 335). **tüyürham** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 367).
kamçı ‘kamçı’ (CCI: 490, CCII: 724).	**kamçi** ‘kamçı’ (KM I: 230).
kamış ‘kamış’ (CCII: 724). **hamış** ‘kamış’ (CCII: 709).	**kamiş** ‘kamış, kamışlık’ (KM I: 230).
kamlık ‘kehanet, büyücülük’ (CCI: 490).	**adıhamçılık** ‘şamanlık, büyücülük’ < **adıham** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 63). **aşhamçılık** ‘şamanlık, büyücülük’ < **aşham** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 82). **bilgiçlik** ‘sihirbazlık, kâhinlik’ < **bilgiç** ‘sihirbaz, kâhin’ (KM I: 107). **erk bicilik** ‘büyücülük’ < **erk bici** ‘büyücü, büyü yapan’ (KM I: 166). **erk bicivukluk** ‘büyücülük, sihirbazlık’ < **erk bicivuk** ‘büyücü, sihirbaz’ (KM I: 166).

	halmeşçilik ‘büyücülük’ < **halmeşçi** ‘büyücü’ (KM I: 184). **hamcavçuluk** ‘şamanlık, büyücülük’ < **hamcav** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 184). **hıynıçılık** ‘büyücülük, üfürükçülük’ < **hıynıçı** ‘büyücü, üfürükçü’ (KM I: 189). **kımsaçılık** ‘şamanlık, büyücülük’ < **kımsaçı** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 245). **korgançılık** ‘şaman ayinleri yöneticiliği’ < **korgançı** ‘şaman ayinlerini yöneten erkek’ (KM I: 252). **tabaltayçılık** ‘şamanlık, rahiplik’ < **tabaltayçı** ‘şaman, rahip’ (KM I: 334). **tacadan** ‘kehanetçilik’ < **tacadan** ‘kehanet sahibi, ileriyi gören’ (KM I: 335). **tüyürhamçılık** ‘şamanlık, büyücülük’ < **tüyürham** ‘şaman, büyücü’ (KM I: 367).
kamov ‘sarılmış, dolanmış, bükülmüş (şeyler)’ (CCII: 725).	**karmav** ‘karıştırma, bocalatma, söndürme’ (KM II: 341). **çırmalgan** ‘sarılmış, dolanmış, karışmış, bir birine geçmiş’ < **çırmal-** ‘sarılmak, dolanmak’ (KM I: 149).
kan ‘kan’ (CCI: 490, CCII: 725).	**kan** ‘kan’ (KM I: 231).
kan ‘padişah, imparator, kağan, han’ (CCI: 490).	**han** ‘han, bey’ (KM I: 184); ‘han, hükümdar’ (KM II: 276).
kan katunı ‘hükümdar eşi, hakanın karısı’ (CCI: 491).	**han katını** ‘han karısı’ < **han** ‘han, bey’ (KM I: 184); ‘han, hükümdar’ (KM II: 276); **katın** ‘kadın, hatun; zevce, karı’ (KM I: 240). **hanışa** ‘hanın karısı’ (KM I: 184).
kançık (< Sogd. kançīk) ‘dişi köpek, kancık’ (CCII: 725).	**kançık** ‘kurt, köpek gibi hayvanların dişisi’ (KM I: 232).

kandala 'tahtakurusu' (CCI: 490).	**kandala** 'tahtakurusu, hamam böceği' (KM I: 232).
kanfor (< Far. kānfōr) 'kâfur' (CCI: 490).	**-**
kanlı 'kanlı' (CCII: 725).	**kanlı** 'kanlı; düşman, hısım; gaddar, merhametsiz, dehşetli, korkunç, amansız' (KM I: 233).
kaña 'ince tahta' (CCI: 490).	**kaña** 'tahta, düzgün yontulmuş tahta parçası' (KM I: 232).
kañırıt- 'utandırmak, mahcup etmek' (CCII: 725).	**ıylıkdır-** 'utandırmak' (KM I: 195). **uyalt-** 'utandırmak' (KM I: 374). **cerge karat-** 'utandırmak, mahcup etmek' (KM I: 128).
kapsa (< Lat. capsa) 'sandık' (CCII: 725).	**kübür** 'sandık' (KM I: 221).
kapuç 'kese, küçük torba' (CCI: 491).	**kabçık** 'çanta, torba' (KM I: 225).
kara 'siyah, kara' (CCI: 491, CCII: 725). **kar** 'siyah, kara; mürekkep' (CCI: 491).	**kara** 'siyah, kara' (KM I: 233).
kara 'inek, büyük baş hayvan' (CCII: 725).	**tuvar** 'sığır' (KM I: 364). **tuvar mal** 'büyükbaş hayvan' (KM I: 266).
kara kul 'zenci köle, kul' (CCII: 726).	**kul** 'kul, köle, esir; insan, adam' (KM I: 256).
kara kuş 'kartal' (CCI: 491, CCII: 726).	**kara kuş** 'kartal' (KM I: 234).
kara küzen 'kokarca' (CCI: 491).	**-**
kara teyin 'kara sincap' (CCI: 492).	**kara tıyın** 'kara sincap' < **tıyın** 'sincap' (KM I: 354).
kara ulus 'halk' (CCII: 726).	**kara halk** 'halk, avam tabaka' (KM I: 234).
karabar (< Far. karabār) 'kehribar' (CCI: 491).	**kuvuk** 'kehribar' < **kuvuk mınçak** 'kehribar tesbih' (KM I: 261).
karakçı 'dilenci' (CCII: 726).	**karavçu** 'seyirci, bakıcı, gözetleyici' (KM II: 336). **başhalanı koluna karavçu** 'başka insanların eline bakan' (AA). **sadakaçı** 'dilenci' (KM I: 296). **tilevük** 'dilenci' (KM I: 355).

	artmagatar ‘sefalet içine düşmüş adam, dilenci’ (KM I: 79). **duvana** ‘sadaka toplayan dilenci’ (KM I: 162).
karalık ‘hokka; karalık’ (CCI: 491, CCII: 726).	**merekeb orun** ‘hokka’ (KM II: 451). **merekeb şişa** ‘mürekkep şişesi’ (KM II: 451). **şaka orun** ‘mürekkep hokkası’ (KM II: 550).
karındaş ‘kardeş’ (CCII: 727). **karandaş** ‘erkek kardeş’ (CCI: 491).	**karındaş** ‘kardeş, erkek kardeş’ (KM I: 236).
karañgı ‘karanlık’ (CCII: 726). **karangu** ‘karanlık; kapalı hava’ (CCI: 492).	**karañ̃ı** ‘karanlık; ıssız, kuytu, tenha’ (KM I: 235).
karar- ‘kararmak’ (CCII: 726).	**karal-** ‘kararmak, siyahlaşmak; morarmak’ (KM II: 334).
kararak ‘daha kara, çok kara’ (CCII: 726).	**kararak** ‘daha siyah; siyahımsı, siyaha yakın’ (AA). **karasıman** ‘esmer, siyaha çalan, siyahımsı’ (KM I: 235). **karavuz** ‘siyaha çalan, esmer, siyahımsı’ (KM II: 336).
kararmak ‘karanlık, siyahlık’ (CCI: 492).	**karalmaklık** ‘kararma, siyahlaşma; morarma’ < **karal-** ‘kararmak, siyahlaşmak; morarmak’ (KM II: 334). **karalık** ‘karalık, siyahlık’ (KM II: 334).
karov ‘ödül, mükâfat’ (CCII: 727). **karav** ‘ödül; tazminat, prim’ (CCI: 492, CCII: 726).	**karav** ‘bakış, nazar’ (KM I: 235). **karuv** ‘kuvvet, güç’ (KM I: 238). **açav** ‘mükâfat; hediye; bahşiş’ (KM I: 61). **savga** ‘hediye, armağan; mükâfat, ödül; prim’ (KM I: 304).
karavaş ‘hizmetçi kız, cariye" (CCI: 492, CCII: 726).	**karavaş** ‘cariye, kadın köle’ (KM I: 235).
karçaga (< Mo. harçaga) ‘atmaca, şahin, aladoğan’ (CCI: 492, CCII: 726).	**kartçıga** ‘atmaca, aladoğan’ (KM I: 237).

karga- ‘beddua etmek, lanetlemek, ilenmek’ (CCII: 727).	**karga-** ‘beddua etmek’ (KM I: 236).
kargaşa ‘kavgacı (adam)’ (CCII: 727).	**kargavçu** ‘bedduacı, beddua eden’ < **karga-** ‘beddua etmek’ (KM I: 236). **tüyüşüvçü** ‘kavgacı, gürültücü’ (KM I: 367).
kargışlı ‘lanetli, lanetlenmiş’ (CCI: 492). **kargışlu** ‘lanetli, lanetlenmiş’ (CCII: 727).	**kargışlı** ‘beddua almış, karganmış’ (KM II: 337).
karı ‘yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü, arşın’ (CCI: 492).	**karı** ‘yaklaşık 60 cm’lik uzunluk ölçüsü’ (KM I: 236).
karı- ‘yaşlanmak, kocamak’ (CCII: 727).	**karı-** ‘yetmek, yetişmek, kâfi gelmek’ (KM I: 236). **kartay-** ‘yaşlanmak’ (KM I: 237).
karıl- ‘(sesi) kısılmak’ (CCII: 727).	**karıl-** ‘boğazında kalmak, boğazına tıkanmak, boğulur gibi olmak; hırıldamak, sesi kısılmak’ (KM I: 236).
karımak ‘yaşlılık, ihtiyarlık’ (CCI: 493).	**karımaklık** ‘yetme, yetişme, kâfi gelme’ < **karı-** ‘yetmek, yetişmek, kâfi gelmek’ (KM I: 236). **kartaymaklık-** ‘yaşlanma’ < **kartay-** ‘yaşlanmak’ (KM I: 237). **kartlık** ‘yaşlılık, ihtiyarlık’ < **kart** ‘ihtiyar, yaşlı’ (KM I: 237).
karın ‘karın’ (CCI: 493, CCII: 727).	**karın** ‘karın’ (KM I: 236).
karış- ‘korumak, savunmak’ (CCI: 493).	**karış-** ‘karşı koymak, direnmek; sıkıca tutunmak, yapışmak, üzerine kapanmak’ (KM I: 236).
karışmak ‘koruma, savunma’ (CCI: 493).	**karışmaklık** ‘karşı koyma, direnme; sıkıca tutunma, yapışma, üzerine kapanma’ < **karış-** ‘karşı koymak, direnmek; sıkıca tutunmak, yapışmak, üzerine kapanmak’ (KM I: 236). **caklamaklık** ‘koruma, savunma, taraf tutma’ < **cakla-** korumak, savunmak, taraf çıkmak, yüceltmek’ (KM I: 118).

karıştur- ‘karıştırmak’ (CCI: 493).	**katışdır-** ‘karıştırmak, dağıtmak’ (KM I: 240).
karma- ‘dokunmak’ (CCI: 493).	**karma-** ‘karıştırmak, bulmaya çalışmak, incelemek, tetkik etmek’ (KM I: 237). **tiy-** ‘dokunmak, temas etmek, değmek’ (KM I: 357).
karmak ‘olta’ (CCII: 727).	**karmak** ‘olta’ (KM I: 237).
karmala- ‘acele etmek, çabuk olmak’ (CCII: 727).	**karmala-** ‘karıştırmak, bulamak’ < **karma-** ‘karıştırmak, bulmaya çalışmak, incelemek, tetkik etmek’ (KM I: 237). **aşık-** ‘acele etmek’ (KM I: 82). **ceññille-** ‘hızlanmak, süratlenmek, acele etmek’ (KM I: 127). **guzabalan-** ‘hızlanmak, acele etmek’ (KM I: 180). **terk bol-** ‘çabuk olmak’ (KM I: 351).
karp ‘pat (yansıma ses)’ (CCII: 727).	**şarh** ‘şak, tak’ (KM I: 551). **tarh-turh** ‘tak-tuk’ (KM II: 574).
karsak ‘bozkır tilkisi’ (CCI: 493).	**tülkü** ‘tilki’ (KM I: 366).
karşı ‘karşı’ (CCII: 728).	**karşı** ‘yakın; samimi’ (KM I: 237).
kart ‘yaşlı, ihtiyar’ (CCI: 493).	**kart** ‘ihtiyar, yaşlı’ (KM I: 237).
kasap (< Ar. kaṣṣāb) ‘kasap’ (CCI: 493).	**kasabçı** ‘kasap’ (KM I: 238).
kastana (< Yun. kástana) ‘kestane’ (CCI: 493).	**kaştan** (< Rus. kaştan) ‘kestane’ (KMRS). **içkoz** ‘kestane’ (KM I: 197). **içkobuz** ‘kestane’ (KM I: 197). **şagbulut** ‘kestane’ (KM I: 327).
kaş ‘kaş’ (CCI: 494).	**kaş** ‘kaş’ (KM I: 238).
kaşı- ‘kaşımak’ (CCI: 494). **kaşa-** ‘kaşımak’ (CCI: 494).	**kaşı-** ‘kaşımak’ (KM I: 239).
kaşka ‘kel, dazlak’ (CCII: 728).	**kaşha** ‘saçlarının ön kısmı dökülmüş olan’ (KM I: 238).
kaşrav ‘kaşağı’ (CCI: 494).	**kırgıç** ‘kaşağı’ (KM I: 246).
kaşuk ‘kaşık’ (CCI: 494).	**kaşık** ‘kaşık’ (KM I: 239).

kat ‘üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka, kat; huzur, nezdi, ön, yan, kat’ (CCI: 494, CCII: 728).	**kat** ‘kat, tabaka; yan, yanı, yakını’ (KM I: 239).
kata ‘boyunca, süresince’ (CCII: 728).	**uzunu** ‘boyunca, süresince’ (KM I: 374). **deri** ‘-A kadar’ (KM I: 158).
katı ‘şiddetli, zor, çok, büyük; yumuşak olmayan, sert, katı, kavi’ (CCI: 494, CCII: 728).	**katı** ‘sert, dayanıklı; sıkı; güçlü’ (KM I: 239).
katı kılı ‘sert, cesurca’ (CCI: 494).	**katangılı** ‘sert, güçlü, sıkı’ < **katangı** ‘sırım gibi, güçlü, sağlam’ (KM I: 239).
katılap ‘sert, cesurca’ (CCI: 495).	**katırak** ‘daha katı, daha sert; katıca, sertçe (AA).
katırak ‘daha katı, daha sert’ (CCII: 728).	**katırak** ‘daha katı, daha sert; katıca, sertçe (AA).
katır ‘katır’ (CCI: 495).	**kadır** ‘katır’ (KM I: 227).
katıştur- ‘karıştırmak’ (CCI: 495).	**katışdır-** ‘karıştırmak, dağıtmak’ (KM I: 240).
katışturmak ‘karıştırma’ (CCI: 495).	**katışdırmaklık** ‘karıştırma, dağıtma’ < **katışdır-** ‘karıştırmak, dağıtmak’ (KM I: 240).
kātib (< Ar. kātib) ‘kâtip, yazı ustası’ (CCI: 495).	**cazuvçu** ‘yazıcı, kâtip’ (KM I: 126). **kagıtçı** ‘kâtip, sekreter’ (KM I: 228).
katifa (< Ar. kaṭīfa) ‘kadife’ (CCI: 495).	**katapa** ‘kadife’ (KM I: 239).
Katolik klisea ‘Katolik kilisesi’ (CCII: 728).	**kilisa** ‘kilise’ (KM I: 212).
katra ‘baca’ (CCI: 495).	**oba** ‘mezar; yığın, küme, tepe; baca’ (KM I: 281). **ocak** ‘baca’ (KM I: 281). **tütün col** ‘baca’ (KM I: 367).
katulan- ‘uğraşmak, çabalamak, gayret etmek’ (CCII: 728).	**katılan-** ‘hızlanmak, acele etmek, daha fazla çaba sarf etmek’ < **katıla-** ‘hızlandırmak, acele ettirmek, atı dehlemek’ (KM I: 240).
katun ‘kadın, hanım, hatun’ (CCI: 495, CCII: 728).	**katın** ‘kadın, hatun; zevce, karı’ (KM I: 240).

hatun 'kadın, hanım, hatun' (CCII: 710).	
kavdan 'kışın hayvanların otlatıldığı otlak, kuru otların olduğu yer' (CCII: 729).	**kavdan** 'kışın hayvanların otlatıldığı otlak, kuru otların olduğu yerler' (KM I: 240).
kavurkına 'kavurma tavası' (CCI: 495).	**kuvurma taba** 'kavurma tavası' < **kuvurma** 'kavurma' (KM I: 261); **taba** 'tava' (KM I: 333). **kuvurma calgavuç** 'kavurma tavası' < **kuvurma** 'kavurma' (KM I: 261); **calgavuç** 'tava' (KM I: 119).
kavursın (< Mo. gagursun) 'kuş yeleğinin uç tarafı' (CCII: 729).	**gabraynı etegi** 'yeleğin ucu, kenarı' < **gabray** 'yelek, ceket' (KM I: 171); **etek** 'etek; nihayet, son, uç' (KM II: 260).
kaya 'kaya' (CCII: 729).	**kaya** 'kaya' (KM I: 240).
kayda 'nerede, nereye' (CCI: 495, CCII: 729). **hayda** 'nerede' (CCII: 711).	**kayda** 'nerede' (KM I: 241).
kaydan 'nereden' (CCI: 496).	**kaydan** 'nereden, nereli' (KM II: 349).
kaygı 'tasa, endişe, kaygı' (CCII: 729).	**kaygı** 'dert, tasa, kaygı' (KM I: 241).
kaygır- 'üzülmek, kaygılanmak' (CCII: 729).	**kaygır-** 'önemsemek, merak etmek, üzülmek' (KM I: 242).
kayın 'akraba; kayınbaba' (CCI: 496, CCII: 729).	**kayın** 'kayın; kayın birader' (KM I: 242).
kayın '...ki o' (CCI: 496).	**-**
kayrı 'geri, yeniden' (CCI: 496). **kayırı** 'geri, yeniden' (CCI: 496). **kayra** 'geri, yeniden' (CCI: 496).	**kayrı** 'nereye' (KM I: 243). **keri** 'geri' (KM I: 209).
kayma 'her kim, her kim olursa olsun, her şartta' (CCI: 496, CCII: 729).	**kim da bolsun** 'kim olursa olsun' (KM I: 212). **kalay bolsa da** 'nasıl olsa da, her şartta, her hâlükârda' (AA).
kayna- '(midesi) yanmak, ekşimek, kaynamak' (CCII: 729).	**kayna-** 'kaynamak, kaynaşmak, ekşimek, köpürmek, fokurdamak' (KM II: 352).

kaynat- 'kaynatmak' (CCI: 496).	**kaynat-** 'kaynatmak, haşlamak, pişirmek' (KM I: 243).
kaysı 'hangi; kimisi, bazısı, her biri' (CCI: 496, CCII: 730).	**kaysı** 'hangi, hangisi; her bir, her biri' (KM I: 243).
kayt- 'geri dönmek' (CCI: 497, CCII: 730).	**kayt-** 'geri dönmek' (KM I: 243).
kaytar- 'geri dönmek; geri vermek' (CCI: 497, CCII: 730).	**kaytar-** 'döndürmek, çevirmek; geri vermek, iade etmek' (KM I: 243).
kazan ayak 'sacayağı, üzerine tencere, tava vb. koymaya yarayan üç ayaklı demir destek, ocak' (CCI: 497).	**kazan ayak** 'sacayağı, üzerine tencere, tava vb. koymaya yarayan üç ayaklı demir destek, ocak' (AA).
kazan 'kazan' (CCI: 497).	**kazan** 'kazan, tencere' (KM I: 243).
kaz 'kaz' (CCI: 497).	**kaz** 'kaz' (KM I: 243).
kazgan- 'başarmak, kazanmak' (CCI: 497).	**kazan-** 'gayret etmek, çabalamak, çalışmak' (KM I: 243).
kazı 'atın kaburga kısmı ve yağlı etinden yapılan sucuk, at sucuğu' (CCII: 730).	**kıyma** 'sucuk' (KM I: 248). **sohta** 'karaciğer ve baharatla yapılan bir tür sucuk' (KM I: 316).
kazma 'evin temeli' (CCI: 497).	**kadav taş** 'temel taş, yerinden oynatılamayan taş' (KM II: 320). **tamal** 'temel' (KM I: 337). **tüb huna** 'temel' (KM I: 191). **taş kısdırık** 'temel' (KM I: 247).
kazna (< Ar. hazīna) 'hazine, hazine sandığı' (CCII: 730).	**kazna** 'hazine' (KM II: 59).
kaznaçı (< Ar. hazīna + T.) 'hazinedar' (CCII: 730).	**kaznaçı** 'hazinedar, hazine işlerine bakan kimse' (KM II: 354).
kebek 'kepek' (CCI: 497).	**kebek** 'kepek, posa' (KM I: 206).
kebel- 'giyinmek' (CCI: 498).	**kiyin-** giyinmek (KM I: 214).
keben 'öbek, yığın, ot yığını' (CCII: 730).	**geben** 'kuru ot yığını' (KM I: 173).
kebensi- 'gürlemek, gürüldemek, patlamak' (CCII: 730).	**gürülde-** 'gürlemek' (KM I: 181). **küküre-** 'gürlemek' (KM I: 221).
keber- 'affedilmek, bağışlanmak' (CCII: 730).	**keçir-** 'affedilmek, bağışlanmak' < **keç-** 'affetmek, bağışlamak' (KM I: 206).
kebit 'dükkân, mağaza' (CCI: 498).	**tüken** 'dükkan, mağaza' (KM I: 365).

keç 'geç' (CCI: 498).	**keç** 'geç' (KM I: 206).
keç- 'geçmek; deyimleşmiş birleşik fiillerin kuruluşunda' (CCI: 498, CCII: 730).	**keç-** 'affetmek, bağışlamak' (KM I: 206).
keçe 'gece ' (CCI: 498, CCII: 731). **kiçe** 'gece' (CCI: 505).	**keçe** 'gece' (KM I: 206).
keçiktir- '(günahı itiraf etmeyi) geciktirmek, (günahı) gizlemek' (CCII: 731).	**keçikdir-** 'geciktirmek' (KM I: 206).
keçir- 'affetmek, bağışlamak; geçirmek' (CCII: 731).	**keçir-** 'affedilmek, bağışlanmak' < **keç-** 'affetmek, bağışlamak' (KM I: 206).
keçöv 'uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr' (CCII: 731).	**keçüv** 'affetme, bağışlama, geçme' (KM II: 356). **keçigüv** 'gecikme, rötar' (KM I: 206).
keger- 'rezil olmak, utanç verici duruma gelmek' (CCII: 731).	**köger-** '(mecazi) morarmak; utanıp yüzü kızarmak' < **köger-** 'morarmak' (KM I: 215).
kek 'kin, nefret, husumet' (CCII: 731).	**dert** 'dert, üzüntü; kin, öç' (KM I: 158).
kekir- 'geğirmek' (CCII: 731).	**kekir-** 'geğirmek; püskürtmek' (KM I: 207).
kel- 'gelmek' (CCI: 498, CCII: 731).	**kel-** 'gelmek' (KM I: 207).
kelepen (< Aram. kelepen) 'zayıf, güçsüz, hastalıklı, cüzzamlı, iğrenç, kötü kalpli (kimse)' (CCI: 498, CCII: 732).	**kelepen** 'cüzzam; çirkin, iğrenç, pis; alçak, kötü kalpli; zararlı' (KM I: 207).
keleş 'evlenme çağındaki kız' (CCII: 733).	**kelinlik kız** 'gelinlik kız, evlenme çağına gelmiş kız' (KM II: 513).
keli 'havan tokmağı' (CCI: 498).	**keli** 'havan' (KM I: 207).
kelin 'gelin' (CCII: 733).	**kelin** 'gelin' (KM I: 207).
keltir- 'getirmek' (CCII: 733). **keltür-** 'getirmek' (CCI: 499).	**keltir-** 'getirmek' (KM I: 208).
keltiriş- 'birlikte getirmek, getirmede birbirine yardım etmek' (CCII: 733).	**birge keltir-** 'birlikte getirmek' < **birge** 'beraber, birlikte' (KM I: 108); **keltir-** 'getirmek' (KM I: 208).
keme 'gemi' (CCII: 733).	**keme** 'gemi' (KM I: 208).

kemeç ‘mayasız hamurdan yapılmış ekmek’ (CCII: 733).	**açımagan gırcın** ‘mayasız ekmek’ (KM II: 9). **açıthısız ötmek** ‘mayasız ekmek’; **açıthı** ‘maya’ (KM I: 62); **ötmek** ‘ekmek’ (KM I: 289). **açıthısız gırcın** ‘mayasız ekmek’; **açıthı** ‘maya’(KM I: 62); **gırcın** ‘ekmek’ (KM I: 175).
kemer (< Far. kamar) ‘kemer’ (CCI: 499).	**kâmar** ‘kemer’ (KM I: 205).
kemir- ‘kemirmek’ (CCII: 733).	**kemir-** ‘kemirmek; ızdırap vermek, eziyet çekmek’ (KM I: 208).
kemiş- ‘fırlatmak, atmak’ (CCI: 499).	**bırga-** ‘hızla yere vurmak, yere çarpmak, atmak, fırlatmak’ (KM I: 106). **silde-** ‘fırlatmak, atmak’ (KM I: 314). **şuvuldat-** ‘fırlatmak, atmak’ (KM I: 332).
kemişil- ‘dışarı çıkarılmak, kovulmak’ (CCII: 733).	**kıstal-** ‘kovulmak’ < **kısta-** ‘kovmak’ (KM I: 247).
kemsen (< Far. kamzan) ‘talihsiz, şanssız, bahtsız’ (CCII: 733).	**apçıvuk** ‘talihsiz, işi ters gidici, sarsılmaya meyilli, zarar görücü, seken, sendeleyen, sarsılan, yıkıma uğrayıcı, dayanıksız’ (KM II: 45). **nasıbsız** ‘şanssız, talihsiz, kısmetsiz’ (KM I: 278).
kensi ‘kendi, kendisi’ (CCII: 734). **kendi** ‘kendi’ (CCI: 499).	**kesi** ‘kendi, kendisi’ (KM I: 211).
kendir ‘kendir’ (CCI: 499).	**kendir** ‘kenevir, kendir’ (KM I: 208).
kenete (< Mo. genedte) ‘aniden, ansızın, birdenbire, hemen’ (CCII: 734).	**alayına** ‘birdenbire, aniden, ansızın’ (KM I: 69).
kent (< Sogd. kanth) ‘şehir, kent’ (CCI: 499).	**şahar** ‘şehir, kent’ (KM I: 327). **kermen** ‘şehir’ (KM I: 210).
keñ ‘geniş’ (CCII: 734).	**keñ** ‘geniş, ferah, engin’ (KM I: 209).
keñeş ‘öğüt, nasihat’ (CCI: 499, CCII: 734).	**keñeş** ‘istişare, karşılıklı danışma’ (KM I: 208).
keñeş- ‘istişare etmek, karşılıklı danışmak’	**keñeş-** ‘tartışmak, istişarede bulunmak’ (KM I: 208).

keñlik ‘genişlik’ (CCI: 499).	**keñlik** ‘genişlik’ (KM I: 209).
kepes ‘şapka, börk, külah’ (CCI: 500).	**keplevüç** ‘kalpak veya şapkaya şekil vermede kullanılan kalıp’ (KM I: 209). **börk** ‘şapka, kalpak, başlık’ (KM I: 111). **kübe börk** ‘miğfer, tolga’ (KM I: 112).
ker- ‘kol ve bacaklarını açarak bir yere bağlamak, germek’ (CCII: 734).	**ker-** ‘germek, genişletmek, açmak’ (KM I: 209).
keregi ‘çadır iskeleti, çadırın (yurdun) ağaçtan yapılan sökülebilir duvarı’ (CCII: 735).	**kılıç agaç** ‘kiriş, sırık’ (KM I: 244). **kiriş agaç** ‘yanlamasına konulan tahta veya tahta’ < **kiriş** ‘kenar’ (KM I: 213). **kabırga agaç** ‘yanlamasına konulan tahta veya tahta’ < **kabırga** ‘evin duvarı’ (KM I: 226).
kerek ‘gerek, gerekli’ (CCI: 500, CCII: 735).	**kerek** ‘gerek, lazım, ihtiyaç; alet, edevat’ (KM I: 209).
kerekli ‘gerekli’ (CCII: 735).	**kerekli** ‘ihtiyaç, gereksinim’ (KM I: 209).
keri ‘geri’ (CCI: 500).	**keri** ‘geri’ (KM I: 209).
keril- ‘kol ve bacakları açılarak bir yere bağlanmak, gerilmek; gerinmek, esnemek’ (CCII: 735).	**keril-** ‘genişletmek, açılmak; vurmak için kaldırmak; gerilmek, gerinmek; ardına kadar açılmak’ (KM I: 210).
keriş ‘tartışma, kavga, çekişme’ (CCII: 735).	**tüyüş** ‘dövüş, kavga, tartışma, çekişme’ (KM I: 367).
kerki ‘nacak, küçük balta’ (CCI: 500).	**kerki** ‘keser, yontma aleti’ (KM I: 210).
kermen ‘şehir, kale’ (CCII: 735).	**kermen** ‘şehir’ (KM I: 210).
kerpiç ‘kerpiç’ (CCI: 500).	**kirpiç** ‘kerpiç, tuğla’ (KM I: 213).
kersenc (< Far. karsanc) ‘uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr’ (CCII: 735).	**erinçek** ‘üşengeç, tembel, uyuşuk’ (KM I: 165).
kert- ‘çentik açmak, kertmek’ (CCII: 736).	**kert-** ‘çentik açmak, oymak’ (KM I: 210).
kertek ‘gelin odası, gerdek’ (CCII: 736).	**otov** ‘yeni gelin için hazırlanan oda’ (KM I: 284).
kerti ‘doğru, gerçek, hakiki’ (CCI: 500, CCII: 736).	**kerti** ‘gerçek, doğru, hakikat (KM I: 210).
kertilep ‘samimi olarak, samimiyetle’ (CCI: 500, CCII: 736).	**kertiçiley** ‘sadakatli, sadakatle’; **kertiçi** ‘sadık’; **antına kertiçi** ‘yeminine,

	sözüne sadık’; **antına kertiçi bol-** ‘sözüne sadık olmak, sözünde durmak, sözünü yerine getirmek’ (AA). **kölü bla** ‘istekle, isteyerek, gönülden’ (KM I: 216).
kertilik ‘doğruluk, hakikat’ (CCII: 736).	**kertilik** ‘gerçeklik, hakikat’ (KM I: 210).
kertir- ‘anlamında olmak, anlamına gelmek, demek’ (CCII: 736).	**çert-** ‘belirtmek, vurgulamak, bahsetmek, ima etmek’ (KM I: 146).
kertme ‘armut’ (CCI: 500). **armut** (< Far. amrūt) ‘armut’ (CCI: 423).	**kertme** ‘armut’ (KM I: 210).
kes- ‘kesmek’ (CCII: 736).	**kes-** ‘kesmek’ (KM I: 210).
kesek ‘dilim, yassı parça’ (CCII: 737).	**kesek** ‘parça, kısım; az, azıcık, minik, küçücük’ (KM I: 210).
kesertke ‘çekirge’ (CCII: 737). **kesertki** ‘çekirge’ (CCII: 737).	**keselekge** ‘kertenkele’ (KM I: 211). **çengirçke** ‘çekirge’ (KM I: 146). **çengirtke** ‘çekirge’ (KM I: 146). **sengirçke** ‘çekirge’ (KM I: 307). **kashalta** ‘çekirge’ (KM I: 238). **maca** ‘çekirge’ (KM I: 265).
keset- ‘ürkütmek, korkutmak, cesaretini kırmak’ (CCII: 737).	**abçıt-** ‘şaşırtmak, sendeletmek; ürkütmek, bezdirmek’ (KM I: 59); **apçıt-** ‘yıkmak, sarsmak, perişan etmek, zarar vermek’ (KM II: 45). **canıgan et-** ‘korkutmak, gözdağı vermek’ (KM I: 121). **korkut-** ‘korkutmak, endişelendirmek’ (KM I: 253). **ürküt-** ‘ürkütmek’ (KM I: 375).
keş (< Far. kīş) ‘okluk, ok kabı, kubur, sadak’ (CCII: 737).	**keş** ‘ok kılıfı, sadak’ (KM I: 211).
keşene (< Far. kāşāna) ‘mezar höyüğü’ (CCII: 737).	**keşene** ‘lahit, mozole, türbe’ (KM I: 211).
keşke (< Far. kāşki) ‘keşke’ (CCI: 500).	**igi sagan** ‘keşke’ (KM I: 197). **şo** ‘lütfen; keşke’ (KM I: 331).

ket- ‘gitmek; (şişkinlik, şiş) inmek’ (CCI: 501).	**ket-** ‘gitmek’ (KM I: 211).
ketan (< Ar. kettān) ‘keten’ (CCI: 501).	**keten** ‘keten’ (KM II: 367).
ketan-ı ham (< Ar. kettān + Far. hām) ‘ham, işlenmemiş keten’ (CCI: 501).	**çiy keten** ‘ham, işlenmemiş keten’ < **çiy** ‘ham, işlenmemiş; çiğ, pişmemiş; ham, yeşil; taze, körpe’ (KM I: 150); **keten** ‘keten’ (KM II: 264, 367).
keter- ‘yok etmek, ortadan kaldırmak, gidermek’ (CCII: 737).	**keter-** ‘gidermek, götürmek, uzaklaştırmak’ (KM I: 211).
kiy- ‘giymek’ (CCII: 749). **key-** ‘giymek’ (CCI: 502, CCII: 737).).	**kiy-** ‘giymek’ (KM I: 214).
keydir- ‘giydirmek’ (CCII: 737).	**kiydir-** ‘giydirmek’ (KM I: 214).
keyik ‘vahşi, yabani hayvan’ (CCI: 502). **kiyik** ‘vahşi hayvan, yabani hayvan’ (CCII: 749).	**kiyik** ‘geyik, dağ keçisi, geyik gibi yabani hayvanların genel adı; yabani, vahşi (hayvanlar)’ (KM I: 214).
keyik toñuz ‘yaban domuzu’ (CCI: 502).	**kiyik toñuz** ‘yaban domuzu’ < **kiyik** ‘yabani, vahşi’ (KM I: 214); **toñuz** ‘domuz’ (KM I: 359). **agaç toñuz** ‘yabani domuz’ (KM I: 64). **kaban** ‘yaban domuzu’ (KM I: 225).
keyin- ‘giyinmek’ (CCII: 737).	**kiyin-** ‘giyinmek’ (KM I: 214).
keyit ‘giyecek, elbise’ (CCII: 738).	**kiyim** ‘giyim, giyecek, elbise’ (KM I: 214).
kez- ‘gezmek’ (CCII: 738).	**aylan-** ‘gezmek, dolaşmak’ (KM I: 90). **kıdır-** ‘baştan başa gezmek, dolaşmak’ (KM I: 244).
kez ‘defa, kere, kez’ (CCII: 738).	**kezüv** ‘sıra, zaman, an’ (KM I: 211). **közüv** ‘sıra, zaman, esna, an; sırayla’ (KM I: 220).
keziv ‘salgın, salgın hastalık’ (CCII: 738).	**kezüv** ‘sıra, zaman, an’ (KM I: 211). **cayılgan avruv** ‘salgın hastalık’ (KM I: 126). **ölet** ‘veba, taun, salgın hastalık’ (KM I: 288).

kıçkır- ‘seslenmek, çağırmak’ (CCI: 502, CCII: 738).	**kıçır-** ‘bağırmak’ (KM I: 244).
kıçkırmak ‘seslenme, çağırma, çığlık’ (CCI: 502).	**kıçırmaklık** ‘bağırma’ (KM I: 244) < **kıçır-** ‘bağırmak’ (KM I: 244).
kıl- ‘etmek, eylemek, yapmak, kılmak’ (CCII: 738).	**et-** ‘yapmak, etmek, eylemek, kılmak’ (KM I: 167).
kılı ‘yaradılış, karakter, yaradılışlı, karakterli, yaradılış itibarıyla’ (CCI: 502, CCII: 738).	**kılık** ‘huy, karakter, mizaç’ (KM I: 245).
kılıç ‘kılıç’ (CCI: 503, CCII: 738).	**kılıç** ‘kılıç’ (KM I: 244).
kılıç ostası ‘kılıç ustası’ (CCI: 503).	**kılıç usta** ‘kılıç ustası’ < **kılıç** ‘kılıç’ (KM I: 244); **usta** ‘usta’ (KM I: 372).
kılıklı ‘dürüst, iyi huylu, karakterli, temiz (kimse)’ (CCI: 503). **kılıhlı** ‘karakterli, yaradılışlı, kılıklı’ (CCII: 739).	**kılıklı** ‘kaprisli, huysuz, dik başlı; birtakım olumsuz huyları olan’ (KM I: 245). **kılıksız** ‘yaramaz, afacan; terbiyesiz, görgüsüz, kaba’ (KM I: 245).
kılın- ‘edilmek, yapılmak, kılınmak’ (CCII: 739).	**etil-** ‘edilmek, yapılmak, kılınmak’ (AA).
kın ‘kılıf, kın’ (CCII: 739).	**kın** ‘kın, kılıf’ (KM I: 245).
kın ‘acı, eziyet, ıstırap, azap, işkence’ (CCII: 739).	**kıyın** ‘zor, güç, zahmetli; acı, keder, çile, ıstırap, azap’ (KM I: 248).
kına (< Ar. ḥınnā) ‘kına’ (CCII: 739).	**kına** ‘kına’ (KM I: 245).
kıyna- ‘eziyet etmek, işkence etmek, acı çektirmek’ (CCII: 741). **kına-** ‘eziyet etmek, acı çektirmek’ (CCII: 739).	**kıyna-** ‘zahmet çektirmek; acı çektirmek, zulmetmek’ (KM I: 248).
kınal- ‘eziyet etmek, acı çekmek’ (CCII: 739).	**kıynal-** ‘zahmet çekmek, zahmet etmek; sıkıntı çekmek, acı çekmek’ (KM I: 248).
kıncır ‘şaşı, şaşı gözlü’ (CCII: 739).	**kıñır** ‘eğri’ (KM I: 246). **gılhıy** ‘şaşı’ (KM I: 175). **gılın** ‘şaşı’ (KM I: 175). **gıltın** ‘şaşı, kör’ (KM I: 175). **kakırav** ‘şaşı’ (KM I: 228). **kıyık köz** ‘şaşı’ (KM I: 248).

	zegilev ‘şaşı’ (KM I: 379). **zukku** ‘şaşı’ (KM I: 381).
kıñır ‘eğri, eğri büğrü’ (CCII: 739).	**kıñır** ‘eğri’ (KM I: 246).
Kıpçak ‘(yer adı) Kıpçak ülkesi, Kıpçak yurdu’ (CCII: 740).	**Kıpçak** ‘Kıpçak kavmi, Kıpçak ülkesi’ (AA).
kıptı ‘makas’ (CCI: 503).	**kıptı** ‘makas’ (KM I: 246).
kırgıy ‘atmaca’ (CCI: 503).	**kırgıy** ‘ala doğan, atmaca’ (KM I: 246).
kırhma ‘kırkılmış koyun’ (CCII: 740).	**kırkma** ‘kırpılmış, saçları kaba saba kesilmiş’ (KM II: 376). **kırkma** ‘bir yaşında hayvan yavrusu’ (KM I: 246).
kırıl- ‘ölmek, telef olmak, kırılmak’ (CCII: 740).	**kırıl-** ‘mahvolmak, telef olmak, ölmek, yok olmak’ (KM I: 246).
kırıv ‘kenar, kıyı, sınır’ (CCII: 740).	**kıyır** ‘kenar’ (KM I: 248).
kırk- ‘koyunun yünlerini kesmek, kırkmak’ (CCII: 740).	**kırk-** ‘kesmek; koyunun yünlerini kırkmak’ (KM I: 246).
kırlış- ‘saldırmak, kavga etmek, tartışmak, çekişmek’ (CCII: 740).	**kırlış-** ‘birbiriyle kavga etmek, dövüşmek, tartışmak, çekişmek, birbirin öldürmek, mahvetmek’ (KMTOS: 293).
kırlov ‘yırtık, çatlak, yarık’ (CCII: 740).	**kırık** ‘oluk, su kemeri’ (KM I: 246); ‘oyuk, oluk, yiv’ (KM II: 374). **kırıluv** ‘kazınma, soyulma’ < **kırıl-** ‘kırılmak, yok olmak, mahvolmak, telef olmak, kayıp vermek, imha olunmak, (topluca) ölmek; kazınmak; itibarda bulunmak, candan karşılamak, ağırlamak’ (KM II: 374-375). **kıruv** ‘kazıma, soyma’ < **kır-** ‘kırmak, öldürerek yok etmek, imha etmek, kırıp geçirmek, (tümünü) öldürmek, parçalamak; kazımak, kazıyarak temizlemek, soymak, gidermek’ (KM II: 376).
kırmızı (< Ar. kirmizī) ‘kırmızı’ (CCI: 503).	**kızıl** ‘kırmızı’ (KM I: 249).

kırov 'kırağı' (CCII: 740).	**kırav** 'kırağı' (KM I: 246).
kıs- 'sıkıştırmak, sıkmak, bastırmak' (CCI: 503, CCII: 740). **hıs-** 'sıkıştırmak, sıkmak, bastırmak' (CCII: 712).	**kıs-** 'sıkmak, sıkıştırmak, bastırmak' (KM I: 247).
kısha 'kısa' (CCII: 740). **kısga** 'kısa' (CCII: 740). **kıska** 'kısa' (CCI: 503).	**kısha** 'kısa' (KM I: 247).
kıskaç 'kerpeten, kıskaç' (CCI: 503).	**kıshaç** 'maşa' (KM I: 247).
kıskalık 'kısalık' (CCI: 504).	**kıshalık** 'kısalık' (KM II: 378).
kısta- 'sıkıştırmak, ısrar etmek, üstelemek, zorlamak' (CCII: 741).	**kısta-** 'kovmak; sürmek' (KM I: 247). **kıs-** 'sıkmak, sıkıştırmak, bastırmak' (KM I: 247).
kıstalış- 'birbirine girmek, birbirine sokulmak' (CCII: 741).	**kısılış-** 'birbirine sokulmak, birbirine kenetlenmek, sarılmak' (KMTOS: 294). **kısıl-** 'sokulmak, (usulce) yaklaşmak, (sessizce) yanaşmak; sığınmak; örtülmek, yumulmak, kapanmak; bağlanmak, sarılmak' (KM I: 378).
kıstrak 'kısrak' (CCI: 504).	**baytal** 'kısrak' (KM I: 102). **biye** 'kısrak' (KM I: 109).
kış 'kış' (CCI: 504, CCII: 741).	**kış** 'kış' (KM I: 247).
kış ay 'kış ayı' (CCI: 504).	**kış ay** 'kış ayı' < **kış** 'kış' (KM II: 381); **ay** 'ay' (KM I: 87).
kışla- 'kış mevsimini geçirmek, kışlamak' (CCII: 741).	**kışla-** 'kışlamak, kışı geçirmek' (KM I: 247).
kıymatsız (< Ar. kıymat + T.) 'paha biçilemez, çok kıymetli' (CCII: 741).	**kıymatsız** 'kıymetsiz, değersiz' < **kıymatlı** 'kıymetli, değerli, nazlı' (KM II: 385).
kız 'kız, kız çocuk; bakire, kız (Hz. Meryem)' (CCI: 504, CCII: 741).	**kız** 'kız; kız çocuğu; bakire' (KM I: 249).
kız 'pahalı' (CCI: 504).	**kızuv baga** 'ateş pahası' < **kızuv** 'kızgın, çok sıcak, hararet; köz, kor; hiddet, şiddet, sıkı, hararetli; acele, çabuk,

	hızlı' (KM II: 388); **baga** 'paha, kıymet, değer, fiyat' (KM II: 91).
kız karandaş 'kız kardeş' (CCI: 504).	**egeç** 'kız kardeş' (KM I: 163).
kız- 'kızarmak, yanıp tutuşmak' (CCII: 742).	**kız-** 'kızmak, kızarmak, çok ısınmak' (KM I: 249).
kızar- 'kızarmak, parlamak' (CCII: 742).	**kızar-** 'kızarmak' (KM I: 249).
kızgan- 'cimrilik etmek' (CCI: 504).	**kızgan-** 'cimrilik etmek' (KM I: 249).
kızgançı 'açgözlü, tamahkâr, paragöz' (CCII: 742).	**kızganç** 'cimri, açgözlü' (KM I: 249).
kızıl 'kızıl' (CCI: 504).	**kızıl** 'kırmızı' (KM I: 249).
ki (< Far. ki) 'ki' (CCI: 505).	**eke** 'acaba; kim bilir; ki' (KM II: 246). **eken** 'acaba; kim bilir; ki' (KM II: 246).
kibi 'gibi' (CCI: 505, CCII: 742).	**kibik** 'gibi' (KM I: 212).
kibrit (< Ar. kibrīt) 'kükürt' (CCI: 505).	**kükürt** 'kükürt' (KM I: 221).
kiçi- 'kaşınmak, gicişmek' (CCII: 743).	**kiçi-** 'kaşınmak, kaşımak' (KM I: 212).
kiçi 'küçük' (CCI: 505).	**kiçi** 'küçük' (KM I: 212).
kiçi agulu bile 'alçak gönüllü, mütevazı' (CCI: 505).	**koşaksızlık bla** 'mütevazilikle, tevazu göstererek, alçak gönüllülükle' < **koşaksız** 'mütevazı' (KM I: 253). **ullu köllülük etmey** 'alçak gönüllülükle, mütevazılıkla' < **ullu köllü** 'kibirli, kendini beğenmiş; gururlu' (KM I: 370). **omaklanmay** 'alçak gönüllülükle, mütevazılıkla' < **omaklan-** 'böbürlenmek, kırıtmak, nazlanmak' (KM I: 282).
kile- 'huzursuzlanmak, huysuzlanmak, mızmızlanmak' (CCII: 743).	**kelişüvsüzlük et-** (huysuzluk etmek, uzlaşmaz tavır almak, uyumsuzluk yapmak' < **kelişivsüz** 'uyumsuz, uygun olmayan, denk gelmeyen, nahoş, münasip olmayan, uzlaşmaz, kabul edilemez' (KM II: 358). **amanı tut-** 'huysuzlanmak, huzursuz olmak' (KM I: 74).

	sınsı- ‘sızlanmak; mızmızlanmak’ (KM I: 311). **tarık-** ‘şikâyet etmek; sızlanmak, mızmızlanmak’ (KM I: 341).
kilim (< Far. gilīm) ‘kilim’ (CCI: 505).	**kiyiz** ‘keçe; kilim’ (KM I: 214). **cayuv** ‘kilim’ (KM I: 126).
kim ‘kim (soru zamiri); ki (bağlaç)’ (CCI: 505, CCII: 743).	**kim** ‘kim (soru zamiri)’ (KM I: 212).
kim-ese ‘kimse’ (CCII: 747).	**kim ese** ‘kim ise; **kim ese da** ‘biri, birisi; herhangi birisi’ < **kim** ‘kim; soru zamiri’ (KM I: 212); **ese** ‘ise’ (KM II: 257); ‘bağlaç, ekfiilin şartı’ (AA).
kinde ‘ikindi, ikindi namazı’ (CCI: 506).	**ekindi** ‘ikindi’ (KM I: 164).
kindik ‘göbek’ (CCI: 506).	**kindik** ‘göbek; merkez, orta’ (KM I: 212).
kir- ‘girmek’ (CCII: 747).	**kir-** ‘girmek’ (KM I: 212).
kiras (< Yun. kerási) ‘kiraz’ (CCI: 506).	**sant baliy** ‘kiraz’ (KM I: 97).
kir ‘kir’ (CCII: 747).	**kir** ‘pislik, kir’ (KM I: 212).
kirde (< Far. girde) ‘ekmek; pasta’ (CCI: 506).	**gürte** ‘ekmek’ (KM I: 181). **gırcın** ‘ekmek’ (KM I: 175). **ötmek** ‘ekmek’ (KM I: 289).
kireç (< Far. gireç) ‘kireç ’ (CCI: 506, CCII: 747).	**tıtır** ‘kireç’ (KM I: 354). **ak topurak** ‘kireç’ (KM I: 359).
kirik- ‘uyum sağlamak, anlaşmak, katılmak’ (CCII: 747).	**keliş-** ‘uygun düşmek; uymak, anlaşmak’ (KM I: 207).
kirpi ‘kirpi’ (CCII: 747).	**kirpi** ‘kirpi’ (KM I: 213).
kirpik ‘kirpik’ (CCI: 506).	**kirpik** ‘kirpik’ (KM I: 213).
kiş ‘samur’ (CCI: 506).	**keşmir** ‘iyi cins kumaş, kaşmir’ (KM I: 211).
kişen ‘köstek, bukağı, atın ayağına vurulan zincir’ (CCI: 506).	**kişen** ‘köstek, zincir’ (KM I: 213).
kişi ‘insan, kimse, kişi’ (CCI: 506, CCII: 748).	**kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
kişne- ‘kişnemek’ (CCII: 749). **kişine-** ‘kişnemek’ (CCII: 749).	**kişne-** ‘kişnemek’ (KM I: 213).

kitire (< Far. kitīra) ‘keven adındaki bitkinin kökünden çıkarılan sakız, kitre’ (CCI: 507).	**celim** ‘tutkal, zamk’ (KM I: 127). **akgan çayır** ‘reçine’ (KM I: 144). **narat çayır** ‘reçine’ (KM I: 145). **kaynagan çayır** ‘zift’ (KM I: 242).
kiyiz ‘(at takımında kullanılan) keçe’ (CCI: 507).	**kiyiz** ‘keçe’ (KM I: 214).
kizlenmiş ‘saklı, gizli, gizlenmiş’ (CCII: 749).	**caşıngan** ‘gizlenmiş, saklanmış’ < **caşın-** ‘gizlenmek, saklanmak’ (KM I: 124). **caşırın** ‘gizli, saklı, sır’ (KM I: 124). **içgi** ‘gizli, saklı’ (KM I: 197). **tahsa** ‘sır’ (KM I: 335). **taşa** ‘sır, gizli, kuytu, sapa’ (KM I: 343).
kilisia (< Yun. ekklisía) ‘kilise’ (CCII: 749). **klisea** (< Yun. ekklisía) ‘kilise’ (CCII: 749).	**kilisa** ‘kilise’ (KM I: 212).
kobuzçı ‘kopuz çalan kimse, kopuzcu’ (CCI: 507).	**kobuzçu** ‘akordeon çalmada usta olan kimse; müzisyen’ (KM I: 250).
koca (< Far. hōca) ‘mal sahibi, efendi, soylu’ (CCI: 507). (CCI: 507).	**hoca** ‘şakacı, latifeci; becerikli, ağzı laf yapan; iyi’ (KM I: 189).
koçkar ‘koç’ (CCI: 507, CCII: 750).	**koçhar** ‘koç’ (KM I: 250).
kol ‘el; kol’ (CCI: 507, CCII: 750).	**kol** ‘el; kol’ (KM I: 250).
kol- ‘istemek, rica etmek, talep etmek, elde etmek’ (CCI: 507, CCII: 750).	**davla-** ‘istemek, talep etmek; dava açmak’ (KM I: 158). **izle-** ‘istemek’ (KM I: 203). **tile-** ‘istemek, dilemek’ (KM I: 355).
kolan ‘semer bağı, kolan’ (CCI: 508).	**kolan** ‘alalı beleli, alacalı’ (KM I: 251). **ayıl** ‘eyerin kolan kayışı’ (KM I: 89).
kolmak ‘rica, talep’ (CCI: 508).	**dav** ‘istek, talep’ (KM I: 158). **tilek** ‘dilek, istek’ (KM I: 355).
koltuk ‘koltuk, koltuk altı’ (CCII: 750).	**koltuk** ‘koltuk, koltuk altı’ (KM I: 251).
kom ‘dalga, su dalgası’ (CCII: 750).	**tolkan** ‘dalga’ (KM I: 358). **tolkun** ‘dalga’ (KM I: 358).
kon- ‘konmak, konaklamak’ (CCII: 750).	**kon-** ‘konmak, uçup gelerek bir yere inmek; gecelemek, geceyi bir yerde

	geçirmek; bir yere yerleştirmek, yurt edinmek' (KM I: 251).
konakla- 'evinde misafir etmek, konaklatmak' (CCI: 508).	**konakla-** 'misafir olmak' (KM I: 251).
konaklık 'konaklama yeri, menzilgâh' (CCI: 508).	**konaklık** 'misafirlik' (KM I: 251). **konuş** 'konaklama yeri, kamp, barınak' (KM I: 252).
konç 'baldır, bacak' (CCI: 508).	**könçek** 'pantolon' (KM I: 218). **baltır** 'baldır' (KM I: 97). **but** 'bacak' (KM I: 114).
kondrak (< Far. kondrak) 'tütsü' (CCI: 508).	**tütün** 'tütsü' < **tütün** 'duman; tütün' (KM I: 367); 'duman' (KM I: 652). < **tütün urdur-** 'tütmek, tütsülemek' (KM I: 367); **tütünle-** 'tütmek, dumanı çıkmak, buhar çıkarmak, duman almak, dumanlamak; öfkelenmek, sertelmek, sinirlenmek' (KM I: 652); **tütünlev** 'tütme, dumanlama, buharlaşma; öfkelenme, sinirlenme' (KM I: 652).
kondur- 'barındırmak, misafir etmek, evinde konaklatmak' (CCI: 508, CCII: 750).	**kondur-** 'kondurmak, yerleştirmek, oturtmak' (KM I: 252).
konşı 'komşu' (CCI: 508). **koñşu** 'komşu' (CCII: 751).	**konşu** 'komşu' (KM I: 252). **honşu** 'komşu' (KM I: 190).
konuş 'konaklama yeri, göçüp konulan yer, mekân' (CCII: 751).	**konuş** 'konaklama yeri, kamp, barınak' (KM I: 252).
koñaç 'ayağın bilekten baldıra doğru olan bölümü, konç' (CCII: 750).	**könçek** 'pantolon' (KM I: 218). **baltır** 'baldır' (KM I: 97). **but** 'bacak' (KM I: 114).
koñran- 'kendi kendine söylenmek, sokranmak' (CCII: 751).	**koñra-** '(mecazen) söylenmek, homurdanmak, yüksek sesle konuşarak kafa ütülemek' < **koñra-** 'çalmak, şıngırdamak' (KM I: 252).
koñrov 'çıngırak, zil, küçük çan' (CCII: 751).	**koñrov** 'çıngırak, zil, çan' (KM I: 252). **koñrav** 'çıngırak, zil, çan' (KM I: 252).

kop- ‘ayağa kalkmak; yerinden kalkmak, yeniden dirilmek’ (CCI: 508, CCII: 751). **hop-** ‘kalkmak, yükselmek, çıkmak’ (CCII: 712).	**kop-** ‘kalkmak, ayağa kalkmak, uyanıp yataktan kalkmak’ (KM I: 249, 252).
kopar- ‘kurmak, inşa etmek’ (CCI: 508).	**kobar-** ‘kaldırmak, ayağa kaldırmak; koparmak; dikmek, dayamak’ (KM II: 394).
koparmak ‘bina, yapı’ (CCI: 509).	**mekâm** ‘bina, yapı, ev, barınak’ (KM I: 269).
kopmaklık ‘ölümden sonra dirilme’ (CCII: 751).	**kopmaklık** ‘kalkma, ayağa kalkma, uyanıp yataktan kalkma, hareketlenme’ < **kop-** ‘kalkmak, ayağa kalkmak, uyanıp yataktan kalkmak’ (KM I: 249, 252). **tirilmeklik** ‘dirilme, canlanma’ < **tiril-** ‘dirilmek, canlanmak, hareketlenmek, can girmek’ (KM II: 615).
kopsa- ‘ilahi söylemek’ (CCII: 751).	**zikir ayt-** ‘ilahi söylemek’ (KM II: 684).
kopsagan ‘ilahi (Mezmur)’ (CCII: 751).	**zikir** ‘ilahi’ (KM II: 684).
koptaluk (< Far. kūfta + T.) ‘köfte yapmaya yarayan öğütülmüş bulgur, köftelik’ (CCI: 509).	**tüy** ‘ufalanmış darı, ufalanmış bulgur’ (KM II: 652).
korgaşın ‘kurşun, kurşun madeni’ (CCI: 509, CCII: 751).	**korgaşın** ‘kurşun’ (KM I: 252). **korgaşin** ‘kurşun’ (KM I: 252).
korgaşından tontarma ‘kurşun madeninden yapılmış toka’ (CCII: 751).	**korgaşın ayıl** ‘kurşun toka’ < **korgaşın** ‘kurşun (KM I: 252); **ayıl** ‘toka’ (KM I: 89).
kork- ‘korkmak’ (CCI: 509, CCII: 752). **korh-** ‘korkmak’ (CCII: 752).	**kork-** ‘korkmak, ürkmek, dehşete kapılmak; kaygı duymak, endişe etmek’ (KM I: 252).
korkmak ‘korku’ (CCI: 509).	**korkmaklık** ‘korku, korkma’ < **kork-** ‘korkmak, ürkmek, dehşete kapılmak; kaygı duymak, endişe etmek’ (KM I: 252).
korkuk ‘korku’ (CCII: 752).	**korkuv** ‘korkma, korku’ (KM II: 398).

korkunç bile 'ürkek, korkak, çekingen' (CCI: 509); 'korku ile, korkarak' (Grønbech, 1992: 115).	**korkunç bla** 'korkuyla, korkarak, endişeyle, dehşetle' < **korkunç** 'tehlike; korku, endişe, dehşet' (KM I: 253).
korkunçı 'iğrenç, korkunç' (CCII: 752).	**korkunçlu** 'tehlikeli, kahredici, mahvedici' (KM I: 253).
korkunçı kişi 'iğrenç, tiksindirici, korkunç kimse' (CCII: 752).	**korkunçlu kişi** 'tehlikeli kimse, korkulacak kimse' < **korkunçlu** 'tehlikeli, kahredici, mahvedici' (KM I: 253); **kişi** 'kimse, adam' (KM I: 213).
korkut- 'korkutmak' (CCII: 752).	**korkut-** 'korkutmak, endişelendirmek' (KM I: 253).
koron (< Yun. horos) 'raks, dans, horon' (CCI: 509).	**tepsev** 'dans, raks' (KM I: 350).
koşıçı 'şair' (CCII: 752).	**nazmuçu** 'şair' (KM I: 278). **cırçı** 'halk şairi, ozan, destan şairi' (KM I: 130). **şayır** 'şair' (KM I: 329). **şayir** 'şair' (KM II: 494).
koşıl- 'birleşmek, bağlanmak' (CCII: 752).	**koşul-** 'katılmak, eklenmek, dâhil olmak, ilave olmak' (KM I: 254).
kotur 'yara kabuğu' (CCI: 509).	**kotur** 'uyuz, sivilceli, yara kabuğu' (KM I: 254).
koturlu 'kabuk bağlamış, kabuklu' (CCI: 509).	**koturlu** 'yarası kabuk bağlamış, kabuklu' < **kotur** 'uyuz, sivilceli, yara kabuğu' (KM I: 254).
kov 'ateşi tutuşturmaya yarayan kuru ağaç kabuğu yahut ince ve kuru ağaç dalı, kav' (CCI: 510).	**kuv** 'fitil' (KM I: 260).
kovah 'yara kabuğu, saç kepeği' (CCII: 752).	**kabuk** 'kabuk, zar, (balık veya yılan derisinin) pul' (KM I: 226). **kuvuk** 'saman; çer çöp' (KM I: 261).
kovan- 'kıvanmak, sevinmek, mutlu olmak' (CCII: 752). **hovan-** 'sevinmek, kıvanmak, mutlu olmak' (CCII: 713).	**kuvan-** 'sevinmek' (KM I: 260).

kovanç ‘kıvanç, sevinç’ (CCII: 752).	**kuvanç** ‘mutluluk, sevinç, bayram’ (KM I: 260).
kovat (< Ar. kuvvat) ‘güç, kuvvet’ (CCII: 753).	**kuvat** ‘kuvvet, güç’ (KM II: 430).
kovra ‘anız, ot, kurumuş bitki sapı’ (CCII: 753).	**kavra** ‘kurumuş bitki sapı, anız’ (KM I: 240).
kovun ‘kavun’ (CCI: 510).	**havun** ‘kavun’ (KM I: 186).
kovuş- ‘kavuşmak’ (CCII: 753).	**kabış-** ‘susmak, sesi kesilmek; ölmek, can vermek; somurtmak’ (KM I: 226). **cet-** ‘ulaşmak, yetişmek, erişmek, kavuşmak’ (KM I: 128). **tübeş-** ‘karşılaşmak, rastlaşmak’ (KM I: 365).
kovuş ‘kovuk, oyuk’ (CCII: 753).	**kuvuş** ‘oyuk, kovuk’ (KM I: 261).
koy ‘koyun’ (CCI: 510, CCII: 753).	**koy** ‘koyun’ (KM I: 254).
koy sürüki ‘koyun derisi, meşin’ (CCI: 511).	**koy teri** ‘koyun derisi’ < **koy** ‘koyun’ (KM I: 254); **teri** ‘deri’ (KM I: 351). **sahtiyan** ‘işlenmiş deri’ (KM II: 502).
koy- ‘bırakmak, terk etmek, koymak, ayrılmak’ (CCI: 510, CCII: 753).	**koy-** ‘bırakmak, terk etmek; boşamak’ (KM I: 254).
koygan kişi ‘bağışlayan, serbest bırakan kimse’ (CCI: 510).	**koygan kişi** ‘bağışlayan, serbest bırakan kimse’ < **koy-** ‘bırakmak, terk etmek; boşamak’ (KM I: 254); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213). **azat etgen kişi** ‘bağışlayan, serbest bırakan kimse’ < **azat et-** azat etmek, hür bırakmak’ (KM I: 93); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213). **azatlagan kişi** ‘bağışlayan, serbest bırakan kimse’ < **azatla-** hür bırakmak, azat etmek’ (KM I: 93); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
koyan ‘tavşan’ (CCI: 510, CCII: 753).	**koyan** ‘tavşan’ (KM I: 254).
koygaş- ‘koyun koyuna uyumak’ (CCII: 753).	**kuçaklaşıb cat-** ‘birbirine sıkıca sarılıp yatmak’ < **kuçaklaş-** ‘kucaklaşmak,

	birbirine sarılmak' (KM II: 417); **cat-** 'yatmak' (KM II: 168).
koyul- 'bırakılmak, konulmak' (CCII: 753).	**koyul-** 'bırakılmak, terkedilmek, boşanılmak, boşanmak' (KM II: 402).
koyur- 'kurumak, suyu çekilmek, katılaşmak' (CCII: 753).	**kuvar-** 'sararmak, solmak, kurumak' (KM I: 260). **kuvarıl-** 'sararmak, kurumak, solmak' (KM I: 261).
koz (< Far. gavz, göz) 'ceviz' (CCI: 511). **hoz** (< Far. gavz/gōz) 'ceviz, koz' (CCII: 714).	**koz** 'ceviz' (KM I: 255).
koz yagı 'cevizden çıkarılan yağ, ceviz yağı' (CCI: 511).	**koz cav** 'ceviz yağı' < **koz** 'ceviz' (KM I: 255); **cav** 'yağ' (KM I: 124).
kozgalış- 'karıştırmak, deşelemek, karıştırarak aramak' (CCII: 754).	**kozgal-** 'tahrik edilmek; heyecanlanmak; karışmak, uyarılmak' (KM I: 255). **kozga-** 'tahrik etmek; ayaklandırmak; heyecana getirmek; endişelendirmek; karıştırmak; aramak, didiklemek' (KM I: 255).
kozı 'kuzu' (CCI: 511, CCII: 754).	**kozu** 'kuzu' (KM I: 255).
köbelek 'kelebek' (CCII: 754).	**göbelek** 'kelebek' (KM II: 269). **köbelekge** 'kelebek' (KM I: 215).
köbö- 'kabarmak, şişmek' (CCII: 754).	**köb-** 'şişmek, kabarmak' (KM I: 214). **köbey-** 'çoğalmak, üremek, fazlalaşmak' (KM II: 404).
köç- 'göçmek' (CCII: 754).	**köç-** 'göçmek' (KM I: 215).
köçür- 'göçmesini sağlamak, göçürmek' (CCII: 754).	**köçür-** 'göçürmek, göç ettirmek, taşımak; ertelemek' (KM I: 215).
kögen (< Mo. kögene) 'koyun, kuzu vb.ni boynundan bağlamak için özel olarak yapılan ip, bitkinin yerde sürünen sapı' (CCII: 754).	**köken** 'çalılık, funda, çakal eriği çalılığı' (KM I: 216).
kögis 'göğüs' (CCII: 754). **köküs** 'göğüs' (CCII: 756).	**kökürek** 'göğüs' (KM I: 216).

kövüs 'göğüs, meme; gönül' (CCI: 516, CCII: 762).	
kök 'gökyüzü, gök; (mec.) cennet; mavi' (CCI: 511, CCII: 754).	**kök** 'gök, gökyüzü; mavi; kül rengi, boz; yeşil' (KM I: 215).
kök 'kök, asıl, soy' (CCI: 511).	**tukum** 'soy, sülale; cins, tip' (KM I: 362). **süyek** 'soy- sop; endam' (KM I: 325). **tamır** 'kök' (KM I: 338). **uruv** 'kabile, boy' (KM I: 372).
kökçe 'yeşil, yeşil renkli' (CCII: 755).	**kök** 'gök, gökyüzü; mavi; kül rengi, boz; yeşil' (KM I: 215).
kökre- 'gürlemek' (CCI: 511).	**küküre-** 'gürlemek' (KM I: 221).
kökremek 'gök gürlemesi' (CCI: 511).	**kök küküregen** 'gök gürültüsü' (KM I: 215).
köl 'göl' (CCII: 756).	**köl** 'göl' (KM I: 216).
kölege 'gölge ' (CCI: 511, CCII: 756).	**kölekge** 'gölge; siluet' (KM I: 217).
köm- 'gömmek' (CCI: 511).	**köm-** 'gömmek' (KM I: 217).
kömül- 'gömülmek' (CCII: 756).	**kömül-** 'gömülmek' (KM I: 217).
kömüldürük 'genellikle hayvanlara takılan göğüs kemeri' (CCI: 512).	**öşünlük** 'at eğerinin göğüs kayışı' (KM I: 289). **tabaldırık** 'kayışın geniş kısmı' (KM I: 333). **tabıldırık** 'kayışın geniş kısmı' (KM I: 334).
kömür 'kömür' (CCI: 512).	**kömür** 'kömür' (KM I: 218).
könçek 'pantolon, şalvar' (CCI: 512).	**könçek** 'pantolon' (KM I: 218).
könder- 'düzeltmek, doğrultmak' (CCI: 512, CCII: 756).	**tüzet-** 'düzeltmek, alıştırmak, tayin etmek, kestirmek' (KM I: 368).
köne suvu 'cıva' (CCII: 756). **köne suvı** 'cıva' (CCI: 512).	**ginasuv** (< **gina suv**) 'cıva' (KM I: 177).
köne 'yanmış, yanan' (CCII: 756).	**köñürsev** 'dibi tutma, yanma, kömürleşme' (KM II: 409). **küygen** 'yanık, yanmış, yanan' (KM II: 440).

könel- ‘bir şeye kabiliyetli olmak, becermek’ (CCII: 756).	**çemer bol-** ‘kabiliyetli olmak’ < **çemer** ‘usta, kabiliyetli’ (KM I: 146).
könen- ‘tatmin olmak, memnun olmak, hoşlanmak’ (CCII: 756).	**küvsün-** ‘tasvip etmek, takdir etmek; memnun olmak, hoşnut olmak’ (KM I: 223).
könü ‘doğru, dürüst, samimi; helal’ (CCI: 512, CCII: 757). **köni** ‘doğru, gerçek, adil, dürüst’ (CCII: 757).	**tüz** ‘doğru, gerçek, düz, düzgün’ (KM I: 367).
könü halık ‘doğru, dürüst, samimi yaradılışlı, dindar’ (CCI: 512).	**tizivün** ‘muntazam, tertipli, düzenli, derli toplu; mazbut; namuslu, dürüst; açık, anlaşılır şekilde, sarih’ (KM I: 357); ‘derli toplu, düzgün, mazbut, muntazam’; **tizivün adam** ‘mazbut adam’ (KM II: 618).
könü kılı ‘doğru, dürüst, samimi yaradılışlı, dindar’ (CCI: 513).	**tizivün** ‘muntazam, tertipli, düzenli, derli toplu; mazbut; namuslu, dürüst; açık, anlaşılır şekilde, sarih’ (KM I: 357); ‘derli toplu, düzgün, mazbut, muntazam’; **tizivün adam** ‘mazbut adam’ (KM II: 618).
könülük ‘adalet, doğruluk’ (CCII: 758). **könülik** ‘adalet, doğruluk’ (CCII: 758).	**tüzlük** ‘doğruluk, adalet’ (KM I: 368).
könülükçe ‘adilce, adaletlice’ (CCII: 758).	**tüzüça** ‘doğruca, olduğu gibi, düz bir şekilde, doğru bir şekilde’ (KM II: 656). **tüzünley** ‘olduğu gibi, doğrusu, doğrudan, direkt olarak’ (KM II: 656). **tüzüvün** ‘açıkça, doğruca, aynen, olduğu şekilde’ (KM II: 656).
köñül ‘gönül, yürek; akıl, bilinç; niyet, düşünce’ (CCI: 513, CCII: 757).	**köl** ‘gönül, ruh; düşünce, fikir’ (KM I: 216).
köp ‘çok, daha çok, fazla’ (CCI: 513, CCII: 758).	**köp** ‘çok, bol, fazla’ (KM II: 409).
köp kurla ‘sık sık’ (CCI: 513).	**köbüsüne** ‘çoğunlukla, çoğu zaman’ (KM I: 215).

köpden ‘çoktan, çoktandır’ (CCII: 758). **köpten** ‘çoktan, çoktandır’ (CCII: 758).	**köpden** ‘çoktan’ (KM II: 570).
köpek ‘köpek’ (CCI: 513).	**it** ‘köpek’(KM I: 200).
köpge deyri ‘uzun süre’ (CCI: 513).	**köpge deri** ‘uzun zamana kadar; uzun bir süre, uzun bir zaman’; **oyun bek köpge deri sozuluvçandı** ‘oyun uzun bir zaman sürüp gitmektedir’ (Akbaylanı, 2012: 142).
köprü ‘köprü’ (CCI: 514).	**köpür** ‘köprü’ (KM I: 218).
kör (< Far. gūr) ‘mezar, kabir’ (CCII: 759).	**kör** ‘mezar, kabir’ (KM I: 218).
kör (< Far. kōr) ‘gözü görmeyen, kör’ (CCI: 514).	**sokur** ‘kör’ (KM I: 317).
kör- ‘görmek; yardımcı fiil’ (CCI: 514, CCII: 759).	**kör-** ‘görmek’ (KM I: 218).
köralma- (< köre alma-) ‘nefret etmek, tiksinmek, iğrenç bulmak’ (CCII: 759); ‘görmek istememek, çekememek; yaşamak, görmek, çekmek’ (Grønbech, 1992: 120).	**köralma-** (< köre alma-) ‘görememek’ < **kör-** ‘görmek’ (KM I: 218).
köre ‘bakarak, göre’ (CCII: 759).	**köre** ‘göre, nazaran’ (KM I: 218).
körgüz- ‘göstermek, açıklamak’ (CCI: 514, CCII: 759).	**körgüz-** ‘göstermek’ (KM I: 218).
körgüzmek ‘gösterme, gösteri’ (CCI: 514).	**körgüzmeklik** ‘gösterme’ < **körgüz-** ‘göstermek’ (KM I: 218). **körgüztme** ‘sergi, şov, teşhir’ (KM II: 411).
körk ‘güzellik’ (CCI: 514, CCII: 760).	**körgünçlülük** < gösterişlilik, göze hitap etme; endamlılık, boylu bosluluk < **körgünçlü** ‘gösterişli, göze hitap eden, açık; endamlı, boylu poslu’ (KM I: 218). **körümlülük** ‘endamlılık, iri yapılılık, boylu posluluk’ < **körümlü** ‘endamlı, iri yapılı, boylu boslu’ (KM I: 218).
körkli ‘güzel’ (CCII: 760). **körklü** ‘güzel’ (CCI: 514).	**körgünçlü** ‘gösterişli, göze hitap eden, açık; endamlı, boylu poslu’ (KM I: 218).

	körümlü ‘endamlı, iri yapılı, boylu boslu’ (KM I: 218).
körksüz ‘çirkin’ (CCI: 515).	**körgünçsüz** < gösterişsiz, göze hitap etmeyen; endamsız < **körgünçlü** ‘gösterişli, göze hitap eden, açık; endamlı, boylu poslu’ (KM I: 218). **körümsüz** ‘gösterişsiz, silik’ (KM I: 218).
körksizlik ‘çirkinlik’ (CCI: 515).	**körgünçsüzlük** < gösterişsiz, göze hitap etmeyen; endamsız < **körgünçlü** ‘gösterişli, göze hitap eden, açık; endamlı, boylu poslu’ (KM I: 218). **körümsüzlük** ‘gösterişsizlik, siliklik’ < **körümsüz** ‘gösterişsiz, silik’ (KM I: 218).
körle- ‘horlamak, horuldamak’ (CCII: 760).	**hurulda-** ‘horlamak’ (KM I: 192).
körmek ‘görme, görüş’ (CCI: 515).	**körmeklik** ‘görme, görüş’ < **kör-** ‘görmek’ (KM II: 411).
körövül ‘duvar, sur’ (CCII: 760).	**karavul** ‘nöbetçi, bekçi, gözcü; karakol’ (KM II: 336).
körpe ‘iki üç aylık kuzu derisi’ (CCII: 760).	**körpe** ‘iki üç aylık kuzu derisi’ (KM I: 218).
körümli ‘güzel, gösterişli, çekici, cazip’ (CCII: 760).	**körümlü** ‘endamlı, iri yapılı, boylu poslu’ (KM I: 218).
körün- ‘görünmek’ (CCI: 515, CCII: 760).	**körün-** ‘görünmek’ (KM I: 219).
körünmek ‘görünme’ (CCI: 515).	**körünmeklik** ‘görünme’ < **körün-** ‘görünmek’ (KM I: 219).
körüvse- ‘görmek istemek, arzulamak’ (CCII: 761).	**körürü kel-** ‘görmeyi istemek, göresi gelmek, görmeyi arzulamak’ (KM II: 412).
kös-könü ‘dosdoğru, doğru’ (CCII: 761).	**tüppe-tüz** ‘dümdüz, dosdoğru’ (KM II: 649). **tüzünley** ‘tamamen, dosdoğru, doğruca, doğrudan’ (KM I: 368).
kösöv ‘ateşi karıştırmaya yarayan demir, ocak demiri’ (CCII: 761).	**kösev** ‘köz, iyice yanıp ateş durumuna gelmiş odun ya da kömür parçası, kor’ (KM I: 219). **ışırgıç** ‘ateş kancası’ (KM I: 195).

kösül- ‘açmak, uzatmak; ayağı uzatarak oturmak’ (CCII: 761).	**keril-** ‘genişlemek, açılmak; gerilmek, gerinmek; ardına kadar açılmak; vurmak için kaldırmak’ (KM I: 210).
kösürükle- ‘(atın ayağını) zincirlemek, kösteklemek, bukağı takmak’ (CCII: 761).	**kişenle-** ‘kösteklemek, ayağından zincirlemek’ (KM I: 213).
köşegen ‘perde, cibinlik’ (CCI: 515).	**tereze cabuv** ‘perde’ (KM I: 350). **şımpıldık** ‘perde, örtü’ (KM I: 330).
köt ‘kaba et, kıç’ (CCI: 515).	**köt** ‘kıç, göt, kalça; arka, geri, herhangi bir şeyin arkası; son, nihayet’ (KM I: 219).
kötir- ‘bağışlamak’ (CCII: 761).	**keçir-** ‘affedilmek, bağışlanmak’ < **keç-** ‘affetmek, bağışlamak’ (KM I: 206).
kötür- ‘kaldırmak, yükseltmek; taşımak, götürmek’ (CCII: 761). **köter-** ‘kaldırmak, yükseltmek’ (CCII: 761).	**kötür-** ‘kaldırmak’ (KM I: 219). **költür-** ‘kaldırmak, taşımak; yükseltmek’ (KM I: 217).
kötürem ‘zayıf, cılız, çelimsiz’ (CCII: 762).	**kötürem** ‘güçsüz hâlsiz, dermansız, zayıf; tembel’ (KM I: 219).
kötürmeklik ‘yok etme, ortadan kaldırma’ (CCI: 515).	**kötürmeklik** ‘kaldırma, yükseltme’ < **kötür-** ‘kaldırmak’ (KM I: 219).
kötürülmiş ‘asılmış, yükseltilmiş, kaldırılmış’ (CCI: 515).	**kötürülgen** ‘kaldırılmış, yükseltilmiş’ < **kötür-** ‘kaldırmak’ (KM I: 219).
kövlek ‘gömlek’ (CCI: 516).	**kölek** ‘gömlek’ (KM I: 217).
kövrük ‘kükürt’ (CCI: 516).	**kükürt** ‘kükürt’ (KM I: 221).
kövüs ‘gönül’ (CCI: 516, CCII: 762).	**kökürek** ‘göğüs’ (KM I: 216). **köl** ‘gönül’ (KM I: 216).
kövüz ‘halı’ (CCI: 516).	**küyüz** ‘halı’ (KM I: 224).
köy- ‘yanmak’ (CCII: 762).	**küy-** ‘yanmak, tutuşmak’ (KM I: 223).
köz ‘göz’ (CCI: 516, CCII: 762).	**köz** ‘göz’ (KM I: 219)
köz yaruhı ‘göz nuru’ (CCI: 516).	**köz carıgı** ‘göz nuru’ (KM II: 414).
közsiz köpek ‘köstebek’ (CCI: 516).	**sokur loban** ‘kör köstebek’ (KM II: 442). **loban** ‘köstebek’ (KM II: 442).
közsiz ‘kör’ (CCI: 516).	**közsüz** ‘gözsüz’ (KM I: 220).
Kristian ‘(Hr.) Hristiyan’ (CCII: 762).	**Kristiyan** ‘Hristiyan’ (AA).

kuburçuk (< Mo. kubur + T.) 'küçük kutu, hokka' (CCI: 516).	**kübürçek** 'kutu, küçük sandık, çekmece' (KM I: 221).
kuç- 'kucaklamak' (CCI: 516, CCII: 763).	**kuçakla-** 'kucaklamak' (KM I: 256).
kula 'terk edilmiş yer, bozkır' (CCII: 763).	**kula** 'bozkır, ova' (KM I: 256).
kula tüz 'ıssız bozkır, kimsesiz alan' (CCII: 763).	**kula tüz** 'kır, bozkır' (KM I: 257).
kulabars 'alaca panter, çizgili leopar' (CCII: 763).	**ala bars** 'leopar; çita' (Botaşev: 23).
kulak 'kulak' (CCI: 517).	**kulak** 'kulak' (KM I: 256).
kulaksız 'sağır' (CCI: 517).	**kulaksız** 'kulaksız, kulağı olmayan' < **kulak** 'kulak' (KM I: 256). **sañırav** 'sağır' (KM I: 300).
kulan 'ala, alaca' (CCII: 763).	**kolan** 'alalı beleli, alacalı; benekli, rengârenk; çizgili' (KM I: 251).
kul 'kul' (CCII: 763).	**kul** 'kul, köle, esir; insan, adam' (KM I: 256).
kulluk 'hizmet, kulluk' (CCI: 517).	**kulluk** 'vazife, hizmet, görev; kulluk, kölelik, esirlik' (KM I: 257).
kulluk birle 'alçak gönüllü, mütevazı' (CCI: 517); 'alçakgönüllülükle' (Grønbech, 1992: 124).	**kulluk bla** 'görevle, görev icabı' < **kulluk** 'vazife, hizmet, görev; kulluk, kölelik, esirlik' (KM I: 257). **koşaksızlık bla** 'mütevazilikle, tevazu göstererek, alçak gönüllülükle' < **koşaksız** 'mütevazı' (KM I: 253). **ullu köllülük etmey** 'alçak gönüllülükle, mütevazılıkla' < **ullu köllü** 'kibirli, kendini beğenmiş; gururlu' (KM II: 660). **omaklanmay** 'alçak gönüllülükle, mütevazılıkla' < **omaklan-** 'böbürlenmek, kırıtmak, nazlanmak' (KM I: 282).
kullukçı 'hizmetçi, hizmetkâr' (CCI: 517).	**kullukçu** 'hizmetli, görevli; hizmetkâr, uşak' (KM I: 257).
kulunla- '(kısrak) yavrulamak' (CCII: 763).	**kulan** 'tay' (KM I: 257).

	tay tab- ‘tay doğurmak’ < **ertde turgannı erkek atı tay tabar** ‘erken kalkanın erkek atı tay doğurur’ (AA).
kum ‘kum’ (CCI: 517, CCII: 763).	**kum** ‘kum’ (KM I: 257).
kuma ‘cariye, odalık, kuma’ (CCI: 517, CCII: 763).	**kündeş** ‘kuma; rakip’ (KM I: 222).
kumadan tovgan ‘piç’ (CCI: 517).	**tuma** ‘melez, karışık’ (KM I: 363). **baştak** ‘gayrimeşru doğan çocuk, piç’ (KM I: 100). **gıbışı** ‘piç, babası belli olmayan’ (KM I: 174). **kimildi** ‘gayrimeşru, piç’ (KM I: 212). **ziyna siydik** ‘soysuz, piç’ (KM I: 316). **ziynadan tuvgan** ‘zinadan hasıl olan, piç’ (KM II: 684).
kumartkı ‘miras, vasiyet’ (CCII: 763).	**tereke** ‘miras’ (KM I: 350). **osiyat** ‘vasiyet’ (KM I: 284). **asaba** ‘vâris, mirasçı; halef, ardıl’ (KM I: 80). **ebekku** ‘mirasçı, vâris’ (KM I: 163).
kun ‘güç, kuvvet, erk, kudret’ (CCI: 517, CCII: 764).	**karuv** ‘kuvvet, güç’ (KM I: 238). **küç** ‘güç, kuvvet’ (KM I: 215). **oñ** ‘güç, kudret, enerji, takat’ (KM I: 282).
kur ‘kuşak, kemer’ (CCI: 517, CCII: 764).	**kurşak** ‘kuşak’ (KM II: 104). **kurşak** ‘altın ya da gümüş işlemeli kemer’ (KM I: 259).
kur- ‘düzenlemek, kurmak’ (CCII: 764).	**kur-** ‘kurmak, inşa etmek’ (KM I: 258). **kura-** ‘düzenlemek, hazırlamak, tertiplemek, kurmak’ (KM I: 258).
kurban (< Ar. kurbān) ‘kurban’ (CCI: 518, CCII: 764).	**kurman** ‘kurban’ (KM II: 421).
kurban bayram ay (< Ar. kurbān + T.) ‘Kurban Bayramı ayı, zilhicce’ (CCI: 518).	**kurman bayram** ‘kurban bayramı’ (KM II: 421).
kurç ‘çelik’ (CCII: 764).	**kurç** ‘çelik; sağlam, güçlü’ (KM I: 258).

kurgak ‘kurak, kuru’ (CCII: 764).	**kurgak** ‘kurak, kuru’ (KM I: 258).
kurgan ‘mezar höyüğü, kurgan’ (CCII: 764).	**oba** ‘mezar; yığın, küme, tepe’ (KM I: 281).
kurla ‘kez, defa, kere’ (CCI: 518, CCII: 764).	**col** ‘defa, kere, sefer, kez’ (KM I: 133). **kere** ‘kere, defa’ (KM I: 209).
kursak ‘mide; mesane’ (CCI: 518).	**aşhın** ‘mide’ (KM I: 82). **aş orun** ‘mide’ (KM I: 83). **dordan** ‘kursak’ (KM I: 160). **kuvuk** ‘mesane, sidik torbası’ (KM I: 261).
kurşovla- ‘kuşatmak, çembere almak, sarmak’ (CCII: 764).	**kurşovla-** ‘kuşatmak, çembere almak’ (KM I: 259).
kurt ‘kurtçuk’ (CCI: 518).	**kurt** ‘meyve kurdu, böcek’ (KM I: 259).
kurtka ‘yaşlı kadın, kocakarı’ (CCII: 765).	**kurtha** ‘yaşlı, ihtiyar; cadı; yaşlı kadın; falcı kadın; fitneci, kurnaz, ara bulucu’ (KM I: 259).
kurtley ‘meyve kurdu gibi, kurtçuk gibi’ (CCII: 765).	**kurtlay** ‘meyve kurdu gibi, kurtçuk gibi’ < **kurt** ‘meyve kurdu, böcek’ (KM I: 259).
kuru ‘kurumuş olan, kuru’ (CCI: 518, CCII: 765).	**kuru** ‘kuru’ (KM I: 259).
kuru yüzüm ‘kuru üzüm’ (CCI: 518).	**kuru cüzüm** ‘kuru üzüm’ < **kuru** ‘kuru’ (KM I: 259); **cüzüm** ‘üzüm’ (KM I: 138).
kurulta ‘kurultay’ (CCII: 765).	**kuraluv** ‘hazırlanma, yapılma, meydana getirilme; toplanma’ (KM II: 420).
kurum ‘is, kurum’ (CCII: 765).	**kurum** ‘kurum’ (KM I: 259).
kus- ‘kusmak’ (CCI: 518).	**kus-** ‘kusmak’ (KM I: 259).
kustun- ‘sık ve yoğun bir biçimde nefes almak’ (CCI: 518).	**küşün-** ‘nefes almak’ (KM I: 223).
kustunmak ‘sık ve yoğun biçimde nefes alma’ (CCI: 519).	**küşünmeklik** ‘nefes alma’ < **küşün-** ‘nefes almak’ (KM I: 223).
kuş ‘kuş’ (CCII: 765).	**kuş** ‘kuş; yırtıcı kuşların genel adı; kartal’ (KM I: 260).

kuş süti 'kuş sütü' (CCII: 765).	**kuş süt** 'kuş sütü' < **kuş** 'kuş; yırtıcı kuşların genel adı; kartal' (KM I: 260); **süt** 'süt' (KM I: 325).
kuthar- 'kurtarmak' (CCII: 765). **kutkar-** 'kurtarmak' (CCII: 765).	**kuthar-** 'kurtarmak' (KM I: 260).
kutkardaçı 'kurtarıcı' (CCII: 765).	**kutharuvçu** 'kurtarıcı' < **kuthar-** 'kurtarmak' (KM I: 260).
kutkaruvsa- 'kurtarmak istemek' (CCII: 766).	**kutharırga izle-** 'kurtarmayı istemek' < **kuthar-** 'kurtarmak' (KM I: 260); **izle-** 'istemek' (KM I: 203).
kutlu 'kutsal, kutlu' (CCII: 766).	**kutlu** 'uğurlu, bereketli; alımlı, sevimli' (KM I: 260).
kutul- 'kurtulmak' (CCI: 519, CCII: 766).	**kutul-** 'kurtulmak' (KM I: 260).
kutulmak 'kurtulma işi, kurtulma' (CCI: 519). **kutılmak** 'kurtulma işi, kurtuluş' (CCII: 766).	**kutulmaklık** 'kurtulma' < **kutul-** 'kurtulmak' (KM I: 260).
kutuluş 'kurtuluş' (CCII: 766).	**kutuluv** 'kurtulma, özgürleşme, rahatlama' (KM II: 428).
kutur- 'hiddetlenmek, öfkelenmek, kudurmak' (CCII: 766).	**kutur-** 'kudurmak; çok kızmak, öfkelenmek' (KM I: 260).
kuv 'soluk, renksiz, solgun; kuru, kurumuş' (CCII: 766).	**kuv** 'kurumuş, kupkuru' (KM I: 260).
kuvuh 'saman' (CCII: 766).	**kuvuk** 'saman, tahıl kabuğu' (KM I: 261).
kuyaş 'güneş' (CCI: 519, CCII: 767).	**kün** 'güneş' (KM I: 222).
kuyışkan 'atın kuyruğu altından geçirilen kayış, kuskun' (CCI: 519).	**kuvuşhan** 'eğerin atın kuyruk altından geçen kayışı' (KM I: 261).
kuymıç 'leğen kemiği, kuyruk sokumu kemiği' (CCII: 767). **koymıç** 'leğen kemiği, kuyruk sokumu kemiği' (CCI: 510).	**kuymuç** 'leğen kemiği, kuyruk sokumu' (KM I: 261).
kuyruk 'kuyruk' (CCI: 519). **kuyruh** 'kuyruk' (CCII: 767).	**kuyruk** 'kuyruk; kıç, kalça' (KM I: 261-262).
kuyu 'kuyu' (CCI: 519, CCII: 767).	**kuyu** 'kuyu' (KM I: 262). **huyu** 'kuyu' (KM I: 192).

kuyun ‘kasırga’ (CCII: 767).	**kuvgun** ‘haber, söylenti; alarm, telaş, endişe; takip, kovalama’ (KM I: 261); ‘acil durum, acil durum bildiren haber, imdat çağrısı, imdat çığlığı, tehlike çağrısı, alarm’ (KM II: 430). **boran** ‘fırtına’ (KM I: 110). **burgan cel** ‘kasırga, hortum’ (KM I: 113). **celkuz** ‘fırtına, boran’ (KM I: 127).
kübe ‘örme zırh’ (CCI: 519).	**kübe** ‘zırh’ (KM I: 221).
küç ‘güç, kuvvet; zor, zorluk’ (CCI: 519, CCII: 767).	**küç** ‘güç, kuvvet’ (KM I: 221).
küçe- ‘zor kullanmak, zorlamak’ (CCII: 767).	**küçle-** ‘işgal etmek, istila etmek, kaplamak’ (KM I: 221); ‘zapt etmek, işgal etmek, el koymak, kendine mal etmek; kaplamak, sarmak, bürümek’ (KM II: 435).
küçen- ‘uğraşmak, çabalamak, gayret etmek’ (CCII: 767).	**küçen-** ‘çabalamak, zorlanmak’ (KM I: 221).
küçlü ‘kuvvetli, güçlü, sağlam’ (CCI: 520, CCII: 767).	**küçlü** ‘güçlü, kuvvetli, zorlu’ (KM I: 221).
küçmen ‘güçlü’ (CCII: 768).	**küçlü** ‘güçlü, kuvvetli, zorlu’ (KM I: 221).
küçsiz ‘zayıf, düşkün, güçsüz (kimse)’ (CCII: 768).	**küçsüz** ‘kuvvetsiz, güçsüz, acısız’ (KM II: 435).
küden ‘(?)’ (CCII: 768).	-
kügürçinley ‘güvercin gibi’ (CCII: 768).	**kögürçünley** ‘güvercin gibi’ < **kögürçün** ‘güvercin’ (KM I: 215)
kükel (< Mo. kögül) ‘kara diken, dikenli bir tür çalı’ (CCII: 768).	**köken** ‘kara diken meyvesi; çalılık, funda, çakal eriği çalılığı’ (KM I: 216).
kül- ‘gülmek’ (CCI: 520).	**kül-** ‘gülmek’ (KM I: 221).
külik ‘çabuk, hızlı, çevik’ (CCII: 768).	**ceñil** ‘çabuk; hafif’ (KM I: 127). **cüyrük** ‘süratli, hızlı, çabuk, seri, canlı, çevik’ (KM I: 138). **guzaba** ‘acele, çabuk’ (KM I: 180). **kızuv** ‘hızlı, çabuk, hareketli, coşkun’ (KM I: 249).

	terk ‘hızlı, çabuk, süratli’ (KM I: 351). **tez** ‘tez, çabuk, hızlı’ (KM I: 352).
külmek ‘alay’ (CCI: 520).	**külmeklik** ‘gülme’ < **kül-** ‘gülmek’ (KM I: 221). **külkü** ‘gülme, eğlence’ (KM I: 222). **külkülü** ‘komik, güldürücü; alaycı, müstehzi’ (KM I: 222). **külkülük** ‘komik’ (KM I: 222).
külte ‘ekin demeti’ (CCII: 768).	**külte** ‘ekin bağı, demet, tomar’ (KM I: 222).
külte bag ‘ekin demeti, ekin bagı’ (CCII: 768).	**külte bav** ‘ekin bağı, demet bağı’ < **külte** ‘ekin bağı, demet, tomar’ (KM I: 222); **bav** ‘bağ, ip’ (KM I: 100).
kültkün ‘gülüş, gülme’ (CCI: 520).	**külkü** ‘gülme, eğlence’ (KM I: 222). **külgen** ‘gülen, gülme, gülüş’ < **kül-** ‘gülmek’ (KM I: 221).
kümiş ‘gümüş’ (CCII: 768). **kömiş** ‘gümüş’ (CCII: 756).	**kümüş** ‘gümüş’ (KM I: 222).
kümüşley ‘gümüş gibi’ (CCII: 768).	**kümüşley** ‘gümüş gibi’ < **kümüş** ‘gümüş’ (KM I: 222).
kün ‘24 saatlik zaman dilimi, gün’ (CCI: 520, CCII: 768).	**kün** ‘gün’ (KM I: 222).
kün ‘güneş’ (CCI: 520).	**kün** ‘güneş’ (KM I: 222).
kün batışı ‘batı, güneşin battığı taraf’ (CCI: 520).	**kün batış** ‘batı’ (KM I: 222).
kün erte ‘sabah vakti’ (CCI: 521).	**kün ertde** ‘günün erken vakti’; **tambla çalkıga barır üçün kün ertde zamanda turурga kerekbiz** ‘yarın tırpana gitmek için günün erken vaktinde kalkmamız gerek’ (AA) < **kün** ‘gün’ (KM I: 222); **ertde** ‘erken’ (KM I: 166).
kün toguş ‘doğu, güneşin doğduğu taraf’ (CCII: 769). **kün tovuşı** ‘doğu, güneşin doğduğu taraf’ (CCI: 521).	**kün çıgış** ‘doğu’ (KM I: 222). **kün çıkgan** ‘doğu’ (KM I: 222).

kün tuvuş 'doğu, güneşin doğduğu taraf' (CCII: 769).	
kün- 'kabul etmek, itiraf etmek, razı olmak; teşekkür etmek' (CCII: 769).	**küvsün-** 'tasvip etmek, takdir etmek; memnun olmak, hoşnut olmak' (KM I: 223). **küysün-** 'gönüllü olmak, istemek' (KM I: 224).
kündegi 'her gün' (CCI: 521). **künde künde** 'her gün' (CCI: 521).	**kündegili** 'günlük; periyodik' (KM I: 222).
küni 'cariye, metres, sevgili, oynaş' (CCI: 521).	**kündeş** 'kuma' (KM I: 222).
künilemek 'kıskanma (işi), haset, gıpta' (CCII: 769).	**küyüklük** 'kıskançlık, haset' (KM I: 224).
künüçi 'kıskanç' (CCII: 769).	**küyük** 'kıskanç, gıpta eden' (KM I: 224).
küñ 'cariye' (CCI: 520).	**kündeş** 'kuma' (KM I: 222).
kür 'iri, aşırı büyük, gür' (CCII: 770).	**kür** 'boğa, öküz' (KM I: 223).
küre (< Far. kūra) 'maden eritmede kullanılan fırın, döküm ocağı' (CCI: 521).	**duhavay** 'fırın' (KM I: 161). **peç** 'fırın' (KM I: 291).
kürek 'fırın küreği, kürek' (CCI: 521).	**kürek** 'kürek' (KM I: 223).
kürle- 'böğürmek, bağırmak' (CCII: 770).	**ökür-** 'böğürmek' (KM I: 288).
kürük 'körük' (CCI: 521).	**körük** 'körük' (KM I: 218).
küsen- 'arzu etmek, istemek' (CCI: 521).	**küsen-** 'özlenmek, arzu edilmek, hasret kalınmak' < **küse-** 'özlemek, arzu etmek, hasret kalmak' (KM I: 223).
küsenç 'arzu, istek, özlem, umut' (CCII: 770).	**küsev** 'isteme, özleme, hasret kalma, arzulama, isteme, canı çekme' (KM II: 440).
küsengen 'arzu, istek, dilek' (CCII: 770).	**küsengen** 'özlenme, arzu edilme, hasret kalınma' < **küsen-** 'özlenmek, arzu edilmek, hasret kalınmak' < **küse-** 'özlemek, arzu etmek, hasret kalmak' (KM I: 223).
küsenmek 'arzu etme, isteme' (CCI: 521).	**küsenmeklik** 'arzu edilme, istenilme, özlenilme' < **küsen-** 'özlenmek, arzu

	edilmek, hasret kalınmak’ < **küse-** ‘özlemek, arzu etmek, hasret kalmak’ (KM I: 223).
küşen- ‘tekrarlamak’ (CCII: 770).	**küşün-** ‘nefes almak’ (KM I: 223). **kaytar-** ‘geri çevirmek, döndürmek, iade etmek; tekrarlamak’ (KM II: 353).
küt- ‘(hayvan) otlatmak, gütmek’ (CCII: 770).	**küt-** ‘gütmek’ (KM I: 223).
kütöv ‘sürü, topluluk’ (CCII: 770).	**kütüv** ‘gütme’ < **küt-** ‘gütmek’ (KM I: 223). **sürüv** ‘sürü’ (KM I: 325).
kütövçi ‘çoban’ (CCII: 770).	**kütüvçü** ‘çoban’ < **kütüv** ‘gütme’ < **küt-** ‘gütmek’ (KM I: 223). **sürüvçü** ‘çoban’ (KM I: 325).
küvezlü ‘gururlu, kibirli, mağrur’ (CCII: 770).	**küylü** ‘sağlam, heybetli’ (KM I: 224). **küysüz** ‘katı yürekli, merhametsiz’ (KM I: 224).
küvür- ‘yöneltmek, doğrultmak, girdirmek’ (CCII: 770).	**kiyir-** ‘sokmak, girdirmek’ (KM I: 214).
küy- ‘beklemek’ (CCI: 522, CCII: 771).	**küy-** ‘yanmak’ (KM I: 223). **sakla-** ‘beklemek; korumak’ (KM I: 297).
küydür- ‘yakmak, tutuşturmak’ (CCI: 522).	**küydür-** ‘yakmak’ (KM I: 223).
küygelek ‘hoppa, hafif meşrep (kimse)’ (CCII: 771).	**kavkalak** ‘tembel, avare, aylak’ (KM I: 240). **kaykalak** ‘kibirli, gururlu, çalımlı, kendini beğenmiş’ (KM I: 242).
küyme ‘çadır, ev’ (CCII: 771).	**çatır** ‘çadır’ (KM I: 144). **şatır** ‘çadır’ (KM I: 328).
küyöv ‘damat, güvey’ (CCII: 771). **küyegü** ‘damat, güvey’ (CCI: 522).	**küyöv** ‘damat, enişte’ (KM I: 224).
küyürtin ‘aşağıdan’ (CCII: 771).	**enişgetin** ‘alçaktan, aşağıdan’ (KM I: 165). **töbentin** ‘aşağıdan, aşağı taraftan’ (KM I: 360).
küz ‘sonbahar, güz’ (CCI: 522).	**küz** ‘güz, sonbahar’ (KM II: 441). **kaç** ‘sonbahar’ (KM I: 226).

küz ay ‘sonbahar, güz ayı’ (CCI: 522).	**küz ay** ‘Eylül’ (KM I: 87). **kaç ay** ‘Kasım’ (KM I: 87).
küzgü ‘ayna’ (CCI: 522).	**küzgü** ‘ayna’ (KM I: 224).
küzün ‘güzün, güz mevsiminde’ (CCII: 771).	**küzgü** ‘güzün, güz, güze ait (KM II: 441).
L	
laal (< Ar. laʿl) ‘parlak kırmızı renkte, billurlaşmış değerli bir taş, lal’ (CCI: 522).	**nakut** ‘mücevher’ (KM I: 277). **kızıl nakut** ‘yakut’ (KM I: 249). **nakut-nalmaz** ‘yakut, elmas gibi değerli taşlar’ (KM I: 277).
laçato ‘bir tür çizgili kumaş’ (CCI: 522).	**ılaba** ‘siyah ve beyaz renkli yün ipliklerle alacalı biçimde dokunmuş kumaş’ (KM I: 193).
lahab (< Ar. lakab) ‘lakap’ (CCI: 522).	**çam at** ‘lakap’ (KM I: 142). **erke at** ‘lakap’ (KM I: 166).
lahan (< Far. lagan) ‘vaftiz leğeni, vaftiz teknesi’ (CCII: 771).	**taz** ‘leğen’ (KM I: 347). **suv tegene** ‘su teknesi’ (KM I: 348).
lahan (< Yun. lahano) ‘lahana’ (CCI: 523).	**kobusta** ‘lahana’ (KM I: 250).
+lar ‘isimlere gelen çokluk eki; fiil çekiminde çokluk eki; 3. kişi eki’ (CCII: 771).	**+lA** ‘çokluk eki’ (KM I: 31).
last (< Far. lāst) ‘ham ipek’ (CCI: 523).	**atles** ‘saten kumaş’; **cibek atles** ‘ipek saten’ (KM II: 66). **çiy cibek** ‘ham ipek, işlenmemiş ipek’ < **çiy** ‘çiğ, pişmemiş; ham, işlenmemiş’ (KM I: 150); **cibek** ‘ipek’ (KM I: 131). **çiy dariy** ‘suni ipek’ (KM I: 150). **taza çille** ‘saf ipek’ (KM I: 347). **sav çille** ‘doğal ipek’ (KM I: 150).
layıh (< Ar. lāyık) ‘uygun, yaraşır, layık’ (CCII: 771).	**tıyınşlı** ‘uygun, münasip, yakışır’ (KM I: 354).
lenger (< Far. langar) ‘çapa, gemi çapası’ (CCII: 772).	**keme ırgak** ‘çapa, gemi çapası’ (KM I: 194).

Liban (özel isim) ‘kutsal deniz kızı’ (CCII: 772).	**Kemishan** (özel isim) ‘ırmak ve göllerin tanrıçası’ (KM I: 208).
+lik ‘isimden isim yapma eki (CCII: 772). **+lük** ‘isimden isim yapma eki’ (CCII: 772).	**+lIk, +lUk** ‘isimden isim yapma eki’ (KM I: 27).
liman (< Yun. limáni) ‘liman’ (CCI: 523).	**liman** ‘liman’ (KM II: 442). **kemele tohtavçu cer** ‘gemilerin durduğu yer, liman’ (KM II: 359).
limon (< Far. līmōn) ‘limon’ (CCI: 523).	**limon** ‘limon’ (KM II: 442).
Lonbardi ketanı (< Lombardia + Ar. kettān + T.) ‘İtalya’nın Lombardia bölgesinde üretilen bir tür keten kumaş’ (CCI: 523).	**keten** ‘keten’ (KM II: 367).
Lukas (özel isim) Dört İncil’den birinin yazarı, Aziz Luka’ (CCII: 772).	**-**
M	
maña ‘bana’ (CCI: 524, CCII: 773). **maa** ‘bana’ (CCII: 772).	**maña** ‘bana’ (KM II: 447).
maacun (< Ar. maʿcūn) ‘macun’ (CCI: 523).	**balham** ‘macun, merhem’ (KM I: 97). **sagız** ‘reçine, macun’ (KM I: 296). **akgan çayır** ‘reçine’ (KM I: 144). **narat çayır** ‘reçine’ (KM I: 145).
maana (< Far. māna) ‘tür, nitelik, çeşit; şekil, tarz, biçim’ (CCI: 523).	**magana** ‘mana, anlam; önem, ehemmiyet, rol; esas öz; muhteva, konu, içerik’ (KM I: 265).
maçı ‘erkek kedi; kedi’ (CCI: 523).	**matsi** ‘kedi’ (KM I: 268). **kiştik** ‘kedi’ (KM I: 214). **muş** ‘kedi’ (KM I: 275).
magar (< Far. magar) ‘belki, meğer’ (CCI: 524).	**köreme, köreyem, köreyedim** ‘meğer’ (K II 411, 685). **eşta** ‘muhtemelen, herhalde, galiba’ (KM I: 167).
magat (< Mo. magad) ‘muhakkak, şüphesiz, elbette’ (CCI: 524, CCII: 772).	**ayhay** ‘tabii ki, elbette’ (KM I: 89). **igit da** ‘tabii, elbette’ (KM I: 197). **sözsüz** ‘mutlaka, şüphesiz’ (KM I: 321).

mahak (< Ar. miḥakk) ‘mihenk taşı’ (CCI: 524).	**marda** ‘miktar, ölçü, sınır, doz’ (KM I: 267). **ak taş** ‘kuvars’ (KM I: 343).
mahmuda (< Ar. maḥmūda) ‘mahmude otu ve bu otun köklerinden çıkarılan, hekimlikte kullanılan, reçineye benzer bir madde’ (CCI: 524). **malaham** (< Ar. marham) ‘deriye sürülerek kullanılan ilaç, merhem’ (CCI: 524).	**balham** ‘macun, merhem’ (KM I: 97). **sagız** ‘reçine, macun’ (KM I: 296). **akgan çayır** ‘reçine’ (KM I: 144). **narat çayır** ‘reçine’ (KM I: 145).
mahsıt (< Ar. makṣūd) ‘maksat, niyet’ (CCII: 772).	**innet** ‘gaye, amaç, niyet’ (KM I: 199). **karç** ‘niyet, tasarı, maksat’ (KM I: 236). **murat** ‘maksat, gaye, ümit’ (KM I: 274). **nüzür** ‘adak, and, yemin; hedef, amaç’ (KM I: 279).
mahta- (< Mo. magta-) ‘övmek, methetmek’ (CCII: 772).	**mahta-** ‘övmek’ (KM I: 266).
-mak ‘fiilden isim yapma eki’ (CCII: 772).	**-mAklIk** ‘fiilden isim yapma eki’ (Adiloğlu, 2019: 27).
makala (< Ar. maḥalla) ‘mahalle’ (CCI: 524).	**tiyre** ‘mahalle, semt’ (KM I: 357).
mamuh (< Far. panbūk) ‘pamuk’ (CCI: 524, CCII: 773).	**mamuk** ‘pamuk’ (KM I: 267).
man- ‘suya batırmak, içine daldırmak, banmak’ (CCII: 773).	**suk-** ‘sokmak, dahil etmek, koymak, batırmak, daldırmak’ (KM II: 540).
manaysız ‘sınırsız, ölçüsüz’ (CCII: 773).	**mardasız** ‘pek çok, haddinden fazla’ (KM I: 267). **maganasız** ‘anlamsız, önemsiz, muhtevasız, esassız’ (KM I: 266).
manna ‘kudret helvası’ (CCII: 773).	**halıva** ‘helva’ (KM I: 184).
mañdanus (< Yun. makedonísi) ‘maydanoz’ (CCI: 525).	**gölendir** ‘maydanoz’ (KM I: 178). **hant kavra** ‘dere otu, maydanoz’ (KM I: 184).
mañkakak ‘uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr’ (CCII: 773).	**mañka** ‘mankafa; sakağı, sümük (KM II: 447); ‘burun; burnu sümüklü; kalkık burunlu; hımhım, burnundan konuşan’ (KM I: 267).

	mañkalık 'mankafalık, sakağılık, sümüklülük' (KM II: 447). **mankuş** 'sersem, saf, alık' (KM I: 267).
mañlay (< Mo. mañlay) 'alın' (CCI: 525).	**mañılay** 'alın' (KM I: 267).
mañra- 'melemek' (CCII: 773).	**mañıra-** 'melemek' (KM I: 267).
marcand (< Ar. marcān) 'mercan' (CCI: 525).	**marcan** 'mercan' (KM I: 267).
marcumak (< Far. marcūmak) 'mercimek' (CCI: 525).	**çeçevitsa** (< Rus. çeçevitsa) 'mercimek, fasulyenin bir çeşidi' (RKBS: 705).
Mariam (özel isim) 'Hz. Meryem' (CCII: 774). **Maryam katun** (özel isim) 'Hz. Meryem' (CCI: 525). **Mariam katun** (özel isim) 'Hz. Meryem' (CCII: 774). **Maria** (özel isim) 'Hz. Meryem' (CCII: 773).	**Maryam** (özel isim) 'Meryem' (KM II: 337).
marul (< Yun. marúli) 'marul' (CCI: 525).	**-**
maskara (< Ar. mashara) 'hokkabaz, palyaço, oyuncu' (CCI: 525).	**mashara** 'alay, istihza; oynak, fıkırdak' (KM I: 268).
maşa (< Far. māşe) 'maşa' (CCI: 525).	**kıshaç** 'maşa' (KM I: 247).
matel (< Ar. maţal) 'mana, anlam' (CCII: 774).	**matal** 'mana, anlam, şekil' (KM I: 268).
mayan (< Far. māyan) 'başlıca, esas olarak, esasen' (CCI: 525).	**maganalı** 'anlamlı, önemli, esaslı' (KM I: 265).
maydan (< Ar. maydān**)** 'açık alan, meydan' (CCI: 525).	**maydan** 'meydan' (KM I: 268).
maymaçık 'paytak, çarpık bacaklı' (CCII: 774).	**baymak** 'ayaklarını eğri basan; çarpık' (KM I: 101).
maymun (< Ar. meymūn) 'maymun' (CCI: 526).	**maymul** 'maymun' (KM I: 268).
meçele 'sert kabuk, deri' (CCII: 774).	**beçel** 'küt; kötürüm, mefluç, sakat; beceriksiz, atıl, hareket edemeyen' (KM II: 106); **beçellik** 'kütlük;

	kötürümlük, felçlilik; atıllık, beceriksizlik' (KM II: 106). **berç** 'nasır' (KM II: 111). **kathan kotur** 'kurumuş, sertleşmiş yara kabuğu' < **kathan** 'bayat, kurumuş' (KM I: 239); **kotur** 'yara kabuğu' (KM I: 254). **gevüz kotur** 'yara kabuğu' (KM I: 174). **kıbırt** 'sert, nasırlaşmış' (KM I: 244).
medet (< Ar. madat) 'yardım, yardımcı. (CCII: 774).	**medet** 'medet, yardım' (KM II: 450); 'acıma, merhamet ifade eden bir söz' (KM I: 269).
men 'ben (1. kişi zamiri)' (CCI: 526, CCII: 775).	**men** 'ben, teklik 1. kişi zamiri' (KM I: 269).
meñ 'beyin' (CCI: 526).	**mıyı** 'beyin; akıl, zekâ' (KM I: 272).
meñi 'ebedî, sonsuz' (CCII: 776). **meñgü** 'ebedî, sonsuz' (CCII: 776). **meñü** 'ebedî, sonsuz, ölümsüz' (CCII: 776).	**miñi** 'ebedî, sonsuz' (KM I: 272).
meñülik 'ebedî, sonsuz' (CCII: 776). **meñilük** 'ebedîlik, sonsuzluk' (CCII: 776). **meñülük** 'ebedîlik, sonsuzluk; ebedî, sonsuz' (CCII: 777).	**miñi** 'ebedî, sonsuz' (KM I: 272).
meñüdeş 'birlikte sonsuz olan, ebedîliği birlikte paylaşan' (CCII: 776).	**miñi** 'ebedî, sonsuz' (KM I: 272).
meyiz 'yüz, çehre, beniz' (CCI: 526).	**bet** 'yüz, çehre' (KM I: 105). **çıray** 'yüz, çehre' (KM I: 149). **şin** 'beniz, yüz rengi' (KM I: 331). **türsün** 'yüz, çehre; görünüm; renk' (KM I: 366).
mı 'soru edatı' (CCII: 777). **mi** 'soru edatı' (CCII: 777). **mu** 'soru edatı' (CCII: 778). **mü** 'soru edatı' (CCII: 779).	**mI, mU** 'soru edatı' (AA).
mıh (< Far. mīh) 'büyük çivi, mıh' (CCI: 526, CCII: 777).	**kadav** 'büyük çivi; demir kapı kolu; destek; sürgü, kilit' (KM I: 227).

mihir (< Far. mihr) ‘sevgi, aşk’ (CCII: 777).	**süymeklik** ‘sevgi, aşk’ (KM I: 325).
min- ‘çıkmak, yükselmek, binmek’ (CCI: 526, CCII: 777).	**min-** ‘binmek; yükselmek’ (KM I: 272).
miñ ‘bin (sayı)’ (CCII: 777).	**miñ** ‘bin sayısı’ (KM I: 272).
miret (< Ar. mīrāṯ) ‘miras’ (CCII: 777).	**tereke** ‘miras’ (KM I: 350).
miron (< Yun. myron) ‘İstanbul’da şarap, zeytinyağı ve çeşitli esanslarla hazırlanarak dünyadaki bütün Hristiyan Ortodoks kiliselerine gönderilen kutsal vücut yağı, günlük, tütsü, Mesih yağı’ (CCII: 778).	**-**
Misiha ‘Mesih, Hz. İsa’ (CCII: 778).	**masih** ‘mesih’ (İNCİLKM: 133).
miskin (< Ar. miskīn) ‘zavallı, beceriksiz, âciz; yumuşak huylu’ (CCII: 778).	**miskin** ‘fakir, sefil; dilenci’ (KM I: 272).
mişmiş (< Ar. mişmiş) ‘kayısı’ (CCI: 526).	**şaptal** ‘kayısı, şeftali’ (KM I: 328). **kuşhamiş** ‘muşmula, döngel’ (KM I: 260).
miyançı (< Far. miyān + T.) ‘komisyoncu, ticarette arabulucu, tellal’ (CCI: 526).	**araçı** ‘aracı, ara bulucu, simsar’ (KM I: 76). **koduçu** ‘tellal’ (KM I: 250).
mohdak (< Mo. mohudag) ‘kör, küt, kesmez; anlayışsız, ahmak’ (CCII: 778).	**buttuk** ‘kör, küt, keskin olmayan, kesmeyen’ (KMTAS I: 530). **duppuk** ‘kör, keskin olmayan’ (KM I: 161). **duppuk adam** ‘dar kafalı, zor anlayan’ (KM I: 161). **tuvmak** ‘kör, keskin olmayan’ (KM I: 364).
mohor (< Far. muhr) ‘mühür’ (CCI: 527).	**muhur** ‘mühür; paranın yazı kısmı’ (KM I: 274).
mohorla- (< Far. muhr + T.) ‘mühürlemek’ (CCI: 527).	**muhur sal-** ‘mühür basmak, mühürlemek’ (KM II: 460).
mondobari (< Far. mondobāri) ‘bir tür çizgili kumaş’ (CCI: 527).	**ılaba** ‘siyah ve beyaz renkli yün ipliklerle alacalı biçimde dokunmuş kumaş’ (KM I: 193). **kanzar** ‘el işi çizgili ipek kumaş’ (KM I: 233). **kasab** ‘çizgili dokuma’ (KM I: 238). **kutune** ‘çizgili ipek kumaş’ (KM I: 260).

	şemeleci ‘boyuna çizgili desenli kumaş’ (KM I: 329).
muhtaç (< Ar. muḥtāc) ‘ihtiyaç sahibi, muhtaç’ (CCII: 778).	**calangaç** ‘fakir, yoksul, muhtaç’ (KM I: 118).
muna ‘işte’ (CCI: 527).	**mayna** ‘işte’ (KM I: 268).
munça ‘bunca, bu kadar’ (CCI: 527, CCII: 778).	**munça** ‘bunca’ (KM II: 680). **mınça** ‘bu kadar, böyle’ (KM I: 270).
munda ‘bunda, burada; buraya, oraya’ (CCI: 527, CCII: 778).	**munda** ‘bunda, burada’ (KM II: 466). **mında** ‘burada, bunda’ (KM I: 270).
mundan ‘bundan’ (CCI: 527).	**mundan** ‘bundan, buradan’ (KM II; 461). **mından** ‘bundan’ (KM II: 454).
munduz ‘saf, temiz, masum’ (CCII: 779).	**monday** ‘sersem, aptal, deli; çabuk inanan, saf’ (KM I: 273); ‘ahmak, budala, bön’ (KM II: 458). **kıysız** ‘masum, günahsız, suçsuz’ (KM I: 248).
munı ‘bunu’ (CCI: 527).	**munu** ‘bunu, bunun’ (KM II: 461).
munıñ ‘bunun’ (CCII: 779).	**munu** ‘bunu, bunun’ (KM II: 461).
munıñ kibi ‘böyle, bunun gibi’ (CCI: 528).	**munu kibik** ‘bunun gibi’ < **munu** ‘bunu, bunun’ (KM II: 461); **kibik** ‘gibi’ (KM I: 212).
munıñgı ‘bununki’ (CCI: 528).	**munuku** ‘bununki’ (KM II: 461).
muñar ‘buna’ (CCI: 527).	**muñña** ‘buna’ (KM II: 339). **mıñña** ‘buna’ (KM II: 454).
murad (< Ar. murād) ‘istek, dilek, amaç, murat’ (CCII: 779).	**murat** ‘maksat, gaye, ümit, amaç’ (KM I: 274).
murdar (< Far. murdār) ‘fahişe, kahpe, iffetsiz (kadın); kirli, pis’ (CCI: 528, CCII: 779).	**murdar** ‘katil, cani; leş; gaddar, hunhar; alçak, namussuz; mundar, pis’ (KM I: 274).
murdarlık (< Far. murdār + T.) ‘ahlaksızlık, iffetsizlik, fahişelik’ (CCII: 779).	**murdarlık** ‘mundarlık, pislik, iğrençlik, katillik, alçaklık’ (KM II: 462).
mülkle- (< Ar. mulk + T.) ‘mirasa konmak, mirastan pay almak’ (CCI: 528).	**mülklen-** ‘mal, mülk sahibi olmak, zenginleşmek’ < **mülk** ‘mal, mülk’ (KM I: 275).

mülklemek (< Ar. mulk + T.) ‘miras’ (CCI: 528).	**mülklenmeklik-** ‘mal, mülk sahibi olma, zenginleşme’ < **mülklen-** ‘mal, mülk sahibi olmak, zenginleşmek’ < **mülk** ‘mal, mülk’ (KM I: 275).
müñre- ‘(sığır) böğürmek, bağırmak’ (CCII: 779).	**müñüre-** ‘böğürmek’ (KM I: 273).
müñüş ‘köşe, yön, taraf’ (CCII: 779).	**müyüş** ‘köşe’ (KM I: 276).
mürvet (< Ar. muruvvat) ‘cömertlik, iyilikseverlik’ (CCII: 779).	**berimlilik** ‘cömertlik, eli açıklık’ < **berimli** ‘cömert, eli açık’ (KM I: 105). **çomartlık** ‘cömertlik, eli açıklık’ (KM II: 230). **haterlilik** ‘hatırlılık, cömertlik, bonkörlük, yardımseverlik’ (KM II: 281).
müz ‘boynuz’ (CCII: 780).	**müyüz** ‘boynuz’ (KM I: 276).
N	
naal (< Far. naʿl) ‘nal’ (CCI: 528).	**nal** ‘at nalı’ (KM I: 277).
naamatlu (< Ar. niʿmet + T.) ‘zarif, sevimli, sevgiye değer’ (CCI: 528); ‘nimetli, saygıdeğer, sevgili’ (Grønbech, 1992: 136).	**nigamatlı** ‘nimetli’ < **nigamat** ‘nimet’ (KM II: 469).
nafas (< Ar. nafas) ‘nefes, soluk’ (CCI: 528).	**soluv** ‘soluk, nefes’ (KM I: 317). **tılpuv** ‘soluk, nefes; buhar’ (KM I: 353).
nak (< Far. nah) ‘altın sırmalı bir tür ipek kumaş’ (CCI: 528).	**naltek** ‘ipek ya da altın sırma iplikten örülen süsleme’ (KM I: 277).
nakara (< Ar. nakkāra) ‘bir tür davul, nakkare’ (CCI: 529).	**nakra** ‘koltuk davulu, parmaklarla çalınan Kafkas davulu’ (KM I: 277).
nakş (< Ar. nakş) ‘resim, nakış’ (CCI: 529).	**nakış** ‘nakış, motif’ (KM I: 277).
nakşla- (< Ar. nakş + T.) ‘resmetmek, nakşetmek’ (CCI: 529).	**nakışla-** ‘nakış işlemek, desen yapmak’ < **nakış** ‘nakış, motif’ (KM I: 277). **nakış sal-** ‘nakış işlemek, nakşetmek’ < **nakış** ‘nakış, motif’ (KM I: 277); **sal-** ‘koymak, yerleştirmek’ (KM I: 297). **nakış tik-** ‘nakış işlemek’ < **nakış** ‘nakış, motif’ (KM I: 277); **tik-** ‘dikmek, dikiş dikmek’ (KM I: 355).

nakşlagan (< Ar. nakş + T.) 'nakkaş, ressam' (CCI: 529).	**nakış salıvçu** 'nakış işleyen, desen yapan' < **nakış sal-** 'nakış işlemek, nakşetmek' < **nakış** 'nakış, motif' (KM I: 277); **sal-** 'koymak, yerleştirmek' (KM I: 297). **nakış tigivçü** 'nakış işleyen, desen yapan' < **nakış tik-** 'nakış işlemek' < **nakış** 'nakış, motif' (KM I: 277); **tik-** 'dikmek, dikiş dikmek' (KM I: 355).
nakt (< Ar. nakd) 'akçe, para' (CCI: 529).	**açha** 'akçe, para' (KM I: 61). **ahça** 'akçe, para' (KM I: 65). **gürenke** 'madeni para, sikke' (KM I: 181). **mangı** 'madeni para' (KM I: 267).
naranci (< Far. nārancī) 'turuncu' (CCI: 529).	**-**
nardan (< Far. nārdān) 'nar' (CCI: 529).	**granat** 'nar' (RKBS:189).
narinç (< Far. nārenc) 'narenciye' (CCI: 529).	**-**
nasiç (< Far. nasīç) 'altın sırmalı ve incili bir tür kumaş' (CCI: 529).	**naltek** 'ipek ya da altın sırma iplikten örülen süsleme' (KM I: 277). **gerhana** 'altın, gümüş nakışlarla işlenmiş, sık dokunmuş ipekli kumaş, simli kumaş' (KM I: 173).
nazik (< Far. nāzuk) 'nazik, zarif' (CCII: 780).	**nazik** 'ince, zayıf, cılız; tatlı, müşfik, sevecen; tiz, ince' (KM I: 278).
ne 'ne, hangi; değil, hiç' (CCI: 529, CCII: 780).	**ne** 'ne, soru zamiri' (KM I: 278).
ne üçün 'niçin, neden' (CCI: 530).	**ne üçün** 'ne için' (KM I: 278).
neçe 'ne kadar, çok, ne çok' (CCI: 530, CCII: 780).	**nença** 'ne kadar, kaç, ne kadar çok, ne çok' (KM I: 278).
neçik 'nasıl, ne şekilde, nasıl ki, gibi' (CCI: 530, CCII: 781).	**neçik** 'nasıl' (KM I: 278).
neçik ki 'nasıl ki, ne şekilde' (CCI: 530).	**neçik** 'nasıl' (KM I: 278).
neçik kim 'nasıl ki, ne şekilde' (CCII: 782).	**neçik** 'nasıl' (KM I: 278).

neden 'niçin, neden' (CCII: 782).	**neden** 'ne türden, hangi şeyden'; **bıçaknı sabı neden işleññendi?** 'bıçağın sapı neden (hangi malzemeden) yapılmış?' (AA). **neden da** 'her şeyden' (KM II: 27). **nek** 'niçin, neden, niye' (KM I: 278). **nege** 'niye, niçin' (KM I: 278).
nek 'niçin, neden, niye' (CCII: 782).	**nek** 'niçin, neden, niye' (KM I: 278).
neme 'şeyi herhangi bir şey, nesne' (CCI: 530, CCII: 782).	**neme** 'şey' (KM I: 278).
nil (< Far. nīl) 'çivit' (CCI: 530).	**köbdürevüz** 'göz taşı; bakır sülfat; çivit' (KM I: 215). **tırman** 'koyu mavi, çivit mavisi' (KM I: 354).
nişan (< Far. nişān) 'iz, belirti, işaret, sembol, nişan' (CCI: 530, CCII: 782).	**ışan** 'hedef, işaret; şart; belirti' (KM I: 195).
nişanla- (< Far. nişān + T.) 'bir şeyin yerini belirlemek, işaretlemek, nişan koymak' (CCI: 530).	**ışanla-** 'nişan almak, nişanlamak; niyetlenmek' (KM I: 195).
niyet (< Ar. niyyat) 'niyet' (CCII: 782).	**niyet** 'niyet' (KM I: 278). **innet** 'gaye, amaç, niyet' (KM I: 199).
nohut (< Far. nohūt) 'nohut' (CCI: 530).	**kök kudoru** 'bezelye, nohut' (KM I: 256).
nokta (< Ar. nukṭa) 'an' (CCI: 531).	**nohta** 'nokta' (KM I: 279).
nokta (< Mo. nogtu) 'yular' (CCI: 531).	**nohta** 'yular' (KM I: 279).
norıma (< Far. norəma) 'portakal' (CCI: 531).	**-**
nöger (< Mo. nöker) 'arkadaş, yoldaş, ortak' (CCI: 531).	**nöger** 'arkadaş, dost' (KM I: 279).
nur (< Ar. nūr) 'parıltı, aydınlık, ışık, nur' (CCII: 782).	**nür** 'nur, ışık' (KM I: 279).
O	
o 'ey (seslenme)' (CCII: 783).	**oy** 'ey, hey, of, ah, hay' (KM II: 482).
oba (< Mo. obo) 'tümsek, tepe' (CCI: 531, CCII: 783).	**oba** 'mezar; cenaze, ölü; yığın, küme, tepe; baca' (KM I: 281).

oçak ‘ocak’ (CCI: 531).	**ocak** ‘ocak; baca’ (KM I: 281).
oglan ‘çocuk, bebek; evlat’ (CCII: 783).	**ulan** ‘oğlan; çocuk’ (KM I: 370).
oglanlar ‘erkek çocuklar, oğlanlar; hizmetçiler, görevliler’ (CCI: 531).	**ulanla** ‘oğlanlar; çocuklar’ < **ulan** ‘oğlan; çocuk’ (KM I: 370).
ogrı ‘hırsız’ (CCI: 531).	**uru** ‘hırsızlık, hırsız’ (KM I: 372).
ogrılayın ‘gizlice’ (CCI: 531). **ovrulayın** ‘gizlice’ (CCI: 536). **ovruyın** ‘gizlice’ (CCI: 536).	**caşırın** ‘gizlice’ (KM I: 124). **caşırtın** ‘gizlice’ (KM I: 124). **taşatın** ‘gizlice’ (KM I: 343).
ogrula- ‘çalmak’ (CCI: 531).	**urla-** ‘çalmak; kaçırmak’ (KM I: 371).
ogrulamak ‘hırsızlık’ (CCI: 532).	**urlamaklık** ‘hırsızlık’ < **urla-** ‘çalmak; kaçırmak’ (KM I: 371). **urlav** ‘hırsızlık’ (KM I: 372).
ogul ‘oğul, erkek, çocuk, evlat; Hz. İsa’ (CCI: 532, CCII: 783). **ovul** ‘oğul, erkek çocuk; Hz. İsa’ (CCII: 791).	**ul** ‘oğul’ (KM I: 370).
ogulak ‘oğlak’ (CCI: 532).	**ulak** ‘oğlak’ (KM I: 370).
ogur ‘hırsız’ (CCII: 784).	**ogur** ‘kutluluk, bahtiyarlık, saadet; iyilik’ (KM I: 281). **uru** ‘hırsızlık, hırsız’ (KM I: 372).
ogurla- ‘çalmak’ (CCI: 532).	**ogurla-** ‘kutlamak, tebrik etmek, iyi dilek ve temennilerde bulunmak’ (AA). **urla-** ‘çalmak; kaçırmak’ (KM I: 371).
ogut- ‘eğitmek, yetiştirmek, okutmak’ (CCI: 532).	**okut-** ‘okutmak, eğitmek’ < **oku-** ‘okumak’ (KM I: 282).
oh ‘ok’ (CCII: 784).	**ok** ‘kurşun, mermi; ok’; ‘sperm, meni’ (KM I: 282).
ohçı ‘ok yapan kimse, okçu’ (CCI: 532).	**cayaçı** ‘okçu’ (KM I: 125). **sadakçı** ‘okçu’ < **sadak** ‘ok’ (KM I: 296).
ok ‘pekiştirme edatı’ (CCII: 784). **oh** ‘pekiştirme edatı’ (CCI: 532, CCII: 784).	**-**
okşa- ‘bir şeye uymak, benzemek’ (Grønbech, 1992: 143).	**oşa-** ‘benzemek, müşabih olmak, uymak’ (AA).

oşka- 'benzemek; bir şeyi âdet haline getirmek, bir şeye alışmak' (CCI: 535). **ovşa-** 'benzemek, okşamak' (CCII: 790). **uvşa-** 'benzemek' (CCII: 865).	**uşa-** 'benzemek, müşabih olmak, uymak' (KM II: 666).
okşaş 'benzer, mukabil' (CCI: 532). **uvşaş** 'benzer, mukabil' (CCI: 591). **ohşaşı** 'benzer, benzeyen, benzerlik' (CCII: 784). **oşkar** 'benzer' (CCI: 535).	**oşaş** benzer, benzeyen, müşabih, uygun, münasip' (AA). **uşaş** 'benzer, benzeyen, müşabih, uygun, münasip' (KM II: 667).
okşaş- 'benzemek, benzeşmek' (CCI: 532).	**oşaşdır-** 'benzetmek, benzeştirmek, uydurmak (AA). **uşaşdır-** 'benzetmek, uydurmak, yakıştırmak' (KM II: 666).
okşat- 'bir şeyi âdet hâline getirmek, bir şeye alışmak' (CCI: 533).	**oşat-** 'benzetmek; beğenmek, razı olmak, taraftar olmak, tasvip etmek' (AA). **uşat-** 'benzetmek; beğenmek, razı olmak, taraftar olmak, tasvip etmek' (KM I: 373).
ooşamak 'benzerlik' (CCI: 533).	**oşamaklık** 'benzeme, benzerlik' < **oşa-** 'benzemek' < **oşa-** 'benzemek' (AA). **uşamaklık** 'benzeme, benzerlik' < **uşa-** 'benzemek' (KM I: 372). **uşaşlık** 'benzerlik' (KM I: 373)
okt (< Ar. vakt) 'zaman, vakit' (CCI: 533).	**uvahtı** 'vakit, zaman' (KM I: 373).
oku- 'öğrenmek, okumak' (CCII: 784).	**oku-** 'okumak' (KM I: 282).
ol 'o; kişi zamiri; işaret zamiri; işaret sıfatı' (CCI: 533, CCII: 784).	**ol** 'o; 3. tekil şahıs zamiri' (KM I: 282).
olca (< Mo. olca) 'ganimet, savaş esiri' (CCII: 788).	**tonov** 'yağma, talan, ganimet' (KM I: 359).
oltur- 'oturmak' (CCI: 533, CCII: 788).	**oltur-** 'oturmak' (KM I: 282).
olturguç 'sandalye, oturak' (CCI: 533).	**şindik** 'sandalye, tabure' (KM I: 331).
olturguz- 'oturmasını sağlamak, oturtmak' (CCII: 788).	**olturt-** 'oturtmak' < **oltur-** 'oturmak' (KM I: 282).

olturmak ‘oturma işi, oturma’ (CCII: 788).	**olturmaklık** ‘oturma’ < **oltur-** ‘oturmak’ (KM I: 282).
olturt- ‘oturmasını sağlamak, oturtmak’ (CCII: 788).	**olturt-** ‘oturtmak’ < **oltur-** ‘oturmak’ (KM I: 282).
oñ ‘sağ, sağ taraf; doğru, gerçek, yalan olmayan; selamet, huzur, kurtuluş’ (CCI: 533, CCII: 788).	**oñ** ‘sağ taraf’; güç, kudret; kabiliyet, yetenek; fayda, menfaat, çıkar; başarı; şans, talih; imkân’ (KM I: 282).
oñ- ‘sararıp solmak, beti benzi atmak’ (CCI: 533).	**oñ-** ‘solmak’ (KM I: 282).
oñal- ‘iyileşmek’ (CCII: 789).	**oñay-** ‘iyileşmek, daha iyi olmak; şanslı olmak’ (KM I: 282).
oñalt- ‘iyileşmesini sağlamak, iyileştirmek’ (CCII: 789).	**oñayt-** ‘iyileşmesini sağlamak, iyileştirmek’ < **oñay-** ‘iyileşmek, daha iyi olmak; şanslı olmak’ (KM I: 282).
oñlık ‘sağlık, selamet, mutluluk’ (CCII: 789).	**oñluk** ‘kuvvet, güç; sağlık, sıhhat’ < **oñ** ‘sağ taraf’; güç, kudret; kabiliyet, yetenek; fayda, menfaat, çıkar; başarı; şans, talih; imkân’ (KM I: 282).
oñlu ‘sağlı, sağ taraflı’ (CCII: 789).	**oñlu** ‘kuvvetli, güçlü; faydalı, bereketli’ (KM I: 282).
oprak ‘giysi, elbise; elbise astarı, astar’ (CCI: 533).	**oprak** ‘elbise, kıyafet’ (KM I: 283).
or ‘derin çukur, hendek, siper’ (CCII: 789).	**uru** ‘kuyu, çukur; hububat ya da patates saklamak için açılmış kuyu’ (KM I: 372).
orbu (< Mo. orbun) ‘kaya oyuğu, kaya deliği’ (CCII: 789).	**dorbun** ‘mağara’ (KM I: 160).
orda ‘başkent, karargâh’ (CCI: 534).	**orda** ‘karargâh, ordu’ (KM I: 283).
organa (< Lat.) ‘org adlı müzik aleti, erganun’ (CCII: 789).	**kobuz** ‘akodeon; müzik aleti’ (KM I: 250).
Orlens ketanı (< Orléans + Ar. kettān + T.) ‘Paris’in güneybatısındaki Orléans şehrinde üretilen bir tür keten kumaş’ (CCI: 534).	**keten** ‘keten’ (KM II: 367).
orman ‘orman’ (CCI: 534).	**orman** ‘orman’ (KM I: 283).

orna- ‘ikamet etmek, bir yerde yerleşmek, bir yeri yurt edinmek’ (CCII: 789).	**ornal-** ‘yerleşmek, yer almak’ (KM I: 283).
orta ‘orta’ (CCI: 534, CCII: 789).	**orta** ‘orta; vasat, ortalama; yarı, yarım, ara’ (KM II: 478).
orta kılı ‘normal olarak, alışıldığı gibi’ (CCI: 534).	**ortalık** ‘vasat; ara, müşterek, ortada, ortalık’; **ortalık caşav** ‘vasat hayat, sıradan hayat’ (KM II: 479).
orta kış ay ‘orta kış ayı, ocak’ (CCI: 534).	**kış çille** ‘karakış; Ocak ayının üçüncü haftasından Şubat ayının sonuna kadar devam eden sert kış dönemi’ (KM II: 381).
orta küz ay ‘güz aylarının ikincisi, orta güz ayı’ (CCI: 534).	**küz ayla** ‘güz ayları’ (KM II: 441). **küz allı** ‘güz başlangıcı’ (KM II: 441). **küz artı** ‘güz sonu’ (KM II: 441). **küz ay** ‘Eylül’ (KM I: 87). **küznü al ayı** ‘Ağustos’ (KM I: 87). **küznü art ayı** ‘Eylül’ (KM I: 87). **küznü art ayı** ‘Ekim’ (KM I: 87).
ortak ‘arkadaş, yoldaş, ortak’ (CCI: 534).	**ortak** ‘ortak’ (KM I: 283).
oruç (< O. Far. orōça) ‘oruç’ (CCI: 534, CCII: 790).	**oraza** ‘oruç’ (KM I: 283).
orun ‘yer’ (CCII: 790).	**orun** ‘yer, mevki; yatak’ (KM I: 283).
osal ‘gafil, ihmalkâr’ (CCII: 790).	**osal** ‘kötü, fena, işe yaramaz, kalitesiz, değersiz’ (KM I: 283).
ossur- ‘yellenmek, osurmak’ (CCII: 790).	**ossur-** ‘osurmak, yellenmek’ (AA); **caşırtın ossurgan koçharlaça** ‘gizlice osuran koçlar gibi (mecazi; sinsiliğe işaret eden bir deyim)’; **ossurganıñ Orus topdan alamat** ‘osurma sesin Rus topundan daha şiddetli ~ gürültülü’ (AA).
osta (< Far. ustā) ‘öğretmen’ (CCI: 535).	**usta** ‘usta’ (KM II: 665). **ustaz** ‘üstad, hoca, müderris, öğretmen’ (KM II: 665).

Ostumi ketanı (< Estonia + Ar. kettān + T.) 'Estonya'da üretilen bir tür keten kumaş' (CCI: 535).	**keten** 'keten' (KM II: 367).
oş ol 'o, şu' (CCII: 790).	**şol** 'şu' (KMN: 111).
ot **'**yabani bitki, ot; ilaç, deriye sürülen merhem; koku, parfüm' (CCI: 535).	**ot** 'ot; zehir' (KM I: 284).
ot 'ateş, od' (CCI: 535, CCII: 790).	**ot** 'ateş; barut' (KM I: 284).
otaçı 'hekim, cerrah' (CCI: 535).	**bagıvçu** 'doktor, hasta bakıcı' (KM I: 96). **dohtur** 'doktor, hekim' (KM II: 241). **kan usta** 'hekim, doktor' (KM I: 231).
otala- 'tedavi etmek' (CCI: 536).	**bak-** 'bakmak, ihtimam göstermek, tedavi etmek; beslemek' (KM I: 96). **bagım et-** 'tedavi etmek' (KM I: 96).
otalamak 'otlak, mera' (CCI: 536).	**otlav** 'çayır, mera, otlak' (KM I: 284).
otlar 'ilaç; bitkiler, otlar' (CCI: 536).	**otla** 'otlar, bitkiler' < 'ot; zehir' (KM I: 284).
otluk 'çakmak taşı' (CCI: 536).	**otluk** 'çakmak' (KM I: 284). **otluk taş** 'çakmak taşı' (KM I: 284).
otraç 'ada, adacık' (CCII: 790).	**ayrımkan** 'ada' (KM I: 91).
otuz 'otuz' (CCII: 790).	**otuz** 'otuz' (KM II: 482).
ovdarı 'sırt üstü, arka üstü' (CCII: 790).	**sırtından avdur-** 'sırtı üstü devirmek' < **avdur-** 'devirmek' (KM I: 85).
ovuç 'avuç' (CCI: 536).	**uvuç** 'avuç' (KM I: 373).
ovulduh 'balık yumurtası, havyar' (CCII: 791).	**çabak cıynı** 'balık yumurtası' (KM I: 131). **çabaknı hıruvu** 'balık yumurtası' (KM I: 189). **ırhız** 'balık yumurtası' (KM I: 194).
ovus (< Rus. oves) 'çavdar' (CCI: 536).	**bidiş** 'üstün kaliteli bir buğday türü, çavdar' (KM I: 107). **kara buday** 'çavdar' (KM I: 234). **darcana** 'çavdar' (KM I: 157).
oyın 'oyun' (CCI: 536).	**oyun** 'oyun; haylazlık, yaramazlık' (KM I: 285).

oyınçı 'hokkabaz, palyaço, maskara, oyuncu' (CCI: 536).	**oyunçu** 'şakacı, latifeci, maskara' (KM I: 285).
oymak 'yüksük, dikiş yüksüğü' (CCI: 537). **oymah** 'yüksük, dikiş yüksüğü' (CCII: 791).	**oymak** 'dikiş yüksüğü' (KM I: 285).
oyna- 'oynamak' (CCI: 537).	**oyna-** 'oynamak' (KM I: 285).
oynaş 'evlilik dışı sevgili, cariye, metres, sevgili, oynaş' (CCI: 537, CCII: 791).	**tos** 'sevgili, aşık, metres' (KM I: 360). **tos katın** 'metres' (KM I: 360).
oyov 'uyanık' (CCII: 791).	**uyav** 'uyanık' (KM I: 374).
oyovla- 'nakış işlemek, desen yapmak, motif yapmak' (CCII: 791).	**oyuvla-** 'nakış işlemek, desen yapmak' (KM I: 285).
oyul- 'çökmek, yıkılmak, batmak' (CCII: 791).	**oyul-** 'yıkılmak; bozulmak; suya düşmek' (KM I: 285).
oz- 'geride bırakmak, öne geçmek' (CCII: 791).	**oz-** 'geçmek, öne geçmek' (KM I: 285).
ozav 'geçmiş, eski' (CCII: 792).	**ozgan** 'geçmiş, geçen' (KM I: 285).
ozav kün 'dün' (CCII: 792).	**ozgan kün** 'geçmiş gün, geçen gün' < **ozgan** 'geçmiş, geçen' (KM I: 285); **kün** 'gün' (KM I: 222). **tünene** 'dün' (KM I: 366).
Ö	
öbüge (< Mo. ebüge) 'dede, büyük baba, ata' (CCII: 792).	**appa** 'dede' (KM I: 76). **akka** 'dede, büyük baba; ihtiyar' (KM I: 66). **baba** 'dede' (KM I: 95). **kart ata** 'dede, büyük baba' (KM I: 83).
öç 'intikam, öç' (CCII: 792).	**öç** 'kin, hırs, hiddet, garez' (KM I: 287); 'kin, intikam' (KM II: 486). **öçlük** 'düşmanlık, hasımlık' (KM I: 287).
öç alguçı 'intikamcı, öç alıcı' (CCII: 792).	**öçlü** 'kötü kalpli' (KM I: 287). **dertçi** 'intikamcı, kinci, kin tutan, kinli, kindar, öfkeli' (KM I: 158).
öçeş- 'bahse girmek' (CCII: 792).	**öçeş-** 'bahse girmek' (KM I: 287).
öçkek 'öksürük' (CCII: 792).	**cötel** 'öksürük' (KM I: 134).

öçü- 'tahrik etmek, kışkırtmak, harekete geçirmek' (CCII: 792).	**öçük-** 'üstüne gitmek, garez bağlamak, üşüşmek, kastetmek, (birine) diş bilemek, (birine) tebelleş olmak' (KM II: 486).
ög- 'övmek' (CCII: 792). **öv-** 'methetmek, övmek' (CCII: 797).	**mahta-** 'övmek, methetmek' (KM I: 266).
ögünç 'övgü, övünme' (CCII: 792). **öygünç** 'övünç, övgü, övünme' (CCII: 798).	**mahtav** 'övgü' (KM I: 266).
ögür- 'öğürmek' (CCII: 793).	**ökür-** 'böğürmek' (KM I: 288).
öktem 'gururlu, kibirli, mağrurluk' (CCII: 793).	**öhtem** 'gururlu, mağrur, kibirli; heybetli, yüce, görkemli' (KM I: 287)
öktemlen- 'gururlanmak, kibirlenmek, övünmek' (CCII: 793).	**öhtemlen-** 'gururlanmak, kibirlenmek' (KM I: 287).
öktemlik 'gurur, kibir, mağrurluk' (CCII: 793).	**öhtemlik** 'gururluluk, mağrurluk, görkemlilik' (KM II: 487).
öktün- 'gücendirmek, rencide etmek' (CCI: 537).	**öhtün-** 'iç geçirmek, iç çekmek' (KM I: 287). **öhtemlen-** 'gururlanmak, kibirlenmek' (KM I: 287).
öktünmek 'hakaret, tahkir' (CCI: 537).	**öhtünmeklik** 'iç geçirme, iç çekme' < **öhtün-** 'iç geçirmek, iç çekmek' (KM I: 287). **öhtemlenmeklik** 'kibirlenme, tepeden bakma, küçük görme, aşağılama' < **öhtemlen-** 'gururlanmak, kibirlenmek' (KM I: 287).
öküz 'öküz' (CCI: 537).	**ögüz** 'öküz' (KM I: 287)
öküz 'ırmak' (CCI: 537).	**özen** 'vadi; ova, düzlük; ırmak' (KM I: 290). **çerek** 'ırmak, akarsu' (KM I: 146). **suv** 'ırmak, nehir' (KM I: 322).
öl- 'ölmek' (CCI: 537, CCII: 793).	**öl-** 'ölmek' (KM I: 288).
ölç- 'ölçmek' (CCI: 537).	**ölçele-** 'ölçmek' (KM I: 288).
ölçe 'ölçü' (CCI: 538).	**ölçe** 'ölçü' (KM I: 288).

öltür- ‘ölmesini sağlamak, öldürmek’ (CCII: 793). **öldür-** ‘öldürmesini sağlamak, öldürmek’ (CCII: 793).	**öltür-** ‘öldürmek’ (KM I: 288).
öltürül- ‘öldürülmek’ (CCII: 794).	**öltürül-** ‘öldürülmek’ < **öltür-** ‘öldürmek’ (KM I: 288).
ölü ‘ölmüş kimse, ölü’ (CCI: 538, CCII: 794).	**ölü** ‘ölü’ (KM I: 288).
ölüm ‘ölüm’ (CCI: 538, CCII: 794). **ölim** ‘ölüm’ (CCII: 793).	**ölüm** ‘ölüm’ (KM I: 288).
ölümlüh ‘ölümlü’ (CCII: 794). **ölümlih** ‘ölümlü’ (CCII: 794).	**ölümlü** ‘ölümlü, fani’ (KM II: 489).
ömed (< Far. ōmad) ‘umut, ümit’ (CCI: 538).	**umut** ‘umut, ümit’ (KM I: 288).
ön- ‘ortaya çıkmak, meydana gelmek; büyümek; yükselmek, göğe çıkmak (CCII: 794).	**örçü-** ‘büyümek, yetişmek’ (KM I: 288). **örle-** ‘tırmanmak, yükselmek’ (KM I: 289). **ös-** ‘büyümek, gelişmek’ (KM I: 289).
öñ ‘ön; huzur’ (CCII: 794).	**öñ** ‘deri veya kumaşın iç kısmı’ (KM I: 288). **al** ‘ön, ilk, birinci’ (KM I: 68).
öñü ‘çıplak, yalın; sadece, biricik, yegâne’ (CCII: 795).	**öñe** ‘başka, diğer’ (KM I: 288). **cañız** ‘yalnız, tek’ (KM I: 120). **sıññar** ‘tek, bir tane, yalnız’ (KM I: 311).
öp- ‘öpmek’ (CCI: 538, CCII: 795).	**uppa et-** ‘öpmek’ (KM I: 371).
öpke ‘öfke’ (CCI: 538, CCII: 795).	**açuv** ‘hiddet, kızgınlık; acı, keder, elem’ (KM I: 62).
öpke ‘akciğer’ (CCII: 795).	**öpke** ‘akciğer’ (KM I: 288).
öpkele- ‘öfkelendirmek’ (CCI: 538).	**öpkele-** ‘darılmak, küsmek’ (KM I: 288). **açuvlan-** ‘öfkelenmek, kızmak, sinirlenmek’ (KM I: 62).
öpkelemekçi ‘öfkeli, çabuk öfkelenen, sinirli’ (CCII: 795).	**öpkelevçü** ‘küsücü, küsmeye hazır, sürekli küsen, darılan’ (KM II: 490). **açıvlu** ‘öfkeli, kızgın, sinirli, acılı, kederli2 (KM II: 11).

öpmek ‘öpme, öpücük’ (CCI: 538).	**uppa** ‘öpücük’ (KM I: 371).
örgüz- ‘(koyunları) otlağa salmak, otlatmak’ (CCII: 795).	**ayda-** ‘gütmek, otlatmak’ (KM I: 89). **caylat-** ‘otlatmak’ (KM I: 126). **küt-** ‘gütmek’ (KM I: 223).
örken ‘urgan’ (CCII: 795).	**arkan** ‘ip, kement’ (KM I: 78); ‘urgan, uzun kalın sicim; kement’ (KM II: 51).
örleş ‘tepe’ (CCI: 538).	**örleş** ‘otlak’ (KM I: 289). **örüş** ‘yokuş, sırt, tepe’ (KM I: 289).
örs ‘örs’ (CCI: 539).	**töş** ‘örs’ (KM I: 362).
örtli ‘ateşli, alevli’ (CCII: 795).	**örten** ‘ateş, yangın; salgın’ (KM II: 491).
örtlik ‘ateşli, alevli’ (CCII: 795).	**örten** ‘ateş, yangın; salgın’ (KM II: 491).
örümçik ‘örümcek’ (CCII: 796).	**gıbı** ‘örümcek’ (KM I: 174). **gubu** ‘örümcek, kene’ (KM I: 179). **tıbıttay** ‘örümcek’ (KM I: 352).
ös- ‘büyümek, gelişmek, yetişmek’ (CCII: 796).	**ös-** ‘büyümek, gelişmek, yetişmek’ (KM I: 289).
öskür- ‘öksürmek’ (CCI: 539).	**cötgür-** ‘öksürmek’ (KM I: 134). **cötger-** ‘öksürmek’ (KM I: 134). **cötel et-** ‘öksürmek’ (KM I: 134).
öskürmek ‘öksürük’ (CCI: 539).	**cötel** ‘öksürük’ (KM I: 134).
öşeñ ‘inatçı, dik kafalı, asi’ (CCII: 796).	**öşün** ‘göğüs’ (KM II: 492). **öşün sal-** ‘göğsünü dayamak, göğüslemek, kuvvetini denemek’ (KM II: 492). **öşün ur-** ‘göğsünü dayamak, göğsüyle vurmak, göğsüyle çarpmak’ (KM II: 492). **öşün uruş et-** ‘göğüs göğüse dövüşmek’ (KM II: 492).
öte- ‘yerine getirmek, yapmak, gerçekleştirmek, ödemek’ (CCII: 796).	**et-** ‘yapmak, etmek’ (KM I: 167). **öt-** ‘geçmek, nüfuz etmek, öne geçmek; ağrına gitmek, içine işlemek’ (KM I: 289). **töle-** ‘ödemek’ (KM I: 361).
öte ‘arasından’ (CCII: 796).	**arası bla öt-** ‘arasından geçmek, içinden geçmek’ < **arası bla** ‘arasından’ (KM

	I: 109); **öt-** 'geçmek, nüfuz etmek, öne geçmek; ağrına gitmek, içine işlemek' (KM I: 289).
ötli 'içine öd karıştırılmış, ödlü' (CCII: 796).	**ötlü** 'cesur, gözü pek' (KM I: 289). **öt** 'cesaret; öd, safra' (KM I: 289).
ötmek 'ekmek' (CCII: 796).	**ötmek** 'ekmek' (KM I: 289).
ötmekçi 'ekmekçi' (CCII: 796).	**ötmekçi** 'ekmekçi' (KM II: 493).
ötmekley 'ekmek gibi' (CCII: 796).	**ötmekley** 'ekmek gibi' < **ötmek** 'ekmek' (KM I: 289).
ötmekniñ uşahı 'kırıntı, ekmek ufağı' (CCII: 796).	**ötmekni uvagı** 'ekmek ufağı, ekmek kırıntısı' < **ötmek** 'ekmek' (KM I: 289); **uvak** 'ufak' (KM I: 373). **gırcın umur** 'ekmek kırıntısı' (KM I: 371).
ötrükçi 'yalancı' (CCI: 539).	**ötürükçü** 'yalancı' (KM I: 289).
ötünç 'ödünç'	**öñküç** 'ödünç, borç' (KM I: 288).
övdü 'övgü, alkış' (CCII: 797).	**mahtav** 'övgü' (KM I: 266).
övdürgen 'saygıdeğer' (CCII: 797).	**aytılgan** 'meşhur, ünlü, tanınan' (KM I: 92). **mahtalgan** 'övülen, övülmeye lâyık' < **mahtal-** 'övülmek' (KM I: 266).
övretmek 'öğüt, nasihat, uyarı' (CCI: 540).	**üyretmeklik** 'öğretme, eğitme, alıştırma' < **üyret-** 'alıştırmak, öğretmek, eğitmek' (KM I: 375).
övük 'değirmen taşı' (CCII: 797).	**avuk** 'devir, zaman' (KM I: 86). **tirmen taş** 'değirmen taşı' (KM I: 356). **uv-** oğmak (KM I: 373). **uvadıh et-** 'bükmek, çevirmek; dövmek, dayak atmak, azarlamak' (KM I: 373). **uvakla-** 'ufalamak, parçalamak' (KM I: 373).
övün- 'gururlanmak, kibirlenmek, övünmek' (CCII: 797).	**öhtemlen-** 'gururlanmak, kibirlenmek' (KM I: 287).
övünçlü 'övgülü, övünçlü' (CCII: 797).	**aythılı** 'meşhur, tanınmış, ünlü; övgüye layık' (KM I: 92). **mahtavlu** 'şanlı, şöhretli' (KM I: 266).

	hurmetli ‘saygılı, hürmetli; alımlı’ (KM I: 191).
öz ‘kendi, öz’ (CCII: 798).	**öz** ‘kendi, kendisi’ (KM I: 289).
özden ‘asil, soylu’ (CCI: 540).	**özden** ‘soylu, asil; hür’ (KM I: 290).
öze ‘yüzünden, aracılığıyla, ile’ (CCII: 798).	**üsü bla** ‘üzerinden’ (KM I: 375). **üsünden** ‘hakkında, konusunda’ (KM I: 375).
özen ‘vadi, yatak’ (CCII: 798).	**özen** ‘vadi; ‘ova, düzlük; ‘ırmak’ (KM I: 290).
özge ‘başka (kimse, şey)’ (CCI: 540, CCII: 798).	**özge** ‘başka, diğer; öyle olsa da, peki’ (KM I: 290).
özgeçe ‘başkaca’ (CCII: 799).	**özgeça** ‘başkaca’ < **özge** ‘başka, diğer; öyle olsa da, peki’ (KM I: 290).
özgeler ‘diğerleri, başkaları’ (CCI: 540).	**özgele** ‘başkaları, diğerleri’ < **özge** ‘başka, diğer; öyle olsa da, peki’ (KM I: 290).
özme ‘zincir ve benzeri şeylerin halkaları; bakla’ (CCII: 799).	**üzüm** ‘kısım, bölüm, parça’ (KM I: 376). **üzümdü** ‘küçük parça’ (KM I: 376). **üzük** ‘parça, kırıntı, bölüm; köken, soy, sülale’ (KM II: 679). **çık** ‘zincir halkası; düğüm, ilmek’ (KM I: 147); **sıncır çık** ‘zincir halkası’ (KM I: 310). **togay** ‘halka; bilezik’ (KM I: 357).
P	
paçalı ‘paçalı’ (CCII: 799).	**buçhaklı** ‘paçalı’ < **buçhak** ‘paça, pantolon paçası; tulum yüzülmüş derinin bacaklara isabet eden bölümü’ (KM II: 138).
palang (< Far. palang) ‘leopar’ (CCI: 540).	**bars** ‘pars, panter’ (KM II: 97).
panşanbe (< Far. pancşanbä) ‘perşembe’ (CCI: 540).	**orta kün** ‘Perşembe’ (KM I: 283).
pap ‘papa’ (CCII: 799).	**babas** ‘papaz’ (KM I: 95).
pargal (< Far. pargāl) ‘pergel’ (CCI: 540).	**şajna** ‘pergel’ (AA).
Pater noster ‘Göklerde olan babamız… diye başlayan ve Hz. İsa’dan havariler	**-**

vasıtasıyla intikal etmiş olan bir dua' (CCII: 799).	
Paulus (özel isim) 'Yeni Ahit'te ve Luka İncil'inde önemli bir yere sahip; Pavlik kiliselerin kurucusu Hristiyan misyoner, havari Paul' (CCII: 799).	**-**
paygambar (< Far. paygambar) 'peygamber' (CCI: 541, CCII: 799). **profet** (< Lat. prophet) 'peygamber' (CCII: 800).	**faygambar** 'peygamber' (KM I: 169).
peç (< Rus. peç) 'fırın' (CCI: 540).	**peç** 'ısınmada kullanılan bir tür fırın' (KM I: 291).
peşa (< Far. pīşa) 'zanaat, meslek' (CCI: 540). **peşe** (< Far. pīşa) 'zanaat, meslek' (CCII: 800).	**ustalık** 'ustalık, zanaat, mâhirlik' (KM II: 665).
peşman (< Far. peşīmān) 'pişman' (CCI: 540).	**buşman** 'üzüntü, tasa, keder' (KM I: 114).
Petrus (özel isim) 'İsa'nın on iki havarisinden biri, Aziz Petrus' (CCII: 800).	**-**
Pilatus (özel isim) Pontius Pilatus' (CCII: 800). **Pont Pilat** (özel isim) MS 26-36 yılları arasında Roma İmparatorluğu'nun Yahudiye eyaletinin valisi ve Hz. İsa'yı yargılayan yargıçlardan birisi, Pontius Pilatus' (CCII: 800).	**Pontius Pilat** 'Pontius Pilatus' (İNCİLKM: 134).
piroza (< Far. pērōza) 'firuze taşı, turkuaz' (CCI: 541).	**payruz** 'firuze' (KM I: 291).
pistak (< Yun. pistakion) 'Antep fıstığı' (CCI: 541).	**çörtlevük** 'fındık' (KM I: 153).
piş 'çağırma sesi' (CCII: 800).	**pışt** 'bir ünlem ifadesi' (KM II: 497). **pışılda-** 'fiskos etmek, fısıltıyla konuşmak' (KM II: 497).

	pışıldav ‘fiskos, fısıltılı konuşma’ (KM II: 497).
piyala (< Far. piyāla) ‘bardak, kadeh’ (CCI: 541).	**miyala** ‘cam’ (KM I: 273); **miyala ıstakan** ‘cam bardak, kadeh’; **ıstakan** ‘bardak’ (KM I: 195).
psalmos (< Lat. psalmos) ‘Mezmurlar kitabı’ (CCII: 800).	**-**
R	
rahim (< Ar. raḥm) ‘merhamet, acıma, esirgeme’ (CCII: 800).	**rahmu** ‘merhamet, acıma, esirgeme’ (Begiylanı, 2009: 209, 259, 352, 465). **rahmu et-** ‘merhamet etmek, acımak, esirgemek’ (Begiylanı, 2009: 47).
+rak ‘isimlere gelen karşılaştırma ve üstünlük eki’ (CCII: 800). **+rek** ‘isimlere gelen karşılaştırma ve üstünlük eki’ (CCII: 801).	**+rAk, +IrAk, +UrAk** ‘‘isimlere gelen karşılaştırma ve üstünlük eki’ (Adiloğlu, 2019: 28-29).
ramçılık (< Far. ram < Ar. raml + T.) ‘kehanet, fal’ (CCI: 541).	**taş** ‘fal’ (KM I: 343).
rang (< Far. rang) ‘boya, renk’ (CCI: 541).	**bet** ‘renk’ (KM I: 105). **boyav** ‘renk, boya’ (KM I: 111). **türsün** ‘yüz, çehre; görünüm; renk’ (KM I: 366).
rang-i lak (< Far. rang-i lak) ‘cila yapmakta kullanılan bir çeşit reçine’ (CCI: 542).	**akgan çayır** ‘reçine’ (KM I: 144). **sagız** ‘reçine, macun’ (KM I: 296).
ranglar (< Far. rang + T.) ‘renkler’ (CCI: 542).	**betle** ‘renkler’ < **bet** ‘renk’ (KM I: 105). **boyavla** ‘renkler, boyalar’ < **boyav** ‘renk, boya’ (KM I: 111). **türsünle** ‘yüzler, çehreler; görünümler; renkler’ < **türsün** ‘yüz, çehre; görünüm; renk’ (KM I: 366).
ravand (< Far. ravand) ‘büyük yapraklı, beyaz çiçekli, çok yıllık ve otsu bir bitki, ravent’ (CCI: 542).	**cılkı kulak** ‘büyük yapraklı yabanî bir bitki’ (KM I: 129).
raygan (< Far. rāygān) ‘bedava, ücretsiz’ (CCII: 800).	**açhasız** ‘bedava’ (KM I: 61). **alaylay** ‘bedava’ (KM I: 69).

	haksız ‘karşılıksız, bedava’ (KM I: 183). **tölevsüz** ‘bedava’ (KM I: 361).
raziyana (< Far. rāziyāna) ‘rezene’ (CCI: 542).	**-**
rebe (< Ar. ribā) ‘tefecilik, faiz’ (CCI: 542).	**kozlav** ‘doğum; faiz’ (KM I: 255). **kozlav açha** ‘faize verilmiş para’ (KM I: 255). **kozlavga ber-** ‘tefecilik yapmak’ (KM I: 255). **õñküç kozlav** ‘faiz; bir faiz sistemi’ (KM I: 255).
roz (< Far. rōz) ‘talih, baht’ (CCI: 542). **oroz** (< Far. rōz) ‘talih, baht’ (CCI: 534).	**rıshı** ‘şans, talih, başarı; varide, zenginlik’ (KM I: 293). **ırıshı** ‘kısmet, kader’ (KM I: 194).
Rusi ketanı (< Rusi + Ar. kettān + T.) ‘Ruslar tarafından üretilen bir tür keten kumaş’ (CCI: 542).	**Orus keten** ‘Rus keteni’ < **Orus** ‘Rus’ (KM I: 283); **keten** ‘keten’ (KM II: 367).
rustayi (< Far. rustāyī) ‘kaba, anlayışsız’ (CCI: 542).	**adebsiz** ‘edepsiz, terbiyesiz, kaba’ (KM II: 13). **colsuz** ‘nezaketsiz, kaba, yersiz, yakışıksız, uygunsuz’ (KM I: 133). **işlenmegen** ‘terbiyesiz, görgüsüz, kaba’ (KM I: 200). **tuvardak** ‘kaba, görgüsüz, terbiyesiz’ (KM I: 364).
S	
sa ‘sağ; sağ taraf’ (CCII: 801).	**sav** ‘sağ; canlı’ (KM I: 303). **oñ** ‘sağ taraf’ (KM I: 282).
saar (< Mo. sagar) ‘kuşku, şüphe’ (CCII: 801).	**sagayuv** ‘uyanma; kuşkulanma; merak, endişe, vesvese, kuşku’ < **sagay-** ‘uyanmak; kuşkulanmak, merak etmek, endişelenmek’ (KM I: 296); **sagayt-** ‘dikkatini çekmek, uyandırmak; kuşkulandırmak, kuşkuya düşürmek’ (KM I: 296);

	sagaygan ‘endişeli, vesveseli’ (KM I: 296). **ajım** ‘pişmanlık, esef, teessüf; şüphe, kuşku’ (KM I: 66). **akkıl** ‘tereddüt’ (KM I: 66). **alcav** ‘yanılma, şaşırma, tereddüt’ < **alca-** ‘yanılmak, şaşırmak, tereddüt etmek’ (KM I: 70). **añarıluv** ‘tereddüt’ (KM I: 75). **aragura** ‘tereddüt, kararsızlık, mütereddit, tereddütlü’ (KM I: 77). **armav** ‘tereddüt’ (KM I: 78). **armavluk** ‘kararsızlık, tereddüt’ (KM I: 78). **arsarlık** ‘sıkıntı, dalgınlık, şaşkınlık, tereddüt’ < **arsar** ‘sıkıntılı, dalgın, şaşkın, tereddütlü’ (KM I: 78). **işek** ‘şüphe’ (KM I: 200). **tırham** ‘şüphe, tereddüt’ (KM I: 354). **sagışlanmaklık** ‘kaygı, kuşku, endişe’ (KM I: 296). **seskeklenüv** ‘kuşkulanma, şüphelenme, telaşlanma, < **seskeklen-** ‘kuşkulanmak, telaşlanmak, heyecanlanmak, etekleri tutuşmak, dört dönmek’ (KM I: 308). **sezim** ‘his, duygu; tahmin, zan, kuşku’ (KM I: 308).
saarla- (< Mo. sagar + T.) ‘utanmak, mahcup olmak’ (CCII: 802).	**cunçu-** ‘mahcup olmak, sıkılmak, sıkıntıya düşmek’ (KM I: 135). **ıylık-** ‘utanmak’ (KM I: 195). **kubul-** ‘kendini beğenmek, kasılmak; utanmak, sıkılmak’ (KM I: 256). **tartın-** ‘çekinmek, utanmak, sıkılmak’ (KM I: 342). **uyal-** ‘utanmak, utanç duymak, sıkılmak’ (KM I: 374).

saarlap (< Mo. sagar + T.) ‘ürkek, korkak, çekingen’ (CCI: 542).	**cunçuvuk** ‘sıkılgan, çekingen’ (KM I: 135). **ıylıkmış** ‘sıkılgan, çekingen, mahcup, utangaç; içini belli etmeyen, içine kapanık’ (KM I: 195). **iymençek** ‘sıkılgan, çekingen’ (KM I: 202). **elgençek** ‘korkak, ürkek’ (KM I: 164). **kızbay** ‘korkak, ürkek’ (KM I: 249). **kubulçak** ‘utangaç, sıkıntılı; kasıntı, kibirli’ (KM I: 256). **tartınçak** ‘çekingen, utangaç’ (KM I: 342). **uyalçak** ‘utangaç’ (KM I: 374).
saat (< Ar. sāʿat) ‘vakit, saat’ (CCI: 542).	**sagat** ‘saat; zaman’ (KM I: 296).
saban ‘saban; ekilen alan’ (CCI: 543, CCII: 802).	**saban** ‘tarla’ (KM I: 295).
saban temir ‘saban demiri’ (CCII: 802).	**saban temir** ‘pulluk demiri’ (KM I: 295).
saban yeri ‘tarla, ekilen yer’ (CCII: 802).	**saban cer** ‘tarla, ekilen yer’ < **saban** ‘tarla’ (KM I: 295).
sabançı ‘çiftçi, rençber’ (CCII: 802).	**sabançı** ‘çiftçi, rençber’ (KM I: 295).
sabırluk (< Ar. ṣabr + T.) ‘sabırlı, nefsine hâkim’ (CCII: 802). **sabırluh** (< Ar. ṣabr + T.) ‘nefsine hâkim olma, haddini bilme’ (CCII: 802).	**sabırlık** ‘sakinlik, soğukkanlılık, sabırlılık, kendine hâkim olma’ (KM I: 295).
sabur (< Ar. ṣabr) ‘nefsine hâkim olma, haddini bilme’ (CCI: 543).	**sabır** ‘sakin, dingin; sabırlı, yatışmış; uysal, halim selim’ (KM I: 295).
sabur (< Ar. ṣabr) ‘sıcak bölgelerde yetişen, yaprakları oldukça yüksek bir sapın tepesinde toplanmış bulunan bir bitki, sabır otu, sarısabır’ (CCII: 802).	**-**
saç- ‘(tohum) serpmek, saçmak’ (CCI: 543, CCII: 802).	**çaç-** ‘dağıtmak, saçmak, serpmek’ (KM I: 140).
saçak ‘(at takımında kullanılan) püskül, saçak’ (CCI: 543).	**çaçak** ‘püskül, saçak’ (KM I: 140).
saç ‘saç’ (CCI: 543).	**çaç** ‘saç’ (KM I: 139).

sadaf (< Far. sadāf) 'sarı çiçekli ve hekimlikte kullanılan, çok yıllık bir bitki, sedef otu' (CCI: 543).	**cıltıravuk süyek** 'sedef' (KM I: 130). **çokurak taş** 'sedef' (KM I: 343).
sadaga (< Ar. ṣadaka) 'sadaka' (CCI: 543, CCII: 802).	**sadaka** 'sadaka' (KM I: 296).
safar (< Ar. safar) 'sefer, yolculuk' (CCI: 543).	**safar** 'seferî, yolcu' (KM II: 501). **sapar** 'oruç olmayan, seferi' (KM I: 301). **colovçuluk** 'yolculuk, seyahat, gezi' (KM II: 192).
safar ay (< Ar. ṣafar + T.) 'ay takviminin ikinci ayı, sefer ayı' (CCI: 544).	**safar ay** 'sefer ayı' (KM II: 501).
sagak 'çene' (CCI: 544).	**sagak** 'solungaç; bademcik' (KM I: 296). **sakal** 'sakal; çene' (KM I: 297). **sakal tüb** 'çene' (KM I: 297). **baş cayak** 'üst çene' (KM I: 125). **töben cayak** 'alt çene' (KM I: 360). **gagay** 'ağız, çene' (KM I: 171). **hamhot** 'çene, ağız çevresi, surat' (KM I: 184). **gemhot** 'surat, çene' (KM I: 173). **gimhot** 'çene, surat, ağız çevresi' (KM I: 176). **gumot** 'çene, ağız' (KM I: 179).
sagın- 'düşünmek, hatırlamak' (CCI: 544, CCII: 802).	**sagın-** 'anmak, düşünmek, hatırlamak, bahsetmek' (KM I: 296).
sagınç 'düşünce, fikir' (CCI: 544, CCII: 803).	**sagış** 'düşünce; tasa, kaygı' (KM I: 296).
sagındır- 'öğüt vermek, uyarmak, ihtar etmek' (CCI: 544).	**sagındır-** 'düşündürtmek, hatırlatmak' < **sagın-** 'anmak, düşünmek, hatırlamak, bahsetmek' (KM I: 296).
sagındırmak 'öğüt, nasihat, uyarı, ihtar' (CCI: 544).	**sagındırmaklık** 'düşündürme, hatırlatma' < **sagındır-** 'düşündürtmek, hatırlatmak' < **sagın-** 'anmak, düşünmek, hatırlamak, bahsetmek' (KM I: 296).

sagınmak ‘düşünce’ (CCI: 544).	**sagınmaklık** ‘fikir, düşünme, düşünce’ < **sagın-** ‘anmak, düşünmek, hatırlamak, bahsetmek’ (KM I: 296).
sagış ‘düşünce, niyet’ (CCII: 803).	**sagış** ‘düşünce; tasa, kaygı’ (KM I: 296).
sagışa- ‘düşünmek, niyet etmek’ (CCII: 803).	**sagış et-** ‘düşünmek, hatırlamak’ (KM I: 296).
sagışla- ‘düşünmek, niyet etmek’ (CCII: 803).	**sagışlan-** ‘düşünmek, düşünceye dalmak’ (KM I: 296).
sagıt ‘silah, alet; at koşum takımı’ (CCI: 544, CCII: 803).	**savut** ‘silah, teçhizat’ (KM I: 304).
sagıtlan- ‘silahlanmak’ (CCI: 544).	**savutlan-** ‘silahlanmak’ (KM I: 304).
saglık bile ‘sağlıklı, aklı başında’ (CCI: 545).	**savluklu** ‘sağlıklı’ (KM I: 304).
saglık ‘sıhhat, sağlık’ (CCI: 545).	**savluk** ‘sağlık, sıhhat’ (KM I: 304).
sagsız ‘sağlıksız, hasta’ (CCI: 545).	**savsuz** ‘hastalıklı’ (KM I: 304).
sah ‘uyanık, dikkatli, tedbirli (kimse)’ (CCII: 804).	**sak** ‘dikkat, tedbir; dikkatli, tedbirli, hassas, dikkatlice’ (KM I: 297).
sahav (< Mo. sahagu) ‘peltek konuşan, pepe, kekeme’ (CCII: 804).	**sakav** ‘peltek, konuşması kusurlu’ (KM I: 297).
sahla- ‘beklemek’ (CCII: 804).	**sakla-** ‘beklemek; korumak’ (KM I: 297).
sahtiyan (< Far. sahtiyān) ‘işlenmiş ve cilalanmış deri, sahtiyan deri’ (CCI: 545).	**sahtiyan** ‘işlenmiş yumuşak deri, maroken’ (KM I: 297).
saka ‘saka kuşu’ (CCI: 545).	**ala çıpçık** ‘saka kuşu’ (KM I: 69).
sakal yülüçi ‘berber’ (CCI: 545).	**sakal cülüvçü** ‘sakal tıraş eden, berber’ < **sakal cülü-** ‘tıraş olmak’ (KM I: 297). **baş cülüvçü** ‘başı tıraş eden, berber’ (KM II: 99).
sakal ‘sakal’ (CCI: 545).	**sakal** ‘sakal; çene’ (KM I: 297).
sakız ‘sakız’ (CCI: 545).	**sagız** ‘reçine, macun’ (KM I: 296). **çayır** ‘sakız, ağızda çiğnenen sakız’ (KM I: 144).
sakla- ‘saklamak, korumak’ (CCI: 546).	**sakla-** ‘beklemek; korumak’ (KM I: 297); ‘beklemek; esirgemek, korumak, tutmak’ (KM II: 503).

saklamak ‘saklama, koruma’ (CCI: 546).	**saklamaklık** ‘bekleme; esirgeme, koruma, tutma’ < **sakla-** ‘beklemek; korumak’ (KM I: 297); ‘beklemek; esirgemek, korumak, tutmak’ (KM II: 503).
saklan- ‘korunmak, kaçınmak, sakınmak’ (CCI: 546).	**saklan-** ‘korunmak; beklenmek’ (KM I: 297).
saksızlık ‘hastalık, sağlıksızlık’ (CCI: 546).	**savsuzluk** ‘hastalık, zayıflık’ (KM I: 304).
sal- ‘bırakmak, atmak’ (CCII: 804).	**sal-** ‘koymak, bırakmak, yerleştirmek’ (KM I: 297).
salam (< Ar. salam) ‘selam’ (CCI: 546).	**salam** ‘selam’ (KM I: 298).
salam (< Rus. soloma) ‘saman’ (CCI: 546).	**salam** ‘saman’ (KM I: 298).
salamatlık (< Ar. salamat + T.) ‘selametlik, sağlık’ (CCI: 546).	**salamatlık** ‘sıhhat, mutluluk, esenlik’ (KM I: 298).
salamatlık birle ‘sağlıklı bir şekilde’ (CCI: 546).	**salamatlık bla** ‘sıhhatle, esenlikle’ < **salamatlık** ‘sıhhat, mutluluk, esenlik’ (KM I: 298).
salg (< Ar. sālg) ‘adaçayı’ (CCI: 546).	**-**
salın- ‘salınmak’ (CCII: 804).	**salın-** ‘sarkmak’ (KM I: 298).
salkum ‘üzüm salkımı, salkım’ (CCII: 804).	**coppu** ‘salkım, yumak, yığın, buket, küme’ (KM II: 193). **cüzüm coppu** ‘üzüm salkımı’ (KM II: 208).
salkun (< Mo. salkin) ‘hava’ (CCI: 547, CCII: 804).	**salkın** ‘serin, gölge, serinlik, gölgelik’ (KM I: 298).
Salomon (özel isim) ‘Kral Davud’un oğlu, 3. İsrail kralı Hz. Süleyman’ (CCII: 804).	**Sülemen** (özel isim) ‘Süleyman; Hz. Süleyman’ (AA).
salp ‘tek, bir’ (CCII: 804).	**ayrım** ‘tek, ayrı, yalnız, tek başına’ (KM I: 91). **calan da** ‘yalnızca, sadece, tek’ (KM I: 118). **cañız** ‘yalnız, tek’ (KM I: 120). **kıllı** ‘yalnız, tek, ancak’ (KM I: 245). **kuru** ‘boş, sade; yalnız, tek’ (KM I: 259). **sıñar** ‘tek, bir tane, yalnız’ (KM I: 311).
samala (< Rus. smola) ‘zift’ (CCI: 547).	**kaynagan çayır** ‘zift’ (KM I: 242).

samuk 'şalgam' (CCI: 547).	**tüb kobusta** 'şalgam' (KM I: 365).
sana- 'saymak, hesaplamak' (CCI: 547).	**sana-** 'sayı saymak, hesaplamak; kabul etmek, dâhil etmek' (KM I: 299).
sanar takta 'hesap yapmaya yarayan tahta, hesap tahtası' (CCI: 547).	**sanav kañña** 'hesap tahtası' < **sanav** 'sayma, sayı, rakam; hesap' (KM I: 299).
san 'sayı' (CCI: 547).	**san** 'sayı, miktar; nüfus' (KM I: 299).
sanç- 'delmek, delip geçmek' (CCI: 547, CCII: 805).	**çanç-** 'saplamak, batırmak' (KM I: 142); 'saplamak, sokmak, geçirmek, dikmek; doğramak; sancımak, sançmak, ağrımak' (KM II: 214).
sançış 'savaş, muharebe' (CCI: 547).	**çançuv** 'saplama, sokma, dikme, doğrama, sancıma, ağrıma, sancı' (KM II: 214); 'sızı' (KM I: 142). **sermeş** 'kavga, dövüş, mücadele, savaş, muharebe' (KM I: 308). **soguş** 'harp, muharebe' (KM I: 316). **uruş** 'savaş, muharebe' (KM I: 372).
sançmak 'delme, delinme' (CCI: 548).	**çançmaklık** 'saplama, batırma' < **çanç-** 'saplamak, batırmak' (KM I: 142).
sandıra- (< Mo. sandura-) 'paniklemek, çıldırmak, küplere binmek' (CCII: 805).	**sandıra-** 'saçmalamak; uykuda sayıklamak' (KM I: 300).
sansız 'sayısız' (CCII: 805).	**sansız** 'sayısız, çok' (KM I: 301).
saña 'sana' (CCI: 547, CCII: 804). **saa** 'sana' (CCII: 801).	**saña** 'sana' (KM II: 507).
sap- 'ayrılmak, sapmak' (CCII: 805).	**acaş-** 'kaybolmak, yolunu şaşırmak, yolunu kaybetmek' (KM II: 6); 'şaşırıp yanlış yola sapmak' (AA). **burul-** 'çevrilmek, dönmek, sapmak, bükülmek, kıvrılmak' (KM II: 142). **tay-** 'kaymak, yatmak, sapmak, kopmak, ayrılmak' (KM II: 585).
sar 'doğan kuşu; akbaba' (CCI: 548).	**çıgır kuş** 'akbaba' (KM II: 426).

	mıllıkçı kuş ‘leş yiyen kuş, akbaba’ (KM II: 426).
sara ‘aydın, açık, belirli’ (CCI: 548, CCII: 805).	**şart** ‘açık, açıkça, sarih şekilde’ (KM I: 328). **tuvra** ‘doğru, direkt; karşı’ (KM I: 364). **tüzüvün** ‘açıkça, anlaşılır şekilde’ (KM I: 368).
saraf (< Ar. ṣarrāf) ‘sarraf’ (CCI: 548).	**altın tüken** ‘sarraf, kuyumcu’ (KM II: 35).
saray (< Far. sarāy) ‘saray; üstü tamamen veya kısmen örtülü hayvan barınağı’ (CCI: 548, CCII: 805).	**tohana** ‘konak, büyük ev; saray; çiftlik; avlu; taht’ (KM I: 358).
sarhıt- ‘sızdırmak, suyunu akıtmak’ (CCII: 805).	**sarkıt-** ‘akıtmak, dökmek’ (KM I: 302).
sarhıt ‘fazla, artık, artakalan; hediye’ (CCII: 805).	**savga** ‘hediye, armağan; mükafat, ödül; prim’ (KM I: 304).
sarı ‘karşı, doğru’ (CCI: 548, CCII: 806).	**arı** ‘oraya, o tarafa’ (KM I: 77). **argı** ‘karşı, öte’ (KM I: 77). **taba** ‘-A doğru, o yönde’ (KM I: 333). **tuvra** ‘doğru, direkt, karşı’ (KM I: 364).
sarı ‘sarı renkli, sarı’ (CCI: 548, CCII: 806).	**sarı** ‘sarı’ (KM I: 302).
sarı ‘safra’ (CCI: 548).	**öt** ‘cesaret; öd, safra’ (KM I: 289).
sarımsak ‘sarımsak’ (CCI: 548).	**sarsmak** ‘sarımsak’ (KM I: 303). **sarımsah** ‘sarımsak’ (KM I: 302).
sarov ‘mide’ (CCII: 806).	**saruv** ‘mide’ (KM I: 303).
sarpan (< Far. sar-band) ‘örtü, masa örtüsü’ (CCI: 548).	**aşlav cabuv** ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **aşlav** ‘tepsi’ (KM I: 83); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117). **kaña cabuv** ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **kaña** ‘yemek sofrası, tepsi’ (KM I: 232); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117). **supura cabuv** ‘sofra örtüsü’ < **supura** ‘sofra’ (KM II: 214); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117). **tepsi cabuv** ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **tepsi** ‘tepsi; sofra, yemek’

	(KM I: 350); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117). **ustol cabuv** ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **ustol** ‘masa’ (KM II: 505); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117).
sarp ‘sert, sarp’ (CCII: 806).	**çıngıl** ‘uçurum, sarp kayalık’ (KM I: 148). **dılgam** ‘dik, sarp, yalçın’ (KM I: 159). **kadama** ‘sert, ulaşılması zor, uçurum’ (KM I: 227). **kısır** ‘yalçın, sarp’ (KM I: 247). **kiriş** ‘sarp, yalçın’ (KM I: 212).
sas ‘sis, sıcak buhar’ (CCII: 806).	**çars** ‘sis, duman’ (KM I: 144).
sası- ‘kokmak, pis kokmak’ (CCI: 548, CCII: 806).	**kaksı-** ‘çürümek, küf kokmak’ (KM I: 228).
sası ‘kokmuş, pis kokulu’ (CCII: 806).	**kaksıgan** ‘çürümüş, küf kokan’ < **kaksı-** ‘çürümek, küf kokmak’ (KM I: 228).
sasımış ‘kokuşmuş, pis kokmuş’ (CCI: 549).	**kaksıgan** ‘çürümüş, küf kokan’ < **kaksı-** ‘çürümek, küf kokmak’ (KM I: 228).
sat- ‘satmak’ (CCI: 549).	**sat-** ‘satmak’ (KM I: 303).
satka- ‘yıkıp geçmek, ezmek, çiğnemek’ (CCII: 806).	**sıt-** ‘ezmek, boğmak, yenmek, mağlup etmek’ (KM I: 312); ‘sıkmak, ezmek, sıkıştırmak’ (KM II: 525). **sıtıl-** ‘ezilmek, boğulmak; yenilmek, mağlup olmak’ (KM I: 312).
satmak ‘satış’ (CCI: 549).	**satmaklık** ‘satma, satış’ < **sat-** ‘satmak’ (KM I: 303).
satov ‘satış, ticaret’ (CCII: 807). **satuh** ‘satış, ticaret, pazar, piyasa’ (CCI: 549). **satuk** ‘satış, ticaret’ (CCI: 549).	**satuv** ‘satış, ticaret’ (KM I: 303).
satuhçı ‘satıcı’ (CCI: 549).	**satuvçu** ‘tüccar, satıcı’ (KM I: 303).
satun ‘satış, ticaret, satın’ (CCI: 549).	**satuv** ‘satış, ticaret’ (KM I: 303).
sav ‘sağlıklı, sağlam’ (CCII: 807).	**sav** ‘sağ, canlı; ‘sağlam, bütün, tam’ (KM I: 303).

savda (< Ar. savdā) ‘insan mizacında kabul edilen dört hılttan biri’ (CCI: 549).	**-**
savlavlatı ‘gizlice, gizli olarak’ (CCII: 807).	**caşırın** ‘gizlice’ (KM I: 124). **caşırtın** ‘gizlice’ (KM I: 124). **taşatın** ‘gizlice’ (KM I: 343).
savok ‘soğuk’ (CCI: 550). **savoh** ‘soğuk’ (CCI: 550).	**suvuk** ‘soğuk’ (KM I: 323).
savrak ‘kafatası’ (CCII: 807).	**baş süyek** ‘kafatası’ (KM I: 325). **töppe çırça** ‘kafatası kemiği’ (KM I: 361).
savrı ‘işlenerek kullanılır duruma getirilmiş hayvan postu, deri’ (CCII: 807). **sagrı** ‘işlenerek kullanılır duruma getirilmiş hayvan postu, deri’ (CCI: 545).	**savru** ‘sağrı’ (KM I: 304).
savsar ‘sansar’ (CCI: 550).	**suvsar** ‘ağaç sansarı, vizon’ (KM I: 323).
say ‘sığ, derin olmayan’ (CCII: 807).	**say** ‘sığ, derin olmayan; yassı; sathi, yüzeysel’ (KM I: 304).
saygat ‘?’ (CCII: 807).	**?**
saz (< Far. sāz) ‘ses, avaz’ (CCI: 550, CCII: 807).	**sızgır-** ‘ıslık çalmak; ulumak; tıslamak’ (KM I: 314). **saz** ‘saz, müzik aleti’ (KM I: 305).
sazagan ‘ejderha; yılan’ (CCI: 550).	**sızgırgan** ‘ıslık; ıslık çalan, uluyan, tıslayan’ (KM II: 528). **ajdagan** ‘dev, insanüstü varlık’ (KM I: 66). **saruvbek** ‘ejder, ejderha’ (KM II: 114). **celmavuz** ‘ejder, ejderha, canavar’ (KM II: 174).
saz ‘bataklık’ (CCI: 550).	**saz** ‘kil toprak’ (KM I: 305).
sebeb (< Ar. sabab) ‘sebep’ (CCII: 807).	**sebeb** ‘sebep; yarım, fayda, fırsat, vesile; teskin etme, yatıştırma; teselli’ (KM I: 305).
segiz ‘sekiz’ (CCII: 807).	**segiz** ‘sekiz’ (KM I: 306).
sekir- ‘sekmek, sıçramak’ (CCI: 550).	**sekir-** ‘atlamak, sıçramak, zıplamak, atılmak, fırlamak, fırlayıp kalkmak; kaçmak, sıvışmak, firar etmek;

	oynamak; hayvanların çiftleşmesi' (KM I: 306).
sekirmek 'sekme, sıçrama' (CCI: 550).	**sekirmeklik** 'atlama, sıçrama, zıplama < **sekir-** 'atlamak, sıçramak, zıplamak, atılmak, fırlamak, fırlayıp kalkmak; kaçmak, sıvışmak, firar etmek; oynamak; hayvanların çiftleşmesi' (KM I: 306). **sekirim** 'sıçrama, atlama' (KM I: 306).
sekizinçi 'sekizinci' (CCII: 807).	**segizinçi** 'sekizinci' (KM I: 306).
semir- 'şişmanlamak, yağlanmak, semirmek' (CCII: 808).	**semir-** 'şişmanlamak; yağlanmak; verimli hâle gelmek' (KM I: 306).
semiz 'yağlı, besili, semiz' (CCI: 550).	**semiz** 'semiz, şişman, kilolu; yağ; yağlı; bereketli' (KM I: 307).
sen 'sen (teklik ikinci kişi zamiri)' (CCI: 550, CCII: 808).	**sen** 'sen (teklik ikinci kişi zamiri)' (KM I: 307).
seniñni 'seni' (CCI: 551).	**seni** 'seni, senin' (KM I: 307).
señ 'buz parçası, buz keseği' (CCII: 810).	**buz kesek** 'buz parçası' < **buz** 'buz, dolu tanesi' (KM I: 114); **kesek** 'parça, bir parça, biraz' (KM I: 210). **buz gırt** 'buz parçası' < **buz** 'buz, dolu tanesi' (KM I: 114); **gırt** 'parça, topak' (KM I: 176).
señir 'yüksek, yüce, ulu' (CCII: 810).	**sıylı** 'asil, şerefli, hürmet edilen; değerli, pahalı; kutsal, mukaddes, aziz; yüce, ulu' (KM I: 313); 'kutsal, ulu, yüce; saygın, muhterem, itibarlı, onurlu, şerefli' (KM II: 527).
señseñ 'kuzu derisi, koyun postu' (CCII: 810).	**ajigen** 'üç-dört aylık kuzu derisi' (KM I: 66). **eldirey** 'kuzu derisi' (KM I: 164). **eltir** 'bir haftalık kuzu derisi' (KM I: 164). **körpe** 'iki-üç aylık kuzu derisi' (KM I: 218). **koy teri** 'koyun postu' (KM I: 351).

	sur ‘açık kahverengi üstün kaliteli kuzu derisi’ (KM I: 322).
serevün (< Mo. serigün) ‘serin, soğuk’ (CCII: 810).	**serivün** ‘sakin, yavaş, ağır; kederli, mahzun’ (KM I: 307).
sergek (< Mo. sergeg) ‘uyanık, dikkatli, uykusu hafif (kimse)’ (CCII: 810).	**seskek** ‘tetikte olan, uyanık olan, kuşkulu’ (KM I: 308).
sergiz- ‘evcilleştirmek, eğitmek’ (CCII: 810).	**üyürsündür-** ‘evcilleştirmek, alıştırmak, yakınlaştırmak’ (KM I: 376). **üret-** ‘alıştırmak, öğretmek, eğitmek’ (KM I: 375).
seriv ‘ehil, uysal, evcil’ (CCII: 810).	**serivün** ‘sakin, yavaş, ağır; kederli, mahzun’ (KM I: 307).
serpildi ‘serpinti’ (CCII: 810).	**sebelegen** ‘serpinti yapan, çiseleyen’ (KM II: 514).
sesken- ‘korkmak, ürkmek, irkilmek, çekinmek’ (CCII: 811).	**seskeklen-** ‘kuşkulanmak, telaşlanmak, heyecanlanmak, etekleri tutuşmak, dört dönmek’ (KM I: 308).
seskendir- ‘korkutmak, ürkütmek’ (CCII: 811).	**seskeklendir-** ‘kuşkulandırmak, telaşlandırmak, heyecanlandırmak’ (KM I: 308).
seş- ‘çözmek, bağını açmak’ (CCI: 551).	**teş-** ‘soymak; çözmek’ (KM I: 351).
seşanbe (< Far. seşanbä) ‘salı’ (CCI: 551).	**gürgekün** ‘salı’ (KM I: 181).
sete ‘sap, bitki sapı’ (CCII: 811).	**sabak** ‘sap, çöp, koçan’ (KM I: 295).
setele- ‘sallanmak’ (CCII: 811).	**silde-** ‘fırlatmak, atmak, sallamak’ (KM I: 314).
sevün- ‘sevinmek’ (CCI: 551).	**süyün-** ‘sevinmek, neşelenmek, duygulanmak’ (KM I: 326).
sevünür kişi ‘mutlu, şad kimse’ (CCI: 551).	**süyünçlü kişi** ‘sevinçli, neşeli, mutlu adam, kimse’ < **süyünçlü** ‘sevinçli, neşeli, mutlu’ (KM I: 326); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
seyrek ‘sık karşıtı, seyrek’ (CCI: 551).	**sediregen** ‘çözülmüş, seyrelmiş’ < **sedire-** ‘çözülmek, açılmak; sarkmak; azalmak, seyrelmek, küçülmek; bozulmak’ (KM I: 305).

	cuka ‘ince, seyrek’ (KM I: 135).
sez- ‘hissetmek, sezmek’ (CCI: 551, CCII: 811).	**sez-** ‘hissetmek, sezmek, anlamak’ (KM I: 308).
sezmek ‘sezme, sezgi’ (CCI: 551).	**sezmeklik** ‘hissetme, sezme, anlama’ < **sez-** ‘hissetmek, sezmek, anlamak’ (KM I: 308). **sezim** ‘his, duygu; tahmin, zan, kuşku’ (KM I: 308).
sıç- ‘büyük abdestini yapmak, sıçmak’ (CCII: 811).	**çıç-** ‘büyük abdestini yapmak, sıçmak’ (AA).
sıçkan ‘fare, sıçan’ (CCI: 551).	**çıçhan** ‘fare’ (KM I: 146).
sıgın- ‘sığınmak’ (CCII: 811).	**sıyın-** ‘sığmak, sığdırmak, girmek, içine almak’ (KM I: 312). **kısıl-** ‘sığınmak, sıkışmak, bitişmek’ (KM I: 247).
sıgınç ‘sığınak’ (CCII: 811).	**balagan** ‘korunak, derme çatma kulübe’ (KM I: 97). **bazama** ‘sığınak’ (KM I: 102). **ışık** ‘sığınak, barınak; durgun, sessiz, sakin; rüzgâr tutmayan, rüzgâr almayan; set, engel, mania’ (KM I: 195). **kısılma** ‘barınak, sığınak’ (KM I: 247). **konuş** ‘kamp, konaklama, barınak’ (KM I: 252).
sıgırçık ‘sığırcık kuşu’ (CCI: 552).	**saban çıpçık** ‘sığırcık’ (KM I: 295). **dorbunkul** ‘sığırcık, çekirge kuşu’ (KM I: 160).
sıgıt ‘matem, yas’ (CCII: 811).	**sıyıt** ‘yas, matem; feryat, gürültü, yaygara; ağlama, hıçkırık’ (KM I: 313).
sıhan- ‘kol yeni sıvanmak, çemrenmek’ (CCII: 812).	**ceñin örge et-** ‘kollarını sıvamak’ (KM I: 127).
sık- ‘sıkmak, sıkıştırmak’ (CCI: 552). **sıh-** ‘sıkmak, sıkıştırmak’ (CCII: 812).	**sık-** ‘sıkmak, sıkıştırmak’ (KM I: 309).
sık ‘sık, seyrek karşıtı’ (CCI: 552).	**kalın** ‘kalabalık, sık’ (KM I: 229).

	kısık ‘sıkı, yoğun, sıkışık, bitişik’ (KM I: 247). **körpeygen** ‘gür, sık’ < **körpey-** gürleşmek, sıklaşmak’ (KM I: 218).
sıkrık ‘haberci, kurye’ (CCI: 552).	**kuvgunçu** ‘haberci, ulak, kurye’ (KM I: 261). **narışna** ‘kurye, ulak’ (KM I: 277).
sıla- ‘sıvazlamak, okşamak’ (CCII: 812).	**sıla-** ‘okşamak; masaj yapmak’ (KM I: 309).
sıltov (< Mo. siltag) ‘iftira, suçlama, hakaret’ (CCII: 812).	**sıltav** ‘bahane, sebep, vesile’ (KM I: 310).
sın- ‘kırılmak, parçalanmak’ (CCII: 812).	**sın-** ‘kırılmak; kesilmek, dinmek; yenmek, hakkından gelmek’ (KM I: 310).
sına- ‘denemek, sınamak’ (CCII: 812).	**sına-** ‘denemek, tecrübe etmek; görmek, geçirmek, çekmek; dikkatle bakmak, gözetlemek’ (KM I: 310).
sınal- ‘denenmek, sınanmak’ (CCII: 812).	**sınal-** ‘denenmek, tecrübe edilmek’ (KM I: 310).
sınamak ‘deneme, sınama’ (CCII: 812).	**sınamaklık** ‘deneme, tecrübe’ < **sına-** ‘denemek, tecrübe etmek; görmek, geçirmek, çekmek; dikkatle bakmak, gözetlemek’ (KM I: 310). **sınam** ‘tecrübe, görgü, deneyim; inceleme, tetkik’ (KM I: 310). **sınav** ‘deneme, imtihan’ (KM I: 310).
sın ‘yazılı, resimli mezar taşı’ (CCII: 812).	**sın** ‘mezar; görünüş, kılık, sıfat’ (KM I: 310). **sın taş** ‘mezar taşı’ (KM I: 310).
sınçla- ‘gözlemek, gözetlemek’ (CCII: 812).	**sınçıla-** ‘gözetlemek, keşif yapmak’ (KM I: 310).
sındır- ‘kırmak, parçalamak’ (CCII: 812). **sındur-** ‘kırmak, parçalamak’ (CCI: 552).	**sındır-** ‘kırmak, parçalamak; kesmek, dindirmek, geçirmek’ (KM I: 310).
sınduk (< Ar. ṣandūk) ‘sandık’ (CCI: 552). **sunduk** (< Ar. ṣandūk) ‘sandık’ (CCII: 822).	**sandık** ‘tabut, sanduka’ (KM I: 300). **kübür** ‘sandık’ (KM I: 221).
sındurmak ‘kırma, parçalama, kırık’ (CCI: 552).	**sındırmaklık** ‘kırma, parçalama’ < **sındır-** ‘kırmak, parçalamak’ (KM II: 523).

sınık ‘kırık’ (CCII: 813). **sınuk** ‘kırılmış, kırık’ (CCI: 552).	**sınık** ‘kırık’ (KM I: 311).
sıpa- ‘sıvazlamak, okşamak’ (CCII: 813).	**sıypa-** ‘okşamak; silmek, süpürmek; arayı düzeltmek’ (KM I: 313).
sır (< Ar. sirr) ‘giz, sır’ (CCII: 813).	**sır** ‘sır, gizli, saklı’ (KM II: 524).
sır- ‘üzerine bir şey sürmek, yağ sürmek, yağlamak’ (CCII: 813).	**sır-** ‘kaplamak; seyrek dikmek; kuşatmak’ (KM I: 311).
sırgalak ‘kaygan, kaypak, kayma’ (CCII: 813).	**taygalak** ‘kaygan’ (KM I: 346).
sırıh ‘uzun sopa, sırık’ (CCII: 813). **sırık** ‘uzun sopa, sırık’ (CC 813). **suruk** ‘uzun sopa, sırık’ (CCII: 822).	**ilkiç** ‘sırık, ince uzun ağaç parçası’ (KM I: 198). **kırmık** ‘sırık, değnek, sopa’ (KM I: 246). **kuruk** ‘sırık; ip’ (KM I: 259).
sırla- ‘süslemek, boyamak, boya sürmek’ (CCII: 813).	**sırla-** ‘kaplamak’ (KM I: 312); ‘sırımak, uzun aralıklı dikmek, (yorgan) dikmek’ (KM II: 525).
sırma ‘altın yaldızlı veya gümüş telden dokunmuş (kumaş)’ (CCII: 813).	**sırma** ‘altın sırlanmış gümüş elyaf’ (KM II: 525).
sırt ‘arka, sırt; tepe, sırt’ (CCII: 814).	**sırt** ‘yamaç, tepe; sırt, arka’ (KM I: 312).
sıy ‘saygı, hürmet’ (CCII: 814).	**sıy** ‘saygı, hürmet, itibar, şeref, prestij’ (KM I: 312).
sıy tabuh ‘saygı, hürmet, itibar’ **(**CCII: 814).	**sıy tabuv** ‘saygı görme, hürmet görme, itibarlı olma’ < **sıy** ‘saygı, hürmet, itibar, şeref, prestij’ (KM I: 312); **tab-** ‘bulmak’ (KM I: 333).
sıy- ‘uymak, uyum sağlamak, uzlaşmak’ (CCII: 814).	**sıyın-** ‘sığmak, girmek, uymak, itaat etmek’ (KM II: 526).
sıyır ‘sığır’ (CCII: 814). **sıgır** ‘sığır’ (CCI: 551). **sır** ‘sığır’ (CCII: 813).	**sıyır** ‘sığır, inek’ (KM I: 312).
sız- ‘erimek, eriyip akmak, sızmak’ (CCII: 814).	**sız-** ‘çalmak, aşırmak, yürütmek’ (KM I: 314). **siñ-** ‘emilmek, sinmek, içilmek; geçmek, girmek, sızmak’ (KM I: 315).

	eri- ‘erimek’ (KM II: 252). **ak-** ‘akmak, damlamak; dökülmek, boşalmak’ (KM II: 20).
sızgır- ‘ıslık çalmak’ (CCI: 552).	**sızgır-** ‘ıslık çalmak; ulumak; tıslamak’ (KM I: 314).
sızgurmak ‘ıslık’ (CCI: 553).	**sızgırmaklık** ‘ıslık çalma; uluma; tıslama’ < **sızgır-** ‘ıslık çalmak; ulumak; tıslamak’ (KM I: 314). **sızgıruv** ‘ıslık, uluma, tıslama’ (KM I: 314).
sibürtki ‘fırın süpürgesi, süpürge’ (CCI: 553).	**sibirtki** ‘süpürge’ (KM I: 314).
sidik ‘idrar, sidik’ (CCI: 553).	**siydik** ‘idrar, sidik’ (KM I: 316).
sik ‘erkeklik organı’ (CCI: 553).	**çomay** ‘erkek cinsel organı’ (KM I: 152).
silevsün (< Mo. siligüsün) ‘vaşak’ (CCI: 553). **silevsin** (< Mo. siligüsün) ‘vaşak’ (CCII: 814).	**sülevsün** ‘vaşak, pars’ (KM I: 324). **sülesin** ‘vaşak’ (KM I: 324). **sülevsin** ‘vaşak’ (KM I: 324).
sili ‘temiz, saf; bakire’ (CCII: 814).	**aruv** ‘güzel, saf, temiz’ (KM I: 80). **sırma** ‘saf, temiz’ (KM I: 312).
silk- ‘sallamak, çırpmak, silkmek’ (CCI: 553, CCII: 814).	**silk-** ‘sallamak, kımıldatmak’ (KM I: 315).
silkin- ‘silkinmek’ (CCII: 814).	**silkin-** ‘sallanmak, yalpalanmak; atılmak, fırlamak; ilerlemek, ileri gitmek; acele etmek, çabuk davranmak’ (KM I: 315).
sim- ‘kafaya dikip içmek, yutmak’ (CCII: 815).	**togu-** ‘kafaya dikip içmek’ (KM I: 358).
siñ- ‘sinmek, emilmek, içe işlemek; sindirmek, hazmetmek’ (CCII: 815).	**siñ-** ‘emilmek, sinmek, içilmek; kök salmak, yerleşmek; geçmek, girmek, sızmak, kökleşmek; alışmak, yer edinmek; derinleşmek, kızışmak, dalmak, kendini vermek’ (KM I: 315).
siñil ‘küçük kız kardeş’ (CCII: 815).	**gitçe egeç** ‘küçük kız kardeş’ (KM I: 163).
siñir ‘sinir’ (CCI: 553).	**siñir** ‘sinir, kiriş’ (KM I: 315).

siñir- ‘derin derin solumak; sindirmek, hazmetmek’ (CCII: 815).	**siñir-** ‘sindirmek, hazmetmek’ (KM I: 315).
Sion ‘(yer adı) Kudüs yakınlarında bir dağ’ (CCII: 815).	**-**
siriş (< Far. sirīş) ‘yer sakızı, karasakız, zift’ (CCII: 815).	**kaynagan çayır** ‘zift’ (KM I: 242).
sirke (< Far. sirke) ‘sirke’ (CCII: 815).	**sirke** ‘bit yumurtası; egzama; sirke’ (KM I: 315).
siy- ‘işemek’ (CCI: 553, CCII: 815).	**siy-** ‘işemek; sızmak, fışkırmak’ (KM I: 316).
siymek ‘idrar, sidik’ (CCI: 553).	**siymeklik** ‘işeme; sızma, fışkırma’ < **siy-** ‘işemek; sızmak, fışkırmak’ (KM I: 316). **siydik** ‘idrar, sidik’ (KM I: 316).
+siz ‘isimden olumsuz sıfatlar yapma eki’ (CCII: 816).	**+sIz, +sUz** ‘isimden isim yapma eki’ (Adiloğlu, 2019: 31).
siz ‘siz (çokluk ikinci kişi zamiri)’ (CCI: 553, CCII: 815).	**siz** ‘siz (çokluk ikinci kişi zamiri)’ (KM I: 316).
soçım ‘sıçrama’ (CCI: 554).	**sekirim** ‘sıçrama, atlama’ (KM I: 306).
sogan ‘soğan’ (CCI: 554).	**sohan** ‘soğan’ (KM I: 316).
soh- ‘sokmak; (damar) atmak; sıkıştırmak, kısmak; vurmak, dövmek, tokatlamak’ (CCII: 816).	**sok-** ‘vurmak; ayıplamak, yermek; silahla vurmak, yaralamak’ (KM I: 316). **suk-** ‘sokmak, batırmak’ (KM I: 321).
sohran- ‘üzülmek, yas tutmak’ (CCII: 816).	**sokuran-** ‘pişman olmak, esef duymak; vazgeçmek, fikrini değiştirmek’ (KM I: 317).
sohta ‘sucuk, karaciğer ve baharatla yapılan bir tür sucuk’ (CCII: 816).	**sohta** ‘karaciğer, içyağı ve baharatla yapılan bir tür sucuk’ (KM I: 316).
sokur (< Mo. sokur) ‘şaşı göz’ (CCI: 554).	**sokur** ‘kör’ (KM I: 317). **zukku** ‘şaşı, şehla’ (KM II: 685).
sol ‘sol, sol taraf’ (CCI: 554).	**sol** ‘sol’ (KM I: 317).
solagay (< Mo. solugay) ‘solak’ (CCII: 816).	**solagay** ‘solak’ (KM I: 317).
solkulda- ‘sendelemek, titretmek, sallanmak’ (CCII: 817).	**señkilde-** ‘sallanmak, çalkalanmak, yalpalanmak’ (KM I: 317).

sollu ‘sollu, sol taraflı’ (CCII: 817).	**soltun** ‘sol taraftan’ (KM I: 317). **soldan** ‘soldan, sollu’ (AA). **oñdan-soldan** ‘sağdan soldan, sağlı sollu’ (AA).
soltan (< Ar. sulṭān) ‘padişah, hükümdar, sultan’ (CCI: 554).	**soltan** ‘sultan’ (KM I: 317).
soltan katunı ‘hükümdarın eşi, sultanın hanımı’ (CCI: 554).	**soltan katını** ‘sultan hanımı’ < **soltan** ‘sultan’ (KM I: 317); **katın** ‘kadın, zevce’ (KM I: 240).
solu- ‘nefes almak, solumak’ (CCII: 817).	**solu-** ‘nefes almak; dinlenmek; tatil yapmak’ (KM I: 317).
sonbul (< Ar. sunbul) ‘sümbül’ (CCI: 554).	**-**
songur ‘doğan kuşu’ (CCI: 555).	**şungar** ‘şahin; asıl anlamı bakımından eskimiş ya da unutulmuş bir kelimedir; Karaçay-Malkar Türkçesinde sadece özel isim olarak ve bir soy isimde yaşamaktadır (Джуртубаев, 1999: 22). **kartçıga** ‘atmaca, aladoğan’ (KM I: 237). **kırgıy** ‘aladoğan’ (KM I: 246). **laçin** ‘doğan, şahin, akdoğan; çaylak’ (KM I: 263).
soñu ‘son’ (CCI: 555). **soñ** ‘son’ (CCI: 554, CCII: 817). **soñı** ‘son’ (CCII: 817).	**soñu** ‘son’ (KM II: 534).
soñ küz ay ‘güzün son ayı’ (CCI: 554).	**küz ay** ‘Eylül’ (KM I: 87). **küznü art ayı** ‘Ekim’ (KM I: 87).
soñıra ‘sonra’ (CCII: 817). **soñra** ‘sonra’ (CCI: 555, CCII: 817).	**soñura** ‘sonra’ (KM I: 318). **sora** ‘sonra; başka; demek ki; peki’ (KM I: 318).
soñu yaz ay ‘baharın son ayı’ (CCI: 555).	**caznı art ayı** ‘baharın son ayı; Mart’ < **caz** ‘ilkbahar, bahar’ (KM II: 171); **art** ‘arka, geri, son’ (KM II: 52); **ay** ‘yılın on ikide biri, ay’ (KM II: 73); **avuznu art ayı** ‘Nisan ayı’ (KM I: 87).

	caznı al ayı ‘baharın ilk ayı; Şubat’ < **caz** ‘ilkbahar, bahar’ (KM II: 171); **art** ‘arka, geri, son’ (KM II: 52); **ay** ‘yılın on ikide biri, ay’ (KM II: 73); **avuznu al ayı** ‘Mart ayı’ (KM I: 87).
sor- ‘sormak’ (CCI: 555, CCII: 817).	**sor-** ‘sormak’ (KM I: 318).
sovaş- ‘savaşmak, karşı koymak’ (CCI: 555).	**soguş-** ‘vuruşmak, harp etmek’ (KM I: 316).
sovunçak ‘ökçe’ (CCI: 555).	**taban** ‘topuk, taban; ökçe’ (KM I: 334).
soyurga- ‘ödüllendirmek, nimet vermek; lütfetmek’ (CCII: 817).	**savgala-** ‘hediye vermek, ödüllendirmek’ (KM I: 304). **savga ber-** ‘hediye vermek, ödül vermek’ (KM I: 304). **tigimle-** ‘iltifatta bulunmak, ikram etmek’ (KM II: 610). **açav ber-** ‘mükâfat vermek, hediye vermek, bahşiş vermek’ < **açav** ‘mükâfat, hediye, bahşiş’ (KM I: 61).
soyurgal ‘lütuf, bağış, ihsan’ (CCII: 817).	**savga** ‘hediye, armağan; mükafat, ödül; prim’ (KM I: 304). **tigim** ‘ikram, hürmet, iltifat’ (KM II: 610). **açav** ‘mükâfat, hediye, bahşiş’ (KM I: 61).
soyurgamak ‘lütuf, bağış, ihsan’ (CCII: 818). **soyurgamah** ‘lütuf, bağış, ihsan’ (CCII: 818).	**savgalamaklık** ‘hediye verme, armağan etme; mükafat verme, ödül verme’ < **savgala-** ‘hediye vermek, ödüllendirmek’ (KM I: 304). **tigimlemeklik** ‘ikram etme, hediye etme’ < **tigimle-** ‘ikram etmek, hediye etmek’ (KM II: 610). **açav bermeklik** ‘mükâfat verme, hediye verme, bahşiş verme’ < **açav** ‘mükâfat, hediye, bahşiş’ (KM I: 61).
soyurgat- ‘ödül kazanmak, lütuf elde etmek’ (CCII: 818).	**savgalan-** ‘ödüllendirilmek’ (KM I: 304). **savgalandır-** ‘mükafatlandırmak, ödüllendirmek’ (KM I: 304).

	tigimlen- ‘ikram edilmek, hediye edilmek’ (KM II: 610) < **tigimle-** ‘ikram etmek, hediye etmek’ (KM II: 610). **açav beril-** ‘mükâfat verilmek, hediye verilmek, bahşiş verilmek’ < **açav** ‘mükâfat, hediye, bahşiş’ (KM I: 61).
sök- ‘iftira etmek, hakaret etmek, sövmek, küfretmek’ (CCI: 555, CCII: 818).	**sök-** ‘arkasından çekiştirmek, iftira etmek; kınamak, yermek, eleştirmek’ (KM I: 319).
sökmek ‘küfür’ (CCI: 555).	**sökmeklik** ‘arkasından çekiştirme, iftira etme; kınama, yerme, eleştirme’ < **sök-** ‘arkasından çekiştirmek, iftira etmek; kınamak, yermek, eleştirmek’ (KM I: 319). **sögüm** ‘kınama, yerme, eleştirme, iftira, kara sürme, kötüleme, ayıp, kusur’ (KM I: 319). **sögünç** ‘leke, iftira, kınama, eleştiri’ (KM I: 319). **sögüş** ‘çekiştirme, iftira, leke, kara sürme, küfür’ (KM I: 319). **sögüv** ‘iftira, leke çalma, kınama, eleştirme, ayıplama’ (KM I: 319).
sökül- ‘ayrılmak, sökülmek’ (CCII: 818).	**sögül-** ‘sökülmek; çekiştirilmek, iftira edilmek’ (KM I: 319).
söküş bile ‘kindarca, meydan okurcasına’ (CCI: 555).	**sögüş bla** ‘çekiştirmeyle, çekiştirerek, iftirayla, iftira ederek, lekeleyerek, karalayarak, küfürle, küfürlü şekilde’ < **sögüş** ‘çekiştirme, iftira, leke, kara sürme, küfür’ (KM I: 319).
söküş ‘küfür, sövgü’ (CCI: 555).	**sögüş** ‘çekiştirme, iftira, leke, kara sürme, küfür’ (KM I: 319).
söndür- ‘söndürmek’ (CCI: 556).	**söñdür-** ‘yatıştırmak, hafifletmek, dindirmek, yumuşatmak, söndürmek’ (KM I: 320).
söñülçe ‘neşter’ (CCI: 559).	**kan urguç** ‘neşter’ (KM I: 231).
sövek ‘kemik’ (CCI: 556).	**süyek** ‘kemik’ (KM I: 325).

söver kişi ‘sevimli, sevgi dolu kimse’ (CCI: 556).	**süyümlü kişi** ‘alımlı, şirin, sevimli kimse’ < **süyümlü** ‘alımlı, şirin, sevimli’ (KM I: 326); **süydümlü kişi** ‘güzel, sevimli kimse’ < **süydümlü** ‘güzel, sevimli’ (KM I: 325); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
sövlün ‘sülün’ (CCI: 556).	**cumarık** ‘sülün’ (KM I: 135).
sövmeklik ‘sevgi, aşk’ (CCI: 556, CCII: 819).	**süymeklik** ‘aşk’ (KM I: 325).
sövünç ‘sevinç, sevgi’ (CCI: 556, CCII: 819).	**süyünç** ‘sevinç, neşe, hayranlık’ (KM I: 326).
sövünç ay ‘sevinç ayı, Şubat’ (CCI: 557).	**süyünç ay** ‘sevinç ayı, Mart’ (Adiloğlu, 2004: 275).
sövünçle- ‘müjdelemek, müjde vermek’ (CCI: 557, CCII: 819).	**süyümçü ber-** ‘müjde vermek’ (KM I: 326).
sövünçlü ‘mutlu, sevinçli’ (CCII: 820).	**süyünçlü** ‘sevinçli, neşeli, mutlu’ (KM I: 326).
sövündirgiçi ‘sevindirici, avutucu’ (CCII: 820).	**süyündürüvçü** ‘sevindirici, mutlu haber veren, müjdeci’ < **süyündür-** ‘sevindirmek, memnun etmek, hoşnut bırakmak’ (KM I: 326).
sövündür- ‘sevindirmek’ (CCII: 820).	**süyündür-** ‘sevindirmek, memnun etmek, hoşnut bırakmak’ (KM I: 326).
sövünmek ‘sevinme, sevinç’ (CCI: 557).	**süyünmeklik** ‘sevinme, neşelenme, duygulanma’ < **süyün-** ‘sevinmek, neşelenmek, duygulanmak’ (KM I: 326).
sövüş ‘dost, arkadaş’ (CCI: 557).	**süygen** ‘sevgili, âşık’ (KM I: 326). **şagırey** ‘samimi, dost, tanıdık’ (KM I: 327). **şoh** ‘dost, arkadaş’ (KM I: 331). **şuyoh** ‘dost’ (KM I: 332).
söy- ‘sevmek’ (CCII: 820). **sev-** ‘sevmek’ (CCII: 811). **söv-** ‘sevmek’ (CCI: 556, CCII: 818).	**süy-** ‘sevmek; arzu etmek, istemek’ (KM I: 325).
söymek ‘sevme, sevgi’ (CCII: 820).	**süymeklik** ‘sevme; aşk, sevgi’ (KM I: 325).

sövmek 'sevgi, aşk, sevme, sevme işi' (CCI: 556, CCII: 819).	
söyün- 'sevinmek' (CCII: 820). **sövin-** 'sevinmek' (CCII: 819). **sövün-** 'sevinmek' (CCI: 556, CCII: 819).	**süyün-** 'sevinmek, neşelenmek, duygulanmak' (KM I: 326).
söyüşlih 'karşılıklı sevgi, aşk' (CCII: 820).	**süymeklik** 'sevme; aşk, sevgi' (KM I: 325).
söz 'söz' (CCI: 557, CCII: 820).	**söz** 'söz' (KM I: 320).
sözle- 'söylemek, demek, konuşmak' (CCI: 557, CCII: 821).	**söleş-** 'konuşmak' (KM I: 319).
sözlemek 'konuşma, söyleme, söz' (CCI: 557, CCII: 821).	**söleşmeklik** 'konuşma' < **söleş-** 'konuşmak' (KM I: 319).
sözley 'söz gibi' (CCII: 821).	**sözley** 'söz gibi' < **söz** 'söz' (KM I: 320).
Stefan '(özel isim) 'Hristiyanlığın taşlanarak öldürülen ilk kurbanı, Aziz Stephan' (CCII: 821).	**-**
su sıgır 'manda, su sığırı' (CCI: 558).	**teñiz gammeş** 'su sığırı' (Botaşev: 23). **gammeş** 'manda' (KM I: 172).
su yinçi 'tatlı su incisi' (CCII: 822).	**inci** 'inci' (KM I: 199).
suçuh 'iç organlar, bağırsaklar' (CCI: 557).	**içegi** 'bağırsak' (KM I: 197).
suf (< Ar. ṣūf) 'bir tür sertçe, ince yünlü kumaş, sof' (CCI: 558).	**şıntahı** 'kalın iplik ve bundan yapılan kumaş' (KM I: 330).
sufra (< Ar. sufra) 'sofra' (CCII: 822).	**supura** 'sofra' (KM II: 214).
sufra (< Far. sufra) 'baca' (CCI: 558).	**ocak** 'baca' (KM I: 281). **tütün col** ' baca' (KM I: 367). **tütün oba** 'baca' (KM I: 367).
suh 'tamahkâr, açgözlü' (CCI: 558).	**suhu** 'şiddetli, sert, keskin, hızlı; sebatlı, azimli' (KM II: 540). **cut** 'açgözlü, tamahkâr' (KM I: 135).
suh kişi 'paragöz, açgözlü, tamahkâr kimse' (CCI: 558).	**cut kişi** 'açgözlü, tamahkâr kimse' < **cut** 'açgözlü, tamahkâr' (KM I: 135); **kişi** 'kimse, adam' (KM I: 213).
suhlan- 'tamah etmek, arzu etmek, hayranlık duymak' (CCII: 822).	**suklan-** 'arzu etmek, özlem duymak' (KM I: 321); 'imrenmek, gıpta etmek' (KM II: 540).

sohlan- 'tamah etmek, arzu duymak, can atmak' (CCI: 554).	
suklık 'şehvet, cinsel istek' (CCII: 822). **sukluk** 'şehvet, cinsel istek' (CCII: 822).	**suklançlık** 'cazibe, çekicilik' (KM I: 321). **kammırsav** 'şehvet' (KM I: 231). **kañırsav** 'şehvet' < **kañırsa-** 'dişi hayvanların kızışması, eş istemesi; şehvet duymak' (KM I: 232).
sun- 'uzatmak, sunmak; sarf etmek, harcamak' (CCII: 822).	**sun-** 'zannetmek, sanmak' (KM I: 322). **soz-** 'uzatmak' (KM I: 319). **tece-** 'sunmak, ikram etmek; teklif etmek, önermek' (KM I: 347). **coy-** harcamak; yok etmek, kaybetmek; öldürmek' (KM I: 134). **coyum** 'sarf etme, harcama' (KM I: 134).
surat (< Ar. ṣūrat) 'görünüş, biçim, resim' (CCII: 822).	**surat** 'resim, fotoğraf' (KM I: 322).
suruna (< Far. surnā) 'zurna' (CCI: 558).	**sırıyna** 'bir tür zurna' (KM I: 311).
susa- 'özlemek, hasret çekmek; su çekmek' (CCII: 823).	**suvsa-** 'susamak' (KM I: 323).
sust (< Far. sust) 'gevşek, tembel, uyuşuk' (CCI: 558).	**belkav** 'tembel, miskin, uyuşuk' (KM I: 104). **calkav** 'tembel, işe yaramaz; uyuşuk, üşengeç' (KM I: 119). **erinçek** 'üşengeç, tembel' (KM I: 165).
susun (< Mo. subsu) 'kısrak veya ineğin mayalanmış sütünden damıtılmış bir tür hafif içki' (CCII: 823).	**boza** 'alkollü boza' (KM I: 111). **sıra** 'bira, bir tür alkollü içki' (KM I: 311).
suv 'su' (CCI: 558, CCII: 823). **su** 'su' (CCI: 557, CCII: 822).	**suv** 'su' (KM I: 322); 'ırmak, nehir' (KM I: 323).
suvlu (< Rus. suvlu) 'kılçıksız buğday' (CCI: 558).	**suvlu** 'sulu; ıslak' (KM I: 323). **kılçıksız buday** 'kılçıksız buğday' < **kılçıklı buday** 'kılçıklı buğday' (KM II: 370).
suvsa- 'susamak' (CCI: 558).	**suvsa-** 'susamak' (KM I: 323); 'susamak, hararet basmak, su istemek' (KM II: 543).

suvsamak ‘susuzluk çekme, susama’ (CCI: 559).	**suvsamaklık** ‘susama, susuzluk çekme’ < **suvsa-** ‘susamak’ (KM I: 323); ‘susamak, hararet basmak, su istemek’ (KM II: 543).
suvul- ‘gizlice sıvışmak, kaybolmak’ (CCII: 823).	**taşay-** ‘gözden kaybolmak, sıvışmak, gizlenmek, yok olmak, ortadan kaybolmak’ (KM I: 343). **calla-** ‘uzaklaşmak, sıvışmak’ (KM I: 119). **canla-** ‘kaçmak, sıvışmak’ (KM I: 121).
sülük ‘sülük’ (CCII: 823).	**kançı kurt** ‘sülük’ (KM I: 232). **kan içgen kurt** ‘sülük’ (KM I: 259).
süñgü ‘mızrak, kargı, süngü’ (CCII: 823). **süñü** ‘mızrak, kargı, süngü’ (CCII: 823).	**süñgü** ‘süngü’ (KM I: 324).
sür- ‘uzaklaştırmak, sürmek; (sabanla) toprağı işlemek, sürmek’ (CCI: 559, CCII: 823).	**sür-** ‘sürmek, kovalamak, takip etmek; toprak sürmek’ (KM I: 324).
sürt- ‘sürtmek’ (CCI: 559).	**sürt-** ‘silmek; sıvamak; sürmek; vurmak’ (KM I: 324).
sürü ‘sivri’ (CCII: 823).	**citi** ‘keskin, sivri’ (KM I: 132).
sürü çibin ‘sivrisinek’ (CCI: 559).	**urguy** ‘sivrisinek’ (KM I: 371). **kaskil** ‘sivrisinek’ (KM I: 238).
sürük ‘ince ve yumuşak deri’ (CCI: 559).	**sur** ‘açık kahverengi üstün kaliteli kuzu derisi’ (KM I: 322).
sürüv ‘birçok, sürü’ (CCII: 824).	**sürüv** ‘sürü, güruh’ (KM I: 325).
süt ‘süt’ (CCI: 559, CCII: 824).	**süt** ‘süt’ (KM I: 325).
süyen- ‘bir şeye dayanmak’ (CCII: 824).	**süyel-** ‘dikilmek, ayakta durmak’ (KM I: 325).
süz- ‘süzmek’ (CCI: 559).	**süz-** ‘süzmek; görüşmek, müzakere etmek, incelemek, tetkik etmek’ (KM I: 326).
süzük ‘temiz, duru’ (CCII: 824).	**süzük** ‘incelmiş, süzgün hale gelmiş’ (KM II: 549).
süzük su ‘temiz su, duru su’ (CCII: 824).	**süzük suv** ‘süzülmüş su’ < **süzük** ‘incelmiş, süzgün hale gelmiş’ (KM II: 549); **suv** ‘su’ (KM I: 322); ‘ırmak, nehir’ (KM I: 323).

	süzülgen suv ‘süzülmüş su; temiz su’ < **süzülgen suvnu kurtu köb bolur** ‘süzülen suyun kurtu çok olur’ (KM I: 326).
Ş	
şaadar (< Far. şāh-dār) ’değnek, sırık, çomak’ (CCI: 560).	**şaldir** ‘uzun bacak, uzun bacaklı; sırık gibi uzun boylu’ (KM I: 327).
şaar (< Far. şahr) ‘şehir’ (CCI: 560).	**şahar** ‘şehir’ (KM I: 327).
şabat (< İbr. şabbat) ‘Yahudilerin dinlenme günü, cumartesi’ (CCI: 560).	**şabat kün** ‘cumartesi günü’ (KM I: 327).
şabat kün (< İbr. şabbat + T.) ‘Yahudilerin dinlenme günü, cumartesi’ (CCI: 560).	**şabat kün** ‘cumartesi günü’ (KM I: 327).
Şadiler (özel isim) ‘Etiyopyalılar’ (CCII: 824).	-
şaftalu (< Far. şaft-ālū) ‘şeftali’ (CCI: 560).	**şaptal** ‘şeftali, kayısı’ (KM I: 328).
şak ‘şak (yansıma ses, yüksekten düşme sesi)’ (CCII: 824).	**şark** ‘sert bir cismin çarptığında ya da kırıldığında duyulan ses’ (KM I: 328).
şalgam (< Far. şalgam) ‘şalgam’ (CCI: 560).	**tüb kobusta** ‘şalgam’ (KM I: 365).
şaytan (< Ar. şayṭān) ‘şeytan’ (CCII: 824).	**şaytan** ‘şeytan’ (KM I: 329).
şazda (< Far. şānzda < şāh-zāda) ‘şehzade’ (CCI: 560).	**Şahsada** ‘sadece kadın özel ismi olarak kullanılır’ (AA).
şazda heşi (< Far. şānzda hēşī) ‘bir tür keten kumaş’ (CCI: 560).	**şakula** ‘keten bezi’ (KM I: 327).
şeir (< Ar. şāᶜir) ‘şair’ (CCII: 824).	**şayir** ‘şair’ (KM II: 494). **nazmuçu** ‘şair, şiir yazan’ (KM II: 467).
şeker (< Far. şakar) ‘şeker’ (CCI: 560, CCII: 824).	**şeker** ‘şeker’ (KM I: 329).
şeriat (< Ar. şerīʿat) ‘kadı’ (CCI: 560).	**şerigat ~ şeriyat** ‘şeriat, İslam hukuku’ (KM II: 553).
şeşmiş ‘çözülmüş, bağı açılmış’ (CCI: 561).	**teşilgen** ‘çözülmüş’ (KM II: 598).
şıra (< Far. şīre) ‘şarap’ (CCI: 561).	**sıra** ‘bira, bir tür içki’ (KM I: 311).
şıraçı (< Far. şīre + T.) ‘şarap tüccarı’ (CCI: 561).	**sıraçı** ‘bira imal eden veya bira satan kimse; sürekli ve çok bira içen kimse’ < **sıra** ‘bira, bir tür içki’ (KM I: 311).

şırdak (< Mo. siridag) ‘yenleri kısa kaftan’ (CCI: 561).	**şırttaka** ‘hırpani, baldırı çıplak, çulsuz’ (KM I: 330).
şirihişt (< Far. şīr-i hişt) ‘kudret helvası’ (CCI: 561).	**halıva** ‘helva’ (KM I: 184). **çakgan halıva** ‘bir helva türü’ (KM I: 184). **hurbay halıva** ‘bir helva türü’ (KM I: 184). **sahan halıva** ‘bir helva türü’ (KM I: 184).
şiş- ‘kabarmak, şişmek’ (CCI: 561, CCII: 824).	**köb-** ‘şişmek, kabarmak’ (KM I: 214).
şişe (< Far. şīşa) ‘şişe’ (CCI: 561).	**şişa** ~ **şışa** ‘şişe’ (KM II: 556).
şişik ‘şişkinlik, şişik, yumru’ (CCI: 561).	**köbgen** ‘şiş, şişlik, ur, ödem’ (KM I: 215). **köbüv** ‘şiş, şişlik’ (KM I: 215).
şişik ketken ‘artık şişmeyen, daha fazla şişmeyen’ (CCI: 561).	**köbgeni ketgen** ‘şişliği giden, şişliği inmiş olan’ < **köbgen** ‘şiş, şişlik, ur, ödem’ (KM I: 215); **ket-** ‘gitmek’ (KM I: 211). **köbgeni tohtagan** ‘şişmesi duran, artık şişmeyen’ < **köbgen** ‘şiş, şişlik, ur, ödem’ (KM I: 215); **tohta-** ‘durmak’ (KM I: 358).
şişmek ‘şişkinlik, yumru’ (CCI: 561).	**köbgen** ‘şiş, şişlik, ur, ödem’ (KM I: 215).
şkince (< Far. şkinca) ‘mengene’ (CCI: 562).	**buvadak** ‘mengene, mandal, klips’ (KM I: 114). **kısdırgıç** ‘mengene, mandal, klips’ (KM I: 247).
şükür (< Ar. şukr) ‘şükür’ (CCII: 825).	**şukur** ‘şükür’ (KM I: 332).
T	
tab- ‘bulmak’ (CCII: 825). **tap-** ‘bulmak’ (CCII: 829).	**tab-** ‘bulmak; doğurmak’ (KM I: 333). **tap-** ‘bulmak; doğurmak; keşfetmek, bulmak’ (KM II: 572).
tabak (< Ar. ṭabak) ‘tabak’ (CCI: 562).	**tabak** ‘tabak, çanak, kap’ (KM I: 333).
taban ‘ayağın alt kısmı, taban; ayakkabı tabanı’ (CCI: 562, CCII: 825).	**taban** ‘topuk, taban; ökçe’ (KM I: 334).
tabuh ‘saygı, hürmet’ (CCII: 825).	**tabınuv** ‘ibadet’ (KM I: 334); ‘tapınma, tapma’ (KM II: 561).

	tabu ‘memnuniyet, hoşnutluk ifade eden bir söz’ (KM I: 335).
tabun- ‘saygı göstermek, hürmet etmek, şükretmek; ibadet etmek, tapınmak’ (CCII: 825).	**tabın-** ‘tapmak, ibadet etmek; boyun eğmek’ (KM I: 334).
tabunmak ‘saygı gösterme, hürmet erme, minnet duyma’ (CCII: 825).	**tabınmaklık** ‘tapma, ibadet etme; boyun eğme’ < **tabın-** ‘tapmak, ibadet etmek; boyun eğmek’ (KM I: 334).
tabuş- ‘tartışmak, ileri sürmek’ (CCI: 562, CCII: 825).	**tabış-** ‘buluşmak; birleşmek’ (KM I: 334). **keñeş-** ‘tartışmak, istişarede bulunmak’ (KM I: 208). **davlaş-** ‘münakaşa etmek, tartışmak’ (KM I: 158).
tabuvsa- ‘bulmak istemek’ (CCII: 825).	**tabarga izle-** ‘bulmayı istemek’ < **tab-** ‘bulmak; doğurmak’ (KM I: 333); **izle-** ‘aramak; istemek’ (KM I: 203). **tabarga süy-** ‘bulmayı istemek, bulmayı arzu etmek’ < **tab-** ‘bulmak; doğurmak’ (KM I: 333); **süy-** ‘sevmek; istemek, arzu etmek’ (KM I: 325).
tac (< Ar. tāc) ‘taç’ (CCI: 562, CCII: 825). **daç** (< Ar. tāc) ‘taç’ (CCII: 687).	**tac** ‘taç’ (KM I: 335).
taf (< Ar. taf) ‘tef’ (CCI: 562).	**davurbaz** ‘davul’ (KM I: 158). **töñerçek tüyür** ‘davul’ (KM I: 361).
tafaruç (< Ar. tafarruc) ‘eğlence, gezinti’ (CCII: 825).	**cubanç** ‘eğlence, oyalanma’ (KM I: 134). **köz açuv** ‘eğlence, oyalanma’ (KM I: 219). **aylanuv** ‘gezme, dolaşma’ < **aylan-** ‘gezmek, dolaşmak’ (KM I: 90). **kıdıruv** ‘gezme, dolaşma’ < **kıdır-** ‘baştan başa gezmek, dolaşmak’ (KM I: 244).
taff (< Ar. daf‘) ‘bırakma, vazgeçme, def’ (CCI: 562).	**atuv** ‘terk etme, vazgeçme’ < **at-** ‘terk etmek, vazgeçmek’ (KM I: 83). **kıstagan** ‘kovma; sürme, salmak, defetme’ < **kısta-** ‘kovmak; sürmek’ (KM I:

	247); 'kovmak, salmak, defetmek' (KM II: 380). **öñelev** 'reddetme, vazgeçme, soğuma, tepme' (KM II: 490); **öñele-** 'gücenmek, yadırgamak, benimsememek; reddetmek, kabul etmemek; vazgeçmek, soğumak; ötelemek' (KM I: 288). **sokuranuv** 'pişman olma, vazgeçme, cayma' (KM II: 532); **sokuran-** 'pişman olmak, esef duymak; vazgeçmek, fikrini değiştirmek' (KM I: 317).
taftar (< Ar. taftar) 'defter; hesap, tutanak defteri' (CCI: 562).	**tefter** 'defter' (KM I: 348).
tag- '(ad) takmak, koymak, vermek' (CCI: 563).	**tak-** 'bağlamak, asmak, takmak' (KM I: 335). **ata-** 'isim vermek, isim koymak, adlandırmak' (KM I: 83).
taga 'dayı' (CCII: 826). **tagay** 'dayı' (CCI: 563).	**ana karnaş** 'dayı' (KM I: 74).
tagı 'dahi, ve' (CCI: 563).	**dagı da** 'yine, gene, tekrar' (KM I: 157)
taglar 'dağlık bölge' (CCI: 563).	**tavla** 'dağlar' < **tav** 'dağ' (KM I: 344). **tav cer** 'dağlık yer' < **tav** 'dağ' (KM I: 344); **cer** 'yer' (KM I: 128).
tohta- (< Mo. togta-) '(hafızada) saklamak, korumak' (CCII: 846).	**tohta-** 'durmak, dinmek, kesilmek; ara vermek, yerleşmek' (KM I: 358). **esge al-** 'akılda tutmak, unutmamak' (KM I: 69). **esde tut-** 'akılda tutmak, hafızada saklamak' (KM II: 639). **asıra-** 'himaye etmek, saklamak; beslemek; gömmek' (KM I: 80).
takta (< Far. tahta) 'tahta' (CCI: 563).	**kaña** 'tahta, düzgün yontulmuş tahta parçası' (KM I: 232).

talal (< Ar. dallāl) 'komisyoncu, ticarette arabulucu, tellal' (CCI: 563).	**kodu** 'sesleniş, çağırış, toplantı, haber, dedikodu; tellal, müjdeci' (KM I: 250). **koduçu** 'tellal' (KM I: 250).
talaş- 'saldırmak, kavga etmek, tartışmak, çekişmek' (CCII: 826).	**talaş-** 'dalaşmak; kavga etmek, çekişmek; özenmek, gayret etmek, çabalamak' (KM I: 336).
talaşman 'haydut, yol kesen, harami; nifakçı' (CCII: 826).	**talaşman** 'hakaret edici, küfredici' (KM I: 336).
tam (< Ar. tamm) 'tam, tamamen' (CCI: 563, CCII: 826).	**tamam** 'çok, pek, en, gayet; tam, eksiksiz; aynen, gerçekten, katıksız (KM II: 566-567). **sav** 'sağlam, bütün, tam' (KM I: 303). **bütev** 'bütün' (KM I: 115). **bütün** 'tamamen, hep' (KM I: 115).
tam- 'damlamak, akmak' (CCII: 826).	**tam-** 'damlamak' (KM I: 337).
tama (< Ar. ṭamaᶜ) 'açgözlü, tamahkâr' (CCII: 826).	**cudu** 'açgözlü, tamahkâr' (KM I: 134).
tamak 'boğaz' (CCI: 564, CCII: 826).	**tamak** 'boğaz, gırtlak; ses; bıçağın, baltanın ters tarafı' (KM I: 337).
tamaker (< ṭamaᶜ + -kār) 'açgözlü, tamahkâr' (CCII: 826).	**cudu** 'açgözlü, tamahkâr' (KM I: 134).
tamam (< Ar. tamām) 'tamam, tam, tamamen' (CCI: 564, CCII: 826).	**tamam** 'çok, pek, gayret; tam, tamamen; en; mutlak, gerçek' (KM I: 337); 'çok, pek, en, gayet; tam, eksiksiz; aynen, gerçekten, katıksız (KM II: 566-567).
tamar 'damar' (CCI: 564, CCII: 827).	**tamır** 'damar' (KM I: 338).
tamaşa (< Far. tamāşā) 'eğlence; zevk, keyif' (CCI: 564).	**tamaşa** 'merak, ilgi, alaka, hayranlık; ilginç, merak uyandıran, hayranlık uyandıran' (KM I: 338).
tamha 'damga' (CCII: 827).	**tamga** 'damga, işaret, arma; leke' (KM I: 338).
tamızık 'damla, damlacık' (CCII: 827).	**tamızık** 'çıra, yonga gibi ateşi tutuşturmaya yarayan nesneler' (KM I: 338).

	tamız- ‘damlatmak; ateş yakmak’ (KM I: 338). **tamçı** ‘damla’ (KM I: 338).
tamu (< Sogd. tamu) ‘cehennem’ (CCII: 827). **tamuh** (< Sogd. tamu) ‘cehennem’ (CCII: 827). **tamuk** (< Sogd. tamu) ‘cehennem’ (CCI: 564).	**tamay** ‘cehennem’ (KM I: 338). **cahanim** ‘cehlennem’ (KM I: 118).
tan- ‘inkâr etmek, yalanlamak’ (CCI: 564).	**tañsın-** ‘hayret etmek, şaşırmak, hayretler içinde kalmak, hayrete düşmek’ (KM I: 339). **çarla-** ‘gürültü etmek, bağırıp çağırmak; inkar etmek, karşı koymak’ (KM I: 144). **ogayla-** ‘inkar etmek, reddetmek’ (KM I: 281). **öñele-** ‘gücenmek, yadırgamak, benimsememek; reddetmek, kabul etmemek; vazgeçmek, soğumak; ötelemek’ (KM I: 288).
tang (< Far. tang) ‘yük, eşya dengi’ (CCI: 565).	**tañ** ‘çok, pek çok, büyük, bir hayli’ (KM I: 339). **teñ** ‘denk, eşit, müsavi, benzer’ (KM I: 349).
tanı- ‘bilmek, tanımak’ (CCI: 565, CCII: 828). **tanu-** ‘tanımak, bilmek’ (CCI: 565).	**tanı-** ‘tanımak, bilmek; anlamak’ (KM I: 339).
tanık ‘şahit, tanık’ (CCII: 828). **tanuk** ‘şahit, tanık’ (CCI: 566).	**tanık** ‘işaret, iz’ (KM I: 339). **aram** ‘şahit, tanık’ (KM I: 77). **şagat** ‘şahit, tanık’ (KM I: 327).
tanıhlık ‘şahitlik, tanıklık’ (CCII: 828). **tanukluk** ‘şahitlik, tanıklık’ (CCI: 566).	**tanıklık** ‘işaretlilik, izi olma’ < **tanık** ‘işaret, iz’ (KM I: 339). **aramlık** ‘şahitlik, tanıklık’ < **aram** ‘şahit, tanık’ (KM I: 77). **şagatlık** ‘şahitlik’ (KM I: 327).

tanıklat- ‘bildirmek, göstermek, haberdar etmek’ (CCII: 828).	**tanıt-** ‘tanıtmak, bildirmek, belli etmek’ (KM I: 340).
tanımak ‘tanıma’ (CCI: 565).	**tanımaklık** ‘tanıma, bilme’ < **tanı-** ‘tanımak, bilmek’ (KM II: 556).
tanur kişi ‘uzman, deneyimli kimse’ (CCI: 566).	**tañ kişi** ‘edepli, nazik, terbiyeli, saygı uyandıran, hürmetli kimse; dış görünüşü iyi, şık kimse’ < **tañ** ‘edepli, nazik, terbiyeli, saygı uyandıran, hürmetli; dış görünüşü iyi, şık’ (KM I: 339); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213). **tañ adam** ‘terbiyeli, saygı uyandıran adam’ (KM I: 339); **adam** ‘adam, insan’ (KM I: 62).
tañ ‘şafak, sabahın erken vakti, tan’ (CCI: 564, CCII: 827).	**tañ** ‘şafak vakti; sabah’ (KM I: 339).
tañ ‘mucize’ (CCII: 827).	**tañ** ‘ilginç, ilgi çekici, hayret verici, şaşırtıcı’ (KM I: 339).
tañ erte ‘sabah vakti’ (CCI: 565).	**tañ ertde** ‘sabahın çok erken vakti, güneş doğmak üzereyken’ < **tañ** ‘şafak vakti; sabah’ (KM I: 339); **ertde** ‘erken, vaktiyle, eskiden, evvelce, evvel zaman’ (KM II: 255).
tañ sara ‘şafak vakti, tan vakti’ (CCII: 829).	**tañ sızılma** ‘sabahın erken vakti’ (KM I: 339). **tañ ala** ‘şafak vakti, tan vakti, şafak kızıllığı’ (KM I: 339).
tañ sarasında ‘şafak, tan vakti’ (CCI: 565).	**tañ sızılma** ‘sabahın erken vakti’ (KM I: 339). **tañ alası** ‘seherin alaca karanlığı’ (KM II: 571).
tañ- ‘bağlamak, sarmak’ (CCII: 828).	**tañla-** ‘seçmek, ayıklamak’ (KM I: 339). **tañıla-** ‘seçmek’ (KM I: 339). **bayla-** ‘bağlamak’ (KM I: 101). **çırma-** ‘sarmak, dolamak’ (KM I: 149). **çörge-** ‘sarmak, bürümek’ (KM I: 153). **çulga-** ‘dolamak, sarmak’ (KM I: 154).

tañda 'yarın' (CCI: 564).	**tañ bla** 'yarın' (KM I: 338). **tambla** 'yarın' (KM I: 338).
tañış 'mucize' (CCII: 828). **tañuş** 'mucize' (CCII: 829).	**tañ** 'ilginç, ilgi çekici, hayret verici, şaşırtıcı' (KM I: 339).
tañış- 'kızarmak, parlamak' (CCII: 828).	**kızar-** 'kızarmak' (KM I: 249). **canuvla-** 'parlamak' (KM I: 121). **caşna-** 'parlamak' (KM I: 124). **cıltıra-** 'parlamak' (KM I: 130).
tañla- 'seçmek' (CCI: 565, CCII: 828); 'arayıp bulmak, seçmek; sezmek' (CCII: 828); 'hayret etmek, şaşırmak' (CCI: 565).	**tañla-** 'seçmek, ayıklamak' (KM I: 339). **tañıla-** 'seçmek' (KM I: 339). **tañsın-** 'hayret etmek, şaşırmak, hayretler içinde kalmak, hayrete düşmek' (KM I: 339).
tañlançık 'harika, muhteşem, mükemmel' (CCII: 829). **tañlaçıh** 'mucize' (CCII: 828).	**tañ** 'ilginç, ilgi çekici, hayret verici, şaşırtıcı; çok, pek çok, büyük, bir hayli' (KM I: 339).
tañlaş- 'incelemek' (CCI: 565).	**tint-** 'yoklamak, araştırmak, karıştırmak; tahlil etmek, araştırmak, incelemek; tahkikat yapmak, soruşturmak' (KM I: 356).
tañsık 'harika, nadir' (CCII: 829).	**tansık** 'özlem' (KM I: 340). **alamat** 'muhteşem' (KM I: 69).
tapta- 'ayaklarıyla bir şeyin üzerine basmak, basıp çiğnemek' (CCII: 829).	**tapla-** 'maden dövmek' (KM I: 340).
tar 'geniş olmayan, dar' (CCII: 829).	**tar** 'dar, ensiz; güç durum, müşkül vaziyet, sıkıntı, zorluk; dağ geçidi, boğaz' (KM I: 340).
taraç (< Far. taraca) 'teras, balkon' (CCI: 566).	**taphır** 'taraça, kademe, çıkıntı, basamak, teras' (KM I: 340).
tarançubin (< Far. tarancubīn) 'kudret helvası' (CCI: 566).	**halıva** 'helva' (KM I: 184).
tarazu (< Far. tarāzū) 'terazi' (CCI: 566). **terezü** (< Far. tarāzū) 'iki kefeli tartı aleti, terazi' (CCII: 838).	**bazman** 'terazi' (KM I: 102).

targat- ‘dağıtmak; ortadan kaldırmak; yatıştırmak’ (CCII: 829).	**taralt-** ‘dalgalandırmak, sallandırmak; harap etmek, yıkıp götürmek; üzüntü vermek, ıstırap çektirmek; duygulandırmak, hislendirmek’ (KM I: 341). **tarkay-** azalmak, kurumak, kuruyup çekilmek; azalmak, eksilmek; tükenmek, bitmek, zayıflamak, güçten düşmek’ (KM I: 341). **tarkayt-** ‘azaltmak, tüketmek, bitirmek, kurutmak’ (KM I: 341).
tarha- ‘gitmek, yola gitmek; çekip gitmek’ (CCII: 829).	**ket-** ‘gitmek’ (KM I: 211). **abrek ket-** ‘terk edip gitmek; alıp başını gitmek; küsüp gitmek; isyan edip dağa çıkmak’ (KM I: 60). **col tart-** ‘bir yere doğru yola çıkmak, yola koyulmak’ (KM I: 133). **colga tebre-** ‘yola çıkmak’ (KM I: 347).
tarı ‘darı’ (CCI: 566).	**tarı** ‘darı’ (KM I: 341).
tarıma ‘engebeli’ (CCI: 566).	**taraklı** ‘dişli, sivri çıkıntılı, ibikli’ (KM II: 57).
tarlov ‘tarla’ (CCII: 830).	**tarlav** ‘tarla, toprak, saha; kaliteli çayır’ (KM I: 341).
tart- ‘tartmak; çekerek sıkmak; çevirmek, döndürmek; (boru vb.) üflemek, çalmak’ (CCI: 566, CCII: 830).	**tart-** ‘çekmek; içmek; vurmak; biçmek; gönül vermek; tartmak; müzik aleti çalmak’ (KM I: 342).
tartın- ‘göstermek’ (CCI: 567); ‘bir şeyi tasarlamak’ (Grønbech, 1992: 179); ‘an sich ziehen: içeri çekmek’ (Radloff: 48).	**tartın-** ‘çekinmek, utanmak, sıkılmak; kramp girmek, kasılmak’ (KM I: 342).
tas (< Ar. ṭās) ‘tas’ (CCI: 567)	**taz** ‘leğen’ (KM I: 347).
tas ‘kayıp, yok olmuş’ (CCII: 830).	**tas** ‘kayıp’ (KM I: 343).
tastar (< Far. dastār) ‘örtü, masa örtüsü’ (CCI: 567).	**aşlav cabuv** ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **aşlav** ‘tepsi’ (KM I: 83); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117).

	kañña cabuv ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **kaña** ‘yemek sofrası, tepsi’ (KM I: 232); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117). **supura cabuv** ‘sofra örtüsü’ < **supura** ‘sofra’ (KM II: 214); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117). **tepsi cabuv** ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **tepsi** ‘tepsi; sofra, yemek’ (KM I: 350); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117). **ustol cabuv** ‘yemek masası örtüsü, sofra örtüsü’ < **ustol** ‘masa’ (KM II: 505); **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117).
taş ‘taş’ (CCI: 567, CCII: 830).	**taş** ‘taş’ (KM I: 343).
taşak ‘er bezi, haya’ (CCI: 567).	**taşak** ‘husye, taşak’ (KM II: 578). **bürtük** ‘husye’ (KM I: 115). **gokku** ‘husye, erbezi’ (KM I: 177). **oñalthan** ‘husye, yumurtalık’ (KM I: 282). **şontay** ‘husye torbası’ (KM I: 331).
taşaksız ‘hadım, kısırlaştırılmış’ (CCI: 567).	**taşaksız** ‘hadım, kısırlaştırılmış’ < **taşak** ‘husye, taşak’ (KM II: 578). **biçilgen** ‘kesilen, biçilen; iğdiş edilen; kısırlaştırılan’ (KM II: 118).
taşı- ‘alıp götürmek, taşımak’ (CCII: 830).	**taşı-** ‘taşımak’ (KM I: 343).
taşkarı ‘dışarı, dışarıda’ (CCI: 567, CCII: 830).	**tışharı** ‘dışarı’ (KM I: 354).
taşla- ‘taşla saldırmak, taş atmak, taşlamak’ (CCII: 830).	**taşla-** ‘atmak, fırlatmak, düşürmek, bırakmak, kaybetmek, terk etmek’ (KM II: 578); ‘bırakmak, terk etmek; çocuk düşürmek, düşük yapmak’ (KM I: 83). **taş at-** ‘taş atmak’ (KM I: 83).
taşlar ‘terazide ağırlık ölçüsü olarak kullanılan nesneler’ (CCI: 568).	**bazman taş** ‘terazi taşı, kantar taşı’ (KM I: 343).

taştın 'dışarı' (CCI: 568); 'von taş: taştan' (Radloff: 49).	**tıştın** 'dışarıdan doğru' (KM I: 354). **tışharıtın** 'dışarıdan doğru' (KM I: 354).
tat- 'tadına bakmak, tatmak' (CCI: 568, CCII: 830).	**tat-** 'tatmak, tadına bakmak' (KM I: 344).
Tatar (özel isim) 'Tatar' (CCII: 831).	**Tatar** 'Tatar' (KM II: 579).
Tatar til 'Tatarca, Tatar dili' (CCII: 831).	**Tatar til** 'Tatar dili' (KM II: 579).
Tatarça 'Tatar dili, Tatarca' (CCII: 831).	**Tatarça** 'Tatarca' (KM II: 579).
tatıg 'lezzet, tat' (CCI: 568).	**tatuv** 'tat, lezzet' (KM I: 344).
tatıglı 'lezzetli, tatlı' (CCI: 568).	**tatuvlu** 'tatlı, lezzetli' (KM I: 344).
tatır- 'tattırmak, tadına bakmak' (CCII: 831).	**tatdır-** 'tattırmak, tadına baktırmak' (KM I: 344).
tatlı 'tatlı, lezzetli; şirin, hoş, sevimli' (CCI: 568, CCII: 831).	**tatlı** 'tatlı, lezzetli, hoş' (KM I: 344).
tatlı kılı 'tatlı, hoş, sevimli' (CCI: 568).	**tatlı halili** 'tatlı, hoş, sevimli, uysal, yumuşak huylu' < **tatlı** 'tatlı, lezzetli, hoş' (KM I: 344); **hali** 'mizaç, huy, karakter; eğitim, terbiye; hareket tarzı, görgü, alışkanlık' (KM I: 184).
tatmak 'tat alma, tatma; lezzet, tat' (CCI: 568).	**tatmaklık** 'tatma, tadına bakma' < **tat-** 'tatmak, tadına bakmak' (KM II: 580). **tatım** 'lezzet, tat; yemek' (KM I: 344).
tatov 'tat, lezzet' (CCII: 831).	**tatuv** 'tat, lezzet' (KM I: 344).
tav 'dağ' (CCII: 831). **tag** 'dağ' (CCI: 563).	**tav** 'dağ' (KM I: 344).
tavuk 'tavuk' (CCI: 568). **tavoh** 'horoz' (CCII: 832). **tavok** 'tavuk' (CCI: 568).	**tavuk** 'çeşitli kuş türlerinin genel adı; tavuk' (KM I: 345).
tavul 'fırtına, bora, kasırga' (CCII: 832).	**davur** 'gürültü, patırtı; bozuşma, dargınlık, ihtilaf, anlaşmazlık' (KM I: 158). **duvulda-** 'uğuldamak' (KM I: 162). **duvuldav** 'uğultu' (KM I: 162). **boran** 'fırtına, bora' (KM I: 110).
tavus (< Ar. ṭāvus) 'tavus kuşu' (CCI: 569).	**altın tavuk** 'tavus kuşu' (KM I: 73).

tavus- ‘tamamlamak, bitirmek, tüketmek’ (CCII: 832). **tuvus-** ‘tamamlamak, bitirmek, tüketmek’ (CCII: 856).	**tavus-** ‘bitirmek, tüketmek; zayıf düşürmek, kuvvetten düşürmek’ (KM I: 346).
tayak ‘sopa, dayak, değnek, âsa’ (CCII: 832).	**tayak** ‘sopa, değnek’ (KM I: 346).
taz ‘kel’ (CCI: 569).	**taz** ‘kel’ (KM I: 347).
tebe ‘başın en üst kısmı, başın tepesi’ (CCI: 569, CCII: 832).	**töbe** ‘tepe’ (KM I: 360). **töppe** ‘tepe, zirve, doruk’ (KM I: 361).
tefarık (< Ar. tafārīk) ‘fark’ (CCII: 832).	**başhalık** ‘fark, ayrıntı’ (KM I: 99).
teg- ‘(bir şeye) sahip olmak, (bir şeyi) elde etmiş olmak’ (CCI: 569).	**tüy-** ‘bağlamak; dövmek’ (KM I: 367).
tege ‘erkek keçi, teke’ (CCII: 832).	**teke** ‘teke’ (KM I: 348).
tegene ‘su teknesi, leğen’ (CCI: 569).	**tegene** ‘hamur teknesi, çamaşır teknesi; çeşme yalağı’ (KM I: 348).
tegirme ‘yuvarlak’ (CCI: 569).	**tögerek** ‘yuvarlak’ (KM I: 360).
tegirmen ‘değirmen’ (CCI: 569).	**tirmen** ‘değirmen’ (KM I: 356).
tegirmençi ‘değirmenci’ (CCI: 569).	**tirmençi** ‘değirmenci’ (KM I: 356).
tegme ‘her, herhangi’ (CCI: 569).	**arı beri** ‘bir şey, herhangi bir şey’ (KM I: 77). **cuk** ‘şey, bir şey’ (KM I: 135). **neme** ‘şey’ (KM I: 278). **zat** ‘şey, nesne’ (KM I: 378).
tegmek ‘değer’ (CCI: 570).	**tigim** ‘ikram; hürmet, iltifat’ (KM II: 610).
tek ‘tek’ (CCI: 570).	**cañız** ‘yalnız, tek’ (KM I: 120). **kuru** ‘boş, sade; yalnız, tek’ (KM I: 259). **sıñar** ‘tek, bir tane, yalnız’ (KM I: 311).
tek ‘sessiz, sakin’ (CCI: 570).	**cuvaş** ‘sakin, ağırbaşlı, sessiz, uysal’ (KM I: 136). **serivün** ‘sakin, yavaş, ağır’ (KM I: 307). **şoş** ‘sakin, yumuşak, sessiz’ (KM I: 332). **tavuşsuz** ‘sessiz’ (KM I: 346). **tınç** ‘rahat, sakin, kolay’ (KM I: 353).

tek tek 'sık sık, sıklıkla' (CCI: 570).	**köbüsüne** 'çoğunlukla, çoğu zaman' (KM I: 215). **aslamısına** 'çoğunlukla, sık sık, çoğu defa, çoğu zaman' (KM I: 81). **ançа sayın** 'sık sık' (KM I: 75). **har kuru da** 'hep, devamlı, çoğunlukla' (KM I: 185).
tekşi (< Mo. tegsi) 'yalnız, sadece; tek düze' (CCII: 832).	**cañız** 'yalnız, tek' (KM I: 120). **kuru** 'boş, sade; yalnız, tek' (KM I: 259). **sıñar** 'tek, bir tane, yalnız' (KM I: 311). **muthuz** 'soluk, solgun, sönük, donuk, mat, uçuk' (KM II: 463). **muthuz caşav** 'sönük hayat, renksiz yaşam, monoton yaşam' (KM II: 463). **sozuk** 'yeksenak, tekdüze, ağır, yavaş' (KM I: 319). **türlenmey** 'değişmeden, aynı şekilde' < **türlen-** 'değişmek' (KM I: 366). **taymazdan** 'durmaksızın, aralıksız, sürekli' (KM II: 585). **tüyürlük** 'devamlılık, değişmezlik, silsile' (KM I: 367).
tekşir- 'değiştirmek' (CCI: 570).	**türlendir-** 'değiştirmek' (KM I: 366).
telbagı 'dizgin' (CCII: 832).	**cügen** 'at başlığı, dizgin' (KM I: 136).
teli 'deli, aptal, ahmak' (CCI: 570).	**teli** 'deli, ahmak, aptal' (KM I: 348).
temen 'kalın iğne, çuvaldız' (CCII: 833).	**biz** 'büyük iğne, çuvaldız' (KM I: 109). **miz** 'çuvaldız, büyük iğne' (KM I: 273).
temeri 'iltihap, irin, temriye' (CCII: 833).	**temirev** 'bir tür deri hastalığı, liken' (KM I: 349); 'temriye, cilt mantarı' (KM II: 589).
temir 'demir' (CCI: 570, CCII: 833). **temür** 'demir, nal' (CCI: 570).	**temir** 'demir, mıh' (KM II: 234).
temir mıh 'demirden yapılmış büyük çivi' (CCII: 833).	**temir çüy** 'demir çivi' (KM II: 234).
temürçi 'demirci, nalbant' (CCI: 570).	**temirçi** 'demirci' (KM I: 349).

ten (< Far. tan) 'cilt, deri, ten; vücut, beden' (CCII: 833).	**tin** 'ruh; beden, gövde' (KM I: 355).
tenli (< Far. tan + T.) 'tenli, bedenli' (CCII: 833).	**tinli** 'ruhu olan; bedenli, gövdeli' < **tin** 'ruh; beden, gövde' (KM I: 355).
teñ 'denk, eşit' (CCII: 833).	**teñ** 'eşit, müsavi, denk; boyuna uygun' (KM I: 349).
teñ tabuh 'saygı, hürmet' (CCII: 837).	**sıy tabuv** 'saygı görme, hürmet görme, itibarlı olma' < **sıy** 'saygı, hürmet, itibar, şeref, prestij' (KM I: 312); **tab-** 'bulmak' (KM I: 333).
teñdeş 'aynı değerde, aynı seviyede, eşit, beraber' (CCII: 833).	**teñleş** 'eşit, müsavi' (KM I: 249). **teñiş** 'beraberlik, berabere; eşit, akran, yaşıt' (KM I: 249).
teñri 'tanrı' (CCI: 571, CCII: 835). **teñer** 'tanrı' (CCII: 834). **teñeri** 'tanrı' (CCII: 834). **teñir** 'tanrı' (CCII: 834). **teñiri** 'tanrı' (CCII: 835).	**teyri** 'tanrı, gök tanrı' (KM I: 352).
teñri sözi 'tanrı sözü, İncil' (CCII: 837). **teñeri söz** 'tanrı sözü, İncil' (CCII: 834).	**teyri sözü** 'tanrı sözü' < **teyri** 'tanrı, gök tanrı' (KM I: 352); **söz** 'söz' (KM I: 320).
teñri sövmekligi 'Allah aşkı, tanrı sevgisi' (CCI: 571).	**teyri süymeklik** 'tanrı sevgisi, tanrı aşkı' (KM II: 548).
teñrilik 'tanrısal' (CCII: 837).	**teyrilik** 'ilahlık, tanrılık' (KM II: 599); 'akıllılık, akıllıca' (KM I: 352).
teñiz 'deniz' (CCI: 570, CCII: 835).	**teñiz** 'deniz' (KM I: 349).
teñiz yeli 'güney rüzgârı' (CCII: 835).	**teñiz cel** 'deniz rüzgarı' < **teñiz** 'deniz' (KM I: 349); **cel** 'yel' (KM I: 127).
teñli 'gibi, benzer (?)' (CCII: 835).	**teñli** 'kadar, denli; yaşıt, akran; hizasında, seviyesinde' (KM I: 349).
tepret- 'hareket ettirmek' (CCI: 571).	**tebret-** 'hareket ettirmek; başlatmak' (KM I: 347).
tepretmek 'hareket' (CCI: 571).	**tebretmeklik** 'hareket ettirme; başlatma; sallama' < **tebret-** 'hareket ettirmek; başlatmak' (KM I: 347).

tepsi 'tepsi' (CCI: 571).	**tepsi** 'tepsi; sofra, yemek' (KM I: 350).
ter 'ter' (CCI: 571, CCII: 837).	**ter** 'ter' (KM I: 350).
terçe 'çabuk, hızlıca' (CCII: 838).	**terkça** 'hızlıca, çabucak, süratlice' < **terk** 'hızlı, çabuk, süratli' (KM I: 351).
terek 'ağaç' (CCI: 571, CCII: 838).	**terek** 'ağaç' (KM I: 350).
tereñ 'derin' (CCII: 838).	**teren** 'derin' (KM I: 350).
terge- 'araştırmak, incelemek, denetlemek, kontrol etmek' (CCII: 838).	**terge-** 'hesaplamak; saymak; düşünmek, sanmak' (KM I: 350).
teri 'deri' (CCI: 571, CCII: 838).	**teri** 'deri, post; kürk' (KM I: 351).
teri ton 'kürk, post' (CCI: 572).	**teri ton** 'post; kürk' < **teri** 'deri, post; kürk' (KM I: 351); **ton** 'kürk' (KM I: 359).
terk 'tez, çabuk' (CCI: 572). **tırak** 'çabuk, çevik, hızlı, atik' (CCII: 841).	**terk** 'hızlı, çabuk, süratli' (KM I: 351).
terkey 'tezce, çabucak, hızla' (CCI: 572).	**terkley** 'hızlıca, çabucak, hızla' < **terk** 'hızlı, çabuk, süratli' (KM I: 351).
terklep 'tezce, çabucak, hızla' (CCI: 572).	**terklep** 'hızlandırıp, hızlandırarak < **terkle-** hızlandırmak, hızını arttırmak. (KM I: 351).
terle- 'ter çıkmak, terlemek' (CCII: 838).	**terle-** 'terlemek; buğulanmak; heyecanlanmak, merak etmek, endişelenmek' (KM I: 351).
terme (< Mo. terme) 'çadır' (CCII: 838).	**çatır** 'çadır' (KM I: 144). **şatır** 'çadır' (KM I: 328).
ters (< Far. tars) 'bir tür kumaş' (CCI: 572).	**kumaç** 'kumaş' (KM I: 257).
ters 'ters, aykırı; öfkeli, şiddetli, ihtiraslı' (CCII: 838).	**ters** 'ters; yanlış, hatalı' (KM I: 351).
tesnif (< Ar. taṣnīf) 'yazma, şiir yazma' (CCII: 838).	**cazuv** 'yazı; yazma' (KM I: 126). **nazmu cazuv** 'şiir yazma' < **nazmu** 'şiir' (KM I: 278); **cazuv** 'yazı; yazma' (KM I: 126).
teş- 'delmek, delik açmak, deşmek' (CCII: 839).	**teş-** 'delmek' (KM I: 351).
teşik 'çukur, delik, deşik' (CCI: 572).	**teşik** 'delik' (KM I: 351).

teşmek ‘çukur, delik, deşik’ (CCI: 572).	**teşmeklik** ‘delme, deşme’ < **teş-** ‘delmek’ (KM I: 351). **tişmek** ‘mayalanmış hamuru kabaca açıp yağda kızartarak pişirmek suretiyle yapılan bir nevi çörek’ (KM II: 616) < **tişle-** ‘ısırmak, yemek’ (KM I: 356); ‘dişlemek, dişiyle ısırmak’ (KM II: 616); ‘dişlerle ısırıp delmek’ (AA).
tetik ‘akıllı, zeki; bilge’ (CCII: 839).	**tentek** ‘aptal, sersem’ (KM I: 350). **akılman** ‘akıllı, zeki; önder, rehber’ (KM I: 68).
tey- ‘ulaşmak, varmak, ermek, değmek; değerinde olmak’ (CCI: 572, CCII: 839).	**tiy-** ‘dokunmak, temas etmek, değmek’ (KM I: 357); ‘dokunmak, değmek, temas etmek, saplanmak’ (KM II: 617).
teyin ‘sincap’ (CCI: 572).	**tıyın** ‘sincap; sincap kürkü; kürk’ (KM I: 354).
teyir- ‘ulaştırmak, vardırmak, erdirmek, değdirmek’ (CCI: 573, CCII: 839).	**tiyir-** ‘değdirmek, dokundurmak’ (KM I: 357).
teyirmek ‘çark’ (CCI: 573).	**tüyür** ‘çember, halka’ (KM I: 367). **tüyme** ‘düğme’ (KM I: 367).
teyiş- ‘hediye sunmak, armağan takdim etmek’ (CCII: 839).	**tigimle-** ‘iltifatta bulunmak, ikram etmek’ (KM II: 610).
teyişli ‘mecbur’ (CCII: 839); ‘(alın yazısıyla) belirlenmiş, gerekli, mecbur’ (Grønbech, 1992: 186); ‘passend, gehörig: uygun, düzgün’ (Radloff: 55).	**tiyişli** ‘uygun, müsait’ (KM I: 357). **tıyınşlı** ‘uygun, münasip, yakışır’ (KM I: 354); ‘uygun, münasip, yakışır, lâyık, müstahak, gerektiği şekilde’ (KM II: 609). **amalsız** ‘mecbur, mecburi, zorunlu; gerekli, lüzumlu, zaruri’ (KM I: 73). **madarsız** ‘çaresiz, ümitsiz; zaruri, kaçınılmaz’ (KM I: 265).
teyre ‘çevre, bölge, semt’ (CCI: 573).	**tiyre** ‘mahalle, semt’ (KM I: 357).
tez (< Far. tīz) ‘tez, çabuk’ (CCI: 573).	**tez** ‘tez, çabuk, hızlı’ (KM I: 352).
tezgin- ‘dönmek’ (CCII: 840).	**aylan-** ‘dönmek; çevrilmek’ (KM I: 90).

	bur- ‘çevirmek, bükmek, döndürmek’ (KM I: 113). **kayt-** ‘dönmek’ (KM I: 243). **kaytar-** ‘döndürmek, çevirmek’ (KM I: 243).
tıha- ‘tıkamak’ (CCII: 840).	**tık-** ‘tıkmak; sokmak’ (KM I: 352). **turçuk-** ‘tıkanmak, kapanmak’ (KM I: 363). **begit-** ‘kapatmak, sıkılaştırmak, sağlamlaştırmak’ (KM I: 103).
tılta- ‘bahane göstermek, ihmal etmek, savsaklamak’ (CCII: 840).	**sıltav et-** ‘bahane etmek, sebep göstermek’ (KM I: 310).
tıltagan söz ‘bahane’ (CCII: 840).	**sıltav söz** ‘bahane, sebep, vesile’ < **sıltav** ‘bahane, sebep, vesile’ (KM I: 310); **söz** ‘söz’ (KM I: 320).
tımar (< Far. tīmār) ‘tedavi’ (CCII: 840).	**bagım** ‘tedavi’ (KM I: 96).
tın ‘sakin, sessiz’ (CCI: 573). **tım** ‘sakin, sessiz’ (CCI: 573).	**tın** ‘rahat, sükûnet, huzur’ (KM I: 353).
tın ‘can, ruh’ (CCI: 573, CCII: 840).	**tin** ‘ruh; beden, gövde’ (KM I: 355).
tın ‘dinlenme, nefes alma’ (CCII: 840).	**tın** ‘rahat, sükûnet, huzur’ (KM I: 353).
tın ata ‘peder, papaz’ (CCII: 841).	**tin ata** ‘ecdat, cet’ (KM I: 355).
tın yer ‘ham toprak, sürülmemiş tarla’ (CCII: 841).	**tuv cer** ‘ham toprak, sürülmemiş yer’ < **tuv** ‘işlenmemiş toprak’ (KM I: 364); ‘ham, sürülmemiş, bakir, el değmemiş’ (KM II: 641).
tın- ‘dinlenmek, soluk almak’ (CCII: 841).	**tın-** ‘sakinleşmek, durulmak, dinmek; bitmek’ (KM I: 353).
tınç ‘rahat, sakin, huzurlu’ (CCII: 841).	**tınç** ‘rahat, sakin, kolay, huzurlu’ (KM I: 353).
tınlıvar ‘hayvan’ (CCII: 841).	**tuvar** ‘sığır’ (KM I: 364).
tıñ ‘çok, pek’ (CCII: 841).	**tañ** ‘çok, pek çok, büyük, bir hayli’ (KM I: 339).
tıñla- ‘dinlenmek’ (CCI: 573).	**tıñla-** ‘dinlemek’ (KM I: 353); ‘dinlemek; ses çıkarmamak, önemsemek’ (KM II: 604).

tıñlamak ‘dinlenme, huzur’ (CCI: 574).	**tıñlamaklık** ‘dinleme; susma, susup bekleme, kendi içini dinleme; önemseme, dikkate alma’ < **tıñla-** ‘dinlemek’ (KM I: 353); ‘dinlemek; ses çıkarmamak, önemsemek’ (KM II: 604); **tıñlavuk** sessiz, sakin, dinlemeyi seven, içini belli etmeyen’ (KM I: 353); **tıñı** ‘huzur, sükûnet’ (KM II: 353); ‘rahatlık, ferahlık’ (KM I: 353).
tırnak ‘tırnak’ (CCI: 574).	**tırnak** ‘tırnak; pençe’ (KM I: 354).
tırpılda- ‘tir tir titremek; çabalamak, çırpınmak’ (CCII: 841).	**tırpılda-** ‘çırpınmak’ (KM I: 354).
tıy- ‘engellemek, engel olmak’ (CCI: 574).	**tıy-** ‘engellemek, mâni olmak, men etmek; çevirmek’ (KM I: 354).
tıyalma- ‘hâkim olamamak, tutamamak, engel olamamak’ (CCII: 841).	**tıyalma-** ‘engel olamamak, mâni olamamak’ < **tıy-** ‘engellemek, mâni olmak, men etmek; çevirmek’ (KM I: 354).
tıyıl- ‘durdurmak, engellemek’ (CCI: 574).	**tıyıl-** ‘durdurulmak, engellenmek, mani olunmak’ (KM II: 608); ‘durmak, kendisine hâkim olmak’ (AA).
tıyırmak ‘güçlü, kuvvetli’ (CCII: 841).	**tok** ‘kuvvetli, sağlam, dayanıklı, iri yapılı’ (KM I: 358). **tok sanlı** ‘sağlam yapılı, güçlü’ (KM I: 358).
tıymak ‘engel’ (CCI: 574).	**tıymaklık** ‘engel, mâni’ < **tıy-** ‘engellemek, mâni olmak, men etmek; çevirmek’ (KM I: 354). **tıygı** ‘engel, mânia; vicdan, insaf’ (KM I: 354). **tıygıç** ‘engel, mâni’ (KM I: 354). **tıyım** ‘engel, mâni’ (KM I: 354).
tigenek ‘tiken’ (CCII: 842).	**tigenek** ‘bir tür diken’ (KM I: 355).

tigenek tacı (< tigenek + Far. tāc + T.) ‘Hz. İsa çarmıha gerildiğinde başına geçirilen dikenden örülmüş taç’ (CCII: 842).	**tigenek tac** ‘dikenden örülmüş taç’ < **tigenek** ‘bir tür diken’ (KM I: 355); **tac** ‘taç’ (KM I: 335).
tik agaç ‘direk, sütun’ (CCI: 574).	**tik agaç** ‘diklemesine konmuş ağaç; direk, sütun’ < tik ‘dik; yalçın, sarp; yokuş’ (KM I: 355); **agaç** ‘ağaç, tahta; orman’ (KM I: 64). **bagana** ‘direk, sütun’ (KM I: 96). **tirev** ‘destek, dayanak, payanda’ (KM I: 356).
tik ‘dik’ (CCI: 574).	**tik** ‘dik; yalçın, sarp, yokuş’ (KM I: 355).
tik- ‘dikiş dikmek; bir bitkiyi toprağa yerleştirmek, dikmek’ (CCI: 574).	**tik-** ‘dikmek’ (KM I: 355).
tikme ‘ağaç kazık, direk; yarık, çatlak’ (CCI: 575, CCII: 842).	**tirev** ‘destek, dayanak, payanda’ (KM I: 356). **tırmı** ‘damar, çizgi, çatlak’ (KM I: 354).
tikmek ‘dikme işi, dikiş’ (CCI: 575).	**tikmeklik** ‘dikme, dikme işi, dikiş’ < **tik-** ‘dikmek’ (KM I: 355). **tigiş** ‘dikiş, dikme’ (KM II: 610). **tigüv** ‘dikme, dikiş dikme’ (KM II: 610).
til ‘lisan, til; ağızdaki organ, dil; birçok aletin uzun, yassı ve çoğu hareketli bölümü’ (CCI: 575, CCII: 842).	**til** ‘dil; lisan; bele takılan gümüş işlemeli kemerlerin sallanan gümüş süsleri’ (KM I: 355).
tile- ‘istemek, arzu etmek, dilemek’ (CCI: 575, CCII: 842).	**tile-** ‘istemek, dilemek’ (KM I: 355).
tilek ‘istek, arzu, dilek’ (CCII: 843).	**tilek** ‘dilek, istek’ (KM I: 355).
tilemek ‘istek, dilek’ (CCI: 575, CCII: 843).	**tilemeklik** ‘istek, dilek; isteme, dileme’ < **tile-** ‘istemek, dilemek’ (KM I: 355).
tilim ‘yassı parça, dilim’ (CCII: 843).	**tilimdi** ‘dilim, parça, dar, daracık’ (KM II: 612). **tilkem** ‘dilim, parça’ (KM II: 612).
tilmaç ‘tercüman, çevirmen’ (CCI: 575). **tolmaç** (< Mo. tolmaçi) ‘tercüman, çevirmen’ (CCII: 847).	**tilmaç** ‘mütercim, tercüman, dilmaç’ (KM II: 601). **tilmanç** ‘tercüman’ (KM I: 355).

	tılmaç ‘mütercim, tercüman, dilmaç’ (KM II: 601).
tilsiz ‘konuşma engeli, ahraz’ (CCI: 575).	**tilsiz** ‘dilsiz’ (KM I: 355).
timeam (Lat. thymiama) ‘buhur, tütsü’ (CCII: 843).	**tütün** ‘tütsü’ < **tütün** ‘duman; tütün’ (KM I: 367); ‘duman’ (KM I: 652) < **tütün urdur-** ‘tütmek, tütsülemek’ (KM I: 371); **tütünle-** ‘tütmek, dumanı çıkmak, buhar çıkarmak, duman almak, dumanlamak; öfkelenmek, sertelmek, sinirlenmek’ (KM I: 652); **tütünlev** ‘tütme, dumanlama, buharlaşma; öfkelenme, sinirlenme’ (KM I: 652).
tint- ‘araştırmak, incelemek, tahkik etmek’ (CCII: 843).	**tint-** ‘yoklamak, araştırmak, karıştırmak; tahlil etmek, araştırmak, incelemek; tahkikat yapmak, soruşturmak; yoklamak, kontrol etmek’ (KM I: 356).
tintövçi ‘araştırmacı, inceleyici’ (CCII: 844).	**tintivçü** ‘araştırmacı, inceleyici’ (KM I: 356).
tiñsi- ‘bir şeyin tadına bakmak, bir şeyi gizlice alıp yemek’ (CCII: 843).	**tınçı-** ‘bozulmak, çürümek, küflenmek, küf kokmak’ (KM I: 353). **aşab kör-** ‘yiyip tecrübe etmek, yemeğin tadına bakmak’ < **aşa-** ‘yemek’(KM I: 81); **kör-** ‘denemek, tecrübe etmek’ (KM I: 218). **tatuvuna kara-** ‘tadına bakmak’ < **tatuv** ‘tat, lezzet’ (KM I: 344); **kara-** ‘bakmak’ (KM I: 324).
tirek ‘direk, destek, mesnet’ (CCII: 844).	**tirev** ‘destek, dayanak, payanda’ (KM I: 356).
tiren- ‘sertleşmek’ (CCI: 575).	**sirel-** ‘dikilmek, durmak, ayakta durmak’; **sir** ‘sert, katı, kaskatı’; **sir bol-** ‘kaskatı kesilmek’; **sir kat-** ‘sertleşmek, katılaşmak, heykel gibi olmak’ (KM II: 530).
tirgiz- ‘hayat vermek, can vermek, diriltmek’ (CCII: 844).	**tirgiz-** ‘yakmak; ateşlemek’ (KM I: 356); ‘ateşi tutuşturmak, ateş yakmak (KM

	II: 614); ‘sönmeye başlamış ateşi canlandırmak’ (AA).
tirgizgiçi ‘diriltici, can verici’ (CCII: 844).	**tirgizüvçü** ‘ateş yakıcı, ateşi canlandırıcı, ateş tutuşturucu’ < **tirgiz-** ‘yakmak; ateşlemek’ (KM I: 356); ‘ateşi tutuşturmak, ateş yakmak (KM II: 614); ‘sönmeye başlamış ateşi canlandırmak’ (AA).
tiri ‘canlı, diri’ (CCI: 575, CCII: 844).	**tiri** ‘diri, dinç, çevik’ (KM I: 356).
tiril- ‘dirilmek; yaşamak’ (CCI: 576).	**tiril-** ‘dirilmek, canlanmak’ (KM II: 615).
tirilik ‘hayat, ömür’ (CCII: 844).	**tirilik** ‘dirilik, canlılık, hareketlilik, çeviklik’ (KM II: 614).
tirilmek ‘diriliş; dirilik, hayat’ (CCI: 576).	**tirilmeklik** ‘dirilme, canlanma, hareketlenme’ < **tiril-** ‘dirilmek, canlanmak, hareketlenmek, can girmek’ (KM II: 615).
tirki ‘üzerinde yemek yenilen yaygı, sofra’ (CCII: 844).	**kaña** ‘yemek sofrası, tepsi’ (KM I: 232). **tepsi** ‘tepsi, sofra, yemek’ (KM I: 350).
tiröv ‘hayat, dirilik’ (CCII: 844).	**tirilüv** ‘canlanma, dirilme; hareketlenme’ (KM II: 615). **tirilik** ‘dirilik, canlılık, hareketlilik, çeviklik’ (KM II: 614).
tiş ‘diş’ (CCI: 576, CCII: 845).	**tiş** ‘diş’ (KM I: 356).
tişi ‘dişi; kadın’ (CCI: 576).	**tişi** ‘dişi’ (KM I: 356).
tişi toñuz ‘dişi domuz’ (CCI: 577).	**tişi toñuz** ‘dişi domuz’ < **tişi** ‘dişi’ (KM I: 356); **toñuz** ‘domuz’ (KM I: 359).
tişi eçki ‘dişi keçi’ (CCI: 576).	**tişi eçki** ‘dişi keçi’ (KM II: 245).
tişi eşek ‘dişi eşek’ (CCI: 576).	**tişi eşek** ‘dişi eşek’ (KM II: 258).
tişi katır ‘dişi katır’ (CCI: 577).	**tişi kadır** ‘dişi katır’ (KM II: 320).
tişi koy ‘dişi koyun’ (CCI: 577).	**tişi koy** ‘dişi koyun’ (KM II: 401).
tişi maçı ‘dişi kedi’ (CCI: 577).	**tişi matsi** ‘dişi kedi’ < **tişi** ‘dişi’ (KM I: 356); **matsi** ‘kedi’ (KM I: 268).
tişle- ‘dişlemek, ısırmak’ (CCI: 577).	**tişle-** ‘ısırmak, yemek’ (KM I: 356); ‘dişlemek, dişiyle ısırmak’ (KM II: 616).

tişlemek ‘dişleme, ısırma’ (CCI: 577).	**tişlemeklik** ‘ısırma, dişleme’ < **tişle-** ‘ısırmak, yemek’ (KM I: 356); ‘dişlemek, dişiyle ısırmak’ (KM II: 616).
tişsiz ‘dişsiz’ (CCII: 845).	**tişsiz** ‘dişsiz’ (KM I: 357).
tişsizlühle- ‘çöp vb. bir şeyle dişlerini temizlemek’ (CCII: 845).	**tiş aruvla-** ‘diş temizlemek’ < **tiş** ‘diş’ (KM I: 356); **aruvla-** ‘temizlemek’ (KM I: 80). **tiş tazala-** ‘diş temizlemek’ < **tiş** ‘diş’ (KM I: 356); **tazala-** ‘temizlemek’ (KM I: 347).
titre- ‘titremek’ (CCI: 577, CCII: 845).	**titire-** ‘titremek; korkmak, dehşete kapılmak’ (KM I: 357).
titremek ‘titreme, sarsıntı’ (CCI: 577, CCII: 845).	**titiremeklik** ‘titreme, sarsıntı’ < **titire-** ‘titremek; korkmak, dehşete kapılmak’ (KM I: 357).
tiz ‘diz’ (CCII: 845). **tizgi** ‘diz’ (CCI: 577).	**tobuk** ‘diz’ (KM I: 357).
tizge ‘çorap bağı’ (CCI: 577).	**tartma** ‘uçkur bağı, lastik; kayış’ (KM I: 342). **çınday bav** ‘çorap bağı’ < **çınday** ‘çorap’ (KM I: 148); **bav** ‘bağ, ip’ (KM I: 100). **ışım bav** ‘tozluk bağı’ (KM I: 195). **sıyrımdı** ‘sığır derisinden yapılmış çarık bağı’ (KM I: 313).
tizgin ‘dizgin’ (CCI: 578).	**tizgin** ‘dizgin’ (KM I: 357). **tizgin** ‘saf, sıra, silsile; satır, mısra’ (KM I: 357).
tizsiz ‘dizsiz’ (CCII: 845).	**tobuksuz** ‘dizsiz’ < **tobuk** ‘diz’ (KM I: 357).
toba (< Ar. tavba) ‘tövbe, günahtan af dileme’ (CCI: 578, CCII: 845).	**toba** ‘tevbe, istiğfar, pişmanlık, nedamet. (KM II: 618).
toba ay (< Ar. tavba + T.) ‘tövbe ayı’ (CCI: 578).	**toba ay** ‘tövbe ayı’ < **toba** ‘tövbe, istiğfar, pişmanlık, nedamet’ (KM II: 618); **ay** ‘ay’ (KM I: 87).

tobalak ‘toparlak, yuvarlak’ (CCII: 845).	**tomalak** ‘daire, yuvarlak’ (KM I: 359).
toga ‘(at takımında kullanılan) toka’ (CCI: 578).	**togay** ‘halka; bilezik’ (KM I: 357). **tagay** ‘mahmuz, dağcıların buzullara tırmanırken ayakkabılarına taktıkları sivri demir uçları bulunan krampon’ (KM I: 335). **ayıl** ‘toka; eyerin kolan kayışı’ (KM I: 89).
toga tili ‘(at takımında kullanılan) toka çengeli, toka dili’ (CCI: 578).	**ayıl ırgak** ‘toka çengeli’ < **ayıl** ‘toka; eyerin kolan kayışı’ (KM I: 89); **ırgak** ‘kanca, çengel’ (KM I: 194).
togmak ‘tabiat, doğuştan gelen huy, mizaç, doğa’ (CCI: 578).	**tuvma** ‘doğuştan, yaratılıştan’ (KM I: 364).
togruluk bile ‘dürüst, doğru’ (CCI: 578); **‘**doğrulukla’ (Grønbech, 1992: 191).	**tüzlük bla** ‘doğrulukla, dürüstlükle’ < **tüzlük** ‘doğruluk, adalet, düzlük, düzgünlük’ (KM II: 655); **bla** ‘ile; vasıta hâli’ (KM I: 109).
togu- ‘dokumak’ (CCII: 846).	**sok-** ‘dokumak’ (KM I: 316).
togu- ‘kafaya dikip içmek, yutmak’ (CCII: 846).	**togu-** ‘kafaya dikip içmek’ (KM I: 358).
togus ‘dokuz’ (CCII: 846).	**toguz** ‘dokuz’ (KM I: 358).
toklıh ‘doygunluk, tokluk’ (CCII: 846).	**tokluk** ‘tokluk, tok olma hâli’ (KM I: 358).
tokluk ‘bolluk, refah, bereket’ (CCII: 846).	**tokluk** ‘tokluk, tok olma hâli’ (KM I: 358).
tokmaçık ‘küçük tokmak, tokmakçık’ (CCII: 847).	**tokmakçık** ‘küçük tokmak, tokmakçık’ (KM I: 358). < **tokmak** ‘topuz, tokmak’ (KM I: 358).
tokmak ‘topuz, tokmak’ (CCI: 578, CCII: 847).	**tokmak** ‘topuz, tokmak’ (KM I: 358).
tol- ‘dolmak’ (CCII: 847).	**tol-** ‘dolmak’ (KM I: 358).
toltur- ‘doldurmak’ (CCII: 847).	**toltur-** ‘doldurmak’ (KM I: 359).
tolu ‘dolmuş, dolu’ (CCI: 579, CCII: 847).	**tolu** ‘dolu, tam, doyurucu, tatmin eden, bolluk’ (KM I: 623).
tolu kılı ‘dolu, tamamen, tam (olarak)’ (CCI: 579, CCII: 847).	**tolu** ‘dolu, tam, doyurucu, tatmin eden, bolluk’ (KM I: 623).
tombur ‘davul, kös’ (CCII: 847).	**davurbaz** ‘davul’ (KM II: 237); **davur** ‘gürültü, patırtı’ (KM I: 158).

	***tompul** ‘davul’ < **tompulda-** ‘dövmek, vurmak’ (KM I: 359); **topulda-** ‘dövmek’ (KM I: 359); **tobulgu** ‘kamçı sapı olarak kullanılan sağlam bir bitki’ (KM I: 357). **dımbıl** ‘yuvarlak, şişman, tombul’ (KM I: 159).
ton ‘giyim, elbise, üst giyimi, kaftan’ (CCI: 579, CCII: 847).	**ton** ‘kürk’ (KM I: 359).
tonçı ‘kürkçü’ (CCI: 579).	**tonçu** ‘kürkçü’ < **ton** ‘kürk’ (KM I: 359).
tontarma ‘toka’ (CCII: 848).	**ayıl** ‘toka; eyerin kolan kayışı’ (KM I: 89).
toñ- ‘çok üşümek, donmak’ (CCII: 847).	**buzla-** ‘donmak’ (KM I: 115). **girej-** ‘donmak, kaskatı kesilmek’ (KM I: 177). **gireş-** ‘donarak yapışmak’ (KM I: 177). **giriş-** ‘donmak, uyuşmak’ (KM I: 177).
toñuz ‘domuz’ (CCI: 579, CCII: 848).	**toñuz** ‘domuz’ (KM I: 359).
toodak ‘dudak’ (CCI: 579). **totak** ‘dudak’ (CCII: 848).	**erin** ‘dudak’ (KM I: 165).
toolu ‘buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü, dolu’ (CCI: 579).	**buz** ‘buz; dolu tanesi’ (KM I: 114).
top ‘toparlak, yuvarlak, top’ (CCII: 848).	**top** ‘top’ (KM I: 359).
topra ‘torba’ (CCI: 579).	**dobra** ‘çuval’ (KM I: 160).
toprak ‘toprak, toz, kir’ (CCI: 579, CCII: 848).	**toprak** ‘toprak’ (KM I: 359). **topurak** ‘toprak’ (KM I: 359).
toragı ‘doruk, kule, kale’ (CCII: 848).	**töppe** ‘tepe; zirve, doruk’ (KM I: 361).
torgay ‘boz renkli, küçük, ötücü bir tür serçe, tarla kuşu, turgay’ (CCI: 579).	**torgay** ‘çayır kuşu’ (KM I: 359).
torha (< Mo. torga) ‘ipek, ipekli kumaş’ (CCII: 848).	**dariy** ‘ipek’ (KM I: 157).
tornakşı ‘kurnaz, sinsi’ (CCII: 848).	**tırnavçu** (mecaz) ‘hilekâr, dolandırıcı, rüşvetçi’ < **tırna-** ‘tırmalamak, tırnak geçirmek, yolmak’; **tırnav** ‘tırmalama, tırnaklama, yolma’ (KM II: 606).

tothar (< Mo. todhar) ‘engel, mâni; kötülük, bela, felaket’ (CCII: 848).	**tokalt** ‘engel, mania’ (KM I: 358). **tıygı** ‘engel, mânia; vicdan, insaf’ (KM I: 354). **tıygıç** ‘engel, mâni’ (KM I: 354). **tıyım** ‘engel, mâni’ (KM I: 354).
totu (< Far.ṭūṭī) ‘papağan’ (CCI: 580).	**-**
tov ‘tuğ, alem, nişan’ (CCI: 580).	**çuv** ‘ün, şöhret; ilham verici, canlandırıcı’ (KM I: 154). **at-çuv** ‘adı-sanı’ (KM I: 84).
tovgan ‘doğan, doğmuş’ (CCI: 580).	**tuvgan** ‘doğan, doğmuş’ (KM II: 641).
tovram ‘dilim, parça, kesek, doğram’ (CCII: 848).	**tuvram** ‘dilim’ (KM I: 364).
tovulga ‘miğfer, tolga’ (CCI: 580).	**kübe börk** ‘miğfer, tolga’ (KM I: 112). **temir börk** ‘miğfer’ (KM I: 112).
tovuş ‘doğuş, doğma’ (CCI: 580). **toguş** ‘doğuş, doğma’ (CCII: 846).	**tuvuv** ‘doğma, dünyaya gelme’ (KM II: 643).
toy ‘ziyafet, şölen, toy’ (CCI: 580, CCII: 848).	**toy** ‘şölen, düğün, eğlence’ (KM I: 360).
toydır- ‘doymasını sağlamak, doyurmak’ (CCII: 849).	**toydur-** ‘doyurmak’ < **aşatıb toydur-** ‘yedirip doyurmak’ (KM II: 89).
toz ‘toz, toprak’ (CCI: 580, CCII: 849).	**buku** ‘toz’ (KM I: 112).
töben ‘aşağı, alt, aşağıya’ (CCII: 849).	**töben** ‘aşağı, aşağıda’ (KM I: 360).
töbengi ‘alttaki, aşağıki’ (CCII: 849).	**töbengi** ‘aşağı, aşağıki’ (KM I: 360).
tögül- ‘dökülmek’ (CCII: 849).	**tögül-** ‘dökülmek’ (KM I: 361).
tök- ‘dökmek’ (CCII: 849). **tög-** ‘dökmek’ (CCII: 849).	**tök-** ‘dökmek’ (KM I: 361).
tökme ‘hünerli, marifetli’ (CCI: 580).	**çemer** ‘usta, kabiliyetli’ (KM I: 146).
töle- ‘ödemek’ (CCII: 849).	**töle-** ‘ödemek’ (KM I: 361).
tölemek ‘ödeme; (kutsanmayı) isteme, rica etme’ (CCI: 580).	**tölemeklik** ‘ödeme’ < **töle-** ‘ödemek’ (KM I: 361). **tölev** ‘ödeme’ (KM I: 361).
töleç ‘bedava, parasız, beleş, ücretsiz’ (CCII: 849).	**tölevsüz** ‘bedava’ (KM I: 361).
tön- ‘dönmek’ (CCII: 850).	**tönşü-** ‘sağa sola dönmek’ (KM I: 361).

töre ‘yasa, kanun, töre, ahlak, kural, hukuk, âdet’ (CCI: 580, CCII: 850).	**töre** **‘**mahkeme; kanun; durum’ (KM I: 361).
töre- ‘türemek’ (CCII: 850).	**üyre-** ‘çoğalmak, üremek’ (KM I: 376).
törele- ‘hüküm vermek, yargılamak’ (CCI: 581).	**törele-** ‘hüküm vermek, yargılamak; görüşmek, müzakere etmek’ (KM I: 361).
töret- ‘doğurmak, türetmek’ (CCII: 850).	**tölülen-** ‘yavrulamak, doğurmak’ (KM I: 361).
töretteçi ‘yaratıcı, yaratan’ (CCII: 850).	**carathan** ‘yaradan’ (KM I: 122).
törtkül ‘dört köşeli, dörtgen’ (CCI: 581).	**törtgül** ‘dört köşe, dörtgen’ (KM I: 361).
törtünçi ‘dördüncü’ (CCI: 581, CCII: 850).	**törtünçü** ‘dördüncü’ (KM II: 633).
törtünçi ülüş ‘dörtte bir, çeyrek’ (CCI: 581).	**törtünçü ülüş** ‘dördüncü hisse, dördüncü pay’; **törtünçü** ‘dördüncü’ (KM II: 633); **ülüş** ‘hisse, pay’ (KM I: 375). **törtden bir** ‘dörtte bir’ (Adiloğlu, 2019: 11).
töş ‘sine, göğüs, döş’ (CCI: 581).	**töş** ‘göğüs’ (KM I: 362).
töşek ‘yatak, döşek’ (CCI: 581, CCII: 850).	**töşek** ‘döşek’ (KM I: 362).
töşekniñ ayagı ‘üzerine döşek serilen sehpa’ (CCI: 581).	**töşekni ayagı** ‘döşeğin ucu, kenarı’ < **töşek** ‘döşek’ (KM I: 362); **ayak** ‘son, uç, kenar’ (KM I: 87). **orunduk** ‘karyola’ (KM I: 283).
töve ‘deve’ (CCI: 581, CCII: 850).	**tüye** ‘deve’ (KM I: 367).
tövgüç ‘havan; havan tokmağı, havaneli’ (CCI: 582).	**tüygüç** ‘oklava; havaneli, havan tokmağı’ (KM I: 367).
tövlük ‘kör, âma’ (CCI: 582).	**sokur** ‘kör’ (KM I: 317).
töz- ‘dayanmak, tahammül etmek, sabretmek; zulüm görmek’ (CCI: 582, CCII: 850).	**töz-** ‘dayanmak, sabretmek, tahammül etmek’ (KM I: 362).
tözdeş ‘aynı nitelikte, aynı özde olan’ (CCII: 851).	**özegi birça** ‘özü aynı’; **özek** ‘merkez; esas, asıl, cevher’ (KM I: 290); **birça** ‘aynı’ (KM I: 107). **tamırı birça** ‘kökü aynı’ **tamır** ‘kök, köken, menşe, kaynak’ (KM II: 568); **birça** ‘aynı’ (KM I: 107).

tözlik ‘öz, varlık’ (CCII: 851).	**özek** ‘merkez; esas, asıl, cevher’ (KM I: 290). **tamır** ‘kök, köken, menşe, kaynak’ (KM II: 568).
tözmek ‘ızdırap çekme, tahammül etme’ (CCI: 582).	**tözmeklik** ‘dayanma, sabretme, tahammül etme’ < **töz-** ‘dayanmak, sabretmek, tahammül etmek’ (KM II: 633).
tözmelük ‘eziyet, zulüm’ (CCII: 851).	**tözümlülük** ‘(zulme, eziyete ya da herhangi bir haksızlığa karşı) sabırlılık; dayanıklılık’ < **tözümlü** ‘sabırlı; dayanıklı’ (KM I: 362).
tözümlü ‘dayanıklı, tahammüllü, sabırlı’ (CCI: 582).	**tözümlü** ‘sabırlı; dayanıklı’ (KM I: 362).
tözümlü kişi ‘rahat, yumuşak huylu, sessiz kimse’ (CCI: 582).	**tözümlü kişi** ‘sabırlı kimse; herhangi bir haksızlığa karşı sessizliğini koruyan kimse’ < **tözümlü** ‘sabırlı; dayanıklı’ (KM I: 362); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
tözümlük ‘dayanma, tahammül, sabır’ (CCII: 851).	**tözümlülük** ‘(zulme, eziyete ya da herhangi bir haksızlığa karşı) sabırlılık; dayanıklılık, tahammül etme, sabır gösterme’ < **tözümlü** ‘sabırlı; dayanıklı’ (KM I: 362).
trapes (< Yun. trapézi) ‘sofra, masa’ (CCII: 851).	**tepsi** ‘tepsi; sofra, yemek’ (KM I: 350).
tuç ‘tunç’ (CCII: 851).	**tuç** ‘tunç’ (KM I: 362).
tugan (< Ar. dukkān) ‘dükkân’ (CCI: 582).	**tüken** ‘dükkân’ (KM I: 365).
tul ‘kocası ölmüş veya ayrılmış (kadın), dul’ (CCII: 851).	**tul** ‘dul’ (KM I: 363).
tul hatun ‘kocası ölmüş veya ayrılmış kadın, dul kadın’ (CCII: 851).	**tul katın** ‘dul kadın’ (KM I: 363).
tulkma ‘ağaç kütüğü, kütük’ (CCII: 851).	**tükgüç** ‘kütük’ (KM I: 365); **dükküç** ‘kütük’ (KM I: 162); **tübgüç** ‘kütük’ (KM I: 365). **tomurav** ‘tomruk, kütük’ (KM I: 359).

	töñek 'ağaç kütüğü' (KM I: 361); **töñertge** 'kütük, tomruk' (KM I: 361); **töñertme** 'kütük, tomruk' (KM I: 361).
tuluk 'teras, balkon' (CCI: 582).	**tuluk** 'tulum' (KM I: 363). **tıhın** 'sarp vadi yamaçlarındaki teraslar, basamaklar' (KM I: 352). **turuk** 'ayakta duracak yer' (KM I: 363). **tırhık** 'izbe çevresinde topraktan sıra, ocağın kenarında yatmaya yarayan çıkıntı' (KM I: 354); **tırkık** 'izbe çevresinde topraktan sıra, ocağın kenarında yatmaya yarayan çıkıntı' (KM I: 354).
tulum 'saç örgüsü, pelik' (CCII: 851).	**tolan** 'sık orman; dik yamaçlarda biçilip bir araya toplanmış ot yığını; yarısı toplanmış kuru ot demeti' (KM I: 358). **çulgav** 'sarma, bürüme, dolama; serme, uzatma'; **çulga-** 'sarmak, dolamak, dürmek, bürümek, sermek, uzatmak' (KM II: 233). **çaluv** 'örme'; **şaytan çaluv** 'parmakların her birine bir iplik ilmiği geçirip, bunları birbirinin içinden geçirmek suretiyle güzel şekilli uçkur veya şerit yapma işi' (KM II: 213); **çal-** 'örmek' (KM I: 141). **çalışuv** 'karışma, dolaşma, çaprazlaşma, örülme, karşılaşma'; **çalış-** 'karışmak, dolaşmak, bir birine geçmek, çaprazlaşmak, örülmek, dokunmak, bir birine kavuşmak (birleşmek anlamında), karşılaşmak'; **çalışdır-** 'örmek, iç içe geçirmek, çaprazlatmak, kavuşturmak'; **tartma çalışdır-** 'iplikten uçkur örmek' (KM II: 212).

	eşim ‘saç örgüsü’ (KM I: 167). **eşme** ‘örgü; saç örgüsü’ (KM I: 167). **eş-** ‘örmek’ (KM I: 167); **çaç eş-** ‘saç örmek’(KM I: 167); **çalman eş-** ‘çit örmek’(KM I: 167); **çeten eş-** ‘sepet örmek’ (KM I: 167).
tumak ‘keskin olmayan, küt’ (CCII: 852).	**tuvmak** ‘kör, keskin olmayan’ (KM I: 364).
tumala- ‘bastırmak, eliyle sıkarak tıkamak’ (CCII: 852).	**tumala-** ‘vurmak, dövmek, pataklamak; devirmek, yıkmak; gömmek; doldurmak’ (KM I: 363).
tuman ‘sis, duman’ (CCI: 582, CCII: 852).	**tuman** ‘sis’ (KM I: 363). **tuban** ‘sis, duman; toz perdesi’ (KM I: 362).
tuman betli ‘asık suratlı, çatık kaşlı’ (CCII: 852).	**tuman ~ tuban betli** ‘silik, donuk, mat’ < **tuman** ‘sis’ (KM I: 363); **tuban** ‘sis, duman; toz perdesi’ (KM I: 362); **bet** ‘yüz, çehre’ (KM I: 105). **tunakı betli** ‘karamsar, somurtkan görünümlü’ < **tunakı** ‘mat, donuk renkli; karamsar, somurtkan’; **tunakı adam** ‘karamsar adam’ (KM I: 363); **bet** ‘yüz, çehre’ (KM I: 105). **hını** ‘somurtkan, sert, asık suratlı, öfkeli, kızgın, kaba’ (KM I: 188).
tumışmış ‘huysuz, kötü huylu (kimse)’ (CCI: 583).	**demleşüvçü** ‘kavgacı, huysuz, aksi’ < **demleşüv** ‘çekişme, dövüşme’; **demleş-**‘çekişmek, kavga etmek, dövüşmek’ (KM I: 237). **buruş** ‘aksi, ters, söz hakkı tanımayan’ (KM I: 114). **çüyre** ‘eğri; ters, aksi’ (KM I: 155). **ogursuz** ‘huysuz; merhametsiz, kötü kalpli, kaba, edepsiz, terbiyesiz’ (KM I: 281). **tersakıl** ‘inatçı, aksi; zorba, despot’ (KM I: 351).
tumov ‘nezle, soğuk algınlığı’ (CCII: 852).	**tamuv** ‘damlama’ (KM II: 569). **kesekle** ‘nezle, grip’ (KM I: 210).

tuña- (< Mo. tuñga-) 'bildirmek, haber vermek' (CCII: 852).	**tona-** 'soymak, yağma etmek; bozmak, silkelemek, toplamak' (KM II: 624). **aygakla-** 'duyurmak, haber vermek, eleştirmek' (KM I: 89). **kodu kıçır-** 'haber vermek, yaymak, bildirmek' (KM I: 250). **kodula-** 'dile düşürmek, yaymak' (KM I: 250). **kuvgun et-** 'alarm vermek' (KM I: 261). **kuvgun iy-** 'haberci, ulak göndermek' (KM I: 261). **kuvgunla-** 'alarm vermek, telaşlanmak' (KM I: 261).
tuñavul (< Mo. tuñgavul) 'bildirme, haber verme' (CCII: 852).	**tonavul** 'soygun, yağma' (KM II: 624). **aygak** 'ilan, duyuru' (KM I: 89). **kodu** 'sesleniş, çağırış, toplantı, haber, dedikodu' (KM I: 250). **kuvgun** 'haber, söylenti; alarm, telaş, endişe; takip, kovalama' (KM I: 261).
tur- 'bir yerde sabit kalmak, durmak; yaşamak; bir yere varıp kalmak, duraklamak, durmak; ayağa kalkmak' (CCI: 583, CCII: 852).	**tur-** 'ayağa kalkmak; durmak; duraklamak' (KM I: 363).
turbut (< Far. turbut) 'turp' (CCI: 583).	**turma** 'turp' (KM I: 363).
turmak 'durma, bekleme' (CCII: 854).	**turmaklık** 'durma, ikamet etme, oturma' < **tur-** 'durmak, ikamet etmek, oturmak' (KM II: 637).
turna 'turna' (CCI: 583, CCII: 854).	**turna** 'turna' (KM I: 363).
tuşanbe (< Far. duşanbä) 'pazartesi' (CCI: 584).	**başkün** 'pazartesi' (KM I: 99).
tut- 'yakalamak, tutmak; korumak, muhafaza etmek; dokunmak; yönetmek; bir şeyi âdet haline getirmek, bir şeye alışmak; deyimleşmiş birleşik fiillerin kuruluşunda' (CCI: 584, CCII: 854).	**tut-** 'tutmak, yakalamak, desteklemek, saklamak, bulundurmak' (KM II: 639).

tutiya (< Ar. tūtiyā) 'çinko sülfat' (CCI: 584).	**kancal** 'saç, çinko saç, galvanize çinko saç' (KM II: 329). **cöh** 'lehim, kalay ve kurşun karışımı alaşım, çinko' (KM I: 134). **doppak** 'bakır ve çinkodan oluşan sarı maden, tombak, bronz' (KM I: 160). **kebdirevüz** 'göztaşı, sülfat' (KM I: 206). **kök taş** 'sülfat' (KM I: 216).
tutkın 'uçurum, boşluk; cehennem' (CCII: 855).	**car** 'uçurum, yar' (KM I: 122). **çıñıl** 'uçurum, sarp kayalık' (KM I: 148). **kadama** 'sarp, ulaşılması zor, uçurum' (KM I: 227). **tamay** 'cehennem' (KM I: 338).
tutkun 'tutsak, esir, mahkûm' (CCI: 584). **tutgun** 'tutsak, esir, mahkûm' (CCII: 854).	**tuthun** 'mahkûm' (Мусукаев, 2007: 18). **tutmak** 'mahpus, tutuklu, mahkûm; ceza evi, mahpushane, tutsak evi' (KM II: 640).
tutmak 'dokunma' (CCI: 585).	**tutmaklık** '(elinden) tutma' < **tut-** 'tutmak, yakalamak, desteklemek, saklamak, bulundurmak' (KM II: 639).
tutsak 'tutsak, esir, mahkûm' (CCI: 585). **tusnah** 'tutsak, esir, mahkûm' (CCI: 583).	**tuthun** 'mahkûm' (Мусукаев, 2007: 18). **tutmak** 'mahpus, tutuklu, mahkûm; ceza evi, mahpushane, tutsak evi' (KM II: 640).
tuttur- 'tutturmak, tutmak; duygulanmak, müteessir olmak' (CCII: 855).	**tutdur-** 'yakalatmak' (KM I: 364).
tutturuk 'tutkal, yapıştırıcı' (CCII: 855).	**tuturuk** 'iki metali birbirine kaynatmak için kullanılan kaynak maddesi; kaynak, lehim' (KM II: 640). **celim** 'tutkal, zamk, yapıştırıcı madde' (KM II: 173).
tuturgan (< Mo. tuturgan) 'pirinç' (CCI: 585).	**tüy** 'pirinç, darı' (KM I: 367). **cez** 'pirinç, bronz, bakır' (KM I: 128).
tuv 'dağ keçisi' (CCII: 855).	**çuv** 'yabanî teke, dağ keçisi' (KM I: 154).

	tuv ‘işlenmemiş toprak’ (KM I: 364); ‘ham, sürülmemiş, işlenmemiş, bakir, el değmemiş’ (KM II: 641). **tuv** ‘vahşi, yabani’ < **tuv emilik** ‘vahşî tay’ (KM I: 364); **tuv baytal** ‘hergele kısrak’ (KM II: 641).
tuv- ‘doğmak’ (CCI: 585, CCII: 855). **tog-** ‘doğmak’ (CCI: 578, CCII: 846).	**tuv-** ‘doğmak’ (KM I: 364).
tuvur- ‘doğurmak’ (CCII: 855). **togır-** ‘doğurmak’ (CCII: 846). **togur-** ‘doğurmak’ (CCII: 846).	**tuvur-** ‘doğurmak’ < **tuv-** ‘doğmak’ (KM I: 364). **kozla-** ‘doğurmak’ (KM I: 255). **tab-** ‘doğurmak’ (KM I: 333). **tölülen-** ‘yavrulamak, doğurmak’ (KM I: 361).
tuvra ‘eğri olmayan, doğru’ (CCII: 855). **togru** ‘düz, doğru’ (CCI: 578).	**tuvra** ‘doğru, direkt, karşı’ (KM I: 364).
tuvurdaçı ‘anne; doğuran, doğuracak olan’ (CCII: 856).	**tuvurluk** ‘doğuracak’ < **tuvur-** ‘doğurmak’ < **tuv-** ‘doğmak’ (KM I: 364). **kozlarık** ‘doğuracak’ **kozla-** ‘doğurmak’ (KM I: 255). **buvaz** ‘hamile, gebe’ (KM I: 114).
tuvurguçı ‘anne’ (CCII: 856).	**tuvurgan ana** ‘doğuran anne, öz anne’ < **tuvurgan** ‘doğuran, doğurmuş’ < **tuvur-** ‘doğurmak’ < **tuv-** ‘doğmak’ (KM I: 364); **ana** ‘anne’ (KM I: 74). **tabhan ana** ‘öz anne’ (KM I: 334).
tuvuş ‘güneşin doğduğu taraf, doğu’ (CCII: 856).	**küncıgış** ‘doğu’ (KM I: 222). **künçıkgan** ‘doğu’ (KM I: 222).
tuy- ‘işitmek, duymak’ (CCII: 856).	**eşit-** ‘duymak, işitmek’ (KM I: 167).
tuyana ‘açıkça, aleni, alenen’ (CCI: 585, CCII: 856).	**tüzüvün** ‘açıkça, anlaşılır şekilde’ (KM I: 368).
tuz ‘tuz’ (CCI: 585).	**tuz** ‘tuz’ (KM I: 364).
tuzak ‘tuzak’ (CCII: 856).	**tuzak** ‘tuzak’ (KM II: 643).
tuzla- ‘tuzlamak’ (CCI: 585).	**tuzla-** ‘tuzlamak’ (KM I: 364).

tüb ‘dip, temel, alt; ağaç, bitki kökü’ (CCI: 585).	**tüb** ‘alt, dip’ (KM I: 365).
tügel ‘tam, mükemmel, tamam’ (CCII: 856). **tükel** ‘tam, mükemmel, tamam’ (CCI: 585).	**tügel** ‘henüz, daha; bütün, tamamen’ (KM I: 365).
tügen- ‘bitmek, tükenmek’ (CCII: 857).	**tügen-** ‘hâlsiz düşmek, güçten düşmek, zayıflamak; eskimek, yıpranmak; bitirmek, tüketmek’ (KM I: 365).
tügenmes ‘ebedî, sonsuz, bitmez, tükenmez’ (CCII: 857).	**tügenmezlik** ‘bitmeyecek, tükenmeyecek, tükenmez’ (KM II: 645).
tüklü ‘tüylü’ (CCI: 586).	**tüklü** ‘tüylü, kıllı, yünlü’ (KM I: 365).
tüksüz ‘tüysüz, tıraş olmuş’ (CCI: 586).	**tüksüz** ‘tüysüz, kılsız’ (KM II: 646).
türle- ‘tüy dökmek, tüy değiştirmek’ (CCII: 857).	**tüklen-** ‘tüylenmek’ (KM I: 365). **tük arıt-** ‘tüy değiştirmek, tüy dökmek’ (KM I: 365). **tük avuşdur-** ‘tüy değiştirmek’ (KM I: 365).
tülkü ‘tilki’ (CCI: 586).	**tülkü** ‘tilki’ (KM I: 366).
tülküçik ‘tilkicik’ (CCII: 857).	**tülküçük** ‘tilkicik’ < **tülkü** ‘tilki’ (KM I: 366).
tüm ‘son akşam yemeğinin anıldığı, ekmeğin İsa’nın bedenini, şarabın kanını temsil ettiği ekmek şarap ayini’ (CCII: 857).	**dımmıl** ‘ekmek’ (KM I: 159). **tımmıl** ‘bir tür tatsız, yassı çörek’ (KM I: 353). **dım esir-** ‘çok sarhoş olmak’ (KM I: 159). **dam** ‘tat, lezzet, zevk, hoşnutluk’ (KM II: 235). **tabın** ‘aile; grup, sürü; sınıf, zümre’ (KM I: 334).
tümen ‘on bin’ (CCII: 857).	**tümen** ‘on bin’ (KM I: 366).
tün ‘gece’ (CCI: 586).	**tün** ‘gece’ (KM I: 366).
tünekün ‘dün’ (CCI: 586).	**tünene** ‘dün’ (KM I: 366).
tüñlik ‘çadırın tepesindeki duman çıkacak yerde bulunan keçe parçası’ (CCII: 857).	**tütünlük** ‘baca; dumanlık’ < **tütün** ‘duman; tütün’ (KM I: 367); ‘duman’ (KM I: 652); **tütün col** ‘baca’ (KM I: 367). **dügerlik** ‘bacaya konulan, çubuktan örülüp çamurla sıvanmış kafes’ (KM I: 162).

tüp 'kök' (CCII: 858).	**tüp** 'alt, dip' (KM I: 366).
tüpek 'kuyruk' (CCII: 858).	**tüp cetek** 'alttaki uzantı' < **tüp** 'alt, dip' (KM I: 366); **cetek** 'dal budak, boğum, sürgün, uzantı, filiz' (KM I: 128). **kuyruk** 'kuyruk' (KM I: 113).
tüpkür- 'tükürmek' (CCI: 586).	**tükür-** 'tükürmek' (KM I: 365).
tüpkürmek 'tükürme, tükürük' (CCI: 586). **tükürmek** 'tükürme, tükürük' (CCII: 857).	**tükürmeklik** 'tükürme' < **tükür-** 'tükürmek' (KM I: 365). **tükürük** 'tükürük' (KM I: 366).
türlen- 'değişmek, çeşitlenmek, türlenmek' (CCII: 858).	**türlen-** 'değişmek' (KM I: 366).
türlü 'tür, nitelik, çeşit' (CCI: 586).	**türlü** 'değişik, çeşitli, türlü' (KM I: 366).
türlü türlü 'çeşit çeşit' (CCII: 858).	**türlü türlü** 'çeşit, çeşit' < **türlü** 'değişik, çeşitli, türlü' (KM I: 366).
tüş 'düş, rüya' (CCI: 586).	**tüş** 'rüya, düş' (KM I: 366).
tüş 'öğle, öğle vakti' (CCI: 587).	**tüş** 'öğlen vakti' (KM I: 366).
tüş- 'düşmek, yıkılmak' (CCI: 587, CCII: 858).	**tüş-** 'inmek; düşmek' (KM I: 366).
tüşür- 'indirmek; düşürmek' (CCI: 587, CCII: 858).	**tüşür-** 'indirmek; düşürmek' (KM I: 367).
tütgen 'duman, ateş' (CCII: 858).	**tütgen** 'tüten; duman' (KM I: 367) < **tüt-** 'tütmek' (KM I: 367). **tütün** 'duman' (KM I: 367).
tütün 'duman' (CCI: 587).	**tütün** 'duman' (KM I: 367).
tüv 'darı' (CCI: 587, CCII: 859). **tüvi** 'darı' (CCI: 587).	**tüy** 'pirinç, darı' (KM I: 367).
tüv- 'düğmelemek, düğümlemek' (CCII: 859).	**tüy-** 'bağlamak, düğümlemek; iliklemek' (KM I: 367).
tüvme 'düğme; (at takımında kullanılan) düğme' (CCI: 587, CCII: 859).	**tüyme** 'düğme' (KM I: 367).
tüvün 'kısır kadın' (CCII: 859).	**bedev** 'kısır kadın' (KM I: 103). **kantuluk** 'kısır' (KM I: 233).

	karaton 'kısır, çocuğu olmayan' (KM I: 235). **kısır** 'kısır' (KM I: 247). **kozlavsuz** 'kısır' (KM I: 255).
tüvür- 'döndürmek, çevirmek, kıvırmak' (CCII: 859).	**çüyür-** 'bükmek, burmak' (KM I: 155).
tüz 'bozkır, kıraç, ıssız yer' (CCII: 859).	**tüz** 'ova, düzlük' (KM I: 367).
tüz 'düz, doğru; eşit, denk, aynı' (CCI: 587, CCII: 859).	**tüz** 'doğru, gerçek; düz, düzgün' (KM I: 367).
tüzet- 'düzeltmek' (CCI: 588).	**tüzet-** 'düzeltmek, alıştırmak, tayin etmek, kestirmek' (KM I: 368).
tüzrek 'daha düz, dümdüz' (CCII: 859).	**tüzürek** 'daha düz, eğimi az' < **tüz** '**doğru, gerçek; düz, düzgün' (KM I: 367).
U	
u (< Far. u) 've' (CCII: 859).	**bla** 'ile, ve' (KM I: 109). **em** 've' (KM II: 248). **emda** 'ile, ve' (KM I: 164).
uç 'uç' (CCII: 860).	**uç** 'uç' (KM I: 369).
uç- 'uçmak' (CCI: 588).	**uç-** 'uçmak; kaymak' (KM I: 369).
uça 'sırt, sağrı, yan, arka' (CCII: 860).	**uça** 'gövde, derisi yüzülmüş ve içi boşaltılmış hayvan gövdesi, karkas et; tamamen kızarmış koyun gövdesi' (KM I: 369).
uçkun 'ateşten sıçrayan küçük parlak ateş, kıvılcım' (CCII: 860).	**uçhun** 'kıvılcım; kül' (KM I: 369).
uçmak (< Sogd. uştmag) 'cennet' (CCI: 588, CCII: 860).	**candet** 'cennet' (KM I: 120). **şırray** 'cennet' (KM I: 330). **keramat** 'cennet' (KM I: 209).
uçmaklı (< Sogd. uştmag + T.) 'cennetteki, cennette yaşayan' (CCII: 860).	**candetli** 'cennetli, cennet mekânında'; **Allah candetli etsin** 'Allah cennet mekân eylesin' < **candet** 'cennet' (KM I: 120).
uçmışley 'uçmuş gibi' (CCII: 860).	**uçhanlay** 'uçmuş gibi, uçarmış gibi, uçarcasına' < **uç-** 'uçmak; kaymak' (KM I: 369).

uçuh ‘samanlı buğday, tınaz’ (CCII: 860).	**uçuk** ‘kabuk, tahıl kabuğu’ (KM I: 369).
uçuz ‘ucuz, değersiz’ (CCI: 588).	**uçuz** ‘değersiz, ucuz’ (KM I: 369).
udaa (< Mo. udaga) ‘arka arkaya, devamlı, sürekli’ (CCII: 860).	**uduv** ‘tahrik etme, teşvik etme, kışkırtma’; **uduvçu** ‘tahrik edici, kışkırtıcı, teşvikçi’; **udu-** ‘tahrik etmek, kışkırtmak, teşvik etmek’ (KM II: 658). **haman** ‘hemen; hep, her vakit, sürekli’ (KM I: 184).
ula- ‘eklemek, bağlamak, ulamak’ (CCII: 860).	**ulov** ‘taşıma, nakil; yük hayvanı’ (KM I: 370). **koş-** ‘katmak, eklemek’ (KM I: 253). **calga-** ‘eklemek’ (KM I: 118).
ulah ‘oğlak’ (CCII: 861).	**ulak** ‘oğlak’ (KM I: 370).
ulam ‘dolayı, yoluyla, sayesinde, aracılığıyla’ (CCII: 861).	**amaltın** ‘yüzünden, sebebiyle, uğruna’ (KM I: 74). **anı sebebli** ‘o sebepten, o yüzden’ (KM I: 305). **sartın** ‘dolayı, yönünden, göre’ (KM I: 303).
ulgay- ‘büyümek, gelişmek’ (CCI: 588).	**ullay-** ‘büyümek, ihtiyarlamak’ (KM I: 370).
ulu ‘büyük, yüksek, ulu’ (CCI: 588, CCII: 861).	**ullu** ‘büyük, yüce, ulu’ (KM I: 370).
ulu ata ‘büyük baba, dede’ (CCI: 588, CCII: 861).	**ullu ata** ‘dede, büyükbaba’ (KM I: 83).
ulu köñüllü ‘kibirli’ (CCI: 589).	**ulu köllü** ‘kibirli, kendini beğenmiş’ (KM I: 370).
ulu kün ‘kutsal gün, pazar günü, bayram’ (CCI: 589, CCII: 861).	**ullu kün** ‘büyük gün’ < **ullu** ‘büyük’ (KM I: 370); **kün** ‘gün’ (KM I: 195). **ıyıh kün** ‘pazar günü’ (KM I: 195).
ulu- ‘(kurt) ulumak’ (CCII: 861).	**ulu-** ‘ulumak’ (KM I: 370).
ululuk ‘büyüklük, ululuk’ (CCI: 589).	**ulluluk** ‘büyüklük’ (KM I: 370).
ulus ‘millet, halk, ulus’ (CCII: 862).	**ülüş** ‘hisse, pay’ (KM II: 674). **millet** ‘millet, halk’ (KM I: 272). **halk** ‘halk, millet’ (KM I: 184).
umunç ‘umut, ümit’ (CCII: 862).	**umut** ‘umut, ümit’ (KM I: 371).

un ‘un’ (CCI: 589).	**un** ‘un’ (KM I: 371).
una- ‘razı olmak, kabul etmek, uygun görmek, onaylamak, anlaşmak’ (CCI: 589, CCII: 862).	**una-** ‘razı olmak, kabul etmek’ (KM I: 371).
unamak ‘razı olma, kabul etme, uygun görme, onay verme’ (CCII: 862).	**unamaklık** ‘razı olma, kabul etme’ < **una-** ‘razı olmak, kabul etmek’ (KM I: 371).
unamas ‘küt, körleşmiş, keskin olmayan (bıçak)’ (CCII: 862).	**duppuk** ‘küt, keskin olmayan, kör’; **duppuk** bıçak ‘kör bıçak’; (KM II: 243).
unut- ‘unutmak’ (CCI: 589, CCII: 862).	**unut-** ‘unutmak’ (KM II: 661).
unutçañ ‘unutkan’ (CCII: 862).	**unutuvçu** ‘unutkan, unutucu’ (KM II: 662).
unutmak ‘unutkanlık, unutma’ (CCI: 589).	**unutmaklık** ‘unutma, unutkanlık’ < **unut-** ‘unutmak’ (KM II: 661).
ur- ‘vurmak; (ok vb.) atmak; deyimleşmiş birleşik fiillerin kuruluşunda’ (CCI: 589, CCII: 862).	**ur-** ‘vurmak; çakmak; kaplamak; esmek; tokaçlamak; tepmek; sokmak; tıka basa yemek’ (KM I: 371).
urçık ‘ip eğirmeye yarayan alet, iğ, kirman’ (CCII: 863).	**urçuk** ‘kirman, iğ’ (KM I: 371).
urguvul ‘bir tür kuş’ (CCII: 863).	**urguy** ‘sivrisinek’ (KM I: 371).
urluk ‘bitki tohumu, tohum’ (CCI: 590).	**urluk** ‘tohum’ (KM I: 372).
urmah ‘vurma, vurmak’ (CCII: 863).	**urmaklık** ‘vurma, çarpma’ < **ur-** ‘vurmak, çarpmak’ (KM II: 663).
urmak ‘kamçı, kırbaç’ (CCI: 590).	**kamçi** ‘kamçı, kırbaç’ (KM II: 327). **sıbırthı** ‘kırbaç’ (KM I: 309).
uru ‘ihtiyaç fazlası buğdayı saklamak için yer kazılarak yapılan hububat ambarı’ (CCII: 863).	**uru** ‘kuyu, çukur; hububat ya da patates saklamak için açılmış kuyu’ (KM I: 372).
uruh ‘nesil, evlat, çocuk’ (CCII: 863). **uruk** ‘nesil, evlat, çocuk’ (CCII: 863).	**uruv** ‘kabile, boy’ (KM I: 372).
urun- ‘vuruşmak, dövüşmek’ (CCII: 863).	**urun-** ‘çalışmak, yapmak, aramak, araştırmak, emek sarf etmek, elde etmek, maişet aramak’ (KM II: 664).
uruş ‘vuruşma, dövüş, kavga, münakaşa’ (CCII: 863).	**uruş** ‘savaş, muharebe’ (KM I: 372).
uruş- ‘kavga etmek, tartışmak, çekişmek’ (CCII: 863).	**uruş-** ‘savaşmak; azarlamak; tartışmak, kavga etmek’ (KM I: 372).

us ‘akıl’ (CCI: 590, CCII: 863).	**us** ‘huy, huysuzluk, inat’ (KM II: 665); ‘dik başlı’ (KM I: 372). **es** ‘akıl, hatır, hafıza’ (KM I: 166).
us (< Mo. us) ‘ıslak, yaş’ (CCI: 590).	**cibik** ‘ıslak’ (KM I: 131). **cipkil** ‘nemli, ıslak’ (KM II: 189). **kıldı** ‘nemli, ıslak’ (KM II: 370). **mılı** ‘ıslak, nemli, yaş, nemlenmiş’ (KM II: 453). **suvlu** ‘ıslak’ (KM I: 323).
us bile ‘akıllı, akıllıca’ (CCI: 590).	**uslu** ‘dik başlı, asi, kaprisli’ (KM I: 372); ‘huysuz, inatçı (KM II: 665). **esli** ‘akıllı, zeki, dikkatli’ (KM II: 258).
usınla- ‘gafil olmak, tembellik etmek, şikâyetlenmek ?’ (CCII: 864).	**usu tut-** ‘keyfi bozulmak, içi sıkılmak; dik başlılık etmek, huzursuzluk çıkarmak’ (KM I: 372).
ustlu ‘akıllı’ (CCI: 590).	**uslu** ‘dik başlı, asi, kaprisli’ (KM I: 372); ‘huysuz, inatçı (KM II: 665). **esli** ‘akıllı, zeki, dikkatli’ (KM II: 258).
uşah ‘ufak, kırıntı’ (CCII: 864).	**uvak** ‘küçük, ufak’ (KM I: 373).
uşak ‘dedikodu, laf taşıma’ (CCII: 864). **uyşah** ‘dedikodu, laf taşıma’ (CCII: 866).	**uşak** ‘sohbet, konuşma’ (KM I: 373).
uşakçı ‘dedikoducu, laf taşıyan’ (CCII: 864). **uşahçı** ‘dedikoducu, laf taşıyan; hain, vatan haini’ (CCII: 864). **uyşahçı** ‘dedikoducu, laf taşıyan’ (CCII: 866).	**uşakçı** ‘sohbetçi, sohbet etmeyi seven’ (KM II: 666).
uşal- ‘parçalanmak, ufalmak’ (CCII: 864).	**uval-** ‘kırılmak; ufalanmak; çok yorulmak, pestili çıkmak’ (KM I: 373).
uşku ‘tahta yüzeyleri pürüzsüz duruma getirmek için kullanılan araç, rende’ (CCI: 590).	**ışheri** ‘yonga, kıymık’ (KM I: 195). **ışı-** ‘sürmek; ovmak’ (KM I: 195); ‘sürtmek; iki şeyi birbirine sürtmek’ (AA). **sürme** ‘rende’ (KM I: 324).
utru ‘karşı; eşit, aynı değerde’ (CCI: 590, CCII: 864).	**uturu** ‘açık, alenen, sarih, aşikâr’ (KM I: 373).

	artmak ‘eşit, denk, aynı’ (KM I: 79). **teñ** ‘denk, aynı, eşit, müsavi’ (KM II: 590).
uv ‘av, avcılık’ (CCI: 590, CCII: 864).	**uv** ‘av’ (KM I: 373).
uv- ‘kırmak, parçalamak, ufalamak’ (CCII: 865).	**uv-** ‘ovmak, ovuşturmak, ovalamak, masaj yapmak, ezmek, yumuşatmak, mıncıklamak, yoğurmak; ufalamak’ (KM II: 669).
uvşa- ‘okşamak, okşayarak sevmek’ (CCII: 865).	**uv-** ‘ovmak, ovuşturmak, ovalamak, masaj yapmak, ezmek, yumuşatmak, mıncıklamak, yoğurmak; ufalamak’ (KM II: 669). **sıla-** ‘okşamak, masaj yapmak’ (KM I: 309). **sıypa-** ‘okşamak’ (KM I: 313). **sılab sıypa-** ‘sevip okşamak’ (KM I: 313).
uvut- ‘avutmak, yatıştırmak, teselli etmek’ (CCII: 865).	**cubat-** ‘eğlendirmek, oyalamak, teselli etmek’ (KM I: 134).
uyag ‘uyanık’ (CCI: 591).	**uyav** ‘dikkatli, uyanık’ (KM I: 374).
uyah- ‘(güneş, ay ve yıldız) batmak’ (CCII: 865).	
uyal- ‘utanmak, çekinmek, mahcup olmak’ (CCI: 591, CCII: 865).	**uyal-** ‘utanmak’ (KM I: 374).
uyan- ‘uyanmak’ (CCI: 591, CCII: 865).	**uyan-** ‘uyanmak’ (KM I: 374).
uyat ‘utanma, sıkılma, utanç, ayıp, leke, ar, hayâ’ (CCI: 591, CCII: 865).	**uyat** ‘ayıp, utanç, utanma’ (KM I: 374).
uyu- ‘uyumak’ (CCI: 591, CCII: 866).	**uyu-** ‘uyuşmak; mayalanmak; pıhtılaşmak; sakinleşmek’ (KM I: 374).
uyuhı ‘uyku’	**cuku** ‘uyku’ (KM I: 135).
uyuhısıra- ‘uyuyamamak, uykusuz kalmak’ (CCII: 866); ‘uyuklamak, uykusu gelmek’ (Adiloğlu, 2020: 83).	**cukusura-** ‘uyuklamak, uykusu gelmek’ (KM II: 199).
uyut- ‘uyutmak’ (CCII: 866).	**uyut-** ‘mayalamak, pıhtılaştırmak, uyuşturmak’ (KM II: 671). **cuklat-** ‘uyutmak; söndürmek’ (KM II: 198).

uyuv ‘uykuda, uyuyan, uyanık olmayan’ (CCII: 866).	**uyuv** ‘mayalanma, pıhtılaşma, uyuşma’ (KM II: 671). **cuklav** ‘uyku, uyuma’ (KM II: 198).
uz ‘marifet, hüner, beceri’ (CCI: 591).	**ustalık** ‘ustalık, zanaat, mâhirlik’ (KM II: 665).
uz kişi ‘marifetli, hünerli, becerikli kimse’ (CCI: 591).	**usta kişi** ‘usta, zanaatkâr, mâhir’ < **usta** ‘usta, uz, mâhir, uzelli’ (KM II: 665); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213).
uzat- ‘göndermek’ (CCI: 591, CCII: 866).	**uzat-** ‘uzatmak, vermek’ (KM II: 672).
uzun ‘uzun’ (CCI: 592, CCII: 866).	**uzun** ‘uzun’ (KM I: 374).
uzun ip ‘uzun ip, halat’ (CCI: 592).	**uzun cip** ‘uzun ip, urgan’ (KM II: 189).
uzun kılı ‘uzun süre’ (CCI: 592).	**uzak zaman** ‘çok zaman, uzun süre’ (KM II: 671).
uzun ölçe ‘uzunluk ölçüsü’ (CCI: 592).	**uzunluk ölçe** ‘uzunluk ölçüsü’ < uzunluk ‘uzunluk, boy, yükseklik’ (KM II: 673); **ölçe** ‘ölçü, mikyas, birim, vezin, boyut’ (KM II: 487); **ölçele-** ‘ölçmek’; **colnu uzunlugun ölçele-** ‘yolun uzunluğunu ölçmek’ (KM II: 673).
uzunluk ‘uzunluk’ (CCI: 592).	**uzunluk** ‘uzunluk, boy, yükseklik’ (KM II: 673).
Ü	
üç ‘üç’ (CCII: 867).	**üç** ‘üç’ (KM I: 375).
üç teñdeş ‘teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh’ (CCII: 867).	**-**
üçlük ‘teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh’ (CCII: 867).	**-**
üçöv ‘teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh’ (CCII: 867).	**üçev** ‘üç kişi’ (KM I: 375).
üçün ‘için’ (CCI: 592, CCII: 867).	**üçün** ‘için’ (KM I: 375).
üçünçi ‘üçüncü’ (CCI: 592, CCII: 868).	**üçünçü** ‘üçüncü’ (KM II: 674).
üçünçi ülüş ‘üçte bir’ (CCI: 592).	**üçünçü ülüş** ‘üçüncü pay, üçüncü hisse’; **üçünçü** ‘üçüncü’ (KM II: 674); **ülüş** ‘pay, hisse’ (KM I: 375).

ügü 'baykuş' (CCI: 593).	**uku** 'baykuş' (KM I: 370).
ügü yuñı 'baykuş tüyü, baykuş kanadı' (CCI: 593).	**uku cün** 'baykuş yünü' < **uku** 'baykuş' (KM I: 370); cün 'yün' (KM II: 205). **uku tük** 'baykuş tüyü' < **uku** 'baykuş' (KM I: 370); **tük** 'tüy; kıl; yün; kürk; kuş tüyü' (KM I: 365).
üleş- 'bölüşmek, paylaşmak' (CCI: 593).	**üleş-** 'paylaşmak, bölmek' (KM I: 375); 'taksim etmek, bölüşmek, bölmek' (KM II: 674).
üleşmek 'bölüşme, paylaşma' (CCI: 593).	**üleşmeklik** 'paylaşma, bölüşme' < **üleş-** 'paylaşmak, bölmek' (KM I: 375); 'taksim etmek, bölüşmek, bölmek' (KM II: 674).
ülüş 'pay, hisse, nasip' (CCI: 593, CCII: 868).	**ülüş** 'pay, hisse' (KM I: 375).
ün 'ses' (CCI: 593, CCII: 868).	**ön** 'ses' (KM I: 288).
ün- 'dayanmak, karşı koymak, inat etmek' (CCII: 868).	**öñele-** 'reddetmek, kabul etmemek, tepmek, vazgeçmek, soğumak' (KM II: 490).
ünde- 'çağırmak, seslenmek; davet etmek' (CCI: 593, CCII: 868).	**ön** 'ses' (KM I: 288).
ündet- 'çağırtmak, davet ettirmek' (CCII: 868).	**ön** 'ses' (KM I: 288).
üñ- 'kazmak, eşmek' (CCII: 868).	**üñgüç** 'keski, ahşap kapların pürüzlerini gidermekte ya da içini oymakta kullanılan demirden alet' (KM I: 375).
üpsün- 'hatırlamak' (CCI: 593). **üüksün-** 'hatırlamak' (CCI: 594).	**esger-** 'hatırlamak' (KM I: 166).
ür- '(köpek) havlamak, ürmek' (CCII: 869).	**ür-** 'havlamak' (KM I: 375).
ürpek 'kıvırcık, karışık (saç)' (CCII: 869).	**çakmak** 'karışık, birbirine girmiş, keçeleşmiş' (KM I: 141); **çakmakbaş** 'saçları karmakarışık'(KM I: 141). **çırpa** 'kıvırcık'(KM I: 149); **çırpa çaç** 'kıvırcık saç' (KM I: 139). **körpe** 'iki-üç aylık kuzu derisi' (KM I: 218); **körpeygen çaç** 'gür ve sık saç'(KM I: 218).

üsküli (< Yun. skouli) 'keten' (CCI: 594).	**ısharla** 'bir tür kumaş, çuha' (KM I: 194).
üst 'üst' (CCII: 869).	**üs** 'üst, üzeri' (KM I: 375); 'üst, yukarı' (KM II: 676). **ör** 'yüksek, üst, yukarı' (KM II: 490).
üstün 'üstün; üst kısım, üst taraf, üzeri, yukarı' (CCI: 594, CCII: 869).	**üsünden** 'üstünden, üzerinden' (KM II: 676). **öretin** 'ayakta, yukarı, dikine' (KM I: 289); 'ayakta, ayaktan' (KM II: 491).
üstüngi 'en üstün' (CCII: 869). **üstüngü** 'en üstün, en üstteki' (CCII: 869).	**örlük** 'üstünlük, başarı' (KM II: 491). **tör** 'baş köşe, evin itibarlı köşesi' (KM I: 361); 'üst, yukarı' (AA) < **bir ayagı törde, bir ayağı körde** 'bir ayağı çukurda, çok yaşlı' (KM I: 361); bu cümlenin tam karşılığı: 'bir ayağı yukarıda bir ayağı çukurda (mezarda)' şeklinde olmalıdır. Binaenaleyh buradan 'tör' kelimesinin eskiden 'üst' ve 'yukarı' anlamlarını da taşıdığı anlaşılmaktadır.
üşü- 'üşümek' (CCI: 594, CCII: 869). **üşi-** 'üşümek' (CCI: 594).	**üşü-** 'üşümek' (KM I: 375).
üt- 'yakmak, ateşte tavuk, kelle vb.nin tüyünü yakmak' (CCII: 869). **övüt-** 'silmek, temizlemek' (CCII: 798).	**üyüt-** 'ateşte tüylerini yakmak' (KM I: 376). **tavuk üyüt-** 'tavuğun tüyleri yolunduktan sonra geriye kalan küçük tüyleri ateşte yakarak temizlemek' (AA).
ütlü 'oyuk, delikli' (CCII: 870).	**ütür-** 'delmek, delik açmak' (KM I: 375).
ütürgü 'keski' (CCI: 594).	**ütürgü** 'oyma kalemi' (KM I: 375).
üvren- 'öğrenmek' (CCII: 870). **övren-** 'öğrenmek' (CCI: 539).	**üyren-** 'öğrenmek, alışmak' (KM II: 677). **üren-** 'öğrenmek, alışmak' (KM II: 675).
üvret- 'öğretmek' (CCII: 870). **övret-** **'**öğretmek; hatırlamak, uyarmak, ihtar etmek' (CCI: 539, CCII: 797).	**üyret-** 'alıştırmak, öğretmek, eğitmek' (KM I: 375). **üret-** 'alıştırmak, öğretmek, eğitmek' (KM I: 375).
üz- 'koparmak, kırmak' (CCII: 870).	**üz-** 'koparmak; kesmek' (KM II: 678).
üzengi 'üzengi' (CCI: 594, CCII: 870).	**özengi** 'üzengi' (KM I: 290).

üzürmürs (< Far. uzurmur) 'mür ağacı' (CCI: 594).	-
V	
vad 'zaman' (CCI: 595).	**uvahtı** 'vakit, zaman' (KM I: 373); 'vakit; vade; ölüm, son, ahir' (KM II: 668). **zaman** 'zaman' (KM I: 377).
vada (< Ar. vaʿda) 'bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, mühlet, vade, zaman' (CCI: 595).	**uvahtı** 'vakit, zaman' (KM I: 373); 'vakit; vade; ölüm, son, ahir' (KM II: 668). **bolcal** 'vade, müddet' (KM I: 109).
vakşız (< Far. vahşīzak) 'pelin otu, Horasan pelini' (CCI: 595).	-
vat (?) (< ?) 'bir tür keten ayakkabı' (CCI: 595).	**keten çuruk** 'keten ayakkabı' < **keten** 'keten' (KM II: 367); **çuruk** 'ayakkabı' (KM I: 154).
vay 'vay' (CCI: 595, CCII: 870).	**ay** "Hey!" anlamında bir ünlem, seslenme edatı' (KM I: 87). **hay** 'bir nida ifadesi, peh peh peh! Vay canına! Vay anasına! Aman aman aman!' (KM II: 282). **iya** 'bir nida ifadesi, ya, öyle mi vay, hey, vay be... der gibi' (KM II: 311). **ay** 'ay! Ey! Hey! Ah!' (KM II: 73). **day** 'vay vay vay! peh peh peh! (hayret ve şaşkınlık ifade eden bir ünlem' (KM II: 237).
veles (< Far. palas ?) 'pamuktan yapılan bir tür kumaş' (CCI: 595).	**atles** 'saten kumaş' (KM II: 66).
Y	
ya (< Far. yā) 'ya, veya, yahut' (CCI: 595, CCII: 870).	**ne da** 'ya da, veya, yahut' (KM II: 326). **ne ... ne ...** 'ya ... ya ...' (KM II: 326).
yaa 'yay' (CCI: 595). **ya** 'yay' (CCII: 870).	**caya** 'yay' (KM I: 125).
yaani (< Ar. yaʿnī) 'yani' (CCI: 596).	**çıntı** 'sanki, yani' (KM I: 148).
yabalak 'baykuş' (CCI: 596).	**cabalak kuş** 'baykuş' (Botaşev: 24)

yabog ‘örtü’ (CCI: 596).	**cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117); ‘örtü, perde’ (KM II: 149).
yabovlı ‘tüylü, uzun tüylü’ (CCII: 871); **yabovlı** ‘örtülü’ (Grønbech, 1992: 214).	**cabuvlu** ‘örtülü, kapalı’ < **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117); ‘örtü, perde’ (KM II: 149). **cabagılı** ‘tüylü, tüyleri uzamış’ (KM II: 148).
yabuldurak ‘yaprak’ (CCI: 596).	**çapırak** ‘yaprak’ (KM I: 143). **çaprak** ‘yaprak’ (KM I: 143).
yaçan- ‘utanmak, çekinmek, korkmak’ (CCI: 596).	**cunçu-** ‘mahcup olmak, sıkılmak, sıkıntıya düşmek’ (KM I: 135); ‘utanmak, bunalmak, müşkül duruma düşmek, sıkışmak, şaşırmak, mahcup olmak, çekinmek’ (KM II: 200).
yaçanmak ‘utanma, çekinme, korkmak’ (CCI: 596).	**cunçumaklık** ‘mahcup olma, utanma, çekinme’ < **cunçu-** ‘mahcup olmak, sıkılmak, sıkıntıya düşmek’ (KM I: 135); ‘utanmak, bunalmak, müşkül duruma düşmek, sıkışmak, şaşırmak, mahcup olmak, çekinmek’ (KM II: 200).
yada- (< Mo. yada-) ‘yorgun düşmek, yorulmak, zayıflamak’ (CCII: 871).	**tatı-** ‘yetmek, kafi gelmek, yetişmek; tesir etmek, etkilemek, tesir altında kalmak, etkilenmek’; **borbayına tatı-** ‘yorulmak, bitkin düşmek’; **karıvuna tatı-** ‘kuvvetten düşmek, zayıf düşmek’ (KM I: 344).
yagı ‘kürk; savaş, cenk’ (CCI: 596, CCII: 871); **yagı** ‘düşman’ (Grønbech, 1992: 214).	**cav** ‘düşman’ (KM I: 125).
yaglav ‘yağ tavası’ (CCI: 597). **yavlov** ‘yağ tavası’ (CCII: 881).	**calgavuç** ‘tava’ (KM I: 119).
yah- ‘sürmek, sıvamak, yapıştırmak’ (CCII: 871).	**cak-** ‘sürmek, bulaştırmak’ (KM I: 118).
yahşırah ‘daha iyi, daha güzel’ (CCII: 871). **yakşırah** ‘daha iyi, daha güzel’ (CCII: 871).	**ahşırak** ~ **aşhırak** ‘güzelce; daha güzel, daha hoş’ (KMTOS: 47) < **ahşı** ‘iyi,

	güzel, hoş, kaliteli, vasıflı' (KM I: 66); **aşhı** 'iyi, güzel, pekala, çok doğru, peki' (KM II: 60); **cahşı** 'iyi, güzel, âla, üstün' (KM II: 150).
yaka 'yaka, zırh yakası' (CCI: 597).	**caga** 'yaka' (KM I: 117).
yakşı 'iyi, güzel' (CCI: 597, CCII: 871).	**cahşı** 'iyi, güzel, âla, üstün' (KM II: 150). **ahşı** 'iyi, güzel, hoş, kaliteli, vasıflı' (KM I: 66). **aşhı** 'iyi, güzel, pekala, çok doğru, peki' (KM II: 60).
yakşı kılı 'iyi, güzel' (CCI: 597).	**ahşılık** 'iyilik, güzellik' (KM I: 66). **aşhılık** 'iyilik, güzelllik (KM II: 60).
yakşılar 'iyiler' (CCI: 597).	**ahşıla** 'iyiler' < **ahşı** 'iyi, güzel, hoş, kaliteli, vasıflı' (KM I: 66). **aşhıla** 'iyiler' < **aşhı** 'iyi, güzel, pekala, çok doğru, peki' (KM II: 60).
yakşır- 'kendini düzeltmek, çekidüzen vermek' (CCII: 871).	**caraşdır-** 'hazırlamak, tanzim etmek' (KM I: 122); 'kendisine çeki düzen vermek; ayarlamak, düzeltmek, barıştırmak, düzene koymak, yerleştirmek' (KM II: 99, 160).
yakut (< Ar. yākūt) 'yakut' (CCI: 597). **yapkut** (< Ar. yākūṭ) 'yakut' (CCI: 600).	**nakut** 'yakut' (KM II: 465).
yala 'kötü davranış, hata, ağır suç' (CCII: 872).	**caman** 'kötü, fena, iğrenç, pis, felaket, korkunç'; **camanlık** 'fenalık, kötülük, pislik' (KM II: 153).
yala- 'yalamak' (CCII: 872).	**cala-** 'yalamak' (KM I: 118).
yalañ 'yalın, sade' (CCII: 872).	**calan** 'çıplak, yalın; yalnız' (KM I: 118).
yalañaç 'çıplak, üstsüz, elbisesiz' (CCI: 597, CCII: 872).	**calanñaç** 'sefil, çıplak ve aç, aç ve çıplak' (KM II: 151).
yalañaçla- 'ortaya çıkarmak' (CCII: 872).	**calanla-** 'soyunmak, açılmak' (KM I: 118); 'çıplaklaşmak, soyunmak' (KM I: 151).
yalbar- 'yalvarmak; dua etmek' (CCI: 597, CCII: 872).	**calbar-** 'yalvarmak' (KM I: 118); 'yalvarmak, yakarmak' (KM II: 151).

yalbarmak ‘yalvarma, yakarış; (kutsanmayı) isteme, rica etme’ (CCI: 597). **yalbarmah** ‘yalvarma, yakarış’ (CCII: 872).	**calbarmaklık** ‘yalvarma, yakarma’ (KM II: 151) < **calbar-** ‘yalvarmak’ (KM I: 118); ‘yalvarmak, yakarmak’ (KM II: 151).
yalçı ‘gündelikçi, ırgat’ (CCII: 872).	**calçı** ‘gündelikçi, işçi, ırgat’ (KM I: 118).
yalçı ‘ilikçi, düğmeci’ (CCI: 597).	**calgavçu** ‘ekleyici, birleştirici, bağlayıcı’ < **calgav** ‘ekleme, ilave etme, bağlama’ (KM II: 152). **calgaşdıruvçu** ‘birleştirici, bağlayıcı’ < **calgaşdır-** ‘birleştirmek, bağlamak’ (KM II: 151).
yalgan ‘yalan’ (CCII: 873).	**calgan** ‘yalan, boş, fâni’ (KM I: 119).
yalganlap ‘sahte, yalan’ (CCI: 597).	**calgan** ‘yalan, boş, fâni’ (KM I: 119). **ötürük** ‘yalan, sahte’ (KM I: 289).
yalgız ‘yalnız, sadece’ (CCII: 873). **yalguz** ‘yalnız, tek, sadece’ (CCI: 598, CCII: 873).	**cangız** ‘yalnız, tek, sadece, hiç’ (KM I: 120).
yalı ‘yele, at yelesi’ (CCII: 873).	**cal** ‘at yelesi’ (KM I: 118).
yalın ‘alev’ (CCI: 598, CCII: 873).	**calın** ‘is’ (KM I: 119).
yalın- ‘yalvarmak, rica etmek’ (CCII: 873).	**calın-** ‘yalvarmak’ (KM I: 119).
yalmas (< Ar. almās) ‘elmas’ (CCI: 598).	**nalmaz** ‘elmas, inci’ (KM I: 277).
yama- ‘yamamak’ (CCI: 598).	**cama-** ‘yamamak’ (KM I: 119).
yaman ‘kötü, fena, pis; suç, günah, kötülük’ (CCI: 598, CCII: 873).	**caman** ‘kötü, fena, iğrenç, pis, felaket, korkunç’ (KM II: 153).
yaman kılı ‘kötü, fena’ (CCI: 598).	**camanlık** ‘fenalık, kötülük, pislik’ (KM II: 153). **aman akıllı** ‘kötü fikirli’ (KM II: 36).
yaman köñül bile ‘adaletsiz, kötü niyetli’ (CCI: 598).	**caman köl bla** ‘kötü niyetle’ < **caman** ‘kötü, fena, iğrenç, pis, felaket, korkunç’ (KM II: 153); **köl** ‘gönül, ruh’ (KM I: 216); **bla** ‘ile’ (KM I: 109). **aman akıllı** ‘kötü fikirli’ (KM II: 36).
yaman salkun ‘kötü hava’ (CCII: 874).	**caman salkın** ‘pek serin hava, çok kapalı hava, pek durgun hava’ < **salkın**

	‘serin, serinlik, gölge, durgun’ (KM II: 504).
yamanlar ‘kötüler, fenalar’ (CCI: 598).	**camanla** ‘kötüler, fenalar’ < **caman** ‘kötü, fena, iğrenç, pis, felaket, korkunç’ (KM II: 153).
yamanlı ‘günahkâr, kötülük yapan’ (CCII: 874).	**caman** ‘kötü, fena, iğrenç, pis, felaket, korkunç’ (KM II: 153).
yamanlık ‘kötülük, fenalık’ (CCI: 598). **yamanlıh** ‘kötülük, fenalık’ (CCII: 874).	**camanlık** ‘fenalık, kötülük, pislik’ (KM II: 153).
yamanrak ‘daha kötü, fena, beter’ (CCI: 599).	**camanırak** ‘daha kötü, daha fena’ < **caman** ‘kötü, fena, iğrenç, pis, felaket, korkunç’ (KM II: 153).
yamansız ‘günahsız, suçsuz, kötülük yapmayan’ (CCII: 874).	**kıysız** ‘masum, günahsız, suçsuz’ (KM I: 248).
yamgur ‘yağmur’ (CCI: 599).	**cangur** ‘yağmur’ (KM I: 121).
yamgurleyin ‘yağmur gibi’ (CCII: 874).	**cangurlay** ‘yağmur gibi’ < **cangur** ‘yağmur’ (KM I: 121).
yamgurlu ‘yağmurlu’ (CCI: 599).	**cangurlu** ‘yağmurlu’ < **cangur** ‘yağmur’ (KM I: 121).
yamov ‘yama, yamalık’ (CCII: 874).	**camav** ‘yama’ (KM I: 119).
yan- ‘yanmak, tutuşmak’ (CCII: 874).	**can-** ‘yanmak’ (KM I: 120).
yana ‘yine, tekrar’ (CCI: 599, CCII: 874). **yene** ‘yine, tekrar, ikinci kez’ (CCII: 886).	**cañıdan** ‘yeniden’ (KM II: 157).
yanç- ‘ezmek’ (CCII: 874).	**cunçut-** ‘mahcup etmek, rahatsız etmek, sıkıntıya düşürmek’ (KM I: 135); ‘sıkıştırmak’ < **cunçu-** ‘utanmak, bunalmak, müşkül duruma düşmek, sıkışmak, şaşırmak, mahçup olmak, çekinmek’ (KM II: 200). **ez-** ‘ezmek’ (KM I: 167). **bas-** ‘basmak, ezmek’ (KM I: 98). **malta-** ‘çiğnemek, ezmek’ (KM I: 267). **teble-** ‘çiğnemek, ezmek’ (KM I: 347).
yançık ‘çanta, torba, kese’ (CCI: 599, CCII: 875).	**kapçık** ‘çanta, torba’ (KM II: 612).

yandır- ‘geri vermek, geri döndürmek’ (CCII: 875).	**cañır-** ‘yenilenmek’ (KM I: 120); ‘yeniden ortaya çıkmak, depreşmek, nüksetmek’ (KM II: 158). **cañırt-** ‘yenilemek’ (KM I: 120). **kaytar-** ‘geri çevirmek, döndürmek’ (KM II: 353).
yandur- ‘ışık yakmak’ (CCI: 599).	**candır-** ‘yakmak’ (KM I: 120).
yanı- ‘tehdit etmek’ (CCI: 599).	**canı-** ‘tehdit etmek’ (KM I: 121).
yañ ‘salgın, salgın hastalık’ (CCII: 874).	**cayılgan avruv** ‘salgın hastalık’ (KM I: 126). **ölet** ‘salgın hastalık’ (KM I: 288). **örten** ‘salgın’ (KM I: 289).
yañak ‘yanak, çene’ (CCI: 599, CCII: 874). **yaak** ‘çene kemiği’ (CCI: 596). **yaah** ‘çene kemiği’ (CCI: 595).	**cayak** ‘yanak’ (KM I: 125).
yañı ‘yeni’ (CCI: 599, CCII: 875).	**cañı** ‘yeni, taze’ (KM I: 120).
yañıl- ‘hata etmek, yanılmak’ (CCI: 599, CCII: 875).	**cañıl-** ‘yanılmak, hataya düşmek’ (KM I: 120).
yañılmak ‘yanılma, yanılgı’ (CCI: 600).	**cañılmaklık** ‘yanılma, yanılgı, hataya düşme’ < **cañıl-** ‘yanılmak, hataya düşmek’ (KM I: 120).
yañla ‘yeniden, tekrar’ (CCII: 875).	**cañıdan** ‘yeniden’ (KM II: 120).
yañlan- ‘yankılanmak, tınlamak’ (CCII: 875).	**cañır-** ‘yeniden ortaya çıkmak, depreşmek, nüksetmek’ (KM II: 158). **cañırıvçu** ‘yeniden ortaya çıkıcı, tekrarlayıcı’ (KM II: 158).
yap- ‘etmek, yapmak; ödemek; kapamak’ (CCI: 600, CCII: 875).	**cap-** ‘örtmek, kapamak, kapatmak’ (KM II: 159).
yapkıç ‘kapak, örtü’ (CCI: 600).	**caphıç** ‘kapak’ (KM II: 158).
yapsarla- ‘(ağaçları) birbirine çatmak’ (CCII: 875).	**cabagılan-** ‘keçeleşmek’ (KM I: 117). **cabış-** ‘yapışmak’ (KM I: 117). **cabışdır-** ‘yapıştırmak’ (KM I: 117).
yar- ‘karar vermek, hüküm vermek’ (CCII: 875).	**cara-** ‘yaramak, faydalı olmak’ (KM I: 122). **caraş-** ‘anlaşmak, uyuşmak’ ((KM I: 122).

	caraşdır- ‘hazırlamak, tanzim etmek’ (KM I: 122); ‘ayarlamak, düzeltmek, barıştırmak, düzene koymak’ (KM II: 160). **begim et-** ‘karar vermek’ (KM I: 103). **kesamatla-** ‘karar vermek, hüküm vermek’ (KM I: 210). **onov et-** ‘kararlaştırmak, karar vermek’ (KM II: 475). **onovlaş-** ‘kararlaştırmak, karara varmak’ (KM II: 475). **törele-** ‘hüküm vermek, yargılamak; görüşmek müzakere etmek’ (KM I: 361).
yara ‘yara’ (CCI: 600, CCII: 875).	**cara** ‘yara’ (KM I: 122).
yaramas ‘sevimsiz, iğrenç, kötü, yaramaz’ (CCII: 876).	**caramaz** ‘yakışmaz, doğru olmaz, uygun değil’ (KM II: 159).
yaramsak ‘sadık, candan bağlı, güvenilir’ (CCII: 876).	**antlı** ‘vefalı, sadık, candan bağlı, güvenilir’ (KM I: 76).
yaraş- ‘uyuşmak, uyumlu olmak, iyi geçinmek; uymak, uygun düşmek; memnun olmak, hoşnut olmak’ (CCI: 600).	**caraş-** ‘anlaşmak, uyuşmak’ (KM I: 122).
yaraşmak ‘uyuşma, anlaşma’ (CCI: 601).	**caraşmaklık** ‘anlaşma, uyuşma’ < **caraş-** ‘anlaşmak, uyuşmak’ (KM I: 122).
yaraştur- ‘düzenlemek, tertip etmek’ (CCI: 601).	**caraşdır-** ‘hazırlamak, tanzim etmek’ (KM I: 122); ‘ayarlamak, düzeltmek, barıştırmak, düzene koymak’ (KM II: 160).
yaraşturmak ‘düzen, tertip’ (CCI: 601).	**caraşdırmaklık** ‘hazırlama, tanzim etme, düzenleme’ < **caraşdır-** ‘hazırlamak, tanzim etmek’ (KM I: 122); ‘ayarlamak, düzeltmek, barıştırmak, düzene koymak’ (KM II: 160).
yarat- ‘yaratmak’ (CCII: 876).	**carat-** ‘yaratmak’ (KM I: 122).
yaratkan ‘yaratan, tanrı’ (CCI: 601).	**carathan** ‘yaradan, Allah’ (KM I: 122).

yaratmak ‘yaratma, yaratık’ (CCI: 601).	**caratmaklık** ‘yaratma < **carat-** ‘yaratmak’ (KM I: 122).
yarattaçı ‘yaratıcı, yaratan’ (CCII: 876).	**caratıvçu** ‘yaratıcı, yaradan’ (KM II: 160).
yargıçı ‘hüküm veren kimse, hâkim, yargıç’ (CCII: 876). **yarguçı** ‘hüküm veren kimse, hâkim, yargıç’ (CCI: 601, CCII: 876).	**ayrakçı** ‘savcı’ (KM I: 91). **töreçi** ‘adalet dağıtan, yargıç, hâkim’ (KM II: 632). **hakim** ‘hakim, yargıç’ (KM II: 274). **südü** ‘hakim, yargıç’ (KM I: 324).
yargu ‘yargı, karar, hüküm; mahkeme’ (CCI: 601, CCII: 876).	**töre** ‘mahkeme, yargı’ (KM II: 632). **süd** ‘mahkeme’ (KM I: 324).
yargu yarmak ‘karar, hüküm; hüküm verme’ (CCI: 601).	**törelemeklik** ‘hüküm verme, yargılama; müzakere etme’ < **törele-** ‘hüküm vermek, yargılamak; görüşmek müzakere etmek’ (KM I: 361). **begim** ‘karar, hüküm’ (KM I: 103). **kesamat** ‘karar, hüküm’ (KM I: 210). **onov** ‘karar, hüküm’ (KM II: 474).
yargula- ‘hüküm vermek, yargılamak’ (CCI: 601, CCII: 877).	**törele-** ‘hüküm vermek, yargılamak; görüşmek müzakere etmek’ (KM I: 361).
yarı (< Far. yārī) ‘yardım’ (CCI: 601).	**cardam** ‘yardım’ (KM I: 122). **cardamlık** ‘yardım’ (KM I: 122).
Yarıh ‘Hz. İsa’ (CCII: 877).	**İssa** ‘Hz. İsa’ (İNCİLKM: 131).
yarık ‘ışık, aydınlık, parlaklık, nur; aydınlık, parlak’ (CCII: 877). **yarıh** ‘ışık, aydınlık, parlaklık; açık, berrak, bulanık olmayan; açık (hava)’ (CCI: 602, CCII: 877). **yaruh** ‘ışık’ (CCI: 603).	**carık** ‘ışık, aydınlık’ (KM I: 122).
yarıklıh ‘aydınlık, parlaklık, nur, ışık’ (CCII: 877). **yarıhlık** ‘aydınlık, parlaklık, nur, ışık’ (CCII: 877).	**carıklık** ‘aydınlık, ışıklık; bilgi, bilgiyle ilgili, kültürle ilgili; güler yüzlülük, yakınlık’ (KM II: 162).
yarıl- ‘çatlamak, yarılmak’ (CCI: 602, CCII: 877).	**carıl-** ‘yarılmak, çatlamak’ (KM II: 162).

yarılga- ‘acımak, merhamet etmek, affetmek, bağışlamak’ (CCII: 877). **yarlıga-** ‘acımak, merhamet etmek, affetmek, bağışlamak’ (CCII: 878).	**cazıksın-** ‘acımak, üzülmek, acı duymak, esirgemek, merhamet etmek’ (KM II: 172).
yarılgamak ‘acıma, merhamet, af, bağış’ (CCII: 878). **yarlıgamak** ‘merhamet’ (CCI: 602).	**cazıksınmaklık** ‘acıma, üzülme, acı duyma, esirgeme, merhamet etme’ < **cazıksın-** ‘acımak, üzülmek, acı duymak, esirgemek, merhamet etmek’ (KM II: 172).
yarılgan ‘yarılmış, yarık’ (CCI: 602).	**carılgan** ‘yarık, yarılmış, yarılan, çatlak, çatlayan’ (KM II: 162).
yarılgat- ‘affettirmek, bağışlatmak’ (CCII: 878).	**cazıksındır-** ‘acındırmak; affettirmek, bağışlatmak’ < **cazıksın-** ‘acımak, üzülmek, acı duymak, esirgemek, merhamet etmek’ (KM II: 172).
yarılmak ‘çatlak, yarık’ (CCI: 602).	**carılmaklık** ‘yarılma, çatlama’ < **carıl-** ‘yarılmak, çatlamak’ (KM II: 162). **cırık** ‘yarık, ikiye ayrılmış’ (KM I: 130). **çarçık** ‘ çatlak’ (KM II: 161).
yarım ‘yarım’ (CCI: 602).	**carım** ‘yarım’ (KM I: 123).
yarıt- ‘aydınlatmak, parlatmak, nurlandırmak’ (CCII: 878).	**carıt-** ‘aydınlatmak’ (KM I: 123).
yarkın ‘aydınlık, parlaklık, nur’ (CCII: 878).	**carık** ‘aydın, aydınlık, açık, parlak, ışık, nur, güleç, neşeli’ (KM II: 161).
yarlı ‘yoksul, fakir, zavallı’ (CCI: 602, CCII: 878).	**carlı** ‘fakir, zavallı’ (KM I: 123).
yarlıgançlı ‘merhametli, bağışlayıcı’ (CCII: 878). **yarlıgançlu** ‘merhametli, bağışlayıcı’ (CCII: 878).	**ayavçu** ‘itina edici, koruyucu, esirgeyici, kollayıcı, merhametli’ (KM II: 76). **keçimli** ‘geçimli, uyumlu; bağışlayıcı, affedici’ (KM II: 355). **keçivlü** ‘bağışlayıcı, müsamahalı, affedici’ (KM II: 356).
yarlılık ‘yoksulluk, fakirlik’ (CCI: 602).	**carlılık** ‘fakirlik, zavallılık’ (KM I: 123).
yarma ‘boylamasına ikiye ayrılmış ağaç kütük, yarma’ (CCII: 879).	**cartma** ‘odun parçası’ (KM I: 123). **carmala-** ‘parçalamak, kırmak’ (KM I: 123).

	cartmala- ‘parçalamak, kırmak’ (KM I: 123).
yarov ‘gerekli olan, işe yarar şey’ (CCII: 879).	**carav** ‘fayda’ (KM I: 122); ‘fayda, yarama, yarar, kâm, kâm alma’ (KM II: 161).
yarovlı ‘uyumlu, uygun, işe yarar; yararlı; erdemli, faziletli, dürüst’ (CCII: 879).	**caravlu** ‘faydalı, uygun’ (KM I: 122); ‘yararlı, faydalı, işe yarar; çok iyi, mükemmel’ (KM II: 161).
yarsıt- ‘kızdırmak, tahrik etmek, hırçınlaştırmak’ (CCII: 879).	**carsıt-** ‘üzmek, sıkıntıya sokmak, endişe vermek; aksatmak’ (KM I: 123); ‘aksatmak, zarar vermek, engellemek, üzmek, sıkmak’ (KM II: 164).
yarsov ‘iğrenç, doğal olmayan’ (CCII: 879).	**carsuv** ‘sıkıntı, endişe, zorluk; aksaklık’ (KM I: 123); ‘kaygılanma, üzülme, can ağrıtma, ihtimam, özen, özenme, aksama, zarar görme, engel’ (KM II: 164).
yartım ‘yardım’ (CCII: 879).	**cardam** ‘yardım’ (KM I: 122). **cardamlık** ‘yardım’ (KM I: 122).
yasman ‘yassı şişe’ (CCI: 603).	**cassıman** ~ **cassısıman** ‘yassımsı, yassımtrak, yassı gibi’ < **cassı** ‘yassı, basık’ (KM I: 123).
yastuk ‘yastık’ (CCI: 603).	**castık** ‘yastık’ (KM I: 124).
yaş ‘yaş, taze; gözyaşı; çayır, çimen’ (CCI: 603, CCII: 879).	**caş** ‘yaş’ (KM II: 167).
yaş ‘bir yıllık ömür, yaş; hayat’ (CCI: 603, CCII: 879).	**cıl** ‘yaş’ (KM I: 129).
yaş ‘genç’ (CCII: 879).	**caş** ‘genç, delikanlı; oğul’ (KM I: 124).
yaşat- ‘yaşatmak’ (CCII: 879).	**caşat-** ‘yaşatmak’ (KM I: 124).
yaşık ‘zayıf, cılız, çelimsiz’ (CCII: 880).	**cazık** ‘zavallı, düşkün, garip’ (KM I: 126).
yaşıl ‘yeşil’ (CCI: 603).	**caşil** ‘yeşil’ (KM I: 124).
yaşıllık ‘yeşillik’ (CCI: 603).	**caşillik** ‘yeşillik’ (KM II: 168).
yaşın- ‘gizlenmek, saklanmak’ (CCII: 880).	**caşın-** ‘gizlenmek, saklanmak’ (KM I: 124).
yaşır- ‘gizlemek, saklamak’ (CCI: 603, CCII: 880).	**caşır-** ‘saklamak, gizlemek’ (KM I: 124).
yaşırı ‘gizli, saklı’ (CCI: 603).	**caşırtın** ‘gizlice’ (KM I: 124).

yaşırmak 'gizleme, saklama' (CCI: 604).	**caşırmaklık** 'saklama, gizleme' < **caşır-** 'saklamak, gizlemek' (KM I: 124).
yaşlı 'gözyaşı dolu, yaşarmış, yaşlı' (CCII: 880).	**cılavuk** 'sulu göz' (KM I: 129).
yaşunmış 'saklı, gizli; gizlenmiş' (CCII: 880).	**caşıngan** 'gizlenmiş, saklanmış' < **caşın-** 'gizlenmek, saklanmak' (KM I: 124). **caşırın** 'gizli, saklı' (KM II: 167).
yat 'yabancı' (CCI: 604, CCII: 880).	**kişi** 'yabancı, başkası' (KM I: 213). **tış** 'yabancı' (KM II: 607).
yat- 'yatmak; yardımcı fiil (-ıp yat- şimdiki zaman)' (CCI: 604, CCII: 880).	**cat-** 'yatmak' (KM I: 124).
yav 'yağ' (CCII: 881). **yag** 'yağ' (CCI: 596).	**cav** 'yağ' (KM I: 124).
yav- 'yağmak' (CCII: 881). **yag-** 'yağmak' (CCI: 596).	**cav-** 'yağmak' (KM I: 125).
yavleyin 'yağ gibi' (CCII: 881).	**cavlay** ~ **cavlayın** 'yağ gibi' < **cav** 'yağ' (KM I: 124).
yavlı 'yağlı' (CCII: 881).	**cavlu** 'yağlı' (KM I: 125).
yavoh 'yakın' (CCI: 604).	**cuvuk** 'yakın' (KM I: 136).
yavrut- 'zayıflamak, gücü azalmak, yorulmak' (CCII: 881).	**avrut-** 'hastalandırmak, hasta etmek, ağrıtmak' (KM II: 69). **arıt-** 'yormak' (KM I: 78). **arıklat-** 'zayıflatmak, cılızlaştırmak' < **arıkla-** 'zayıflamak, cılızlaşmak' (KM I: 77). **azgınlat-** 'zayıflatmak' (KM I: 93).
yay 'yaz, yaz mevsimi' (CCI: 604, CCII: 881).	**cay** 'yaz' (KM I: 125).
yay- 'yaymak, açmak' (CCI: 604, CCII: 881).	**cay-** 'yaymak, sermek' (KM I: 125).
yayçı 'yay yapan kimse, yaycı' (CCI: 604).	**cayaçı** 'okçu' (KM I: 125).
yayıl- 'yayılmak, dağılmak' (CCII: 882).	**cayıl-** 'yayılmak, serilmek' (KM I: 126).
yayın 'yazın, yaz mevsiminde' (CCII: 882).	**caygı** 'yaz' (KM II: 171).

yayla- 'yaz mevsimini geçirmek' (CCII: 882).	**cayla-** 'yazı geçirmek, yaylamak' (KM I: 126).
yaz 'ilkbahar' (CCI: 604, CCII: 882).	**caz** 'bahar, ilkbahar' (KM I: 126).
yaz 'yazı, kırsal, ova' (CCII: 882).	**caylık** 'yayla' (KM I: 126).
yaz- 'dolaşık bir şeyi çözüp ayırmak, çözmek' (CCI: 604, CCII: 882).	**caz-** 'hamur açmak; yaymak' (KM II: 172). **cay-** 'yaymak, sermek' (KM I: 125). **cayala-** 'yün kabartmak' (KM I: 126). **cayık-** 'savrulmak, dağılmak; açılmak' (KM I: 126). **cayıkdır-** 'dağıtmak, savurmak; açmak, açılmak' (KM I: 126).
yaz- 'ıskalamak, hedefe isabet ettirememek' (CCII: 882).	**cazdırmay** 'ıskalamadan, şaşmadan hedefi isabet ettirmek' < **cazdırmay urgan** 'keskin nişancı' (KM I: 126); **caz** 'av, avcılık' (KM I: 126); **cazga bar-** 'ava gitmek' (KM I: 126).
yaz- 'yazmak'	**caz-** 'yazmak' (KM I: 126).
yazık 'günah, suç' (CCII: 882). **yazıh** 'günah, suç' (CCII: 882). **yazok** 'günah, suç' (CCI: 604). **yazuh** 'günah, suç' (CCI: 605, CCII: 883). **yazuk** 'günah, suç' (CCI: 605, CCII: 884).	**cazık** 'günah' (KM I: 126). **günah** 'günah' (KM I: 180).
yazıksız 'günahsız, suçsuz' (CCII: 883). **yazuhsuz** 'günahsız, suçsuz' (CCII: 884). **yazuksuz** 'günahsız, suçsuz' (CCII: 884).	**kıysız** 'masum, günahsız, suçsuz' (KM I: 248). **kıyışsız** 'masum, günahsız, suçsuz' (KM I: 248). **günahsız** 'masum, günahsız, suçsuz' < **günahlı** 'hatalı, kötü, suçlu' (KM I: 180); 'günahkâr, suçlu' (KM II: 271).
yazıksızlık 'günahsızlık, suçsuzluk' (CCII: 883).	**günahsızlık** 'masumluk, günahsızlık, suçsuzluk' < **günahsız** 'masum, günahsız, suçsuz' < **günahlı** 'hatalı, kötü, suçlu' (KM I: 180); 'günahkâr, suçlu' (KM II: 271); **günahlılık** 'günahkârlık' (KM II: 271).

yazıl- ‘dolaşık bir şey çözülmek, açılmak’ (CCII: 883).	**caz-** ‘hamur açmak; yaymak’ (KM II: 172). **cay-** ‘yaymak, sermek’ (KM I: 125). **cayala-** ‘yün kabartmak’ (KM I: 126). **cayık-** ‘savrulmak, dağılmak; açılmak’ (KM I: 126). **cayıkdır-** ‘dağıtmak, savurmak; açmak, açılmak’ (KM I: 126).
yazuklamış ‘günahkâr’ (CCI: 605).	**günah etgen** ‘günah işleyen, günahkâr’ < **günah et-** ‘günah işlemek’ (KM I: 180). **günahlı** ‘hatalı, kötü, suçlu’ (KM I: 180); ‘günahkâr, suçlu’ (KM II: 271).
yazuklı ‘günahkâr, suçlu’ (CCII: 884). **yazuklu** ‘günahkâr, suçlu’ (CCI: 605, CCII: 884).	**günahlı** ‘hatalı, kötü, suçlu’ (KM I: 180); ‘günahkâr, suçlu’ (KM II: 271).
ye ‘emir kipini güçlendiren bir söz’ (CCII: 885).	**-**
ye- ‘(bir şey) yemek’ (CCII: 885).	**cey-** ‘yemek’ (KM I: 128).
yege (< Mo. yeke) ‘geniş’ (CCII: 885).	**keñ** ‘geniş’ (KM I: 208).
yegen ‘hasır, kaba hasır döşek’ (CCI: 605).	**cegen** ‘hasır’ (KM I: 126).
yegit ‘yiğit’ (CCII: 885). **igit** ‘genç, yiğit’ (CCI: 484).	**cigit** ‘yiğit’ (KM I: 131).
yek ‘şeytan, iblis’ (CCII: 885).	**cek** ‘şeytan, iblis’ (KM I: 127).
yek- ‘atı arabaya koşmak’ (CCII: 885).	**cek-** ‘arabaya koşmak’ (KM I: 127).
yekşanbe (< Far. yäkşanbä) ‘pazar (günü)’ (CCI: 605).	**ıyıh kün** ‘pazar günü’ (KM II: 300).
yel ‘rüzgâr, yel’ (CCI: 605, CCII: 885).	**cel** ‘rüzgar, yel’ (KM I: 127).
yelemçi ‘yarış atı, koşu atı’ (CCII: 885).	**cariş at** ‘yarış atı’ (KM II: 216). **callı** ‘yeleli’ (KM I: 119); **cal** ‘at yelesi’ (KM I: 118).
yelim ‘tutkal’ (CCI: 605).	**celim** ‘tutkal, zamk’ (KM I: 127).
yelin ‘hayvan memesi’ (CCII: 886).	**celin** ‘meme, süt torbası’ (KM I: 127).

yelpi- ‘yellemek, yelpaze ile havalandırmak’ (CCII: 886).	**cel etdir-** ‘yellemek, havalandırmak’ < **cel etdir-** ‘rüzgar vurdurmak’ (KM II: 173). **cel urdur-** ‘yellemek, havalandırmak’ < **cel ur-** ‘rüzgârın esmesi’ (KM I: 127). **cel çakırtıvçu** ‘yelpaze’ (KM II: 173). **celpek** ‘yelkenli’ (KM II: 174).
yemiş ‘meyve, yemiş’ (CCI: 605, CCII: 886).	**cemiş** ‘yemiş, meyve’ (KM I: 127).
yeñ ‘elbise kolu, yen’ (CCI: 606).	**ceñ** ‘yen, elbise kolu’ (KM I: 127).
yeñ- ‘yenmek, mağlup etmek’ (CCI: 606, CCII: 886).	**ceñ-** ‘yenmek, galip gelmek’ (KM I: 127).
yeñdeçi ‘galip, yenen’ (CCII: 886).	**ceñüvçü** ‘galip; galip gelen’ < **ceñüv** ‘yenme, alt etme’ (KM II: 175).
yeñdir- ‘mağlup ettirmek, yendirmek’ (CCII: 886).	**ceñdir-** ‘yendirmek, yenilmek’ (KM II: 174).
yeñil ‘hafif, hoppa’ (CCII: 886). **yeñül** ‘hafif; alçak, mütevazı’ (CCI: 606). **yüñül** ‘hafif, yeğni’ (CCI: 614).	**ceñil** ‘hafif; çabuk’ (KM I: 127).
yeñilmek ‘mağlubiyet, yenilgi’ (CCI: 606).	**ceñilmeklik** ‘yenilme, alt olma, yenilgi, mağlubiyet’ < **ceñil-** ‘yenilmek, alt olmak’ (KM II: 175).
yeñmek ‘galibiyet, yenme’ (CCI: 606).	**ceñmeklik** ‘yenme, galip gelme, galibiyet’ < **ceñ-** ‘yenmek, galip gelmek’ (KM I: 127).
yeñül köñül bile ‘alçak gönüllü, mütevazı’ (CCI: 606).	**halal köllü** ‘içi dışı bir olan, temiz kalpli’ (KM I: 183). **koşaksız** ‘mütevazı’ (KM I: 253).
yer ‘dünya, yeryüzü; toprak, yer, zemin; oturulan mekân, oturulan ülke’ (CCI: 606, CCII: 886).	**cer** ‘yer, toprak’ (KM I: 128).
yer titremeki ‘yer sarsıntısı, deprem’ (CCI: 606).	**cer titiremeklik** ‘yer sarsıntısı’ < **cer** ‘yer’ (KM I: 128); **titire-** ‘titremek’ (KM II: 616). **cer tebrengen** ‘deprem’ (KM I: 347).

	cer tebrenüv ‘deprem’ (KM I: 347).
yer- ‘kötülemek, yermek’ (CCII: 887).	**sök-** ‘arkasından çekiştirmek, iftira etmek; kınamak, yermek, eleştirmek’ (KM I: 319).
Yeronimus (özel isim) ‘Hristiyan ilahiyatçı, bilgin, Aziz Hieronymus’ (CCII: 887).	-
Yerosolim ‘Kudüs’ (CCII: 887). **Yerusalem** ‘Kudüs’ (CCII: 887).	-
Yesse (özel isim) ‘Hz. Davud’un babası’ (CCII: 888).	-
yet- ‘kâfi gelmek, yeterli olmak, yetişmek, ulaşmak, varmak’ (CCI: 606, CCII: 888).	**cet-** ‘yetmek, yetişmek, erişmek, ulaşmak, kâfi gelmek’ (KM II: 179).
yet- ‘eklemek, bağlamak’ (CCI: 606, CCII: 889).	**ceteklen-** ‘uzamak, kollara ayrılmak, dallanıp budaklanmak’ (KM I: 128). **calga-** ‘eklemek, ilave etmek’ (KM II: 151). **koş-** ‘katmak, eklemek, karıştırmak’ (KM II: 400). **bayla-** ‘bağlamak, sarmak, dolamak’ (KM II: 104).
yete ‘son akşam yemeğinin anıldığı, ekmeğin İsa’nın bedenini, şarabın kanını temsil ettiği ekmek şarap ayini’ (CCII: 889).	-
yeter ‘yeter, kâfi’ (CCI: 607).	**cetüv** ‘yetişme, erişme; kâfi, yeterli’ (KM II: 179).
yeti ‘hafta, yedi’ (CCI: 607, CCII: 889).	**ceti** ‘yedi’ (KM I: 128).
yetkir- ‘ulaştırmak, vardırmak, yetiştirmek’ (CCII: 889).	**cetgiz-** ‘ulaştırmak, getirmek, yetiştirmek’ (KM I: 128). **cetdir-** ‘yetiştirmek, ulaştırmak, eriştirmek, erdirmek’ (KM II: 177).
yetmek ‘yetme, yeterli olma’ (CCI: 607).	**cetmeklik** ‘yetme, yetişme, erişme, ulaşma, kâfi gelme’ < **cet-** ‘yetmek, yetişmek, erişmek, ulaşmak, kâfi gelmek’ (KM II: 179).

yetmek bile ‘yeterli’ (CCI: 607).	**cetmeklik** ‘yetme, yetişme, erişme, ulaşma, kâfi gelme’ < **cet-** ‘yetmek, yetişmek, erişmek, ulaşmak, kâfi gelmek’ (KM II: 179).
yeyitlik ‘gençlik’ (CCI: 607).	**cigitlik** ‘yiğitlik’ (KM II: 188).
yez ‘bakır, pirinç madeni’ (CCI: 607, CCII: 889).	**cez** ‘pirinç, bronz’ (KM I: 128).
yez taktası ‘pirinç levha’ (CCI: 607).	**cez kanga** ‘prinç levha’ < **cez** ‘pirinç, bronz, bakır’ (KM I: 128); **kanga** ‘tahta, düzgün yontulmuş tahta parçası’ (KM I: 232).
yezne ‘büyük kız kardeşin kocası, enişte’ (CCI: 607). **yizne** ‘ablanın kocası, enişte’ (CCII: 892).	**küyöv** ‘damat; enişte’ (KM I: 224).
yı- ‘bir yerde toplamak, yığmak’ (CCI: 607, CCII: 889).	**cıy-** ‘toplamak, biriktirmek’ (KM I: 130); ‘istif etmek, yığmak, toplamak, bir şeyin içine koymak’ (KM II: 187).
yıh- ‘yıkmak’ (CCI: 608).	**cık-** ‘devirmek, düşürmek’ (KM I: 129).
yıhıl- ‘devrilmek, yıkılmak’ (CCII: 890). **yıkıl-** ‘düşmek, yıkılmak’ (CCI: 608).	**cıgıl-** ‘yıkılmak, yenilmek, düşmek’ (KM II: 180).
yıhöv ‘kilise’ (CCII: 890).	**ıyıh üy** ‘Pazar günü evi’ < **ıyıh kün** ‘Pazar günü’ (KM I: 222); **ıyıhla-** ‘canlandırmak, diriltmek’ (KM I: 195); **ıyıhlanuv** ‘reenkarnasyon’ (KM I: 195). **kilisa** ‘kilise, mâbet’ (KM II: 371).
yıl ‘yıl, sene’ (CCI: 608, CCII: 890). **ıl** ‘yıl’ (CCII: 716).	**cıl** ‘yıl, sene’ (KM I: 129).
yııl- ‘bir yere toplanmak, yığılmak’ (CCII: 890). **yıl-** ‘yığılmak, toplanmak’ (CCI: 608).	**cıyıl-** ‘toplanmak’ (KM I: 130); ‘toplanmak, yığılmak, erişmek, kavuşmak, girmek’ KM II: 185).
yıınga ‘birlikte, ortaklaşa’ (CCII: 890).	**cıyınlaşa** ~ **cıyınlaşıp** ‘toplu halde, grup halinde’ < **cıyınlaş-** ‘toplanmak, gruplaşmak’ (KM I: 131).
yılan ‘yılan’ (CCI: 608).	**cılan** ‘yılan’ (KM I: 129).

yılbıra- ‘eklemek, bağlamak, ulamak’ (CCII: 890).	**calga- ‘**eklemek’ (KM I: 118).
yılı ‘banyo, ılık’ (CCII: 890).	**cılı** ‘ılık, sıcak’ (KM I: 129).
yılkı ‘at’ (CCII: 890).	**cılkı** ‘at sürüsü’ (KM I: 129).
yıllar sanı ‘bin yıl, milenyum, tarih’ (CCI: 608).	**-**
yıltra- ‘şimşek çakmak’ (CCI: 608).	**cıltıra-** ‘parlamak’ (KM I: 130); ‘parlamak, parıldamak, ışıldamak’ (KM: 183).
yıltramak ‘şimşek’ (CCI: 609).	**cıltıramaklık** ‘parlama, parıldama, ışıldama’ < **cıltıra-** ‘parlamak’ (KM I: 130); ‘parlamak, parıldamak, ışıldamak’ (KM: 183). **eliya** ‘şimşek, yıldırım’ (KM II: 248). **kök caşnagan** ‘şimşek, yıldırım’ (KM I: 124). **şıbıla** ‘yıldırım’ (KM II: 553).
yıltrın ‘cam; şişe’ (CCI: 609).	**ciltin** ‘kıvılcım’ (KM I: 132). **miyala** ‘cam’ (KM II: 458). **şışa** ‘şişe’ (KM II 556).
yılu ‘sıcak’ (CCII: 890).	**cıluv** ‘sıcaklık’ (KM I: 130).
yıñırçak ‘semer, palan’ (CCI: 609).	**angırçak** ‘at eyerinin tahta kısmı’ (KM I: 75).
yırga- ‘eğlenmek, keyiflenmek, lezzet almak’ (CCII: 891).	**cırla-** ‘şarkı söylemek’ (KM I: 130).
yırgak ‘ateşi karıştırmaya yarayan kanca, çengel’ (CCI: 609).	**cırgak** ‘pulluğun toprağı yaran demir bıçak kısmı’ (KM I: 130); ‘yarıcı, kesici alet’ (KM II: 184). **ışırgıç** ‘ateş kancası’ (KM I: 195).
yırıl- ‘büzülmek, buruşmak’ (CCII: 891).	**cırıl-** ‘yarılmak, ikiye ayrılmak’ (KM II: 184).
yırt- ‘yırtmak’ (CCI: 609, CCII: 891).	**cırt-** ‘yırtmak, yolmak’ (KM I: 130).
yırtıl- ‘yüzsüzleşmek, küstahlaşmak, yaramazlaşmak’ (CCII: 891).	**cırtıl-** ‘yırtılmak, yolunmak, koparılmak’ (KM II: 185). **betsizlen-** ‘yüzsüzlenmek, hayasızlaşmak’ KM II: 114)

	ozgunlan- 'laubalileşmek, küstahlaşmak, edepsizleşmek' (KM I: 286). **sılıklan-** küstahlaşmak, yüzsüzleşmek (KM I: 309). **uyatsız bol-** 'hayasızlaşmak, yüzsüzleşmek, arsızlaşmak, edepsizleşmek' < **uyatsız** 'hayasız, yüzsüz, arsız, edepsiz' (KM II: 671).
yırtmak 'yarık, yırtık' (CCI: 609).	**cırtmaklık** 'yırtma, yolma, koparma' < **cırt-** 'yırtmak, yolmak' (KM I: 130). **cırtık** 'yırtık' (KM II: 185).
yış 'kır, orman' (CCII: 891).	**çeget** 'orman, ağaçlık' (KM II: 218).
yışkıç 'nane' (CCI: 610).	**duguma** 'nane' (KM I: 161). **doguma** 'nane' (KM II: 242).
yıyı 'pis koku' (CCII: 891).	**cıyı** 'koku' (KM I: 130).
yibek 'ipek' (CCII: 891). **ipek** 'ipek' (CCI: 486).	**cibek** 'ipek' (KM I: 131).
yibit- 'ıslatmak, nemlendirmek, ıslatarak yumuşatmak' (CCII: 891).	**cibit-** 'ıslatmak' (KM I: 131).
yilik 'kemik iliği, ilik' (CCI: 610).	**cilik** 'ilik' (KM I: 132).
yinçi (< Çin. cençu) 'inci' (CCII: 891).	**inci** 'inci' (KM I: 199).
yipkir- 'tiksinti hissetmek, midesi bulanmak, öğürmek' (CCII: 891).	**cekir-** 'sövmek, küstahlık yapmak, kötü davranmak' (KM I: 127); 'kafa tutmak, çıkışmak, diklenmek, bağırıp çağırmak' (KM I: 173). **ciyirgen-** 'iğrenmek' (KM I: 132); 'tiksinmek, iğrenmek' (KM I: 190). **cötger- ~ cötgür-** 'öksürmek' (KM II: 196).
yir- 'ip eğirmek' (CCI: 610).	**iyir-** 'eğirmek' (KM I: 202).
yirençi 'iğrenç' (CCII: 892).	**ciyirgençli** 'iğrenç' (KM I: 132).
yirençi kişi 'iğrenç kimse, tiksindirici kimse' (CCII: 892).	**ciyirgençli kişi** 'iğrenç kimse' < **ciyirgençli** 'iğrenç' (KM I: 132); **kişi** 'kimse, adam' (KM I: 213).
yisi 'yangın' (CCII: 892).	**örten** 'yangın, salgın' (KM I: 289).
yiti 'keskin' (CCII: 892).	**citi** 'keskin, sivri' (KM I: 132).

yitir- ‘kaybetmek, yitirmek’ (CCII: 892).	**coydur-** ‘kaybolmak, tükenmek, yitirmek, yok olmak’ < **coy-** ‘harcamak, sarf etmek; kaybetmek, tüketmek, yitirmek; baştan çıkarmak; yok etmek’ (KM II: 194). **tas et-** ‘kaybetmek, yitirmek; yok etmek’ (KM II: 577).
yiv ‘kalın, koyu, yoğun’ (CCII: 892).	**kalın** ‘kalabalık, sık; koyu’ (KM I: 229).
yobap ‘zorluk, güçlük; zorlukla, zar zor’ (CCII: 892).	**kıyınlık** ‘zorluk, güçlük, zahmet, meşakkat’ (KM II: 383). **küçden** ‘zar zor, zorlukla’**; küçden-butdan** ‘zar-zor, güç belâ’ (KM I: 221).
yoga ‘ince’ (CCII: 892).	**cuka** ‘ince, seyrek’ (KM I: 135).
yogan ‘kalın, kaba’ (CCI: 610). **yogun** ‘kalın, kaba’ (CCI: 610).	**kalın** ‘kalabalık, sık; koyu’ (KM I: 229).
yogartın ‘yukarıdan’ (CCII: 892).	**ogartın** ‘yukarıdan doğru, yukarı taraftan’ (KM I: 281).
yogo- ‘uymak, itaat etmek’ (CCII: 893).	**cügün-** ‘yalvarmak, aman dilemek, baş eğmek, önünde eğilmek’ (KM I: 137).
yogoy- ‘incelmek, küçülmek’ (CCII: 893).	**cukar-** ‘seyrekleşmek, incelmek’ (KM I: 135).
yogun ip ‘kalın ip’ (CCI: 610).	**arkan** ‘urgan, uzun kalın sicim’ (KM II: 51). **cıcım** ‘ip, urgan, halat’ (KM I: 129).
yoh ‘yok’ (CCII: 893). **yok** ‘yok; hayır’ (CCI: 610, CCII: 894).	**cok** ‘yok’ (KM I: 133). **ogay** ‘hayır’ (KM I: 281).
yoh alay ese ‘öyle değilse’ (CCII: 893).	**alay tüyül ese** ‘öyle değilse’ (AA).
Yohan (özel isim) ‘Vaftizci Yahya’ (CCII: 893).	-
Yohannes (özel isim) ‘Havari Johannes’ (CCII: 893).	-
yoharı ‘yukarı’ (CCII: 893).	**ogarı** ‘yukarı, üst’ (KM I: 281).
yohla- ‘yokluğunu fark etmek’ (CCII: 894).	**cokla-** ‘yoklamak; ziyaret etmek’ (KM I: 133).

yoksul ‘yoksul, fakir’ (CCI: 610). **yohsıl** ‘fakir, yoksul’ (CCII: 894).	**cok** ‘yok, mevcut olmayan, olmayan’ (KM II: 190). **cokluk** ‘yokluk, kıtlık’ (KM I: 133); ‘yokluk, fakirlik, çaresizlik’ (KM II: 191). **carlı** ‘fakir, zavallı’ (KM I: 123). **calangaç** ‘fakir, yoksul, muhtaç’ (KM I: 118).
yok ese ‘yoksa, eğer’ (CCI: 610).	**ogese** ‘yoksa, aksi takdirde’ (KM I: 281).
yol ‘yol; sokak, cadde’ (CCI: 610, CCII: 894).	**col** ‘yol’ (KM I: 133).
yolabars ‘kaplan’ (CCII: 894).	**colbars** ‘jaguar’ (Botaşev: 23).
yolçu ‘misafir, yolcu’ (CCII: 895).	**colovçu** ‘yolcu’ (KM I: 133).
yolı ‘kez, defa’ (CCII: 895).	**col** ‘defa, kere, sefer, kez’ (KM I: 133).
yolsuz ‘yol olmaksızın, yolsuz’ (CCII: 895).	**colsuz** ‘yolsuz, yolu olmayan’ (KM I: 133).
yoluk- ‘karşılaşmak’ (CCI: 611). **yoluh-** ‘yolda karşılaşmak, rastlaşmak’ (CCII: 895).	**coluk-** ‘rastlamak’ (KM I: 133); ‘rastlamak, karşılaşmak, buluşmak, görüşmek’ (KM II: 192).
yomdar- ‘toplamak, bir araya getirmek’ (CCI: 611).	**cıy-** ‘toplamak’ (KM I: 130).
yomuk- ‘toplanmak, yığılmak’ (CCI: 611).	**cıyıl-** ‘toplanmak’ (KM I: 130).
yon- ‘yontmak, oymak’ (CCII: 895).	**con-** ‘yontmak’ (KM I: 133).
yorala- ‘hayal etmek, ümit etmek, tahmin etmek’ (CCII: 895).	**corala-** ‘hayal etmek, ümit etmek, tasavvur etmek, tahmin etmek’ (KM I: 133).
yota ‘tepe, çıkıntı; uyluk, baldır’ (CCII: 895).	**çıltır** ‘çıkıntılı, kabarık, çıkık’ (KM I: 147). **dugur** ‘şiş et parçası, ur; çıkıntı, kabartı, tümsek’ (KM I: 161).
yova ‘soğan’ (CCI: 611).	**cuva** ‘yabani soğan’ (KM I: 136).
yovaç ‘diğer yandan, diğer taraftan, öte yandan’ (CCI: 611).	**birsi** ‘öbür, diğer’ (KM I: 108). **ol birsi** ‘öbür ki’ (KM I: 108). **bolsa da** ‘ama, fakat’ (KM I: 109).
yovaça ‘yağda pişmiş hamur, pişi (?)’ (CCII: 895).	**tişmek** ‘yağda pişirilen bir tür börek’ (KM I: 357).

yovaşlık 'tevazu, ağır başlılık' (CCI: 611).	**cuvaşlık** 'yumuşaklık, mülayimlik, halimlik' (KM II: 202).
yovurgan 'yorgan' (CCI: 611).	**cuvurgan** 'yorgan' (KM II: 204).
yovut- 'yaklaştırmak, yaklaşmasına imkân vermek' (CCII: 895).	**cuvurt-** 'yaklaştırmak, yakınlaştırmak' (KM I: 136).
yöp yöp 'yavaş yavaş' (CCII: 895).	**akırtın akırtın** 'yavaş yavaş' (KM II: 19).
yöpsin- 'kabul etmek, onaylamak, tasvip etmek; buyurmak, emretmek' (CCII: 896). **yöpsen-** 'kabul etmek, onaylamak, tasvip etmek' (CCII: 896).	**çöb at-** 'oy vermek' (KM I: 152). **çöbge sal-** 'oylamaya koymak' (KM I: 152). **küvsün-** 'tasvip etmek, takdir etmek; memnun olmak, hoşnut olmak' (KM I: 223). **ogura-** 'memnun olmak, sevinmek, tasvip etmek' (KM I: 281). **oñsun-** 'rağbet göstermek, inayet etmek, hoşnut olmak, memnun olmak' (KM I: 282). **uşat-** 'beğenmek, razı olmak, taraftar olmak, tasvip etmek' (KM I: 373).
yötkür- 'öksürmek' (CCII: 896).	**cötgür-** 'öksürmek' (KM I: 134).
yuv- 'yıkamak' (CCI: 612). **yu-** 'yıkamak' (CCI: 611).	**cuv-** 'yıkamak' (KM I: 136).
yuban- 'bahane göstermek, ihmal etmek, savsaklamak' (CCII: 896).	**cuban-** 'gevelemek, oyalanmak; eğlenmek, vakit geçirmek; hafiften yemek (KM II: 196).
yubangan söz 'bahane' (CCII: 896).	**cubangan söz** 'oyalayan, avutan söz, teselli' < **cuban-** 'gevelemek, oyalanmak; eğlenmek, vakit geçirmek; hafiften yemek (KM II: 196). **sıltav** 'bahane, özür, sebep, vesile' (KM II: 521).
Yudas (özel isim) 'Havari Yudas' (CCII: 896).	-
yugurt 'yoğurt' (CCI: 611).	**cuvurt** 'yoğurt' (KM I: 136).
yuh- 'bulaşmak' (CCII: 896).	**cuk-** 'bulaşmak' (KM I: 135).

yuk- ‘oturup kalmak’ (CCII: 896).	**uyuk-** ‘uyuşmak’ (KM I: 374).
yuktur- ‘bulaştırmak, üzerine yapıştırmak, dokundurmak’ (CCII: 896).	**cukdur-** ‘bulaştırmak, sirayet ettirmek’ (KM II: 198).
yul- ‘serbest bırakmak, kurtarmak; temizlemek’ (CCI: 612, CCII: 896).	**cul-** ‘fidye ödemek’ (KM I: 135).
yulduz ‘yıldız’ (CCI: 612, CCII: 897).	**culduz** ‘yıldız’ (KM I: 135).
yulduzçı ‘yıldızbilimci, astrolog’ (CCII: 897).	**astrolog** ‘astrolog’ (KMRS: 82).
yulk- ‘yolmak, koparmak, kökünden koparmak’ (CCII: 897).	**culk-** ‘yolmak’ (KM I: 135).
yulmak ‘serbest bırakma, kurtarma’ (CCI: 612).	**culmaklık** ‘fidye ödeme’ < **cul-** ‘fidye ödemek’ (KM I: 135).
yulmala- ‘kavurmak, yakmak’ (CCII: 897).	**cırmılandır-** ‘ateşte dağlamak, yakmak; kavurmak’ (KM I: 130).
yulovçı ‘kurtarıcı, Mesih’ (CCII: 897).	**culuvçu** ‘fidye ödeyen’ < **culuv** ‘fidye’ (KM I: 135) .
yulugma ‘kurtarıcı’ (CCII: 897).	**culuvçu** ‘fidye ödeyen’ < **culuv** ‘fidye’ (KM I: 135) .
yulun- ‘kurtarılmak, fidye ödeyip kurtulmak’ (CCII: 897).	**culun-** ‘fidye ödenmek’ < **cul-** ‘fidye ödemek’ (KM I: 135).
yuluv ‘fidye’ (CCII: 898).	**culuv** ‘fidye’ (KM I: 135) .
yum- ‘gözlerini kapatmak, yummak’ (CCII: 898).	**cum-** ‘yummak’ (KM I: 135).
yumurtka ‘yumurta’ (CCII: 898).	**cumurtha** ‘yumurta’ (KM I: 135).
yumşak ‘zayıf, zayıfça, cılız’ (CCI: 612). **yımışak** ‘yumuşak’ (CCI: 609).	**cumuşak** ‘yumuşak’ (KM I: 135).
yımışak kılı ‘zayıf, zayıfça, cılız’ (CCI: 609).	**cumuşak halili** ‘yumuşak huylu, naif’ < **cumuşak** ‘yumuşak’ (KM I: 135); **hali** ‘huy, mizaç, karakter’ (KM I: 184).
yuñ ‘yün; tüy, kuş tüyü, kuş kanadı; saç’ (CCI: 612).	**cün** ‘yün’ (KM I: 137).
yuñalak ‘yuvarlak’ (CCII: 898).	**cummak** ‘yumak’ (KM I: 135).
yurt ‘ev, konak’ (CCI: 612).	**curt** ‘yurt, vatan’ (KM I: 135).
yuruh ‘yumruk’ (CCII: 898).	**cumduruk** ‘yumruk’ (KM I: 135).

yuvançañ ‘uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr’ (CCII: 898).	**cuvaş** ‘yumuşak, mülayim, uysal, halim selim, durgun’ (KM II: 202).
yuvduh ‘kaba, görgüsüz (kimse)’ (CCII: 898).	**cudu** ‘açgözlü, tamahkâr’ (KM I: 134).
yuvık ‘arınma; temizlenme’ (CCI: 612). **yuvuk** ‘günah çıkartma’ (CCII: 898).	**cuvunuv** ‘yıkanma, banyo etme’ (KM II: 204).
yuvun- ‘yıkanmak, arınmak’ (CCI: 613, CCII: 898).	**cuvun-** ‘yıkanmak’ (KM I: 136).
yuvur- ‘yoğurmak’ (CCII: 898).	**uv-** ‘ovmak, ezmek, ufalamak, yoğurmak’ (KM II: 669).
yuvuz ‘alçak, basık, düşük’ (CCII: 899).	**cavuz** ‘çok, büyük ölçüde, daha da, bir hayli’ (KM I: 125). **alaşa** ‘alçak, yüksek olmayan, kısa boylu’ (KM I: 69). **batuv** ‘alçak, çukur, derin’ (KM I: 100). **cassı** ‘yassı, basık’ (KM I: 123). **cayıltmak** ‘yassı, basık, ezik’ (KM I: 126). **tokbay** ‘bodur, alçak’ (KM I: 358).
yuzak ‘kilit’ (CCI: 613).	**tuzak** ‘tuzak, kapan’ (KM II: 643). **kadav** ‘sürgü, kilit’ (KM I: 227). **kılıç** ‘kapı sürgüsü’ (KM I: 244). **kirit** ‘kilit’ (KM I: 213). **kurçok** ‘kapı sürgüsü, kilit’ (KM I: 258).
yuzakla- ‘kilitlemek’ (CCI: 613).	**tuzak sal-** ‘tuzak kurmak, kapan kurmak’ < **tuzak** ‘tuzak, kapan’ (KM II: 643). **kadavla-** ‘kilitlemek, sıkıca kapatmak’ (KM I: 227). **kılıçla-** ‘kilitlemek, sürgülemek’ (KM I: 244). **kirit sal-** ‘kilitlemek’ (KM I: 213).
yügen ‘gem, at gemi’ (CCI: 613).	**cügen** ‘at başlığı, dizgin’ (KM I: 136); ‘dizgin, gem (at için)’ (KM II: 204).
yügençi ‘gemci, gem ustası’ (CCI: 613).	**cügençi** ‘gemçi, gem ustası’ < **cügen** ‘at başlığı, dizgin’ (KM I: 136); ‘dizgin, gem (at için)’ (KM II: 204).

yügün- 'saygı için önünde eğilmek, diz üstü yere çökmek, aman dilemek' (CCII: 899).	**cügün-** 'istemek, dilemek, rica etmek, adak adamak, söz vermek, vaatte bulunmak, vadetmek; yalvarmak, aman dilemek, baş eğmek, önünde eğilmek' (KM I: 137); 'yalvarmak, dilemek, rica etmek, nezretmek, adamak' (KM II: 204).
yügünç 'saygı, hürmet' (CCII: 899).	**cügünüv** 'yalvarma, dileme, rica etme, nezretme, adama' (KM II: 204).
yügür- 'koşmak, hızlı gitmek' (CCI: 613, CCII: 899).	**cürü-** 'yürümek' (KM I: 137).
yügürmek 'koşu' (CCI: 613).	**cüyrüklük** (KMTOS: 197) 'hızlılık, çabukluk, süratlilik, çeviklik' < **cürük** 'hızlı koşan iyi cins at, yürük atı' (KM I: 137); **cüyrük** 'süratli, hızlı, çabuk, seri, canlı, çevik; canlı, hafif, tüy gibi; sıkıntısız' (KM I: 138).
yürü- 'yürümek; (kayık vb. ile denizde) gitmek' (CCI: 615, CCII: 900). **yür-** 'yürümek' (CCI: 614, CCII: 900).	**cürü-** 'yürümek' (KM I: 137).
yürik 'çabuk, hızlı, çevik, yüğrük' (CCII: 900).	**cürük** 'hızlı koşan iyi cins at, yürük atı' (KM I: 137). **cüyrük** 'süratli, hızlı, çabuk, seri, canlı, çevik; canlı, hafif, tüy gibi; sıkıntısız' (KM I: 138).
yük 'eşya dengi, balya, yük, kefillik' (CCI: 613, CCII: 899).	**cük** 'yük' (KM I: 137).
yükle- 'yüklemek' (CCI: 614).	**cükle-** 'yüklemek, sarmak' KM II: 204).
yülgüv 'ustura' (CCII: 899).	**cülüv** 'traş etme' (KM II: 205). **cülgüç** 'çakı; ustura' (KM I: 137).
yülü- 'tıraş etmek' (CCI: 614).	**cülü-** 'tıraş etmek' (KM I: 137).
yülügüç 'ustura, tıraş bıçağı' (CCI: 614). **yülüngüç** 'ustura, tıraş bıçağı' (CCI: 614).	**cülgüç** 'çakı; ustura' (KM I: 137).
yülümiş 'tıraş olmuş, tıraşlı, tüysüz' (CCI: 614).	**cülüngen** 'tıraş olmuş, tıraşlı, tıraş edilmiş' < **cülüngen baş** 'traş edilmiş kafa'

	(KM II: 205); **cülün-** ‘tıraş olmak’ (KM I: 137).
yüñüller ‘hafifler, yeğniler’ (CCI: 614).	**ceñille** ‘hafifler’ < **ceñil** ‘çabuk, acele, tez, hemen; hafif’ (KM II: 174).
yürek ‘kalp, yürek’ (CCII: 899).	**cürek** ‘kalp, yürek’ (KM I: 137).
Yüsüp (özel isim) ‘Hz. Meryem’in nişanlısı Yusuf Neccar’ (CCII: 900).	-
yüvüt ‘teselli’ (CCII: 900).	**cubatuv** ‘teselli etme, oyalama’ < **cubat-** ‘teselli etmek, eğlendirmek, oyalamak’ (KM I: 134).
yüvütle- ‘teselli etmek’ (CCII: 900).	**cubat-** ‘teselli etmek, eğlendirmek, oyalamak’ (KM I: 134).
yüz ‘yüz (sayı)’ (CCII: 900).	**cüz** ‘yüz’ (KM I: 138).
yüz ‘çehre, surat, yüz’ (CCII: 900).	**bet** ‘yüz, çehre’ (KM I: 105). **çıray** ‘yüz, çehre’ (KM I: 149). **türsün** ‘yüz, çehre; görünüm; renk’ (KM I: 366).
yüz miñ ‘yüz bin’ (CCII: 901).	**cüz miñ** ‘yüz bin’ (KM II: 207).
yüz- ‘suda yüzmek’ (CCI: 615).	**cüz-** ‘yüzmek’ (KM I: 138).
yüzgen kişi ‘yüzücü’ (CCI: 615).	**cüzgen kişi** ‘yüzen kişi’ < **cüz-** ‘yüzmek’ (KM I: 138); **kişi** ‘kimse, adam’ (KM I: 213). **cüzüvçü** ‘yüzücü’ (KM II: 208).
yüzük ‘yüzük’ (CCII: 901).	**cüzük** ‘yüzük’ (KM I: 138).
yüzüm ‘üzüm’ (CCI: 615).	**cüzüm** ‘üzüm’ (KM I: 138).
Z	
zafran (< Ar. zaʿferān) ‘safran’ (CCI: 615).	**sapran** ‘sarımtırak, sarı renk’ (KM I: 301); ‘safran’ (KM II: 508).
zamana (< Ar. zamāna) ‘zaman, zamane’ (CCII: 901).	**zaman** ‘zaman’ (KM I: 377).
zancar (< Far. zangār) ‘bakır pası türünden göztaşı’ (CCI: 615).	**köbdürevüz** ‘göz taşı, bakır sülfat; çivit’ (KM I: 215).

	köktaş ‘göz taşı, mavi vitriol, mavi renkte kristal yapılı doğal bakır sülfat’ (KM I: 216). **kördevük** ‘göz taşı, bakır sülfat’ (KM I: 218).
zeytin (< Ar. zaytūn) ‘zeytin’ (CCII: 901).	**zeytun** ‘zeytin’ (KM I: 379).
zırnık (< Far. zirnāh) ‘sarı zırnık, sarı arsenik’ (CCI: 615).	**-**
zincifr (< Ar. zincefr) ‘cıva ile kükürt karışımı bir tür kırmızı boya, zincifre’ (CCI: 616).	**ginasuv** ‘cıva’ (KM I: 177). **tot** ‘pas, oksit’ (KM II: 626).
zincil (< Far. zincīr) ‘zincir’ (CCI: 616).	**sıncır** ‘zincir’ (KM I: 310). **şıncır** ‘zincir’ (KM I: 330).
zindan (< Far. zindān) ‘cehennem’ (CCII: 901).	**zindan** ‘zindan’ (KM II: 684). **ziydan** ‘zindan’ (KM I: 380).
ziyan (< Far. ziyān) ‘zarar, ziyan’ (CCI: 616).	**ziyan** ‘zarar, hasar, ziyan’ (KM I: 380).
zümürüt (< Ar. zumurrud) ‘zümrüt’ (CCI: 616).	**zümrüd** ‘zümrüt’ (KMRS: 297).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TESPİT VE İNCELEME

III.1. Tam Eşdeğer Kelimeler

aña (KM II: 82); **añar** (KM I: 75), **aç** (KM I: 61), **aç-** (KM I: 61), **açı** (KM I: 61), **açıgan** (KM I: 62), **açıl-** (KM I: 62), **açuv** (KM I: 62), **adam** (KM I: 62), **aga** (KM I: 64), **agaç** (KM I: 64), **agışdır-** (AA), **avuz** (KM I: 86), **akıllı** (KM I: 68), **ak** (KM I: 67), **ak-** (KM I: 67), **ahça** (KM I: 65), **akıl** (KM I: 67), **akmak** (KM I: 68), **al-** (KM I: 68), **ala** (KM I: 69), **alam** (KM I: 69), **alay** (KM I: 69), **alay bolmasa** (AA), **alay ese** (KM II: 26), **alda-** (KM I: 70), **algış** (K M I: 71), **algışla-** (KM I: 71), **algışlı** (KM II: 28), **alış-** (KM I: 72), **alma** (KM I: 72), **almazlık** (KM II: 34), **altı** (KM I: 73), **altın** (KM I: 73), **altmış** (KM I: 73), **amanat** (KM I: 74), **ambar** (KM II: 38), **ana** (KM I: 74), **ança** (KM I: 74), **ança çaklı** (AA), **anda** (KM I: 75), **andan** (KM I: 75), **anı** (KM I: 75), **ant** (KM I: 75), **ara** (KM I: 76), **arı** (KM I: 77), **arık** (KM I: 77), **arıt-** (KM I: 78), **arka** (KM I: 78), **arpa** (KM I: 78), **art** (KM I: 79), **artındagı kaş** (AA), **artmak** (KM I: 79), **as-** (KM I: 80), **asıl-** (KM II: 55), **aş** (KM I: 81), **aşa-** (KM I: 81), **aşık-** (KM I: 82), **aşlık** (KM I: 83), **at** (KM I: 83), **at** (KM I: 83), **at-** (KM I: 83), **ata** (KM I: 83), **atasız** (KM II: 64), **atla-** (KM I: 84), **atlan-** (KM I: 84), **atlı** (KM I: 84), **aval** (KM I: 85), **avaz** (KM I: 85), **av** (KM I: 85), **avlak** (KM I: 85), **avruv** (KM I: 86), **ay** (KM I: 87), **ay** (KM I: 87), **ayak** (KM I: 87), **ayaklı** (KM I: 88), **ayaz** (KM I: 88), **aygır** (KM I: 89), **ayır-** (KM I: 89), **ayrı** (KM I: 91), **ayt-** (KM I: 92), **aytıl-** (KM I: 92), **azat** (KM I: 93), **azat kişi** (KM I: 93), **az** (KM I: 92), **bav** (KM I: 100), **bagır** (KM I: 96), **bagış** (KM I: 96), **bağışla-** (KM I: 96), **bahça** (KM II: 93), **bak-** (KM I: 96), **bal** (KM I: 96), **balavuz** (KM I: 97), **balık** (KM I: 97), **balta** (KM I: 97), **bar** (KM I: 97), **bar-** (KM I: 97), **barı** (KM I: 98), **barısı** (KM I: 98), **barmak** (KM I: 98), **bas-** (KM I: 98), **baş** (KM I: 99), **başla-** (KM I: 100), **başlı** (KM I: 100), **başmak** (KM I: 100), **başsız** (KM I: 100), **bat-** (KM I: 100), **batış** (KM I: 100), **batman** (KM I: 100), **bay** (KM I: 101), **baylık** (KM I: 101), **bayram** (KM I: 101), **bazar** (KM I: 102), **bazık** (KM I: 102), **beçel** (KM I: 102), **bek** (KM I: 103), **bel** (KM I: 103), **ber-** (KM I: 104), **beri** (KM I: 105), **beril-** (AA), **beş** (KM I: 104), **betli** (KM II: 114), **bez-** (KM I: 106), **bezgek** (KM I: 106), **bıçak** (KM I: 106), **bıçakçı** (KM II: 115), **bırgı** (KM I: 106), **biçen** (KM I: 107), **biçenlik** (KM I: 107), **bil-** (KM I: 107), **bildir-** (KM II: 119), **bile-** (KM I: 107), **bilev** (KM I: 107), **bilin-** (AA), **bir** (KM I: 107), **bir kat** (KM II: 189), **biraz** (KM II: 122), **birge** (KM I: 108), **birik-** (KM I: 108), **birlik** (KM I: 108), **birsi** (KM I: 108), **bişir-** (KM I: 108), **bit-** (KM I: 108), **bit** (KM I: 108), **biye** (KM I: 109), **biz** (KM I: 109), **biz** (KM I: 109), **buga** (KM I: 112), **buvun** (KM I: 114), **bok**

(KM I: 109), **bol-** (KM I: 109), **bolmaçı** (KM I: 109), **boluş** (KM I: 110), **boluş-** (KM I: 110), **borç** (KM I: 110), **borçlu** (KM II: 132), **boş** (KM I: 110), **boy** (KM I: 111), **boya-** (KM I: 111), **boyun** (KM I: 111), **börü** (KM I: 112), **börk** (KM I: 111), **böz** (KM I: 112), **bu** (KM I: 112), **bulgan-** (KM II: 141), **bulut** (KM I: 113), **bur-** (KM I: 113), **burç** (KM I: 113), **burul-** (KM II: 142), **burun** (KM I: 113), **burun** (KM I: 113), **but** (KM I: 114), **butak** (KM I: 114), **buv-** (KM I: 114), **buv** (KM I: 114), **buyur-** (KM II: 145), **buz-** (KM I: 115), **buz** (KM I: 115), **bügül-** (KM I: 115), **bük-** (KM I: 115), **bürçe** (KM I: 115), **büsüre-** (KM I: 115), **bütün** (KM I: 115), **bütün ülüş** (AA), **can** (KM I: 119), **çak** (KM I: 141), **çaklı** (KM I: 141), **çalma** (KM I: 142), **çatır** (KM I: 144), **çayna-** (KM I: 145), **çeren** (KM I: 146), **çık-** (KM I: 147), **çıgar-** (KM I: 147), **çınık-** (KM I: 148), **çıñ** (KM I: 148), **çıpçık** (KM I: 148), **çırak** (KM I: 149), **çıray** (KM I: 149), **çırma-** (KM I: 149), **çırmal-** (KM I: 149), **çırpı** (KM I: 149), **+çI** (Adiloğlu, 2019: 9), **çibin** (KM I: 149), **çiçek** (KM I: 150), **çiçeklen-** (KM I: 150), **çoyun** (KM I: 152), **çök-** (KM I: 153), **çöp** (KM I: 153), **çöple-** (KM I: 152), **çulgan-** (KM I: 154), **çulgav** (KM I: 154), **çüçkür-** (KM I: 154), **çügündür** (KM I: 155), **+da** (KM I: 32), **da** (KM I: 157), **+dan** (KM I: 32), **de-** (KM I: 158), **tört** (KM I: 361), **e-** (AA), **eçki** (KM I: 163), **egev** (KM I: 163), **egiz** (KM I: 163), **eki** (KM I: 164), **ekinçi** (KM I: 164), **el** (KM I: 164), **elpek** (KM I: 164), **elek** (KM I: 164), **elgen-** (KM I: 164), **elgendir-** (KM I: 164), **emçek** (KM I: 164), **emgek** (KM I: 165), **en-** (KM I: 165), **ençi** (KM I: 165), **endir-**(KM I: 165), **eniş** (KM II: 250), **eñ** (KM I: 165), **eñ burun** (AA), **er** (KM I: 165), **erik** (KM I: 165), **erik-** (KM I: 165), **erinçek** (KM I: 165), **erkeç** (KM I: 166), **erkek** (KM I: 166), **erkelen-** (AA), **erlik** (KM II: 255), **es** (KM I: 166), **esir-** (KM I: 167), **esirt-** (KM I: 167), **eski** (KM I: 167), **esle-** (KM I: 167), **esne-** (KM I: 167), **eşek** (KM I: 167), **eşik** (KM I: 167), **eşit-** (KM I: 167), **et** (KM I: 167), **et-** (KM I: 167), **etil-** (KM I: 167), **pil** (KM I: 292), **+gA** (KM I: 32), **gül** (KM I: 180), **hak** (KM I: 183), **halal** (KM I: 183), **han** (KM I: 184), **hanlık** (KM I: 184), **haram** (KM I: 185), **hava** (KM I: 186), **haybat** (KM I: 186), **haybatlı** (KM I: 186), **hoş** (KM I: 190), **ındır** (KM I: 193), **ışan-** (KM I: 195), **ışım** (KM I: 195), **ışır-**. (KM I: 195), **iç** (KM I: 197), **iç-** (KM I: 197), **içinde** (KM I: 197), **içir-** (KM I: 197), **ilin-** (KM I: 198), **ilindir-** (KM I: 198), **incir** (KM I: 199), **issi** (KM I: 200), **issilik** (KM I: 200), **iş** (KM I: 200), **işçi** (KM I: 200), **it** (KM I: 200), **kabak** (KM I: 225), **kaban** (KM I: 225), **kabuk** (KM I: 226), **kaç-** (KM I: 226), **kaçan** (KM I: 227), **kada-** (KM I: 227), **kadav** (KM I: 227), **kagıt** (KM I: 228), **kal-** (KM I: 228), **kala-** (KM I: 228), **kalam** (KM I: 228), **kalay** (KM I: 229), **kalkan** (KM I: 230), **kama-** (KM I: 230), **kan** (KM I: 231), **kançık** (KM I: 232), **kandala** (KM I: 232), **kanlı** (KM I: 233), **kaña** (KM I: 232), **kara** (KM I: 233), **karakuş** (KM I: 234), **karındaş** (KM I: 236), **kararak** (AA), **karavaş** (KM I: 235), **karga-** (KM I: 236), **kargışlı** (KM II: 337), **karı** (KM I: 236), **karıl-** (KM I: 236), **karın** (KM I: 236), **karış-** (KM

I: 236), **karmak** (KM I: 237), **karşı** (KM II: 341), **kart** (KM I: 237), **kaş** (KM I: 238), **kaşı-** (KM I: 239), **kat** (KM I: 239), **katı** (KM I: 239), **katırak** (AA), **kavdan** (KM I: 240), **kaya** (KM I: 240), **kayda** (KM I: 241), **kaydan** (KM II: 349), **kaygı** (KM I: 241), **kaygır-** (KM I: 242), **kayın** (KM I: 242), **kayna-** (KM II: 352), **kaynat-** (KM I: 243), **kaysı** (KM I: 243), **kayt-** (KM I: 243), **kaytar-** (KM I: 243), **kazan ayak** (AA), **kazan** (KM I: 243), **kaz** (KM I: 243), **kazna** (KM II: 59), **kaznaçı** (KM II: 354), **kebek** (KM I: 206), **keç** (KM I: 206), **keçe** (KM I: 206), **keçir-** (KM I: 206), **kekir-** (KM I: 207), **kel-** (KM I: 207), **kelepen** (KM I: 207), **keli** (KM I: 207), **kelin** (KM I: 207), **keltir-** (KM I: 208), **keme** (KM I: 208), **kemir-** (KM I: 208), **kendir** (KM I: 208), **keñ** (KM I: 209), **keñeş** (KM I: 208), **keñeş-** (KM I: 208), **keñlik** (KM I: 209), **ker-** (KM I: 209), **kerek** (KM I: 209), **kerekli** (KM I: 209), **keri** (KM I: 209), **keril-** (KM I: 210), **kerki** (KM I: 210), **kermen** (KM I: 210), **kert-** (KM I: 210), **kerti** (KM I: 210), **kertilik** (KM I: 210), **kertme** (KM I: 210), **kes-** (KM I: 210), **kesek** (KM I: 210), **keş** (KM I: 211), **keşene** (KM I: 211), **ket-** (KM I: 211), **keter-** (KM I: 211), **kiy-** (KM I: 214), **kılıç** (KM I: 244), **kın** (KM I: 245), **kına** (KM I: 245), **kıyna-** (KM I: 248), **kıñır** (KM I: 246), **Kıpçak** (AA), **kıptı** (KM I: 246), **kırgıy** (KM I: 246), **kırıl-** (KM I: 246), **kırk-** (KM I: 246), **kırlış-** (Гузеев-Созаев, 1982: 293), **kıs-** (KM I: 247), **kısha** (KM I: 247), **kış** (KM I: 247), **kışla-** (KM I: 247), **kıymatsız** (KM II: 385), **kız** (KM I: 249), **kız-** (KM I: 249), **kızar-** (KM I: 249), **kızgan-** (KM I: 249), **kızıl** (KM I: 249), **kiçi-** (KM I: 212), **kiçi** (KM I: 212), **kim** (KM I: 212), **kim ese** (AA), **kindik** (KM I: 212), **kir-** (KM I: 212), **kir** (KM I: 212), **kirpi** (KM I: 213), **kirpik** (KM I: 213), **kişen** (KM I: 213), **kişi** (KM I: 213), **kişne-** (KM I: 213), **kiyiz** (KM I: 214), **koçhar** (KM I: 250), **kol** (KM I: 250), **koltuk** (KM I: 251), **kon-** (KM I: 251), **konakla-** (KM I: 251), **kondur-** (KM I: 252), **konuş** (KM I: 252), **koñrov** (KM I: 252), **kop-** (KM I: 252), **korgaşın** (KM I: 252), **kork-** (KM I: 252), **korkut-** (KM I: 253), **koşul-** (KM I: 254), **kotur** (KM I: 254), **koturlu** (KM I: 254), **koy** (KM I: 254), **koy-** (KM I: 254), **koyan** (KM I: 254), **koyul-** (KM II: 402), **koz** (KM I: 255), **köç-** (KM I: 215), **köçür-** (KM I: 215), **kök** (KM I: 215), **köl** (KM I: 216), **köm-** (KM I: 217), **kömül-** (KM I: 217), **kömür** (KM I: 218), **könçek** (KM I: 218), **köp** (KM II: 409), **köpden** (KM II: 570), **kör** (KM I: 218), **kör-** (KM I: 218), **köre** (KM I: 218), **körgüz-** (KM I: 218), **körpe** (KM I: 218), **körün-** (KM I: 219), **köt** (KM I: 219), **kötür-** (KM I: 219), **kötürem** (KM I: 219), **kötürmeklik** (KM I: 219), **köz** (KM I: 219), **kula** (KM I: 256), **kula tüz** (KM I: 257), **kulak** (KM I: 256), **kul** (KM I: 256), **kulluk** (KM I: 257), **kum** (KM I: 257), **kur-** (KM I: 258), **kurç** (KM I: 258), **kurgak** (KM I: 258), **kurşovla-** (KM I: 259), **kurt** (KM I: 259), **kuru** (KM I: 259), **kurum** (KM I: 259), **kus-** (KM I: 259), **kuş** (KM I: 260), **kuthar-** (KM I: 260), **kutul-** (KM I: 260), **kutur-** (KM I: 260), **kuv** (KM I: 260), **kuyruk** (KM I: 262), **kuyu** (KM I: 262), **kübe** (KM I: 221), **küç** (KM I: 221), **küçen-** (KM I: 221), **küçlü** (KM I:

221), **kül-** (KM I: 221), **külte** (KM I: 222), **kümüş** (KM I: 222), **kümüşley** (KM I: 222), **kün** (KM I: 222), **kün** (KM I: 222), **künbatış** (KM I: 222), **kürek** (KM I: 223), **küsen-** (KM I: 223), **küsengen** (KM I: 223), **küt-** (KM I: 223), **küydür-** (KM I: 223), **küyöv** (KM I: 224), **küz** (KM II: 441), **küz ay** (KM I: 87), **küzgü** (KM I: 224), **liman** (KM II: 442), **limon** (KM II: 442), **maña** (KM II: 447), **mahta-** (KM I: 266), **maydan** (KM I: 268), **medet** (KM II: 450), **men** (KM I: 269), **mI, mU** (AA), **min-** (KM I: 272), **miñ** (KM I: 272), **miskin** (KM I: 272), **munça** (KM II: 680), **munda** (KM II: 466), **mundan** (KM II: 461), **murdar** (KM I: 274), **murdarlık** (KM II: 462), **nazik** (KM I: 278), **ne** (KM I: 278), **ne üçün** (KM I: 278), **neçik** (KM I: 278), **nek** (KM I: 278), **neme** (KM I: 278), **niyet** (KM I: 278), **nöger** (KM I: 279), **oba** (KM I: 281), **oku-** (KM I: 282), **ol** (KM I: 282), **oltur-** (KM I: 282), **oñ** (KM I: 282), **oñ-** (KM I: 282), **orda** (KM I: 283), **orman** (KM I: 283), **orta** (KM II: 478), **ortak** (KM I: 283), **orun** (KM I: 283), **ossur-** (AA), **ot** (KM I: 284), **otluk** (KM I: 284), **otuz** (KM II: 482), **oymak** (KM I: 285), **oyna-** (KM I: 285), **oyul-** (KM I: 285), **oz-** (KM I: 285), **öç** (KM I: 287), **öçeş-** (KM I: 287), **öl-** (KM I: 288), **ölçe** (KM I: 288), **öltür-** (KM I: 288), **öltürül-** (KM I: 288), **ölü** (KM I: 288), **ölüm** (KM I: 288), **öpke** (KM I: 288), **ös-** (KM I: 289), **ötmek** (KM I: 289), **ötmekçi** (KM II: 493), **ötmekley** (AA), **öz** (KM I: 289), **özden** (KM I: 290), **özen** (KM I: 290), **özge** (KM I: 290), **peç** (KM I: 291), **+rAk, +IrAk, +UrAk** (Adiloğlu, 2019: 28-29), **saban** (KM I: 295), **saban temir** (KM I: 295), **sabançı** (KM I: 295), **safar ay** (KM II: 501), **sagın-** (KM I: 296), **sagış** (KM I: 296), **sahtiyan** (KM I: 297), **sakal** (KM I: 297), **sakla-** (KM I: 297), **saklan-** (KM I: 297), **sal-** (KM I: 297), **salam** (KM I: 298), **salam** (KM I: 298), **salamatlık** (KM I: 298), **sana-** (KM I: 299), **san** (KM I: 299), **sansız** (KM I: 301), **saña** (KM II: 507), **sarı** (KM I: 302), **sat-** (KM I: 303), **sav** (KM I: 303), **say** (KM I: 304), **sebeb** (KM I: 305), **segiz** (KM I: 306), **sekir-** (KM I: 306), **semir-** (KM I: 306), **semiz** (KM I: 307), **sen** (KM I: 307), **sez-** (KM I: 308), **sık-** (KM I: 309), **sıla-** (KM I: 309), **sın-** (KM I: 310), **sına-** (KM I: 310), **sınal-** (KM I: 310), **sındır-** (KM I: 310), **sınık** (KM I: 311), **sır** (KM II: 524), **sırma** (KM II: 525), **sırt** (KM I: 312), **sıy** (KM I: 312), **sıyır** (KM I: 312), **sızgır-** (KM I: 314), **silk-** (KM I: 315), **silkin-** (KM I: 315), **siñ-** (KM I: 315), **siñir** (KM I: 315), **siñir-** (KM I: 315), **sirke** (KM I: 315), **siy-** (KM I: 316), **siz** (KM I: 316), **sohta** (KM I: 316), **sol** (KM I: 317), **solagay** (KM I: 317), **soltan** (KM I: 317), **solu-** (KM I: 317), **soñu** (KM II: 534), **sor-** (KM I: 318), **sök-** (KM I: 319), **söñdür-** (KM I: 320), **söz** (KM I: 320), **surat** (KM I: 322), **suv** (KM I: 322), **suvsa-** ‘susamak’ (KM I: 323), **süngü** (KM I: 324), **sür-** (KM I: 324), **sürüv** (KM I: 325), **süt** (KM I: 325), **süz-** (KM I: 326), **şabat kün** (KM I: 327), **şaytan** (KM I: 329), **şeker** (KM I: 329), **tab-** (KM I: 333), **tabak** (KM I: 333), **taban** (KM I: 334), **tac** (KM I: 335), **talaş-** (KM I: 336), **tam-** (KM I: 337), **tamak** (KM I: 337), **tamam** (KM I: 337), **tanı-** (KM I: 339), **tañ** (KM I: 339), **tañla-** (KM I: 339), **tar** (KM I: 340),

tarı (KM I: 341), **tart-** (KM I: 342), **tas** (KM I: 343), **taş** (KM I: 343), **taşak** (KM II: 578), **taşı-** (KM I: 343), **tat-** (KM I: 344), **Tatar** (KM II: 579), **Tatar til** (KM II: 579), **Tatarça** (KM II: 579), **tatlı** (KM I: 344), **tav** (KM I: 344), **tavuk** (KM I: 345), **tavus-** (KM I: 346), **tayak** (KM I: 346), **taz** (KM I: 347), **tegene** (KM I: 348), **teli** (KM I: 348), **temir** (KM II: 234), **teñ** (KM I: 349), **teñiz** (KM I: **349), tenli** (KM I: 349), **tepsi** (KM I: 350), **ter** (KM I: 350), **terek** (KM I: 350), **teri** (KM I: 351), **teri ton** (KM I: 359), **terk** (KM I: 351), **terklep** (KM I: 351), **terle-** (KM I: 351), **ters** (KM I: 351), **teş-** (KM I: 351), **teşik** (KM I: 351), **tez** (KM I: 352), **tın** (KM I: 353), **tınç** (KM I: 353), **tıñla-** (KM I: 353), **tırnak** (KM I: 354), **tırpılda-** (KM I: 354), **tıy-** (KM I: 354), **tıyalma-** (KM I: 354), **tıyıl-** (KM II: 608), **tik agaç** (KM I: 355), **tik** (KM I: 355), **tik-** (KM I: 355), **til** (KM I: 355), **tile-** (KM I: 355), **tilek** (KM I: 355), **tilmaç** (KM II: 601), **tilsiz** (KM I: 355), **tin** (KM I: 355), **tint-** (KM I: 356), **tiri** (KM I: 356), **tiril-** (KM II: 615), **tiş** (KM I: 356), **tişi** (KM I: 356), **tişi tonuz** (KM I: 359), **tişi eçki** (KM II: 245), **tişi eşek** (KM II: 258), **tişi koy** (KM II: 401), **tişle-** (KM II: 616), **tişsiz** (KM I: 357), **tizgin** (KM I: 357), **toba** (KM II: 618), **toba ay** (KM II: 618), **togu-** (KM I: 358), **tokmak** (KM I: 358), **tol-** (KM I: 358), **toltur-** (KM I: 359), **tolu** (KM I: 623), **ton** (KM I: 359), **toñuz** (KM I: 359), **top** (KM I: 359), **toprak** (KM I: 359), **torgay** (KM I: 359), **toy** (KM I: 360), **töben** (KM I: 360), **töbengi** (KM I: 360), **tögül-** (KM I: 361), **tök-** (KM I: 361), **töle-** (KM I: 361), **töre** (KM I: 361), **törele-** (KM I: 361), **töş** (KM I: 362), **töşek** (KM I: 362), **töz-** (KM I: 362), **tözümlü** (KM I: 362), **tuç** (KM I: 362), **tul** (KM I: 363), **tumala-** (KM I: 363), **tuman** (KM I: 363), **tur-** (KM I: 363), **turna** (KM I: 363), **tut-** (KM II: 639), **tuturuk** (KM II: 640), **tuv-** (KM I: 364), **tuvur-** (KM I: 364), **tuvra** (KM I: 364), **tuz** (KM I: 364), **tuzak** (KM II: 643), **tuzla-** (KM I: 364), **tüb** (KM I: 365), **tügel** (KM I: 365), **tügen-** (KM I: 365), **tüklü** (KM I: 365), **tüksüz** (KM II: 646), **tülkü** (KM I: 366), **tümen** (KM I: 366), **tün** (KM I: 366), **türlen-** (KM I: 366), **türlü** (KM I: 366), **türlü türlü** (KM I: 366), **tüş** (KM I: 366), **tüş** (KM I: 366), **tüş-** (KM I: 366), **tüşür-** (KM I: 367), **tütgen** (KM I: 367), **tütün** (KM I: 367), **tüz** (KM I: 367), **tüzet-** (KM I: 368), **uç** (KM I: 369), **uç-** (KM I: 369), **uçuz** (KM I: 369), **ulu-** (KM I: 370), **un** (KM I: 371), **una-** (KM I: 371), **unut-** (KM II: 661), **ur-** (KM I: 371), **urluk** (KM I: 372), **uru** (KM I: 372), **uruş-** (KM I: 372), **uv** (KM I: 373), **uv-** (KM II: 669), **uyal-** (KM I: 374), **uyan-** (KM I: 374), **uyat** (KM I: 374), **uzun** (KM I: 374), **uzunluk** (KM II: 673), **üç** (KM I: 375), **üçün** (KM I: 375), **üleş-** (KM I: 375), **ülüş** (KM I: 375), **ür-** (KM I: 375), **üşü-** (KM I: 375), **ütürgü** (KM I: 375), **üz-** (KM II: 678), **ziyan** (KM I: 380).

III.2. Basit Ses Değişmelerine Uğramış Anlamca Aynı Olan Kelimeler

aruv kör- (KM I: 218), **Harun** (AA), **açuv taş** ‘şap’ (KM I: 62), **açhıç** (KM I: 61), **av** (KM I: 85), **avur** (KM I: 86), **avru-** (KM I: 85), **ahsak** (AA), **avuzluk** (KM I: 87), **aklık** (KM II: 20), **akırın** (KM I: 68), **ahşam** (KM I: 66), **alabuga** (KM I: 69), **alafota** (KM I: 69), **ala** (KM I: 69), **ala** (KM I: 226), **alay** (KM I: 69), **aluvçu** (KM I: 73), **alışdır-** (KM I: 72), **al** (KM I: 68), **allay** (KM I: 72), **almaklık** (AA), **altınçı** (KM I: 73), **amin** (KM II: 30), **andan amanırak** (AA), **anı** (KM I: 75), **anı kibik** (KM II: 235), **anı üçün** (KM II: 41), **anıça** (KM I: 75), **ala** (KM II: 21), **añıla-** (KM I: 75), **añılamaklık** (AA), **abıstol** (KM I: 60), **arı-** (KM I: 77), **arba** (KM I: 77), **aruv** (KM I: 80), **aruv algışlı** (AA), **aruv tin** (AA), **aruv** (KM I: 80), **aruvlan-** (KM I: 80), **aruvlanmaklık** (AA), **arıtmakmaklık bla** (AA), **arslan** (KM I: 79), **arşın** (KM I: 79), **artık** (KM I: 79), **aruvluk** (KM I: 80), **asuv** (KM I: 81), **asuvlu** (KM I: 81), **asıra-** (KM I: 80), **asırav** (KM II: 56), **asırı** (KM I: 80), **aşagan** (AA), **aşura** (KM II: 185), **aşura ay** (AA), **atalık** (KM I: 84), **atdaş** (KM I: 84), **atlı** (KM I: 84), **ayaz** (KM I: 88), **ayak üsü** (AA), **ayıbsız** (KM I: 89), **ayıl** (KM I: 89), **aytdır-** (KM I: 92), **ayuv** (KM I: 92), **ayü** (KM I: 92), **adam** (KM I: 62), **acaş-** (KM I: 61), **azık** (KM I: 93), **azırak** (KM I: 93), **bagatır** (KM II: 466), **bayla-** (KM I: 101), **baga** (KM I: 95), **bagalı** (KM I: 96), **bagasız** (KM II: 92), **bahçaçı** (AA), **baçhaçı** (KM II: 91), **balaban tavuk** (Botaşev, 1998: 24), **balaçık** (KM I: 96), **balçık** (KM I: 97), **babas** (KM I: 95), **bereket** (KM I: 104), **barçası** (AA), **barı** (KM I: 98), **barlı kişi** (KM I: 98), **barlı** (KM I: 98), **başha** (KM I: 99), **batdır-** (KM I: 100), **bek** (KM I: 103), **biy** (KM I: 108), **belbav** (KM I: 104), **böle-** (KM I: 111), **bek** (KM I: 103), **biy** (KM I: 108), **Han Teyri** (AA), **biyik** (KM I: 109), **miyik** (KM II: 458), **biyiklik** (KM I: 109), **miyiklik** (KM I: 273), **bıçhı** (KM I: 106), **burçak** (KM I: 113), **bla** (KM I: 109), **bilgen** (KM II: 120), **birikdir-** (KM II: 123), **pirinç** (KM I: 125), **birsi kün** (KM I: 108), **bitdir-** (KM I: 108), **bitdirmeklik** (KM I: 108), **bizni** (KM I: 109), **buday** (KM I: 112), **begevul** (KM I: 103), **buvul-** (KM I: 114), **bulak** (KM I: 113), **boluşmaklık** (AA), **boşlan-** (KM II: 133), **boşlanmaklık** (KM II: 133), **boşlat-** (KM I: 110), **boş et-** (KM I: 110), **başına boş et-** (KM I: 110), **boşlatmaklık** (KM I: 110), **boşav** (KM II: 133), **boyav** (KM I: 111), **boyavçu** (KM II: 134), **börkçü** (KM II: 138), **buçhak** (KM I: 112), **bügün** (KM I: 115), **bulak** (KM I: 113), **bıla** (KM I: 106), **buluññu** (AA), **buruv** (KM I: 114), **burnu kiçi** (AA), **burungu** (KM I: 113), **burunsuz** (AA), **buyruk** (KM I: 114), **buzov** (KM I: 115), **buzovlay** (AA), **bulbul** (KM II: 140), **cahillik** (KM II: 150), **canuvar** (KM I: 121), **gencefil** (KM I: 173), **cuvab** (KM I: 136), **Çuvut** (KM I: 154), **Çüyüt** (KM I: 155), **çurum** (KM I: 154), **çakır-** (KM I: 141), **çögüç** (KM I: 153), **çagıvçu** (KM I: 141), **çalık** (KM I: 142), **çörtlevük** (KM I: 153), **çaykal-** (KM I: 145), **çemer** (KM I: 146), **çemer kişi** (KM I: 146), **çepkençi** (KM I: 146), **çirik** (KM I: 150), **çerig** (KM I: 146), **çerüv başı** (KM I: 146),

çıbık (KM I: 146), **cıgırıkçı** (KM I: 129), **çıñ** (KM I: 148), **çıñ han** (KM I: 148), **çıñ teyri** (KM I: 148), **sız-** (KM I: 314), **sızmaklık** (KM I: 314), **çiy** (KM I: 150), **çimde-** (KM I: 150), **çokurak** (KM I: 151), **çüyür-** (KM I: 155), **çuñur** (KM I: 154), **çirimeklik** (KM I: 150), **çüyre** (KM I: 155), **dagıda** (KM I: 157), **darçin** (KM I: 157), **darı** (KM I: 157), **Davut** (AA), **deri** (KM I: 158), **deb** (KM II: 237), **dos** (KM I: 161), **durus** (KM I: 162), **duniya** (KM I: 161), **düşman** (KM I: 162), **igi** (KM I: 197), **igilik** (KM I: 197), **iyir-** (KM I: 202), **ekindi** (KM I: 164), **eki kat** (KM II: 611), **elpeklik** (KM I: 164), **enikle**- (KM I: 165), **eniklemeklik** (KM I: 165), **endi** (KM I: 165), **endiden arı** (KM I: 165), **iymen-** (KM I: 202), **ertdegi** (KM II: 256), **esger-** (KM I: 166), **eşitmeklik** (KM I: 167), **ötmek** (KM I: 289), **ötmekçi** (KM II: 493), **iyer** (KM I: 201), **iyerçi** (AA), **igirek** (AA), **pinar** (KM II: 497), **Cabrail** (KM II: 149), **harib** (KM I: 185), **gül suv** (KM I: 322), **hapar** (KM I: 184), **kaç** (KM I: 227), **akıl** (KM I: 67), **kala** (KM I: 228), **kalgan** (KM I: 229), **kanat** (KM I: 231), **Havva** (AA), **kayiş** (KM I: 242), **har** (KM I: 185), **hurma** (KM I: 191), **hurmet** (KM I: 191), **hurmet bla** (AA), **hurmetle-** (KM I: 191), **horaz** (KM I: 190), **kotar-** (KM I: 254), **uvat-** (KM I: 373), **kuvatlan-** (AA), **hokum** (KM I: 190), **hükmü** (AA), **hükmüçü** (AA), **kuv-** (KM I: 260), **havun** (KM I: 186), **ıçhın-** (KM I: 193), **iy-** (KM I: 201), **iydir-** (KM I: 201), **cılan** (KM I: 129), **iynamlı** (KM I: 202), **iynan-** (KM I: 202), **iynangan** (AA), **iynanmaklık** (KM I: 202), **ıñıçhamak** (KM II: 295), **cır** (KM I: 130), **cırçı** (KM I: 130), **cırla-** (KM I: 130), **ısharla** (KM I: 194), **ışanmaklık** (KM II: 298), **zarlık** (KM I: 378), **içegi** (KM I: 197), **içgeri** (KM I: 197), **iyne** (KM I: 202), **iyil-** (KM I: 202), **iñiçge** (KM I: 199), **inci** (KM I: 199), **iynek** (KM I: 202), **eri-** (KM I: 165), **izle-** (KM I: 203), **izlemeklik** (KM I: 203), **issi suv** (KM II: 542), **eşitdir-** (KM II: 259), **işlemeklik** (KM II: 310), **citi** (KM I: 132), **ız** (KM I: 196), **kab** (KM I: 225), **kabıl** (KM I: 225), **kabırga** (KM I: 226), **kamçi** (KM I: 230), **kamiş** (KM I: 230), **han** (KM I: 231), **han katını** (KM I: 240), **kara tıyın** (KM I: 354), **karaññı** (KM I: 235), **karal-** (KM II: 334), **karalmaklık** (KM II: 334), **kartçığa** (KM I: 237), **katışdır-** (KM I: 240), **kasabçı** (KM I: 238), **kaştan** (KMRS), **kaşha** (KM I: 238), **kaşık** (KM I: 239), **kadır** (KM I: 227), **katışdır-** (KM I: 240), **katışdırmaklık** (KM I: 240), **katılan**- (KM I: 240), **katın** (KM I: 240), **geben** (KM I: 173), **keçikdir-** (KM I: 206), **köger-** (KM I: 215), **kâmar** (KM I: 205), **kesi** (KM I: 211), **kirpiç** (KM I: 213), **keten** (KM II: 367), **kiydir-** (KM I: 214), **kiyik toñuz** (KM I: 214), **kiyin-** (KM I: 214), **kiyim** (KM I: 214), **kıçır-** (KM I: 244), **kıçırmaklık** (KM I: 244), **kılık** (KM I: 245), **kılıç usta** (KM I: 244), **kırkma** (KM II: 376), **kırav** (KM I: 246), **kıshaç** (KM I: 247), **kıshalık** (KM II: 378), **kısılış-** (Гузеев-Созаев, 1982: 294), **kızganç** (KM I: 249), **kibik** (KM I: 212), **kilisa** (KM I: 212), **kobuzçu** (KM I: 250), **koçhar** (KM I: 250), **konşu** (KM I: 252), **honşu** (KM I: 190), **koñra-** (KM I: 252), **kobar-** (KM II: 394), **korkmaklık** (KM I: 252), **korkuv** (KM II: 398), **korkunç bla** (KM

I: 253), **kuvan-** (KM I: 260), **kuvanç** (KM I: 260), **kuvat** (KM II: 430), **kavra** (KM I: 240), **havun** (KM I: 186), **kuvuş** (KM I: 261), **koz cav** (KM I: 255), **göbelek** (KM II: 269), **köbelekge** (KM I: 215), **köb-** (KM I: 214), **küküre-** (KM I: 221), **kölekge** (KM I: 217), **köpge deri** (Akbaylanı, 2012: 142), **köpür** (KM I: 218), **körgüzmeklik (**KM I: 218), **körgüztme** (KM II: 411), **körmeklik** (KM II: 411), **körünmeklik** (KM I: 219), **kölek** (KM I: 217), **küyüz** (KM I: 224), **küy-** (KM I: 223), **köz carıgı** (KM II: 414), **közsüz** (KM I: 220), **Kristiyan** (AA), **kübürçek** (KM I: 221), **ala bars** (Botaşev: 23), **kolan** (KM I: 251), **kullukçu** (KM I: 257), **kurman** (KM II: 421), **kurman bayram** (KM II: 421), **kurtha** (KM I: 259), **kurtlay** (KM I: 259), **kuş süt** (KM I: 260), **kutulmaklık** (KM I: 260), **kutuluv** (KM II: 428), **kuvuk** (KM I: 261), **kuvuşhan** (KM I: 261), **kuymuç** (KM I: 261), **küçsüz** (KM II: 435), **kögürçünley** (KM I: 215), **köken** (KM I: 216), **külte bav** (KM I: 222), **kümüş** (KM I: 222), **kün batış** (KM I: 222), **körük** (KM I: 218), **küsev** (KM II: 440), **küsenmeklik** (KM I: 223), **kütüvçü** (KM I: 223), **küzgü** (KM II: 441), **+lA** (KM I: 31), **matsi** (KM I: 268), **-mAklIk** (Adiloğlu, 2019: 27), **balham** (KM I: 97), **mamuk** (KM I: 267), **mañılay** (KM I: 267), **mañıra-** (KM I: 267), **marcan** (KM I: 267), **Maryam** (KM II: 337), **matal** (KM I: 268), **maymul** (KM I: 268), **miñi** (KM I: 272), **masih** (KMİ 133), **muhur** (KM I: 274), **mayna** (KM I: 268), **munu** (KM II: 461), **munu kibik** (KM II: 461), **munuku** (KM II: 461), **muñña** (KM II: 339), **mıñña** (KM II: 454), **murat** (KM I: 274), **mülklen-** (KM I: 275), **mülklenmeklik-** (KM I: 275), **müñüre-** (KM I: 273), **müyüş** (KM I: 276), **müyüz** (KM I: 276), **nal** (KM I: 277), **nigamatlı** (KM II: 469), **nakra** (KM I: 277), **nakış** (KM I: 277), **nakışla-** (KM I: 277), **nença** (KM I: 278), **neçik** (KM I: 278), **neçik** (KM I: 278), **ışan** (KM I: 195), **ışanla-** (KM I: 195), **nohta** (KM I: 279), **nür** (KM I: 279), **oy** (KM II: 482), **ocak** (KM I: 281), **ulan** (KM I: 370), **ulanla** (KM I: 370), **ul** (KM I: 370), **ulak** (KM I: 370), **okut-** (KM I: 282), **ok** (KM I: 282), **oşa-** (AA), **uşa-** (KM II: 666), **oşaş** (AA), **uşaş** (KM II: 667), **oşaşdır-** (AA), **uşaşdır-** (KM II: 666), **oşat-** (AA), **oşamaklık** (AA), **olturmaklık** (KM I: 282), **oñay-** (KM I: 282), **oñayt-** (KM I: 282), **oñluk** (KM I: 282), **ornal-** (KM I: 283), **usta** (KM II: 665), **şol** (KMN: 111), **otla** (KM I: 284), **uvuç** (KM I: 373), **oyun** (KM I: 285), **uyav** (KM I: 374), **oyuvla-** (KM I: 285), **öçük-** (KM II: 486), **ökür- (**KM I: 288), **öhtem** (KM I: 287), **öhtemlen-** (KM I: 287), **öhtemlik** (KM II: 487), **ögüz** (KM I: 287), **ölçele-** (KM I: 288), **ölümlü** (KM II: 489), **umut** (KM I: 288), **arkan** (KM I: 78), **ötürükçü** (KM I: 289), **özgeça** (KM I: 290), **özgele** (KM I: 290), **faygambar** (KM I: 169), **Pontius Pilat** (KMİ 134), **payruz** (KM I: 291), **rahmu** (Begiylanı, 2009: 209, 259, 352, 465), **sav** (KM I: 303), **sagat** (KM I: 296), **saban cer** (KM I: 295), **sabırlık** (KM I: 295), **çaç-** (KM I: 140), **çaçak** (KM I: 140), **çaç** (KM I: 139), **sadaka** (KM I: 296), **sagış** (KM I: 296), **sagınmaklık** (KM I: 296), **sagış et-** (KM I: 296), **sagışlan-** (KM I: 296), **savut** (KM I: 304),

savutlan- (KM I: 304), **savluk** (KM I: 304), **savsuz** (KM I: 304), **sak** (KM I: 297), **sakav** (KM I: 297), **sakla-** (KM I: 297), **sakal cülüvçü** (KM I: 297), **saklamaklık** (KM I: 297), **savsuzluk** (KM I: 304), **Sülemen** (AA), **sarkıt-** (KM I: 302), **sarımsah** (KM I: 302), **saruv** (KM I: 303), **çars** (KM I: 144), **satmaklık** (KM I: 303), **satuv** (KM I: 303), **satuvçu** (KM I: 303), **satuv** (KM I: 303), **suvuk** (KM I: 323), **suvsar** (KM I: 323), **sekirmeklik** (KM I: 306), **segizinçi** (KM I: 306), **seni** (KM I: 307), **seskek** (KM I: 308), **teş-** (KM I: 351), **süyün-** (KM I: 326), **sezmeklik** (KM I: 308), **çıç-** (AA), **çıçhan** (KM I: 146), **sıyıt** (KM I: 313), **sınamaklık** (KM I: 310), **sınçıla-** (KM I: 310), **sandık** (KM I: 300), **sındırmaklık** (KM II: 523), **sıypa-** (KM I: 313), **taygalak** (KM I: 346), **sıy tabuv** (KM I: 312), **sızgırmaklık** (KM I: 314), **sibirtki** (KM I: 314), **siydik** (KM I: 316), **sülevsün** (KM I: 324), (KM I: 316), **sohan** (KM I: 316), **sok-** (KM I: 316), **suk-** (KM I: 321), **señkilde-** (KM I: 317), **soltan katını** (KM I: 317), **soñura** (KM I: 318), **sora** (KM I: 318), **soguş-** (KM I: 316), **savgala-** (KM I: 304), **savga** (KM I: 304), **sögül-** (KM I: 319), **sögüş** (KM I: 319), **söñdür-** (KM I: 320), **süyek** (KM I: 325), **süymeklik** (KM I: 325), **süyünç** (KM I: 326), **süyünç ay** (Adiloğlu, 2004: 275), **süyümçü ber-** (KM I: 326), **süyünçlü** (KM I: 326), **süyündürüvçü** (KM I: 326), **süyünmeklik** (KM I: 326), **süy-** (KM I: 325), **süymeklik** (KM I: 325), **süyün-** (KM I: 326), **süymeklik** (KM I: 325), **söleşmeklik** (KM I: 319), **inci** (KM I: 199), **supura** (KM II: 214), **cut kişi** (KM I: 135), **suklan-** (KM I: 321), **sırıyna** (KM I: 311), **suvsa-** (KM I: 323), **suvsamaklık** (KM I: 323), **süzük suv** (KM II: 549), **şahar** (KM I: 327), **şabat kün** (KM I: 327), **şaptal** (KM I: 328), **şark** (KM I: 328), **şayir** (KM II: 494), **şişa ~ şışa** (KM II: 556), **şukur** (KM I: 332), **tabın-** (KM I: 334), **tabınmaklık** (KM I: 334), **tefter** (KM I: 348), **tak-** (KM I: 335), **tamır** (KM I: 338), **tamga** (KM I: 338), **tamay** (KM I: 338), **tanımaklık** (KM II: 556), **tañ ertde** (KM I: 339), **tarlav** (KM I: 341), **tışharı** (KM I: 354), **tıştın** (KM I: 354), **tışharıtın** (KM I: 354), **tatuv** (KM I: 344), **tatuvlu** (KM I: 344), **tatdır-** (KM I: 344), **tatmaklık** (KM II: 580), **töbe** (KM I: 360), **teke** (KM I: 348), **tirmen** (KM I: 356), **tirmençi** (KM I: 356), **temirçi** (KM I: 349), **tin** (KM I: 355), **tinli** (KM I: 355), **teñleş** (KM I: 249), **teyri** (KM I: 352), **teyri sözü** (KM I: 352), **teyri süymeklik** (KM II: 548), **tebret-** (KM I: 347), **tebretmeklik** (KM I: 347), **teren** (KM I: 350), **terkley** (KM I: 351), **tiy-** (KM I: 357), **tıyın** (KM I: 354), **tiyir-** (KM I: 357), **tiyişli** (KM I: 357), **tıyınşlı** (KM I: 354), **tiyre** (KM I: 357), **tin** (KM I: 355), **tuv cer** (KM I: 364), **tañ** (KM I: 339), **tıñlamaklık** (KM I: 353), **tıymaklık** (KM I: 354), **tigenek tac** (KM I: 355), **tikmeklik** (KM I: 355), **tilemeklik** (KM I: 355), **tintivçü** (KM I: 356), **tirev** (KM I: 356), **tirgizüvçü** (KM I: 356), **tirilmeklik** (KM II: 615), **tişi kadır** (KM II: 320), **tişi matsi** (KM I: 356), **tişlemeklik** (KM I: 356), **titire-** (KM I: 357), **titiremeklik** (KM I: 357), **tomalak** (KM I: 359), **toguz** (KM I: 358), **tokluk** (KM I: 358), **tokmakçık** (KM I: 358), **tonçu** (KM I: 359), **dobra** (KM I: 160), **tuvgan** (KM II: 641),

tuvram (KM I: 364), **toydur-** (KM II: 89), **tölemeklik** (KM I: 361), **tölev** (KM I: 361), **törtgül** (KM I: 361), **törtünçü** (KM II: 633), **törtünçü ülüş** (KM II: 633), **törtden bir** (Adiloğlu, 2019: 11), **tüye** (KM I: 367), **tüygüç** (KM I: 367), **tözmeklik** (KM II: 633), **tözümlülük** (KM I: 362), **tüken** (KM I: 365), **tul katın** (KM I: 363), **tuvmak** (KM I: 364), **turmaklık** (KM II: 637), **tuthun** (Мусукаев, 2007: 18), **tügenmezlik** (KM II: 645), **tülküçük** (KM I: 366), **tünene** (KM I: 366), **tükür-** (KM I: 365), **tükürmeklik** (KM I: 365), **tüy** (KM I: 367), **tüyme** (KM I: 367), **tüzürek** (KM I: 367), **uçhun** (KM I: 369), **uçhanlay** (KM I: 369), **ulak** (KM I: 370), **ullay-** (KM I: 370), **ullu** (KM I: 370), **ullu ata** (KM I: 83), **ulu köllü** (KM I: 370), **ullu kün** (KM I: 370), **unamaklık** (KM I: 371), **unutmaklık** (KM II: 661), **urçuk** (KM I: 371), **uvak** (KM I: 373), **uval-** (KM I: 373), **uyav** (KM I: 374), **cuku** (KM I: 135), **cukusura-** (KM II: 199), **uzun cip** (KM II: 189), **uzunluk ölçe** (KM II: 673), **üçünçü** (KM II: 674), **uku** (KM I: 370), **üleşmeklik** (KM I: 375), **ön** (KM I: 288), **üs** (KM II: 676), **üyüt-** (KM I: 376), **üyren-** (KM II: 677), **üren-** (KM II: 675), **üyret-** (KM I: 375), **özengi** (KM I: 290), **cabuv** (KM I: 117), **cabuvlu** (KM I: 117), **cabagılı** (KM II: 148), **cak-** (KM I: 118), **ahşırak ~ aşhırak** (KMTOS: 47), **caga** (KM I: 117), **cahşı** (KM II: 150), **ahşıla** (KM I: 66), **aşhıla** (KM II: 60), **nakut** (KM II: 465), **cala-** (KM I: 118), **calan** (KM I: 118), **calanñaç** (KM II: 151), **calbar-** (KM I: 118), **calbarmaklık** (KM II: 151), **calçı** (KM I: 118), **calgan** (KM I: 119), **calgan** (KM I: 119), **ötürük** (KM I: 289), **cangız** (KM I: 120), **cal** (KM I: 118), **calın-** (KM I: 119), **nalmaz** (KM I: 277), **cama-** (KM I: 119), **caman** (KM II: 153), **caman salkı**n (KM II: 504), **camanla** (KM II: 153), **camanlık** (KM II: 153), **camanırak** (KM II: 153), **cangur** (KM I: 121), **cangurlay** (KM I: 121), **cangurlu** (KM I: 121), **camav** (KM I: 119), **can-** (KM I: 120), **kapçık** (KM II: 612), **candır-** (KM I: 120), **canı-** (KM I: 121), **cayak** (KM I: 125), **cañı** (KM I: 120), **cañıl-** (KM I: 120), **cañılmaklık** (KMTOS: 156), **cap-** (KM II: 159), **caphıç** (KM II: 158), **cara** (KM I: 122), **caraş-** (KM I: 122), **caraşmaklık** (KM I: 122), **caraşdır-** (KM I: 122), **caraşdırmaklık** (KM I: 122), **carat-** (KM I: 122), **carathan** (KM I: 122), **caratmaklık** (KM I: 122), **caratıvçu** (KM II: 160), **carık** (KM I: 122), **carıklık** (KM II: 162), **carıl-** (KM II: 162), **carılgan** (KM II: 162), **carım** (KM I: 123), **carıt-** (KM I: 123), **carlı** (KM I: 123), **carlılık** (KM I: 123), **caravlu** (KM I: 122), **cardam** (KM I: 122), **cardamlık** (KM I: 122), **castık** (KM I: 124), **caş** (KM II: 167), **caş** (KM I: 124), **caşat-** (KM I: 124), **cazık** (KM I: 126), **caşil** (KM I: 124), **caşillik** (KM II: 168), **caşın-** (KM I: 124), **caşır-** (KM I: 124), **caşırmaklık** (KM I: 124), **cat-** (KM I: 124), **cav** (KM I: 124), **cav-** (KM I: 125), **cavlay ~ cavlayın** (KM I: 124), **cavlu** (KM I: 125), **cay** (KM I: 125), **cay-** (KM I: 125), **cayıl-** (KM I: 126), **cayla-** (KM I: 126), **caz** (KM I: 126), **caz-** (KM I: 126), **cazık** (KM I: 126), **günah** (KM I: 180), **günahsızlık** (KM I: 180), **günahlı** (KM I: 180), **cey-** (KM I: 128), **cegen** (KM I: 126), **cigit** (KM I: 131), **cek** (KM I: 127), **cel** (KM I:

127), **celim** (KM I: 127), **cemiş** (KM I: 127), **ceñ** (KM I: 127), **ceñ-** (KM I: 127), **ceñdir-** (KM II: 174), **ceñil** (KM I: 127), **ceñilmeklik** (KM II: 175), **ceñmeklik** (KM I: 127), **cer** (KM I: 128), **cer titiremeklik** (KM I: 128), **cer tebrengen** (KM I: 347), **cer tebrenüv** (KM I: 347), **cet-** (KM II: 179), **ceti** (KM I: 128), **cetgiz-** (KM I: 128), **cetdir-** (KM II: 177), **cetmeklik** (KM II: 179), **cetmeklik** (KM II: 179), **cıy-** (KM I: 130), **cık-** (KM I: 129), **cıgıl-** (KM II: 180), **cıl** (KM I: 129), **cılan** (KM I: 129), **cılı** (KM I: 129), **cırt-** (KM I: 130), **cibek** (KM I: 131), **cibit-** (KM I: 131), **cilik** (KM I: 132), **inci** (KM I: 199), **iyir-** (KM I: 202), **citi** (KM I: 132), **ogartın** (KM I: 281), **cok** (KM I: 133), **ogay** (KM I: 281), **ogarı** (KM I: 281), **ogese** (KM I: 281), **col** (KM I: 133), **colovçu** (KM I: 133), **col** (KM I: 133), **colsuz** (KM I: 133), **coluk-** (KM I: 133), **con-** (KM I: 133), **corala-** (KM I: 133), **cuva** (KM I: 136), **cuvurgan** (KM II: 204), **cuvurt-** (KM I: 136), **cötgür-** (KM I: 134), **cuv-** (KM I: 136), **cuvurt** (KM I: 136), **cuk-** (KM I: 135), **cukdur-** (KM II: 198), **culduz** (KM I: 135), **culk-** (KM I: 135), **cum-** (KM I: 135), **cumurtha** (KM I: 135), **cumuşak** (KM I: 135), **cün** (KM I: 137), **cuvun-** (KM I: 136), **uv-** (KM II: 669), **cügen** (KM I: 136), **cügençi** (KM I: 136), **cügün-** (KM I: 137), **cürü-** (KM I: 137), **cük** (KM I: 137), **cükle-** (KM II: 204), **cülü-** (KM I: 137), **cülgüç** (KM I: 137), **cürek** (KM I: 137), **cüz** (KM I: 138), **cüz miñ** (KM II: 207), **cüz-** (KM I: 138), **cüzgen kişi** (KM I: 138), **cüzüvçü** (KM II: 208), **cüzük** (KM I: 138), **cüzüm** (KM I: 138), **sapran** (KM I: 301), **zaman** (KM I: 377), **zeytun** (KM I: 379), **zümrüt** (KMRS: 297).

III.2.1. Ses Olayları

Dil, yüzyıllar içerisinde çeşitli nedenlerle değişime uğramıştır ve kelimeler arasında farklı ses olayları görülmüştür. Bu bölümde Codex Cumanicus'taki kelimeler ile Karaçay-Malkar Türkçesindeki kelimeler arasında gerçekleşen belirgin ses olaylarını ortaya koyacağız.

III.2.1.1. Akıcılaşma Olayı

Ötümlü patlamalı ünsüzlerin akıcı ünsüzlerden bir tanesine dönüşmesi olayıdır. (Karaağaç, 2018: 62).

/v/ > /y/ değişimi

bavla- 'bağlamak' (CCII: 655). > **bayla-** 'bağlamak' (KM I: 101).

çövür- 'çevirmek, döndürmek' (CCI: 459). > **çüyür-** 'çevirmek, bükmek, burmak' (KM I: 155).

çüvre 'ters' (CCII: 687). > **çüyre** 'eğri, ters, aksi' (KM I: 155).

sövek 'kemik' (CCI: 556). > **süyek** 'kemik' (KM I: 325).

sövünç ‘sevinç, sevgi’ (CCI: 556, CCII: 819). > **süyünç** ‘sevinç, neşe, hayranlık’ (KM I: 326).

tüv ‘darı’ (CCI: 587, CCII: 859). > **tüy** ‘pirinç, darı’ (KM I: 367).

üvren- ‘öğrenmek’ (CCII: 870). > **üyren-** ‘öğrenmek, alışmak’ (KM II: 677).

/b/ > /m/ değişimi

kurban (< Ar. kurbān) ‘kurban’ (CCI: 518, CCII: 764). > **kurman** ‘kurban’ (KM II: 421).

tobalak ‘toparlak, yuvarlak’ (CCII: 845). > **tomalak** ‘daire, yuvarlak’ (KM I: 359).

III.2.1.2. Aykırılaşma Olayı

Türkçe, aykırılaşmanın tersine benzeşmenin görüldüğü bir dildir. Aykırılaşma olayı genellikle yabancı dilden alınmış ve söylemekte güçlük çekilen kelimelerde görülür. (Karaağaç, 2018: 63). Bu yüzden Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi arasında aykırılaşma olayına çok az rastladık.

/r/ > /l/ değişimi

karar- ‘kararmak’ (CCII: 726). > **karal-** ‘kararmak, siyahlaşmak; morarmak’ (KM II: 334).

/n/ > /l/ değişimi

maymun (< Ar. meymūn) ‘maymun’ (CCI: 526). > **maymul** ‘maymun’ (KM I: 268).

III.2.1.3. Ötümlüleşme Olayı

Ünsüz harfler ötümlü ve ötümsüz olmak üzere ikiye ayrılır. Ötümsüz seslerin ötümlü seslere dönüşmesi olayına ötümlüleşme denir. Bu ses olayı Türkçe’de düzenli bir şekilde görülür (Karaağaç: 2018: 90). Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki ötümlüleşme olayını aşağıda listeledik.

/k/ > /g/ değişimi

çakuç (< Far. çākūç) ‘çekiç’ (CCI: 455). > **çögüç** ‘çekiç’ (KM I: 153).

esker- ‘hatırlamak, anmak’ (CCII: 703). > **esger-** ‘hatırlamak, anmak’ (KM I: 166).

içkeri ‘içinde, içeride’ (CCI: 484). > **içgeri** ‘içeri’ (KM I: 197).

inçke ‘ince’ (CCI: 485, CCII: 720). > **iñiçge** ‘ince’ (KM I: 199).

keben ‘öbek, yığın, ot yığını’ (CCII: 730). > **geben** ‘kuru ot yığını’ (KM I: 173).

sekizinçi ‘sekizinci’ (CCII: 807). > **segizinçi** ‘sekizinci’ (KM I: 306).

sökül- ‘ayrılmak, sökülmek’ (CCII: 818). > **sögül-** ‘sökülmek; çekiştirilmek, iftira edilmek’ (KM I: 319).

törtkül ‘dört köşeli, dörtgen’ (CCI: 581). > **törtgül** ‘dört köşe, dörtgen’ (KM I: 361).

yaka ‘yaka, zırh yakası’ (CCI: 597). > **caga** ‘yaka’ (KM I: 117).

yetkir- ‘ulaştırmak, vardırmak, yetiştirmek’ (CCII: 889). > **cetgiz-** ‘ulaştırmak, getirmek, yetiştirmek’ (KM I: 128).

/t/ > /d/ değişimi

biriktir- ‘birleştirmek’ (CCII: 664). > **birikdir-** ‘birleştirmek, sıklaştırmak, bir araya getirmek, bir araya toplamak’ (KM II: 123).

ertegi ‘evvelki, önceki, bir zamanlar’ (CCII: 703). > **ertdegi** ‘önceden, evvelden, eskiden’ (KM II: 256).

karıştur- ‘karıştırmak’ (CCI: 493). > **katışdır-** ‘karıştırmak, dağıtmak’ (KM I: 240).

katır ‘katır’ (CCI: 495). > **kadır** ‘katır’ (KM I: 227).

katıştur- ‘karıştırmak’ (CCI: 495). > **katışdır-** ‘karıştırmak, dağıtmak’ (KM I: 240).

keçiktir- ‘(günahı itiraf etmeyi) geciktirmek, (günahı) gizlemek’ (CCII: 731). > **keçikdir-** ‘geciktirmek’ (KM I: 206).

topra ‘torba’ (CCI: 579). > **dobra** ‘çuval’ (KM I: 160).

yuktur- ‘bulaştırmak, üzerine yapıştırmak, dokundurmak’ (CCII: 896). > **cukdur-** ‘bulaştırmak, sirayet ettirmek’ (KM II: 198).

/p/ > /b/ değişimi

ayıpsız (< Ar. ʿayb + T.) ‘günahsız, suçsuz, ayıpsız’ (CCII: 645). > **ayıbsız** ‘kusursuz, eksiksiz, mükemmel, tam’ (KM I: 89).

bapas (< Yun. papás) ‘papaz’ (CCI: 433). > **babas** ‘papaz’ (KM I: 95).

dep ‘gibi; diye, -dığı için’ (CCII: 690). > **deb** ‘diye, diyerek, deyip’ (KM II: 237).

kasap (< Ar. kaṣṣāb) ‘kasap’ (CCI: 493). > **kasabçı** ‘kasap’ (KM I: 238).

kopar- ‘kurmak, inşa etmek’ (CCI: 508). > **kobar-** ‘kaldırmak, ayağa kaldırmak; koparmak; dikmek, dayamak’ (KM II: 394).

tepret- ‘hareket ettirmek’ (CCI: 571). > **tebret-** ‘hareket ettirmek; başlatmak’ (KM I: 347).

topra ‘torba’ (CCI: 579). > **dobra** ‘çuval’ (KM I: 160).

/h/ > /g/ değişimi

baha (< Far. bahā) ‘kıymet, değer, paha’ (CCI: 431, CCII: 649). > **baga** ‘değer, kıymet, fiyat, paha’ (KM I: 95).

bahalı (< Far. bahā + T.) ‘kıymetli, değerli’ (CCII: 649). > **bagalı** ‘kıymetli, değerli’ (KM I: 96).

garip (< Ar. garīb) ‘yabancı, garip’ (CCI: 476). > **harib** ‘zavallı, garip’ (KM I: 185).

içeh ‘iç organlar’ (CCI: 484). > **içegi** ‘bağırsak’ (KM I: 197).

tamha ‘damga’ (CCII: 827). > **tamga** ‘damga, işaret, arma; leke’ (KM I: 338).

III.2.1.4. Ötümsüzleşme Olayı

Türkçe’de ötümsüzleşme, ötümlüleşmenin tersine pek az yerde ve değişik koşullarda düzensiz bir biçimde görülür. (Karaağaç, 2018: 91).

/g/ > /k/ değişimi

ayag üzi ‘ayağın üstü, ayak sırt kısmı’ (CCI: 428). > **ayak üsü** ‘ayağın üstü’ (AA).

beg ‘bey’ (CCI: 436). > **bek** ‘bey’ (KM I: 103).

ügü ‘baykuş’ (CCI: 593). > **uku** ‘baykuş’ (KM I: 370).

/d/ > /t/ değişimi

bahadur (< Far. bahādur) ‘yiğit, kahraman, bahadır’ (CC 649). > **bagatır** ‘yiğit, kahraman, bahadır’ (KM II: 466).

murad (< Ar. murād) ‘istek, dilek, amaç, murat’ (CCII: 779). > **murat** ‘maksat, gaye, ümit, amaç’ (KM I: 274).

/b/ > /p/ değişimi

elbeklik ‘zenginlik, bolluk, cömertlik’ (CCII: 697). > **elpeklik** ‘çokluk, bolluk, zenginlik’ < **elpek** ‘çok, bol, zengin’ (KM I: 164).

habar (< Ar. habar) ‘haber’ (CCI: 477). > **hapar** ‘haber, havadis; hikâye’ (KM I: 184).

III.2.1.5. Ses Düşmesi Olayı

III.2.1.5.1. Ünlü Düşmesi Olayı

aşur (< Ar. ‘āşūrā) ‘aşure’ (CCI: 426). > **aşura** ‘aşure’ (KM II: 185).

bile ‘ile, birlikte’ (CCI: 441; CCII: 661). > **bla** ‘ile; ve; birlikte’ (KM I: 109

buyuruk ‘emir, buyruk’ (CCI: 452, CCII: 676). > **buyruk** ‘buyruk, emir; kader’ (KM I: 114).

darçini (< Far. dārçīn) ’tarçın’ (CCI: 461). > **darçin** ‘tarçın’ (KM I: 157).

ızarlık ‘kıskançlık, haset’ (CCII: 718). > **zarlık** ‘kıskançlık, haset, çekememezlik’ (KM I: 378).

kastana (< Yun. kástana) ‘kestane’ (CCI: 493). > **kaştan** (< Rus. kaştan) ‘kestane’ (KMRS).

yülügüç ‘ustura, tıraş bıçağı’ (CCI: 614). > **cülgüç** ‘çakı; ustura’ (KM I: 137).

zümürüt (< Ar. zumurrud) ‘zümrüt’ (CCI: 616). > **zümrüt** ‘zümrüt’ (KMRS: 297).

III.2.1.5.2. Ünsüz Düşmesi Olayı

aşaygan (?) ‘yemek yiyen’ ? (CCII: 639). > **aşagan** ‘yemek yiyen’ (AA).

bugday ‘buğday, tahıl’ (CCI: 449). > **buday** ‘buğday’ (KM I: 112).

degri ‘kadar, değin’ (CCII: 690). > **deri** ‘kadar’ (KM I: 158).

dost (< Far. dūst) ‘dost’ (CCII: 691). > **dos** ‘dost, ahbap’ (KM I: 161).

durust (< Far. durust) ‘gerçek, hakiki’ (CCII: 692). > **durus** ‘doğru, düzgün, iyi’ (KM I: 162).

hakıl (< Ar. ʿakl) ‘akıl’ (CCII: 709). > **akıl** ‘akıl’ (KM I: 67).

hovat- ‘incelmek, küçülmek’ (CCII: 713). > **uvat-** ‘kırmak; ufalamak, parçalamak’ (KM I: 373).

ıskarlat (< Far. sakarlāṭ) ’bir tür ince bez’ (CCI: 482). > **ısharla** ‘bir tür kumaş, çuha’ (KM I: 194).

yahşırah ‘daha iyi, daha güzel’ (CCII: 871). > **ahşırak ~ aşhırak** ‘güzelce; daha güzel, daha hoş’ (Гузеев-Созаев: 47).

yinçi (< Çin. cençu) ‘inci’ (CCII: 891). > **inci** ‘inci’ (KM I: 199).

III.2.1.6. Ses Türemesi Olayı

III.2.1.6.1. Ünlü Türemesi Olayı

asra- (< Mo. asara-) ‘beslemek, bakmak’ (CCII: 638). > **asıra-** ‘beslemek, bakmak’ (KM I: 80).

azrak ‘azcık, daha az’ (CCI: 430). > **azırak** ‘daha az ‘ (KM I: 93).

dünya (< Ar. dünyā) ‘dünya’ (CCII: 692). > **duniya** ‘dünya’ (KM I: 161).

ertegi ‘evvelki, önceki, bir zamanlar’ (CCII: 703). > **ertdegi** ‘önceden, evvelden, eskiden’ (KM II: 256).

nakş (< Ar. nakş) ‘resim, nakış’ (CCI: 529). > **nakış** ‘nakış, motif’ (KM I: 277).

sufra (< Ar. sufra) ‘sofra’ (CCII: 822). > **supura** ‘sofra’ (KM II: 214).

yumşak ‘zayıf, zayıfça, cılız’ (CCI: 612). > **cumuşak** ‘yumuşak’ (KM I: 135).

III.2.1.6.2. Ünsüz Türemesi Olayı

aziz (< Ar**.** ʿ**azīz)** ‘nadir, çok güzel’ (CCII: 648). > **gaziz** ‘aziz’ (AA).

imen- ‘utanmak, mahcup olmak’ (CCI: 485). > **iymen-** ‘çekinmek, sıkılmak, yüzü tutmamak’ (KM I: 202).

ıdır- ‘göndermek’ (CCII: 715). > **iydir-** ‘göndertmek, yollatmak; serbest bıraktırmak’ (KM I: 201).

ılan ‘yılan’ (CCII: 716). > **cılan** ‘yılan’ (KM I: 129).

ır ‘şarkı, türkü’ (CCI: 481, CCII: 717). > **cır** ‘şarkı, türkü; destan’ (KM I: 130).

sıpa- ‘sıvazlamak, okşamak’ (CCII: 813). > **sıypa-** ‘okşamak; silmek, süpürmek; arayı düzeltmek’ (KM I: 313).

sidik ‘idrar, sidik’ (CCI: 553). > **siydik** ‘idrar, sidik’ (KM I: 316).

şeir (< Ar. şāᶜir) ‘şair’ (CCII: 824). > **şayir** ‘şair’ (KM II: 494).

III.2.1.7. Sızıcılaşma Olayı

Karaçay-Malkar Türkçesinde /k/ > /h/ değişimi

açkuç ‘anahtar’ (CCI: 414). > **açhıç** ‘anahtar’ (KM I: 61).

akşam ‘akşam’ (CCI: 417). > **ahşam** ‘akşam vakti’ (KM I: 66).

bıçkı ‘makas; testere’ (CCI: 440). > **bıçhı** ‘testere’ (KM I: 106).

ıskarlat (< Far. sakarlāṭ) ’bir tür ince bez’ (CCI: 482). > **ısharla** ‘bir tür kumaş, çuha’ (KM I: 194).

kan ‘padişah, imparator, kağan, han’ (CCI: 490). > **han** ‘han, hükümdar’ (KM I: 231).

kaşka ‘kel, dazlak’ (CCII: 728). > **kaşha** ‘saçlarının ön kısmı dökülmüş olan’ (KM I: 238).

kıskaç ‘kerpeten, kıskaç’ (CCI: 503). > **kıshaç** ‘maşa’ (KM I: 247).

koçkar ‘koç’ (CCI: 507, CCII: 750). > **koçhar** ‘koç’ (KM I: 250).

kovun ‘kavun’ (CCI: 510). > **havun** ‘kavun’ (KM I: 186).

nokta (< Mo. nogtu) ‘yular’ (CCI: 531). > **nohta** ‘yular’ (KM I: 279).

öktem ‘gururlu, kibirli, mağrurluk’ (CCII: 793). > **öhtem** ‘gururlu, mağrur, kibirli; heybetli, yüce, görkemli’ (KM I: 287).

sarımsak ‘sarımsak’ (CCI: 548). > **sarımsah** ‘sarımsak’ (KM I: 302).

tutkun ‘tutsak, esir, mahkûm’ (CCI: 584). > **tuthun** ‘mahkûm’ (Мусукаев, 2007: 18).

uçkun ‘ateşten sıçrayan küçük parlak ateş, kıvılcım’ (CCII: 860). > **uçhun** ‘kıvılcım; kül’ (KM I: 369).

yakşı ‘iyi, güzel’ (CCI: 597, CCII: 871). > **cahşı** ‘iyi, güzel, âla, üstün’ (KM II: 150).

yapkıç ‘kapak, örtü’ (CCI: 600). > **caphıç** ‘kapak’ (KM II: 158).

yumurtka ‘yumurta’ (CCII: 898). > **cumurtha** ‘yumurta’ (KM I: 135).

Codex Cumanicus’ta /h/ < /k/ değişimi

azıh ‘yiyecek, erzak, azık’ (CCII: 648). < **azık** ‘azık, yiyecek’ (KM I: 93).

bulah ‘su kaynağı, pınar’ (CCII: 674). < **bulak** ‘kaynak, pınar’ (KM I: 113).

çalıh ‘öfkeli, şiddetli, ihtiraslı’ (CCII: 680). < **çalık** ‘kapris, naz’ (KM I: 142).

çayhal- ‘çalkalanmak, çalkanmak, sallanmak, dalgalanmak’ (CCII: 681). < **çaykal-** ‘çalkalanmak; dalgalanmak’ (KM I: 145).

haç (< Far. hāc) ‘çarmıh, haç’ (CCI: 477, CCII: 708). < **kaç** ‘haç, istavroz; put’ (KM I: 227).

hala (< Ar. kalʿa) ‘köy’ (CCI: 477). < **kala** ‘şehir, kasaba’ (KM I: 228).

halgan ‘artan, baki, bakiye’ (CCI: 477). < **kalgan** ‘kalan, artan, fazlalık; diğer, başka’ (KM I: 229).

hanat ‘kanat’ (CCII: 710). < **kanat** ‘kanat’ (KM I: 231).

hayış ‘kayış’ (CCII: 711). < **kayiş** ‘kayış’ (KM I: 242).

hotar- ‘boşaltmak, kotarmak’ (CCII: 713). < **kotar-** ‘boşaltmak, dökmek’ (KM I: 254).

huv- ‘kovalamak, kovmak’ (CCII: 715). < **kuv-** ‘kovmak, kovalamak; sürmek’ (KM I: 260).

kırhma ‘kırkılmış koyun’ (CCII: 740). < **kırkma** ‘kırpılmış, saçları kaba saba kesilmiş’ (KM II: 376).

kuvuh ‘saman’ (CCII: 766). < **kuvuk** ‘saman, tahıl kabuğu’ (KM I: 261).

mamuh (< Far. panbūk) ‘pamuk’ (CCI: 524, CCII: 773). < **mamuk** ‘pamuk’ (KM I: 267).

oh ‘ok’ (CCII: 784). < **ok** ‘kurşun, mermi; ok’ (KM I: 282).

sah ‘uyanık, dikkatli, tedbirli (kimse)’ (CCII: 804). < **sak** ‘dikkat, tedbir; dikkatli, tedbirli, hassas, dikkatlice’ (KM I: 297).

sahav (< Mo. sahagu) ‘peltek konuşan, pepe, kekeme’ (CCII: 804). < **sakav** ‘peltek, konuşması kusurlu’ (KM I: 297).

sahla- ‘beklemek’ (CCII: 804). < **sakla-** ‘beklemek; korumak’ (KM I: 297).

sarhıt- ‘sızdırmak, suyunu akıtmak’ (CCII: 805). < **sarkıt-** ‘akıtmak, dökmek’ (KM I: 302).

soh- ‘sokmak; (damar) atmak; sıkıştırmak, kısmak; vurmak, dövmek, tokatlamak’ (CCII: 816). < **sok-** ‘vurmak; ayıplamak, yermek; silahla vurmak, yaralamak’ (KM I: 316).

suhlan- ‘tamah etmek, arzu etmek, hayranlık duymak’ (CCII: 822). < **suklan-** ‘arzu etmek, özlem duymak’ (KM I: 321); ‘imrenmek, gıpta etmek’ (KM II: 540).

ulah ‘oğlak’ (CCII: 861). < **ulak** ‘oğlak’ (KM I: 370).

yıh- ‘yıkmak’ (CCI: 608). < **cık-** ‘devirmek, düşürmek’ (KM I: 129).

yoh ‘yok’ (CCII: 893). < **cok** ‘yok’ (KM I: 133).

/g/ > /h/ değişimi

agsah ‘aksak, topal’ (CCI: 416). > **ahsak** ‘topal, aksak’ (AA).

sogan ‘soğan’ (CCI: 554). > **sohan** ‘soğan’ (KM I: 316).

/g/ > /v/ değişimi

ag ‘iplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü, ağ’ (CCI: 414). > **av** ‘ağ, file; ince örtü, tül; pantolon ağı. (KM I: 85).

agır ‘tartıda çok çeken, hafif karşıtı, ağır; hürmet, itibar’ (CCI: 415). > **avur** ‘ağır, hafif karşıtı’ (KM I: 86).

aguzlug ‘gem, ağızlık’ (CCI: 416). > **avuzluk** ‘atın gem demiri’ (KM I: 87).

bag ‘bağ, kuşak’ (CC 430). > **bav** ‘bağ, ip, kayış; kuşak’ (KM I: 100).

bogul- ‘boğulmak’ (CCI: 445). > **buvul-** ‘boğulmak’ < **buv-** ‘boğmak, sımak’ (KM I: 114).

külte bag ‘ekin demeti, ekin bagı’ (CCII: 768). > **külte bav** ‘ekin bağı, demet bağı’ < **külte** ‘ekin bağı, demet, tomar’ (KM I: 222); **bav** ‘bağ, ip’ (KM I: 100).

saglık ‘sıhhat, sağlık’ (CCI: 545). > **savluk** ‘sağlık, sıhhat’ (KM I: 304).

tatıg ‘lezzet, tat’ (CCI: 568). > **tatuv** ‘tat, lezzet’ (KM I: 344).

uyag ‘uyanık’ (CCI: 591). > **uyav** ‘dikkatli, uyanık’ (KM I: 374).

III.2.1.8. Süreksizleşme Olayı

/y/ > /c/ değişimi

Codex Cumanicus’ta kelime başında “y” sesi Karaçay-Malkar Türkçesinde “c” sesine dönüşmüştür.

yabog ‘örtü’ (CCI: 596). > **cabuv** ‘örtü’ (KM I: 117); ‘örtü, perde’ (KM II: 149).

yah- ‘sürmek, sıvamak, yapıştırmak’ (CCII: 871). > **cak-** ‘sürmek, bulaştırmak’ (KM I: 118).

yaka ‘yaka, zırh yakası’ (CCI: 597). > **caga** ‘yaka’ (KM I: 117).

yala- ‘yalamak’ (CCII: 872). > **cala-** ‘yalamak’ (KM I: 118).

yalbar- ‘yalvarmak; dua etmek’ (CCI: 597, CCII: 872). > **calbar-** ‘yalvarmak’ (KM I: 118); ‘yalvarmak, yakarmak’ (KM II: 151).

yalçı ‘gündelikçi, ırgat’ (CCII: 872). > **calçı** ‘gündelikçi, işçi, ırgat’ (KM I: 118).

yalın- ‘yalvarmak, rica etmek’ (CCII: 873). > **calın-** ‘yalvarmak’ (KM I: 119).

yaman ‘kötü, fena, pis; suç, günah, kötülük’ (CCI: 598, CCII: 873). > **caman** ‘kötü, fena, iğrenç, pis, felaket, korkunç’ (KM II: 153).

yamgur ‘yağmur’ (CCI: 599). > **cangur** ‘yağmur’ (KM I: 121).

yanı- ‘tehdit etmek’ (CCI: 599). > **canı-** ‘tehdit etmek’ (KM I: 121).

yañıl- ‘hata etmek, yanılmak’ (CCI: 599, CCII: 875). > **cañıl-** ‘yanılmak, hataya düşmek’ (KM I: 120).

yap- ‘etmek, yapmak; ödemek; kapamak’ (CCI: 600, CCII: 875). > **cap-** ‘örtmek, kapamak, kapatmak’ (KM II: 159).

yapkıç ‘kapak, örtü’ (CCI: 600). > **caphıç** ‘kapak’ (KM II: 158).

yara ‘yara’ (CCI: 600, CCII: 875). > **cara** ‘yara’ (KM I: 122).

yarat- ‘yaratmak’ (CCII: 876). > **carat-** ‘yaratmak’ (KM I: 122).

yarık ‘ışık, aydınlık, parlaklık, nur; aydınlık, parlak’ (CCII: 877). > **carık** ‘ışık, aydınlık’ (KM I: 122).

yarıl- ‘çatlamak, yarılmak’ (CCI: 602, CCII: 877). > **carıl-** ‘yarılmak, çatlamak’ (KM II: 162).

yarım ‘yarım’ (CCI: 602). > **carım** ‘yarım’ (KM I: 123).

yarlı ‘yoksul, fakir, zavallı’ (CCI: 602, CCII: 878). > **carlı** ‘fakir, zavallı’ (KM I: 123).

yastuk ‘yastık’ (CCI: 603). > **castık** ‘yastık’ (KM I: 124).

yaş ‘genç’ (CCII: 879). > **caş** ‘genç, delikanlı; oğul’ (KM I: 124).

yaşıl ‘yeşil’ (CCI: 603). > **caşil** ‘yeşil’ (KM I: 124).

yaşın- ‘gizlenmek, saklanmak’ (CCII: 880). > **caşın-** ‘gizlenmek, saklanmak’ (KM I: 124).

III.2.1.9. Ünlü Düzleşmesi Olayı

/u/ > /ı/ değişimi

arşun ‘yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü, arşın’ (CCI: 424). > **arşın** ‘71 cm’lik uzunluk ölçüsü, arşın’ (KM I: 79).

artuk ‘fazlalık, artık, ziyade’ (CCI: 424, CCII: 637). > **artık** ‘fazla, ziyade, artık’ (KM I: 79).

asru ‘çok, aşırı, fazla’ (CCII: 639). > **asırı** ‘fazla, aşırı, çok’ (KM I: 80).

atlu ‘ata binen, atlı’ (CCI: 427). > **atlı** ‘atlı, süvari’ (KM I: 84).

bagatur (< Mo. bagatur) ‘yiğit, kahraman, bahadır’ (CC 430). > **bagatır** ‘yiğit, kahraman, bahadır’ (KM II: 466).

balaçuk ‘civciv’ (CCI: 432). > **balaçık** ‘yavrucuk, küçük çocuk’ < **bala** ‘evlat, yavru, çocuk’ (KM I: 96).

balçuk ‘çamur, balçık’ (CCI: 432). > **balçık** ‘çamur’ (KM I: 97).

barlu ‘zengin, varlıklı’ (CCI: 434). > **barlı** ‘zengin, verimli’ (KM I: 98).

çıbuk ‘değnek, dal, çubuk’ (CCII: 682). > **çıbık** ‘dal, sopa, çubuk’ (KM I: 146).

daru (< Far. dārū) ‘ilaç’ (CCI: 461). > **darı** ‘ilaç’ (KM I: 157).

kabul (< Ar. kabūl) ‘onay, kabul’ (CCII: 722). > **kabıl** ‘kabul, razılık’ (KM I: 225).

kaburka ‘kaburga’ (CCI: 488). > **kabırga** ‘kaburga’ (KM I: 226).

kaşuk ‘kaşık’ (CCI: 494). > **kaşık** ‘kaşık’ (KM I: 239).

katulan- ‘uğraşmak, çabalamak, gayret etmek’ (CCII: 728). > **katılan**- ‘hızlanmak, acele etmek, daha fazla çaba sarf etmek’ < **katıla-** ‘hızlandırmak, acele ettirmek, atı dehlemek’ (KM I: 240).

katun ‘kadın, hanım, hatun’ (CCI: 495, CCII: 728). > **katın** ‘kadın, hatun; zevce, karı’ (KM I: 240).

/ü/ > /i/ değişimi

beyiklük ‘büyüklük, yücelik’ (CCI: 440). > **biyiklik** ‘yükseklik, yücelik’ < **biyik** ‘yüksek’ (KM I: 109).

çürümek ‘çürüme’ (CCI: 460). > **çirimeklik** ‘çürüme’ **< çiri-** ‘çürümek’ (KM I: 150).

ekindü ‘ikindi, ikindi namazı’ (CCI: 464). > **ekindi** ‘ikindi’ (KM I: 164).

inçü (< Çin. cençu) ‘inci’ (CCI: 485). > **inci** ‘inci’ (KM I: 199).

sibürtki ‘fırın süpürgesi, süpürge’ (CCI: 553). > **sibirtki** ‘süpürge’ (KM I: 314).

III.2.1.10. Ünlü Yuvarlaklaşması

/ı/ > /u/ değişimi

açı taş ‘şap’ (CCI: 414). > **açuv taş** ‘şap’ (KM I: 62).

agır ‘tartıda çok çeken, hafif karşıtı, ağır; hürmet, itibar**’** (CCI: 415). > **avur** ‘ağır, hafif karşıtı’ (KM I: 86).

alıçı ‘satın almak isteyen kimse**’** (CCI: 419). > **aluvçu** ‘müşteri, alıcı’ (KM I: 73).

aruvlıh ‘arılık, temizlik’ (CCII: 638). > **aruvluk** ‘güzellik, hoşluk, letafet, saflık, temizlik’ (KM I: 80).

asıhlı ‘faydalı, yararlı’ (CCII: 638). > **asuvlu** ‘münasip, elverişli, iyi, güzel, uygun, övgüye layık’ (KM I: 81).

bırçak ‘burçak’ (CCI: 440). > **burçak** ‘fasulye türü bitkiler; ince dolu tanesi, küçük dolu parçası’ (KM I: 113).

boyaçı ‘boyacı’ (CCI: 448). > **boyavçu** ‘boyacı’ (KM II: 134).

burungı ‘birinci, ilk, önceki’ (CCI: 451). > **burungu** ‘önceki, eski’ (KM I: 113).

burunsız ‘burnu olmaksızın, burunsuz’ (CCII: 675). > **burunsuz** ‘burunsuz, burnu olmayan’ (AA).

kobuzçı ‘kopuz çalan kimse, kopuzcu’ (CCI: 507). > **kobuzçu** ‘akordeon çalmada usta olan kimse; müzisyen’ (KM I: 250).

konşı ‘komşu’ (CCI: 508). > **konşu** ‘komşu’ (KM I: 252).

kuymıç ‘leğen kemiği, kuyruk sokumu kemiği’ (CCII: 767). > **kuymuç** ‘leğen kemiği, kuyruk sokumu’ (KM I: 261).

sagıt ‘silah, alet; at koşum takımı’ (CCI: 544, CCII: 803). > **savut** ‘silah, teçhizat’ (KM I: 304).

saglık ‘sıhhat, sağlık’ (CCI: 545). > **savluk** ‘sağlık, sıhhat’ (KM I: 304).

yımışak ‘yumuşak’ (CCI: 609). > **cumuşak** ‘yumuşak’ (KM I: 135).

/i/ > /ü/ değişimi

ayag üzi ‘ayağın üstü, ayak sırt kısmı’ (CCI: 428). > **ayak üsü** ‘ayağın üstü’ (AA).

börkçi ‘börk yapan kimse, börkçü’ (CCI: 449). > **börkçü** ‘börk yapımcısı, börk ustası’ (KM II: 138).

hökümçi (< Ar. ḥukm + T.) ‘avukat’ (CCI: 480). > **hükmüçü** ‘hüküm veren, karar veren; yargıç, hâkim’ (AA).

küçsiz ‘zayıf, düşkün, güçsüz (kimse)’ (CCII: 768). > **küçsüz** ‘kuvvetsiz, güçsüz, acısız’ (KM II: 435).

kümiş ‘gümüş’ (CCII: 768). > **kümüş** ‘gümüş’ (KM I: 222).

ölümlih ‘ölümlü’ (CCII: 794). > **ölümlü** ‘ölümlü, fani’ (KM II: 489).

silevsün (< Mo. siligüsün) ‘vaşak’ (CCI: 553). > **sülevsün** ‘vaşak, pars’ (KM I: 324).

sövündirgiçi ‘sevindirici, avutucu’ (CCII: 820). > **süyündürüvçü** ‘sevindirici, mutlu haber veren, müjdeci’ < **süyündür-** ‘sevindirmek, memnun etmek, hoşnut bırakmak’ (KM I: 326).

tülküçik ‘tilkicik’ (CCII: 857). > **tülküçük** ‘tilkicik’ < **tülkü** ‘tilki’ (KM I: 366).

III.3. Anlam Kaymasına Uğrayan Kelimeler

dav (KM I: 158; CCI: 461), **emegen** (KM I: 164; CCII: 698), **erik** (KM I: 165; CCI: 468), **erin** (KM I: 165; CCI: 468), **esle-** (KM I: 167; CCII: 704), **hıyar** (KM I: 189; CCI: 479), **hor** (KM I: 190; CCII: 712), **horla-** (KM I: 190; CCII: 713), **karı-** (KM I: 236; CCII: 727), **kılıklı** (KM I: 245; CCI: 503), **kısta-** (KM I: 247; CCII: 741), **konaklık** (KM I: 251; CCI: 508), **köralma** (KM I: 218; CCII: 759), **kulaksız** (KM I: 256; CCI: 517), **kutlu** (KM I: 260; CCII: 766), **kür** (KM I: 223; CCII: 770), **neden** (AA; CCII: 782), **osal** (KM I: 283; CCII: 790), **öpkele-** (KM I: 288; CCI: 538), **örleş** (KM I: 289; CCI: 538), **safar** (KM II: 501; CCI: 543), **sagak** (KM I: 296; CCI: 544), **sagındır-** (KM I: 296; CCI: 544), **salın-** (KM I: 298; CCII: 804), **sandıra-** (KM I: 300; CCII 805), **saz** (KM I: 305; CCI: 550), **sırla-** (KM I: 312; CCII: 813), **sın** (KM I: 310; CCII: 812), **sır-** (KM I: 311; CCII: 813), **sız-** (KM I: 314; CCII: 814), **sırla-** (KM I: 312; CCII: 813), **sokur** (KM I: 317; CCI: 554), **sürt-** (KM I: 324; CCI: 559), **süzük** (KM II: 549; CCII: 827), **tamızık** (KM I: 338; CCII: 827), **taşla-** (KM II: 579; CCII: 830), **terge-** (KM I: 350; CCII: 838), **tın-** (KM I: 353; CCII: 841), **tirgiz-** (KM I: 356; CCII: 844), **talaşman** (KM I: 336; CCII: 826), **tamaşa** (KM I: 338; CCI: 564), **tanık** (KM I: 339; CCII: 828), **tansık** (KM I: 340; CCII: 829), **tın ata** (KM I: 355; CCII: 841), **tirilik** (KM II: 614; CCII: 844), **tüp** (KM I: 366;

CCII: 858), **uça** (KM I: 369; CCII: 860), **urun-** (KM II: 664; CCIII: 863), **us** (KM I: 372; CCI: 590; CCII: 863), **ustlu** (KM I: 372; CCI: 590), **uşakçı** (KM II: 666; CCII: 864), **uyut-** (KM II: 671; CCII: 866), **uyuv** (KM II: 671; CCII: 866), **uzat-** (KM II: 672; CCI: 591; CCII: 866), **zindan** (KM II: 864; CCII: 901).

III.3.1. Anlam Kaymasına Uğrayan Kelimelerin İncelenmesi

Codex Cumanicus'ta geçen **'dav'** kelimesi 'arama, sorma' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde "istek, talep" anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam kaymasına uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'emegen'** kelimesi 'yaşlı kadın, kocakarı' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde "dev; insanüstü dev yaratık" anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam kötüleşmesine uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'erik-'** kelimesi 'acele etmek, telaşlanmak' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'sıkılmak, usanmak, bıkmak' anlamına gelmektedir. Bu kelime uzak anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'erin'** kelimesi 'diş eti' anlamına gelirken Karaçay Malkar Türkçesinde 'dudak' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'esle-'** kelimesi 'hatırlamak, anmak' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'fark etmek, farkına varmak; anlamak, sezmek' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'hıyar'** kelimesi 'hıyar' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'kabak' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'karı-'** kelimesi 'yaşlanmak, kocamak' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'yetmek, yetişmek, kâfi gelmek' anlamına gelmektedir. Bu kelime uzak anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'kılıklı'** kelimesi 'dürüst, iyi huylu, karakterli, temiz (kimse)' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'kaprisli, huysuz, dik başlı; birtakım olumsuz huyları olan' anlamına gelmektedir. Bu kelime zıt anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'kısta-'** kelimesi 'sıkıştırmak, ısrar etmek, üstelemek, zorlamak' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'kovmak; sürmek' anlamına gelmektedir. Bu kelime zıt anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'köralma-'** kelimesi 'görmek istememek, çekememek; yaşamak, görmek, çekmek' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'görememek' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘kulaksız’** kelimesi ‘sağır’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘kulaksız, kulağı olmayan’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘kutlu’** kelimesi ‘kutsal, kutlu’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘uğurlu, bereketli; alımlı, sevimli’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘kür’** kelimesi ‘iri, aşırı büyük, gür’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘boğa, öküz’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘neden’** kelimesi ‘niçin, neden’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘ne türden, hangi şeyden’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘osal’** kelimesi ‘gafil, ihmalkâr’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘kötü, fena, işe yaramaz, kalitesiz, değersiz’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘öpkele-’** kelimesi ‘öfkelendirmek’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘darılmak, küsmek’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘örleş’** kelimesi ‘tepe’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘otlak’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir. Bu kelime yakın anlama geçmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘safar’** kelimesi ‘sefer, yolculuk’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘seferî, yolcu’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘sagak’** kelimesi ‘çene’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘solungaç, bademcik’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘sagındır-’** kelimesi ‘öğüt, nasihat, uyarı, ihtar’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘düşündürme, hatırlatma’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiş ve anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘salın-’** kelimesi ‘salınmak’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘sarkmak’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘sandıra-’** kelimesi ‘paniklemek, çıldırmak, küplere binmek’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘saçmalamak; uykuda sayıklamak’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘saz’** kelimesi ‘ses, avaz’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘saz, müzik aleti’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘sırla-’** kelimesi ‘süslemek, boyamak, boya sürmek’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘kaplamak, sırımak, uzun aralıklı dikmek, (yorgan) dikmek’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘sın’** kelimesi ‘yazılı, resimli mezar taşı’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘mezar; görünüş, kılık, sıfat’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘sır-’** kelimesi ‘üzerine bir şey sürmek, yağ sürmek, yağlamak’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘kaplamak; seyrek dikmek; kuşatmak’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘sız-’** kelimesi ‘erimek, eriyip akmak, sızmak’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘çalmak, aşırmak, yürütmek’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam kötüleşmesine uğramış ve mecazlaşmıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘sokur’** kelimesi ‘şaşı göz’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘kör’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus’ta **‘sürt-’** kelimesi ‘sürtmek’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘silmek; sıvamak; sürmek; vurmak’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘süzük’** kelimesi ‘temiz, duru’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘incelmiş, süzgün hale gelmiş’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘tamızık’** kelimesi ‘damla, damlacık’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘çıra, yonga gibi ateşi tutuşturmaya yarayan nesneler’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘taşla-’** kelimesi ‘taşla saldırmak, taş atmak, taşlamak’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘atmak, fırlatmak, düşürmek, bırakmak, kaybetmek, terk etmek; çocuk düşürmek, düşük yapmak’ anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus’ta **‘terge-’** kelimesi ‘araştırmak, incelemek, denetlemek, kontrol etmek’ anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde ‘hesaplamak; saymak; düşünmek, sanmak’ anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiş ve anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'tın'** kelimesi 'sakin, sessiz' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'rahat, sükûnet, huzur' anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'tirgiz-'** kelimesi 'hayat vermek, can vermek, diriltmek' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'yakmak; ateşlemek; ateşi tutuşturmak, ateş yakmak; sönmeye başlamış ateşi canlandırmak' anlamına gelmektedir. Bu kelime benzer anlama geçmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'talaşman'** kelimesi 'haydut, yol kesen, harami; nifakçı' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'hakaret edici, küfredici' anlamına gelmektedir. Bu kelime mecazlaşmış ve anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'tamaşa'** kelimesi 'eğlence, zevk, keyif' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'merak, ilgi, alaka, hayranlık; ilginç, merak uyandıran, hayranlık uyandıran' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'tanık'** kelimesi 'şahit, tanık' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'işaret, iz' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'tirilik'** kelimesi 'hayat, ömür' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'dirilik, canlılık, hareketlilik, çeviklik' anlamına gelmektedir. Bu kelime mecazlaşmış ve yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'tüp'** kelimesi 'kök' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'alt, dip' anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'uça'** kelimesi 'sırt, sağrı, yan, arka' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'gövde, derisi yüzülmüş ve içi boşaltılmış hayvan gövdesi, karkas et; tamamen kızarmış koyun gövdesi' anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'urun-'** kelimesi 'vuruşmak, dövüşmek' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'çalışmak, yapmak, aramak, araştırmak, emek sarf etmek, elde etmek, maişet aramak' anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam iyileşmesine uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'us'** kelimesi 'akıl' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'huy, huysuzluk, inat; dik başlı' anlamına gelmektedir. Bu kelime zıt anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'ustlu'** kelimesi 'akıllı' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'dik başlı, asi, kaprisli; huysuz, inatçı' anlamına gelmektedir. Bu kelime zıt anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'uşakçı'** kelimesi 'dedikoducu, laf taşıyan' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'sohbetçi, sohbet etmeyi seven' anlamına gelmektedir. Bu kelime anlam iyileşmesine uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'uyut-'** kelimesi 'uyutmak' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'mayalamak, pıhtılaştırmak, uyuşturmak' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'uyuv'** kelimesi 'uykuda, uyuyan, uyanık olmayan' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'mayalanma, pıhtılaşma, uyuşma' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

Codex Cumanicus'ta **'uzat-'** kelimesi 'göndermek' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'uzatmak, vermek' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiştir.

Codex Cumanicus'ta **'zindan'** kelimesi 'cehennem' anlamındayken Karaçay-Malkar Türkçesinde 'zindan' anlamına gelmektedir. Bu kelime yakın anlama geçmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

III.4. Codex Cumanicus'ta Olan, Karaçay-Malkar Türkçesinde Olmayan Kelimeler

abışka (CCII: 619), **abuşka** (CCI: 413), **abramak** (CCI: 413), **agıngıç** (CCI: 415), **agınguç** (CCII: 621), **avurla-** (CCII: 643), **agırla-** (CCI: 415; CCII: 621), **agırsıy bile** (CCI: 416), **avursı bile** (CCI: 427), **agırsıy** (CCI: 416), **al** (CCI: 417; CCII: 622), **al paçalı** (CCII: 626), **alaçuk** (CCI: 418), **Alamani ketanı** (CCI: 418), **alın** (CCI: 419), **alpavut** (CCII: 626), **altar** (CCII: 626), **alt** (CCII: 626), **amaşa** (CCII: 627), **hemeşe** (CCII: 712), **Ambrosius** (CCII: 627), **am** (CCI: 420), **amrak** (CCII: 627), **ançak** (CCII: 629), **andı-** (CCII: 630), **andı** (CCII: 629), **anıklan-** (CCII: 630), **Annas** (CCII: 634), **ansızın** (CCII: 634), **anukla-** (CCI: 422), **anuklamak** (CCI: 422), **anuz** (CCI: 422), **hanuz** (CCII: 710), **Apostolik klisea** (CCII: 634), **araklı** (CCI: 422), **arçıla-** (CCII: 635), **arıksuz** (CCII: 636), **arkrı** (CCII: 637), **armut** (CCI: 423), **artır-** (CCII: 637), **arzula-** (CCII: 638), **ast** (CCI: 425), **astılan** (CCI: 425), **astlançı** (CCI: 425), **aş oktı** (CCI: 426), **aş-** (CCII: 639), **aşı** (CCII: 639), **aşır** (CCI: 426), **aşkara** (CCI: 426), **aşuk** (CCI: 426), **atov** (CCII: 642), **attar** (CCI: 427), **Augustin** (CCII: 642), **Ave Maria** (CCII: 643), **ave** (CCII: 642), **avrız** (CCI: 427), **avustırmak** (CCII: 644), **ayagış-** (CCII: 644), **aydınlık** (CCII: 645), **ayıñçı** (CCII: 645), **aylı** (CCII: 645), **ayna** (CCI: 429; CCII: 645), **badam** (CCI: 430; CCII: 648), **badbakt** (CCI: 430), **bagıl** (CC 648), **bahıl** (CCI: 431), **bagıl kişi** (CCII: 648), **baht** (CCII: 649), **bahtlı** (CCII: 649) **bakam** (CCI: 432), **bakami** (CCI: 432), **baklı** (CCII: 650), **bakşı** (CCI: 432), **baley** (CCII: 650), **düley** (CCII: 692), **balgam** (CCI: 433), **balkı-** (CCII: 650), **baltıçak** ' (CCII: 650), **balukçı** (CCI: 433),

balukla- (CCI: 433), **baptisma** (CCII: 650), **barça törede** (CCI: 434), **bardak** (CCI: 434; CCII: 653), **basa** (CCI: 434; CCII: 654), **baskak** (CCI: 434), **başkarış-** (CCII: 654), **bazargan** (CCI: 436), **bezergen** (CCII: 659), **bazlıh** (CCII: 656), **bazlık** (CCI: 436), **bazluh** (CCII: 656), **becuda** (CCI: 436), **beh** (CCI: 436), **behet** (CCI: 436), **belsendi** (CCII: 656), **beltir** (CCII: 656), **beñzer** (CCI: 437), **Bergamaske ketanı** (CCI: 438), **Bergoniya ketanı** (CCI: 438), **berin-** (CCII: 657), **besle-** (CCII: 658), **bestle-** (CCI: 439), **bestlemek** (CCI: 439), **Betlem** (CCII: 658), **beyenç** (CCII: 659), **beyinç** (CCII: 659), **Beygine** (CCII: 659), **beyi-** (CCI: 440), **beyin-** (CCII: 659), **biyen-** (CCI: 444), **biyi-** (CCI: 444), **beylikten kerter** (CCI: 440), **bigev** (CCII: 660), **bilişmen** (CCI: 442), **bir ança** (CCI: 442), **bir sürüv** (CCII: 664), **biti** (CCII: 664), **bitik** (CCI: 443), **bitikçi** (CCI: 443), **bitik ostası** (CCI: 443), **bitişli** (CCII: 665), **bitişli kişi** (CCII: 665), **bitiv** (CCII: 665), **bitüv** (CCII: 665), **biysin-** (CCII: 665), **boguzgur** (CCII: 668), **bohorik** (CCI: 445), **bolar** (CCII: 670), **bolor** (CCI: 446), **bollaş-** (CCII: 670), **bor** (CCI: 447), **borla** (CC 447), **boşak** (CCII: 671), **botañ** (CCII: 672), **boy aruvlıhı** (CCII: 672), **boy bile** (CCI: 448), **bögövür-** (CCII: 673), **böv** (CCII: 673), **bulov** (CCII: 675), **bunyat** (CCI: 450), **bus** (CCII: 675), **butluk** (CCI: 451), **buya** (CCI: 452), **bügenekli** (CCII: 676), **bügü** (CCII: 677), **cehan** (CCI: 453; CCII: 679), **cins** (CCII: 679), **Conban ketanı** (CCI: 454), **Çaarşanbe** (CCI: 455), **çagı** (CCII: 679), **çalış** (CCI: 455), **çaman** (CCI: 455), **çaman** (CCII: 680), **çanak** (CCI: 456; CCII: 681), **çandırgına** (CCII: 681), **çaplatmak** (CCII: 681), **çerçi** (CCI: 456; CCII: 682), **çerli** (CCII: 682), **çert** (CCII: 682), **çevük** (CCI: 456), **çıgmak** (CCI: 457), **çıñla-** (CCII: 683), **çırlak** (CCII: 684), **çift** (CCI: 458), **çirkin** (CCI: 458), **çuvla-** (CCII: 686), **çovlan-** (CCII: 685), **çuvlu-** (CCII: 686), **çömlek** (CCI: 459), **çöpçövre** (CCI: 459), **çövre** (CCI: 459), **çövürme** (CCI: 459), **çövürmek** (CCI: 459), **çura** (CCI: 460), **çurunba** (CCI: 460), **çuz** (CCI: 460), **çüçi** (CCII: 687), **çünkim** (CCI: 460), **çüv-** (CCII: 687), **çüvel-** (CCII: 687), **daç** (CCII: 687), **dagın** (CCI: 461, CCII: 689), **daraga** (CCII: 689), **dela** (CCI: 461), **dek** (CCII: 690), **derzi** (CCI: 461), **deş-** (CCII: 690), **dıvar** (CCI: 462), **dider** (CCII: 691), **draz heşi** (CCI: 462), **duvat** (CCI: 462), **eç** (CCII: 694), **efsik** (CCI: 463), **eksik** (CCI: 464; CCII: 696), **eksük** (CCI: 465), **eger** (CCI: 463; CCII: 695), **egri** (CCII: 696), **egri kılı** (CCI: 464), **egri kişi** (CCI: 464), **ehşi** (CCI: 464), **eker** (CCI: 464), **eksiklik** (CCII: 696), **eksit-** (CCI: 465; CCII: 696), **el** (CCI: 465; CCII: 697), **elat** (CCI: 465), **elbet** (CCI: 465), **elbeti** (CCII: 697), **ellik** (CCI: 466), **elsiz** (CCII: 698), **em** (CCII: 698), **emgen-** (CCII: 699), **eminç** (CCII: 699), **emle-** (CCII: 699), **enç** (CCII: 699), **enür** (CCII: 700), **epçi** (CCI: 467), **er-** (CCII: 700), **erdem** (CCII: 701), **erdemli** (CCI: 468), **erden** (CCII: 701), **erdeñlik** (CCII: 701), **eremsi-**(CCII: 701), **erin** (CCI: 468), **erkli erksiz** (CCII: 702), **erkli** (CCII: 702), **erksin-** (CCII: 702), **erksiz** (CCII: 702), **ersek** (CCI: 468; CCII: 702), **hersek** (CCII: 712), **ersekçi**

(CCI: 468), **hersekçi** (CCII: 712), **erseklik** (CCII: 703), **erseksiz** (CCI: 469), **eşi** (CCI: 469), **eşkik** (CCII: 704), **etez** (CCII: 706), **etiz** (CCII: 706), **etik** (CCI: 473; CCII: 706), **etikçi** (CCI: 473), **etikçi bıçagı** (CCI: 473), **Evangelim** (CCII: 706), **evdegi epçi** (CCI: 474), **evdegi kız** (CCI: 474), **evet** (CCI: 474), **eyerniñ agaçı** (CCI: 474), **ezik** (CCII: 707), **falan** (CCI: 475), **fil tişi** (CCI: 475), **Franas** (CCII: 707), **frangi suf** (CCI: 475), **frişte** (CCI: 475; CCII: 707), **fus** (CCI: 476), **gam** (CCI: 476), **hafta** (CCI: 477), **halal ogul** (CCI: 477), **ham** (CCI: 477), **hamır** (CCI: 478), **harabat** (CCI: 478), **harç** (CCI: 478), **hasa** (CCI: 478), **hasal koşak** (?) (CCI: 478), **hasır** (CCI: 478), **haziz** (CCII: 711), **heç** (CCI: 479; CCII: 711), **heç neme** (CCI: 479; CCII: 711), **hekim** (CCII: 711), **hergiz** (CCI: 479; CCII: 712), **herkiz** (CCI: 479), **Herodes** (CCII: 712), **heşi** (CCI: 479), **hıyar şanbar** (CCI: 479), **holincan** (CCI: 479), **hor-** (CCII: 713), **horon** (CCII: 713), **hovar-** (CCII: 713), **huvluk** (CCII: 715), **ıçkır** (CCII: 715), **ıdış** (CCI: 480), **ıkrar** (CCI: 481), **yıhrar** (CCI: 608), **ıpar** (CCI: 481), **ırah** (CCI: 481; CCII: 717), **ırak** (CCI: 482), **yırak** (CCI: 609), **ırak-** (CCI: 482), **ırs** (CCI: 482), **ışlık** (CCII: 717), **ıymış** (CCI: 483), **içi kör** (CCI: 484), **içik** (CCII: 718), **içiş-** (CCII: 719), **ilim** (CCII: 719), **imsiri** (CCI: 485), **in** (CCII: 720), **ini** (CCI: 486), **ipkin** (CCI: 486), **it-** (CCII: 721), **itlen-** (CCII: 721), **itme** (CCII: 721), **itmele-** (CCII: 721), **iv** (CCII: 721), **iy kayın** (CCII: 722), **kababa** (CCI: 488), **kabut** (CCI: 488), **kahal** (CCI: 489; CCII: 724), **kahna** (CCII: 724), **Kaifas** (CCII: 724), **kal** (CCII: 724), **kam katun kişi** (CCI: 490), **kam** (CCI: 490), **kamlık** (CCI: 490), **kanfor** (CCI: 490), **kañırıt-** (CCII: 725), **kapsa** (CCII: 725), **kara** (CCII: 725), **kara küzen** (CCI: 491), **karalık** (CCI: 491; CCII: 726), **karp** (CCII: 727), **karsak** (CCI: 493), **kata** (CCII: 728), **kātib** (CCI: 495), **katra** (CCI: 495), **kavursın** (CCII: 729), **kayın** (CCI: 496), **kayma** (CCI: 496; CCII: 729), **kazı** (CCII: 730), **kazma** (CCI: 497), **kebit** (CCI: 498), **kek** (CCII: 731), **kemeç** (CCII: 733), **kemiş-** (CCI: 499), **kemsen** (CCII: 733), **kenete** (CCII: 734), **kertek** (CCII: 736), **keset-** (CCII: 737), **keşke** (CCI: 500), **kez-** (CCII: 738), **kıstrak** (CCI: 504), **kız karandaş** (CCI: 504), **ki** (CCI: 505), **kiras** (CCI: 506), **kireç** (CCI: 506; CCII: 747), **kiş** (CCI: 506), **kitire** (CCI: 507), **kizlenmiş** (CCII: 749), **kol-** (CCI: 507, CCII: 750), **kolmak** (CCI: 508), **kom** (CCII: 750), **kondrak** (CCI: 508), **koparmak** (CCI: 509), **kopsa-** (CCII: 751), **kopsagan** (CCII: 751), **koptaluk** (CCI: 509), **koron** (CCI: 509), **koşıçı** (CCII: 752), **kovuş-** (CCII: 753), **kök** (CCI: 511), **kömüldürük** (CCI: 512), **könder-** (CCI: 512; CCII: 756), **könü** (CCI: 512, CCII: 757), **köni** (CCII: 757), **könü halık** (CCI: 512), **könü kılı** (CCI: 513), **kör** (CCI: 514), **körle-** (CCII: 760), **kös-könü** (CCII: 761), **kösürükle-** (CCII: 761), **köşegen** (CCI: 515), **közsiz köpek** (CCI: 516), **kumartkı** (CCII: 763), **kurgan** (CCII: 764), **kursak** (CCI: 518), **küden** '(?)' (CCII: 768), **külik** (CCII: 768), **küre** (CCI: 521), **kürle-** (CCII: 770), **küyme** (CCII: 771), **küyürtin** (CCII: 771), **laal** (CCI: 522), **lahab** (CCI: 522), **lahan** (CCII: 771), **lahan** (CCI: 523), **Lukas** (CCII:

772), **maacun** (CCI: 523), **magar** (CCI: 524), **magat** (CCI: 524; CCII: 772), **mahak** (CCI: 524), **mahsıt** (CCII: 772), **makala** (CCI: 524), **man-** (CCII: 773), **manna** (CCII: 773), **mañdanus** (CCI: 525), **marcumak** (CCI: 525), **marul** (CCI: 525), **maşa** (CCI: 525), **meyiz** (CCI: 526), **mıh** (CCI: 526; CCII: 777), **mihir** (CCII: 777), **miret** (CCII: 777), **miron** (CCII: 778), **mişmiş** (CCI: 526), **miyançı** (CCI: 526), **mohdak** (CCII: 778), **mondobari** (CCI: 527), **muhtaç** (CCII: 778), **mürvet** (CCII: 779), **nafas** (CCI: 528), **nakt** (CCI: 529), **naranci** (CCI: 529), **nardan** (CCI: 529), **narinç** (CCI: 529), **nasiç** (CCI: 529), **nil** (CCI: 530), **nohut** (CCI: 530), **norıma** (CCI: 531), **ogrılayın** (CCI: 531), **ovrulayın** (CCI: 536), **ovruyın** (CCI: 536), **ohçı** (CCI: 532), **ok** (CCII: 784), **oh** (CCI: 532; CCII: 784), **olca** (CCII: 788), **olturguç** (CCI: 533),**organa** (CCII: 789), **Orlens ketanı** (CCI: 534), **Ostumi ketanı** (CCI: 535), **otaçı** (CCI: 535), **otala-** (CCI: 536), **otraç** (CCII: 790), **ovulduh** (CCII: 791), **ovus** (CCI: 536), **oynaş** (CCI: 537; CCII: 791), **öbüge** (CCII: 792), **öçkek** (CCII: 792), **ög-** (CCII: 792), **öv-** (CCII: 797), **ögünç** (CCII: 792), **öygünç** (CCII: 798), **öküz** (CCI: 537), **ön-** (CCII: 794), **öpke** (CCI: 538; CCII: 795), **örgüz-** (CCII: 795), **örs** (CCI: 539), **örümçik** (CCII: 796), **övdü** (CCII: 797), **övdürgen** (CCII: 797), **övük** (CCII: 797), **övünçlü** (CCII: 797), **özme** (CCII: 799), **palang** (CCI: 540), **panşanbe** (CCI: 540), **pargal** (CCI: 540), **Pater noster** (CCII: 799), **Paulus** (CCII: 799), **Petrus** (CCII: 800), **pistak** (CCI: 541), **psalmos** (CCII: 800), **ramçılık** (CCI: 541), **rang** (CCI: 541), **rang-i lak** (CCI: 542), **ranglar** (CCI: 542), **ravand** (CCI: 542), **raygan** (CCII: 800), **raziyana** (CCI: 542), **rebe** (CCI: 542), **rustayi** (CCI: 542), **saarla-** (CCII: 802), **saarlap** (CCI: 542), **sabur** (CCII: 802), **sadaf** (CCI: 543), **saka** (CCI: 545), **salg** (CCI: 546), **salp** (CCII: 804), **samala** (CCI: 547), **samuk** (CCI: 547), **sap-** (CCII: 805), **sar** (CCI: 548), **saraf** (CCI: 548), **saray** (CCI: 548; CCII: 805), **sarhıt** (CCII: 805), **sarı** (CCI: 548), **sarpan** (CCI: 548), **sarp** (CCII: 806), **savda** (CCI: 549), **savlavlatı** (CCII: 807), **saygat** '?' (CCII: 807), **señ** (CCII: 810), **señseñ** (CCII: 810), **sergiz-** (CCII: 810), **seşanbe** (CCI: 551), **sıgınç** (CCII: 811), **sıhan-** (CCII: 812), **sık** (CCI: 552), **sıkrık** (CCI: 552), **sik** (CCI: 553), **sili** (CCII: 814), **sim-** (CCII: 815), **siñil** (CCII: 815), **Sion** (CCII: 815), **siriş** (CCII: 815), **sonbul** (CCI: 554), **sovunçak** (CCI: 555), **söñülçe** (CCI: 559), **sövlün** (CCI: 556), **Stefan** (CCII: 821), **su sıgır** (CCI: 558), **suçuh** (CCI: 557), **suf** (CCI: 558), **sufra** (CCI: 558), **sust** (CCI: 558), **susun** (CCII: 823), **suvul-** (CCII: 823), **sülük** (CCII: 823), **sürü** (CCII: 823), **sürü çibin** (CCI: 559), **Şadiler** (CCII: 824), **şalgam** (CCI: 560), **şeşmiş** (CCI: 561), **şırdak** (CCI: 561), **şirihişt** (CCI: 561), **şiş-** (CCI: 561, CCII: 824), **şişik** (CCI: 561), **şişik ketken** (CCI: 561), **şişmek** (CCI: 561), **şkince** (CCI: 562), **taf** (CCI: 562), **tafaruç** (CCII: 825), **taff** (CCI: 562), **taga** (CCII: 826), **tagay** (CCI: 563), **takta** (CCI: 563), **talal** (CCI: 563), **tama** (CCII: 826), **tamaker** (CCII: 826), **tañış-** (CCII: 828), **tarançubin** (CCI: 566), **tarazu** (CCI: 566), **terezü** (CCII: 838), **tarha-** (CCII: 829), **tastar**

(CCI: 567), **taşlar** (CCI: 568), **tefarık** (CCII: 832), **tegme** (CCI: 569), **tek** (CCI: 570), **tek** (CCI: 570), **tek tek** (CCI: 570), **tekşi** (CCII: 832), **telbagı** (CCII: 832), **temen** (CCII: 833), **terme** (CCII: 838), **ters** (CCI: 572), **tesnif** (CCII: 838), **tetik** (CCII: 839), **tezgin-** (CCII: 840), **tımar** (CCII: 840), **tıyırmak** (CCII: 841), **tirki** (CCII: 844), **tiz** (CCII: 845), **tizgi** (CCI: 577), **tizge** (CCI: 577), **tizsiz** (CCII: 845), **toga tili** (CCI: 578), **tontarma** (CCII: 848), **toñ-** (CCII: 847), **toodak** (CCI: 579), **totak** (CCII: 848), **toolu** (CCI: 579), **torha** (CCII: 848), **totu** (CCI: 580), **tovulga** (CCI: 580), **toz** (CCI: 580; CCII: 849), **tökme** (CCI: 580), **töretteçi** (CCII: 850), **tövlük** (CCI: 582), **tözdeş** (CCII: 851), **tözlik** (CCII: 851), **trapes** (CCII: 851), **tumışmış** (CCI: 583), **tuşanbe** (CCI: 584), **tutiya** (CCI: 584), **tutkın** (CCII: 855), **tuy-** (CCII: 856), **tüm** (CCII: 857), **tüvün** (CCII: 859), **u** (CCII: 859), **uçmak** (CCI: 588; CCII: 860), **uçmaklı** (CCII: 860), **ulam** (CCII: 861), **unamas** (CCII: 862), **urmak** (CCI: 590), **us** (CCI: 590), **uşku** (CCI: 590), **uyah-** (CCII: 865), **uzun kılı** (CCI: 592), **üç teñdeş** (CCII: 867), **üçlük** (CCII: 867), **üpsün-** (CCI: 593), **üüksün-** (CCI: 594), **ürpek** (CCII: 869), **üsküli** (CCI: 594), **üstüngi** (CCII: 869), **üstüngü** (CCII: 869), **üzürmürs** (CCI: 594), **vakşız** (CCI: 595), **vat** (?) (CCI: 595), **veles** (CCI: 595), **yaani** (CCI: 596), **yada-** (CCII: 871), **yala** (CCII: 872), **yañ** (CCII: 874), **yapsarla-** (CCII: 875), **yaramsak** (CCII: 876), **yargıçı** (CCII: 876), **yarguçı** (CCI: 601; CCII: 876), **yargu** (CCI: 601; CCII: 876), **yargu yarmak** (CCI: 601), **yargula-** (CCI: 601; CCII: 877), **Yarıh** (CCII: 877), **yarılga-** (CCII: 877), **yarlıga-** (CCII: 878), **yarılgamak** (CCII: 878), **yarlıgamak** (CCI: 602), **yarılgat-** (CCII: 878), **yarlıgançlı** (CCII: 878), **yarlıgançlu** (CCII: 878), **yaş** (CCI: 603; CCII: 879), **yaşlı** (CCII: 880), **yat** (CCI: 604; CCII: 880), **yazıksız** (CCII: 883), **yazuhsuz** (CCII: 884), **yazuksuz** (CCII: 884), **yazıksızlık** (CCII: 883), **yazuklamış** (CCI: 605), **yazuklı** (CCII: 884), **yazuklu** (CCI: 605; CCII: 884), **ye** (CCII: 885), **yege** (CCII: 885), **yekşanbe** (CCI: 605), **yelemçi** (CCII: 885), **yer-** (CCII: 887), **Yeronimus** (CCII: 887), **Yerosolim** (CCII: 887), **Yerusalem** (CCII: 887), **Yesse** (CCII: 888), **yete** (CCII: 889), **yezne** (CCI: 607), **yizne** (CCII: 892), **yıllar sanı** (CCI: 608), **yış** (CCII: 891), **yışkıç** (CCI: 610), **yisi** (CCII: 892), **yitir-** (CCII: 892), **yiv** (CCII: 892), **yobap** (CCII: 892), **yogan** (CCI: 610), **yogun** (CCI: 610), **yogun ip** (CCI: 610), **Yohan** (CCII: 893), **Yohannes** (CCII: 893), **yomdar-** (CCI: 611), **yomuk-** (CCI: 611), **yota** (CCII: 895), **yovaç** (CCI: 611), **yovaça** (CCII: 895), **yöp yöp** (CCII: 895), **yöpsin-** (CCII: 896), **yöpsen-** (CCII: 896), **Yudas** (CCII: 896), **yulduzçı** (CCII: 897), **Yüsüp** (CCII: 900).

III.5. Yalancı Eşdeğer Kelimeler

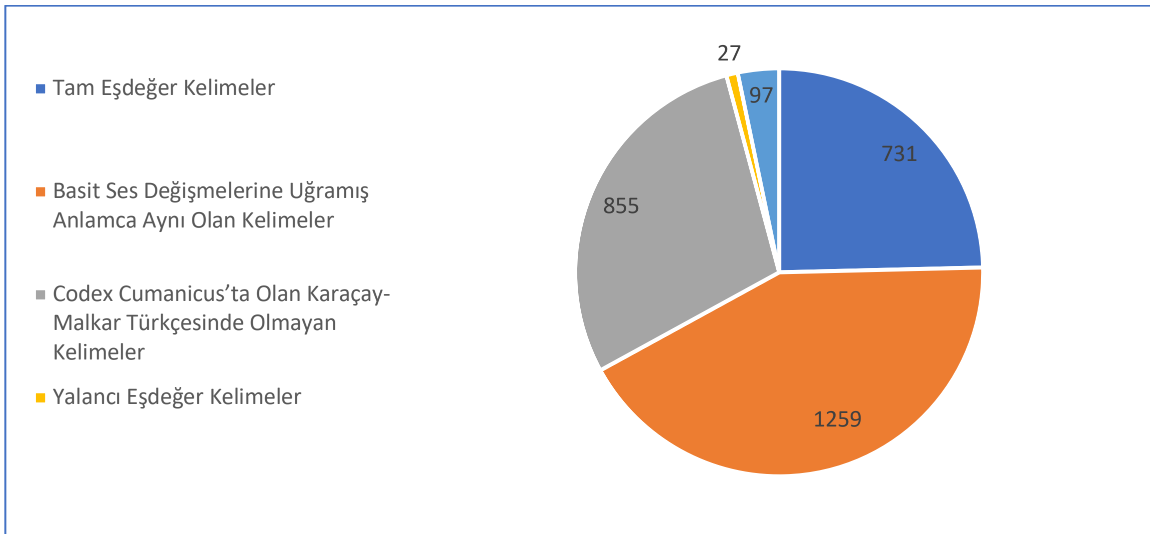
aynı- (KM I: 91; CCII: 645), **ayran** (KM I: 91; CCI: 429), **aya-** (KM I: 87; CCII: 644), **aygakla-** (KM I: 89; CCII: 645), **çak-** (KM I: 141; CCI: 455), **çal-** (KM I: 141; CCI: 455), **çıganak** (KM I: 147; CCII: 682), **çınay** (KM I: 148; CCI: 457), **çıraklık** (KM II: 225; CCI: 457), **erik-** (KM I: 165; CCI: 468), **eş-** (KM I: 167; CCII: 704), **iy** (KM I: 201; CCII: 722), **kaltak** (KM I: 230; CCI: 490), **karma-** (KM I: 237; CCI 493), **karmala-** (KM I: 237; CCII: 727), **kolan** (KM I: 251; CCI: 508), **küy-** (KM I: 223; CCI 522; CCII: 771), **ogur** (KM I: 281; CCII: 784), **ogurla-** (AA; CCI: 532), **öñ** (KM I: 288; CCII: 794), **sun-** (KM I: 322; CCII: 822), **suvlu** (KM I: 323; CCI 558), **tañ** (KM I: 339; CCI: 565), **tartın-** (KM I: 342; CCI: 567)

SONUÇ

‘Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı’ adlı tez çalışmamızda Codex Cumanicus adlı eser ile Karaçay-Malkar Türkçesi arasında şekil ve anlamca ortak ve farklı söz varlığı tespit edilmiş ve incelenmiştir. İncelemelerimiz sonucunda Codex Cumanicus’un söz varlığı ile Günümüz Kıpçak dillerinden olan Karaçay-Malkar Türkçesinin söz varlığı arasında oldukça fazla benzerlik görüldüğü müşahede edilmiş ve söz konusu bu benzerlikler liste halinde verilmiştir. Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi arasında 731 adet kelime birebir eşdeğer kelime olarak tespit edilmiştir. 1259 adet kelimenin de basit ses değişmelerine uğramış ve aynı anlama gelen kelimeler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu bu basit ses değişmelerine uğramış olan kelimeler de ses olayları bakımından incelenmiştir. Bu bağlamda, basit ses değişmelerine uğramış kelimeler de dahil edildiğinde, Codex Cumanicus adlı eserde yer alan toplam 2969 kelimeden 1.990 adet kelimenin Karaçay-Malkar Türkçesinde eşdeğer kelime olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da Codex Cumanicus ile Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki söz varlığı benzerlik oranının **%67,02** olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Codex Cumanicus’ta bulunan 855 adet kelime Karaçay-Malkar Türkçesinde tespit edilememiştir. 27 adet yalancı eşdeğer kelime tespit edilmiştir. Son olarak, yazılışları aynı, anlamları aynı bağlamda ancak farklı anlamlara gelen 97 adet anlam kaymasına uğramış kelime tespit edilmiştir. Bu kelimeler de ayrıca anlam kaymasına uğrayan kelimeler başlığı altında listelemiş ve anlam değişmesi türleri bakımından incelenmiştir.

Şekil 3.1. : Ortak ve Ortak Olmayan Söz Varlığı

Basit ses değişimlerine uğramış fakat anlamları aynı olan kelimeler üçüncü bölümde listelendikten sonra kelimeler arasında hangi ses olaylarının gerçekleştiği ‘Ses Olayları’ başlığı altında incelenmiştir. Akıcılaşma, aykırılaşma, ses düşmesi, ses türemesi, ötümlüleşme, ötümsüzleşme, sızıcılaşma, süreksizleşme, ünlü düzleşmesi, ünlü yuvarlaklaşması gibi belirgin ses olaylarına örnekler verilmiştir.

Yazılışları aynı olup anlam kaymasına uğramış olan kelimeler de üçüncü bölümde anlam kaymasına uğrayan kelimeler başlığı altında incelenmiştir. Kelimelerin hangi anlam değişmelerine uğradıkları (anlam kayması, anlam daralması, anlam iyileşmesi, anlam kötüleşmesi, anlam genişlemesi, mecazlaşma, başka anlama geçiş vb.) belirtilmiştir.

Tez çalışmamızda, Codex Cumanicus adlı eserde ‘hayvan ve hayvancılık’ ile ilgili 184 adet kelime tespit edilmiştir. Bunlardan 139 adet kelime bugünkü Karaçay-Malkar Türkçesinde kullanılmaya devam etmektedir. Codex Cumanicus'ta tespit ettiğimiz 184 kelimeden 75 tanesi hayvan ismidir. Karaçay-Malkar Türkçesinde de hayvan isimlerinin büyük çoğunluğu kullanılmaya devam edilmektedir. Kaybolan kelimeler genellikle saka, sar, sıgırçık gibi bir hayvanın türünü belirten kelimelerdir. Codex Cumanicus'ta hayvanlar ve hayvancılık ile ilgili kelimelerden aguzlug, arstlan, asra-, at, av, aygır, ayl, ayu, balaban, balık, biye, buga, böksmen, börü, but, buv, buzav, bülbül, çıpçık, çibin, eçki, eşek, eyer, fil, horoz, ılan, kırgıy, kirpi, koçkar, koy, koyan, kozı, köbelek, körpe, kulabars, kurt, kuş, kuyışkan, kuyruk, kügürçinley, müz, ogulak, öküz, semiz, sıçkan, silevsün, tege, teyin, toñuz, turna, tülkü, uv, ügü, üzengi, yabalak, yılan, yılkı, yolabars, yügen gibi kelimelerin Karaçay-Malkar Türkçesinde devamlılığı olduğunu gözlemledik. Buna karşın Codex Cumanicus'taki ayran, böv, çura, dela, ırs, içik, köpek, saka, sergiz-, sıgırçık, sülük, tüpek gibi hayvanlar ve hayvancılıkla ilgili kelimelerin Karaçay-Malkar Türkçesinde farklı kelimelerle karşılandığını gördük.

‘Bitki’ isimleri ve ‘tarım’ ile ilgili 105 adet kelime tespit edilmiştir. Bunlardan 67 adet kelime bugünkü Karaçay-Malkar Türkçesinde eşdeğer olarak, basit ses değişmeleri ve yakın anlamlı şekilleriyle kullanılmaya devam etmektedir. Codex Cumanicus’ta yer alan badam, bakam, buya, çert, eker, holincan, kababa, kiras, kitire, lahan, mañdanus, marcumak, marul, mişmiş, nardan, nohut, ovuş, sabur, sadaf, samuk, sonbul, suvlu gibi bitkiler ve tarım ile ilgili kelimelerin Karaçay Malkar Türkçesinde devamlılığı yoktur. Bu kelimeler yok olmuştur. Bu kelimelerin anlamları Karaçay-Malkar Türkçesinde farklı kelimelerle karşılanmaktadır. Bunlar dışında alabota, alma, ambar, arpa, aşlık, bag, bırçak, biçen, bugday, çiçek, cincibil, karanfil, gül, huvun, incir, kertme, kükel, külte, limon, mamuh, ot, saban, saç, salg, sarımsak, sogan, tarı, tarlov, tegirmen, terek, tigenek, urluk, uru, yemiş, yüzüm, zeytin gibi kelimeler Karaçay-Malkar Türkçesinde aynen ya da ufak ses farklılıklarına uğramış bir şekilde kullanılmaya devam

edilmektedir. İncelemelerimiz sonucunda sabur, salg, sonbul, suvlu gibi belli bölgelerde yetişen bitki adlarıyla ilgili kelimelerin yok olduğunu gördük.

‘Ticaret’ ve ‘alışveriş’ ile ilgili 98 adet kelimeden 50 adet kelime bugünkü Karaçay-Malkar Türkçesinde kullanılmaya devam etmektedir. Bu grupta yer alan ve Karaçay-Malkar Türkçesinde tespit edemediğimiz kelimelerden 10 tanesi özel isimdir. Kalan 40 kelime ise özel bazı kumaş çeşitleri, bir bölgeye özgü kıyafet, bir ayakkabı çeşidi gibi daha özel bir alanda kullanılan kelimelerdir. Bu kelimeler Alamani ketanı, araklı, Astezan ketanı, astılan, attar, bazargan, becuda, behet, Bergamaske ketanı, Bergoniya ketanı, Conban ketanı, culahak, draz heşi, heşi, loçato, last, Lonbardi ketanı, nakt, nasiç, organa, Orlens ketanı, Ostumi ketanı, peşa, Rusi ketanı, saraf, suf, şazda heşi, şırdak, ters, vat gibi kelimelerdir. Akça, alıçı, alış-, almak, altın, altunçı, amanat, arşun, astlançı, bagır, baha, batman, bay, bazar, borç, böz, çekmen, hamal, ketan, könçek, nakara, oprak, oymak, sahtiyan, satov, satuhçı, sırma, ton, tonçı, tugan, uzun ölçe, yibek gibi ticaret ve alışveriş ile ilgili kelimeler ise halen Karaçay-Malkar Türkçesinde kullanılmaktadır.

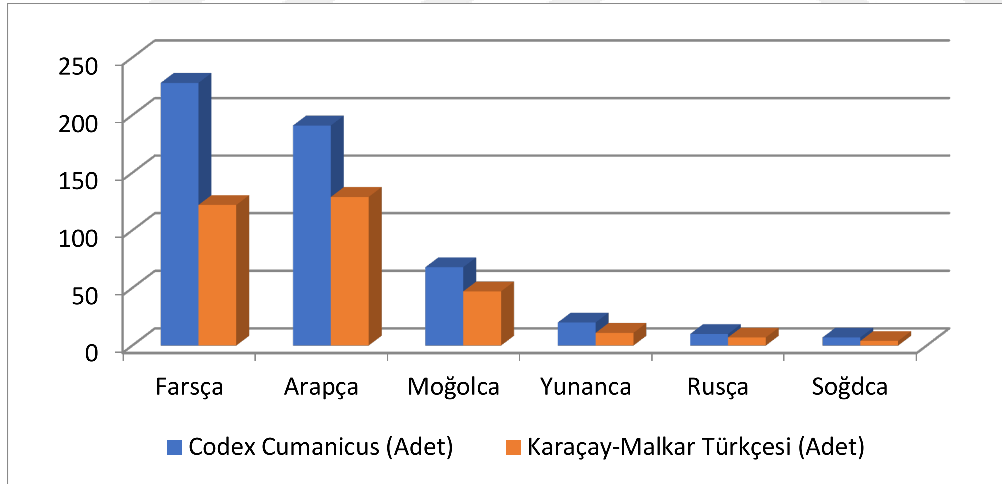
‘Din’ ile ilgili tespit ettiğimiz 126 adet kelimeden 69 adet kelime bugünkü Karaçay-Malkar Türkçesinde kullanılmaya devam etmektedir. Din ile ilgili kelimeler kategorisinde tespit ettiğimiz kelimelerden 25 tanesinin özel isim olduğu göz önünde bulundurulursa sadece yaklaşık 30 tanesi Karaçay-Malkar Türkçesinde tespit edilememiştir. Adam, algış, algışlı, amen, ant, arı algışlı, Arı Tın, arıh, aşur ay, balsaman, bapas, Bey, Beygine, buyuruk, can, Cuhut, Cuhut yeri, çın teñri, durust Teñri, Daud, Elizabet, Emanuel, Gabriel, Hava, ınangan, kilisia, koygan kişi, Kristian, kutlu, Mariam, Misiha, paygambar, Pilatus, Salomon, teñri, yalbar-, yaratkan, yazık gibi kelimelerin Karaçay-Malkar Türkçesinde kullanılmaya devam edildiğini gördük. Fakat Aaron, altar, Ambrosius, Annas, apostol, Apostolik Klisea, Augustin, Ave Maria, avrız, ayna, baptisma, Betlem, bitik, bitüv, boşak, bügü, Evangelim, Franas, Gregor, haziz, Herodes, Hristoz, İsrahel, Kaifas, Katolik Klisea, kopsagan, lahan, Lukas, miron, Peter noster, Paulus, Petrus, psalmos, Sion, Stefan, tutkın, tüm, üç teñdeş, üçlük, Yarıh, Yeronimus, Yerosolim, Yesse, yete, yıhöv, Yohan, Yohannes, Yudas, Yüsüp gibi kelimelerin Karaçay-Malkar Türkçesinde karşılıklarını bulamadık. Bunun sebebi ise çoğu dini kelimenin Hristiyanlık dini ile ilgili ve özel isim, özel bir yer adı, bir ayin ismi olmasıdır.

Codex Cumanicus’tan elde ettiğimiz bu veriler sonucunda sosyal hayatla ilgili çoğu kelimenin Karaçay-Malkar Türkçesinde halen devam ettiği görülmektedir.

Tablo 1. : Sosyal Hayatla İlgili Kelimelerin Durumu

	Codex Cumanicus'ta	Karaçay-Malkar Türkçesinde
Hayvan İsimleri ve Hayvancılık ile İlgili Kelimeler	184 kelime	139 kelime
Bitki İsimleri ve Tarımla İlgili Kelimeler	105 kelime	67 kelime
Ticaret ile İlişkilendirilebilecek Kelimeler	98 kelime	50 kelime
Din ile İlgili Kelimeler	126 kelime	69 kelime

Codex Cumanicus'ta yer elan Farsça kökenli 228 adet kelimeden 122 adet bugünkü Karaçay-Malkar Türkçesinde kullanılmaya devam etmektedir. Codex Cumanicus'ta Arapça kökenli 191 adet kelime tespit edilmiştir. Bunlardan 129 adet kelime bugünkü Karaçay-Malkar Türkçesinde halen kullanılmaya devam etmektedir. Ayrıca; Moğolca kökenli 68 adet kelimeden 47 tanesi; Rusça kökenli 10 adet kelimeden 7 tanesi; Yunanca kökenli 20 adet kelimeden 11 tanesi; Soğdca kökenli 7 adet kelimeden 4 tanesi bugünkü Karaçay-Malkar Türkçesinde kullanılmaya devam etmektedir.

Şekil 2. : Yabancı Dillerden Geçen Kelimelerin Durumu

Bu çalışmada Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi arasındaki söz varlığı incelenmiştir. Çalışmamız, bu konuyla ilgili yapılan diğer çalışmaların devamı niteliğinde görülebilir. Çalışmamızın ileride bu konuyla ilgili yapılacak olan çalışmalara faydalı olacağını umut ediyoruz.

KAYNAKÇA

Adiloğlu, A. (2002). "Karaçay-Malkar Türkleri". *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. 22: 13-45.

Adiloğlu, A. (2005). *Karaçay Malkar Türkleri*. Odes Yayınevi, Ankara.

Adiloğlu, A. (2006). *Kitabü Mürşidi'n-Nisa.* Birlik Matbaası, Ankara.

Adiloğlu, A. (2008). "Karaçay-Malkar Türklerinin Rus Hakimiyetine Girişi". *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 3/1: 145-201.

Adiloğlu, A. (2019). "Karaçay-Malkar Türkçesinde İsimden İsim Yapım Eklerinin Gelişimi-I". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (68): 5-35.

Adiloğlu, A. (2020). "Codex Cumanicus'ta Geçen 'uyuhısıra-' Fiili Üzerine" *TYB Akademi*, 29: 79-92.

Adiloğlu, A. (2020). Karaçay-Malkar Türkçesi. N. Biray (Ed.), *Çağdaş Türk Lehçeleri Metin Aktarmaları*. C. I, Kesit Yayınevi, İstanbul, 415-475.

Adiloğlu, A. (2021). "Karaçay-Malkar Türkçesinde İşlek Olmayan İsim Soylu Kelime Yapım Ekleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 27(51): 183-201.

Akar, A. (2015). *Türk Dili Tarihi*. Ötüken Yayınları, İstanbul.

Akbaylanı, H. (2012). *Karaçay-Malkar Sabiy Oyunla*, İKO Alanskiy Ermitaj, Pyatigorsk.

Argunşah, M. (2012). "Codex Cumanicus'un İmlası II: Yuvarlak Ünlüler", *VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı* (24-28 Eylül 2012), Yayımlanmamış Bildiri, Ankara.

Argunşah, M. (2014). "Bir Kültür Hazinesi Olarak Kodeks Kumanikus". *VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri*. 4-7 Aralık 2013, Bursa, C. II: 1007-1016.

Argunşah, M. (2015). "Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi ile Kodeks Kumanikus"u Şekil Bilgisi Yönünden Karşılaştırma". A. Buran, E. Alkaya, F. Özek, S. K. Yalçın (Ed.), *VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Ekim 2014) Bildiriler Kitabı*, Elazığ, C I: 89-104.

Argunşah, M. (2019). "Codex Cumanicus'ta 'Bile / Birle' Çekim Edatının Yeni İşlevleri", *XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Samsun, 1539-1545.

Argunşah, M. (2019). "Codex Cumanicus'ta Geçen 'Agır Sıy' ve 'Sıy Tabuẖ' İkilemeleri Üzerine", *X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Eskişehir, 105-113.

Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus.* Kesit Yayınları, İstanbul.

Argunşah, M. ve Sağol Yüksekkaya, G. (2019). *Karahanlıca Harezmce Kıpçakça Dersleri.* Kesit Yayınları, Ankara.

Baskakov, N. (1960). *Tyurskiye Yazıki*. Moskova, 145-154.

Baskakov, N. (1966). *Karaçay-Malkar Tilni Grammatikası,* Kabartı-Malkar Kitab Basma, Nalçik.

Begiylanı, A. (2009). *Kâzim: Saylama Çıgarmaları: Nazmula, Poemala, Zikirle*, Elbrus Kitab Basma, Nalçik.

Botaşev, M. (1998). *Karaçay-Malkar Orus Tabigat Sözlük*, Narsana.

Buran, A. (2010). *Kurşunlanan Türkoloji*. Akçağ Yayınları, Ankara.

Buran, A. ve Alkaya, E. (2018). *Çağdaş Türk Lehçeleri.* Akçağ Yayınları, Ankara.

Buran, A. ve Alkaya, E. (2019). *Çağdaş Türk Yazı Dilleri 3 Kuzeybatı / Kıpçak Grubu.* Akçağ Yayınları, Ankara.

Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi*. Altınordu Yayınları, Ankara.

Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish.* Clarendon Press, Oxford.

Çağatay, S. (1944). "Codex Cumanicus Sözlüğünün Basılışı Dolayısıyla". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,* II(5): 759-772.

Ercilasun, A. B. (2014). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi.* Akçağ Yayınları, Ankara.

Ercilasun, A. B. (ed.). (2007). *Türk Lehçeleri Grameri.* Akçağ Yayınları, Ankara.

Ercilasun, A. B. (ed.). (2007). *Türk Lehçeleri Grameri.* Akçağ Yayınları, Ankara.

Erk, K. (2015). *Codex Cumanicus Temelinde Kıpçak Türkçesinin Tarihi-Karşılaştırmalı Söz Varlığı*. Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir.

Gabain, A. (1979). *Codex Cumanicus'un Dili*. Tarihî Türk Şiveleri (çev. M. Akalın), TKAE yay, Ankara.

Gabain, A. M. (2007). "Türk Dillerinin Tipik Özellikleri". (Çev. M. Akalın). *Turkish Studies*, 2 (2): 307-327.

Grønbech, K. (1942). *Komanisches Wörterbuch. Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus*. Einar Munksgaard, Kopenhag.

Grönbech, K. (1992). *Kuman Lehçesi Sözlüğü.* (çev. K. Aytaç). Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Guzeyev, C. ve Sozayev, B. (1982). *Karaçay-Malkar Tilni Orfografiya Sözlügü*, Elbrus Kitap Basma, Nalçik.

Guzelanı, C. ve Cappulanı, A. ve Ahmatlanı, İ. (1996). *Karaçay-Malkar Tilni Angılatma Sözlügü*, Tom: I (A-C), El-Fa Kitap Basma, Nalçik.

Güner, G. (2016). "Codex Cumanicus Bağlamında Kumanların/Kıpçakların Gündelik Hayatına Dair Söz Varlığı: Eşya Adları", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4): 1544-1560.

Güner, G. (2017). "Codex Cumanicus"ta Latince ve Grekçe Alıntılar". *Dil Araştırmaları Dergisi*, S. 20: 49-56.

Güner, G. (2017). "Codex Cumanicus"ta Moğolca Alıntı Kelimeler Üzerine Yeni Bir Yaklaşım" *Gazi Türkiyat-Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 20: 9-24.

Güner, G. (2019). "Codex Cumanicus'ta sıfat+kılı Yapısı". *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 45/Bahar: 113-118.

Güner, G. (2013). *Kıpçak Türkçesi Grameri.* Kesit Yayınları, İstanbul.

Güner, G. (2016). *Kuman Bilmeceleri Üzerine Notlar.* Kesit Yayınları, İstanbul.

İnan, A. (1987). "Codex Cumanicus Bilmecelerine Dair", Makaleler ve İncelemeler, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. II, Ankara.

Karaağaç, G. (2018). Türkçenin Ses Bilgisi. Kesit Yayınları, İstanbul.

Karahan, A. (2013). "Codex Cumancus'ta Alt Anlamlılık (Hyponymy)", *Karadeniz Araştırmaları,* 39: 187-20

Karamanlıoğlu, A. F. (2019). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Karaşlar, M. S. (2012). *Codex Cumanicus'ta Eylem.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kılınç, A. (2019). *Codex Cumanicus'un Türkçe Söz Varlığının Günümüz Tatar, Kazak ve Kırgız Türkçelerindeki Durumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

KMİ: Karaçay Malkar Türkçesiyle İncil (1999). Yazarı veya çeviren ismi yok. *Luka Cazgan Sıylı İncil*, Sıylı Kitablanı Köçürüvçü İnstitut (basıldığı yer ismi yok).

Moldasheva, M. (2016). *Codex Cumanicus ile Çağdaş Kazak Türkçesinin Ortak Söz Varlığının Karşılaştırmalı Sesçil İncelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Nevruz, Y. (1991). *Karaçay- Malkar Türkçesinden Türkiye Türkçesine Açıklamalı Büyük Sözlük.*

Öner, M. (2013). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi.* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Pekacar, Ç. Türk, A. T. Yıldızlı, M. E. (2014). "Codex Cumanicus ve Kumuk Türkçesinin Söz Varlığı: Fiiller". *VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim 2013) Bildiriler Kitabı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, C. II, 293-307.

Salan, M. (2013). *Kuman Şivesi Sözlüğü*. Gazi Türkiyat, S. 13: 229-242.

Salan, M. (2016). *Codex Cumanicus ve Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesinde Fiil Yapımı.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sertkaya, O. F. (2015). "Codex Cumanicus (Latince-Farsça-Komanca Kodeks)" *Gazi Türkiyat*, S. 17: 207-217.

Subaşı, Ö. (2012). *Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Tavkul, U. (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Tavkul, U. (2002). "Kafkasya ve Çevresindeki Türk Toplulukları". *Türkler*. C. 20. Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Tavkul, U. (Bahar 2003). "Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 15: 45-81.

Tavkul, U. ve Kalafat, Y. (ed.). (2003). *Karaçay-Balkarlar Tarih, Toplum ve Kültür.* Karam, Ankara.

Tenişev, E. ve Süyünçev, İ. (1989). *Karaçay-Malkar-Orus Sözlük/Karaçayevo-Balkarskiy-Russkiy Slovar*. Russkiy Yazık, Moskva.

Ünal, O. (2010). *Kodeks Kumanikus 1A-55A (Giriş-Metin-Dizin).* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimarsinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ünsal, Ü. (2019). *Codex Cumanicus'un Söz Dizimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Sevnur CEYLAN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Çorlu İMKB Anadolu Öğretmen Lisesi, 2014
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2018
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Gazi Anadolu Lisesi, Antalya